

МИНИСТЕРСТВО НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО И ХРАНИТЕ

**ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА СЪСТОЯНИЕТО И РАЗВИТИЕТО
НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО**

(АГРАРЕН ДОКЛАД `2016)

АГРАРЕН ДОКЛАД 2016

Списък на използваните съкращения	7
РАЗДЕЛ А	10
I. СЪСТОЯНИЕ И РАЗВИТИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА ИКОНОМИКА. МАКРОИКОНОМИЧЕСКА РАМКА. МЯСТО НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ В НАЦИОНАЛНАТА ИКОНОМИКА	10
II. РАЗВИТИЕ НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ ПРЕЗ 2015 г.	15
1. Използване на земеделската земя и структури в земеделието	15
1.1. Използване на площите със селскостопанско предназначение	15
1.2. Използване на земеделски парцели	17
1.2.1. Система за идентификация на земеделски парцели	17
1.2.2. Подаване на заявления за подпомагане – кампания 2015 и 2016 г.	18
1.3. Регистрация на земеделски стопани	18
1.4. Участие на Държавния поземлен фонд в поземлените отношения в България	18
1.4.1. Предоставяне на имоти от ДПФ под наем или аренда	18
1.4.2. Разпределение на пасища, мери и ливади от държавен и общински поземлен фонд по реда на чл. 37 и от ЗСПЗЗ	19
1.4.3. Учредяване на ограничени вещни права върху земи от ДПФ	19
1.5. Дейности и договори за поддържане на картата на възстановената собственост и регистри	19
1.6. Поземлени отношения	20
1.6.1. Комасация (уедряване) на земеделските земи	20
1.7. Дейности по опазване на земеделските земи	20
2. Икономически и производствени резултати през 2015 г. и прогнозни данни за 2016 г.	20
2.1. Икономически сметки за селското стопанство за 2015 г.	20
2.1.1. Стойност на брутната продукция от отрасъл “Селско стопанство”	21
2.1.2. Стойност на крайната продукция	23
2.1.3. Междинно потребление	24
2.1.4. Брутна добавена стойност	24
2.2. Производствени резултати в растениевъдството	25
2.2.1. Зърнопроизводство	25
2.2.2. Маслодайни култури	27
2.2.3. Технически култури	28
2.2.4. Медицински, ароматни и етерично-маслени култури	28
2.2.5. Плодове	28
2.2.6. Зеленчуци	30
2.3. Производствени резултати в животновъдството	34
2.3.1. Говедовъдство и биволовъдство	38
2.3.2. Овцевъдство и козевъдство	42
2.3.3. Свиневъдство	44
2.3.4. Коневъдство	47
2.3.5. Птицевъдство	47
2.3.6. Пчеларство	50

2.3.7. Зайцевъдство	52
2.4. Състояние на биологичното земеделие в България през 2015 г.	52
2.4.1. Оператори в система на контрол	53
2.4.2. Площи в система на контрол	53
2.4.3. Биологично животновъдство	56
2.4.4. Пазар на биологични продукти	58
2.4.5. Финансово подпомагане на биологичното производство	58
2.5. Лозарство и винопроизводство	59
2.5.1. Производство на грозде	59
2.5.2. Винопроизводство	62
2.5.3. Износ и внос на вино	63
III. ТЪРГОВИЯ СЪС СЕЛСКОСТОПАНСКИ СТОКИ	69
1. Равнище и динамика на външната търговия с аграрни стоки през 2015 г.	70
2. Географско разпределение на външната търговия със селскостопански стоки	71
3. Структура на износа и вноса по групи стоки	75
4. Развитие на външната търговия със селскостопански стоки през 2016 г.	80
IV. ПОДПОМАГАНЕ НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ	81
1. Прилагане на Общата селскостопанска политика на ЕС	81
1.1. Подпомагане по първи стълб на ОСП	81
1.1.1. Директни плащания на площ, национални доплащания към директните плащания и специфично подпомагане	81
1.1.2. Механизми за пазарна подкрепа	89
1.1.2.1. Сектор „Полски култури“	90
1.1.2.2. Сектор „Месо и пчеларство“	90
1.1.2.3. Сектор „Мляко“	92
1.1.2.4. Сектор „Плодове и зеленчуци“	95
1.1.2.5. Сектор „Вино“	98
1.1.2.6. Сектор „Захар“	99
1.1.2.7. Сектор „Промоционални програми“	99
1.1.2.8. Политика на качество – защитени наименования	102
1.1.3. Търговски механизми	102
1.1.3.1. Лицензиране на износа	102
1.1.3.2. Лицензиране на вноса	103
1.2. Подпомагане по втори стълб на ОСП	104
1.2.1. Програма за развитие на селските райони 2007-2013 г.	104
1.2.1.1. Анализ на постигнатия напредък по прилагане на ПРСР 2007-2013 г. и по постигане на целите, по оси	104
1.2.1.2. Финансово прилагане на ПРСР 2007-2013 г.	110
1.2.2. Програма за развитие на селските райони 2014-2020 г.	112
1.2.2.1. Напредък по прилагане на ПРСР 2014-2020 г. през 2015 г.	113
1.2.2.2. Напредък по прилагане на ПРСР 2014-2020 г. през 2016 г.	113
1.3. Допълнително държавно подпомагане	114
1.3.1. Държавни помощи	114

1.3.2. Краткосрочно кредитиране	118
1.3.3. Инвестиционни схеми за подпомагане на ДФЗ	118
V. ДЕЙНОСТИ, СВЪРЗАНИ СЪС ЗЕМЕДЕЛСКОТО ПРОИЗВОДСТВО	121
1. Контрол на земеделска и горска техника	121
1.1. Състояние на механизацията на земеделието и структура на машинно-тракторния парк	121
1.2. Регистрация на земеделска и горска техника	122
1.3. Технически прегледи на техниката	123
1.4. Правоспособност за работа с техника и издаване на свидетелства	123
2. Хидромелиорации	123
2.1. Контрол по дейностите, свързани с експлоатацията на хидромелиоративния фонд и с услугата „водоподаване за напояване”	123
2.2. Дейности, свързани с експлоатацията и поддържането на язовирите и обектите за предпазване от вредното въздействие на водите	124
3. Растителна защита	125
3.1. Фитосанитарен контрол	134
3.1.1. Граничен фитосанитарен (карантинен) контрол при внос на растения и растителни продукти	134
3.1.2. Контрол при производството на растения и растителни продукти	135
3.1.3. Контрол при износ на растения и растителни продукти	135
3.1.4. Изпитване, регистрация и контрол на продукти за растителна защита	135
3.1.5. Обучения на земеделски производители	137
4. Торове	137
4.1. Регистрация на торове	137
4.2. Контрол на торовете при предлагането им на пазара	137
4.3. Употреба на торове	137
4.4. Контрол за спазване на правилата за добра земеделска практика, програмата от мерки за ограничаване замърсяването с нитрати за целите на контрола по агроекологичните мерки и кръстосаното съответствие	139
5. Сортоизпитване, апробация и семеконтрол	140
6. Контрол и мониторинг на зърно и зърнени продукти	143
6.1. Контрол на публичните складове, зърнохранилища и други обекти за съхранение на зърно	143
6.2. Окачествяване на реколта `2015	144
7. Безопасност на храните	145
7.1. Здравеопазване и хуманно отношение към животните	146
7.2. Информационна система за идентификация и проследяване движението на животните	151
7.3. Контролни дейности	151
7.3.1. Безопасност на храните	151
7.3.2. Система за бързо съобщаване за храни и фуражи (RASFF)	155
7.3.3. Контрол на ветеринарномедицинската дейност, ветеринарномедицинските продукти и фуражи	157
7.3.3.1. Контрол на ветеринарномедицинската дейност	157

7.3.3.2. Контрол на ветеринарномедицинските продукти	162
7.3.3.3. Контрол на фуражите	164
7.3.3.4. Проверка на ефективността на официалния контрол на фуражи	172
7.3.4. Център за оценка на риска	173
7.3.5. Законодателни промени в областта на безопасността на храните	173
8. Селекция и репродукция в животновъдството	175
8.1. Управление на националните генетични ресурси в животновъдството	175
8.2. Контрол и координация на развъдната дейност	178
9. Селскостопанска наука, обучение и съветническа дейност	179
9.1. Научноизследователска дейност и научно обслужване в селското стопанство, осъществявани от Селскостопанска академия	179
9.1.1. Създадени и внедрени в производството научни продукти	179
9.1.2. Трансфер на знания и научни продукти и професионално обучение	179
9.1.3. Квалификационна структура на учените	180
9.1.4. Международно сътрудничество	180
9.2. Съветническа дейност	181
9.3. Обучения	183
9.4. Подобряване на връзката „научни изследвания – съвети в земеделието – земеделски бизнес“	184
9.5. Информационно осигоряване	184
9.6. Агрехимични анализи	184
9.7. Дейност на НССЗ по мярка 143 от ПРСР	185
9.8. Дейност на НССЗ по мярка 2 "Консултантски услуги, услуги по управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството" от ПРСР 2014-2020 г.	185
10. Борба с градушките	186
VI. ГОРСКО СТОПАНСТВО	187
1. Характеристика на горските територии	187
2. Промени в горските територии	189
3. Стопанисване на горските територии	190
3.1. Залесяване и защита срещу ерозия	190
3.2. Провеждане на сечи в горите	192
4. Ползване на дървесина и на недървесни горски продукти	193
4.1. Ползване на дървесина	193
4.2. Ползване на недървесни горски продукти	195
5. Защита на горските територии	195
5.1. Проведени мероприятия от ИАГ за защита на горските територии от болести, вредители и други повреди и пожари	195
5.2. Проведени мероприятия от държавните горски предприятия за защита на горските територии от болести, вредители и други повреди и пожари	197
6. Защитени територии	197
7. Горска сертификация	199
8. Недържавни гори	199
9. Ловно стопанство	200

10. Опазване на горските територии и контрол	201
11. Стратегическо планиране, усъвършенстване на нормативната база и международни дейности	203
12. Финансиране и инвестиции в горските територии	204
12.1. Изпълнителна агенция по горите	204
12.2. Държавни горски предприятия	205
13. Административно обслужване	205
13.1. Регистър на лицата, извършващи лесовъдска дейност	205
13.2 Информационно обслужване	206
VII. РИБАРСТВО	206
1. Улов и производство на риба и други водни организми	206
2. Внос и износ на риба и рибни продукти	213
3. Оперативна програма за развитие на сектор “Рибарство”, финансирана от Европейския фонд за рибарство	218
4. Програма за морско дело и рибарство 2014-2020 г.	225
5. Обща политика в областта на рибарството	228
РАЗДЕЛ Б	229
ПРИОРИТЕТИ И ЦЕЛИ НА ПОЛИТИКАТА В АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ, МЕРКИ И ДЕЙСТВИЯ ЗА ПОСТИГАНЕТО ИМ ПРЕЗ 2017 г.	229
ПРИЛОЖЕНИЯ	240

Списък на използваните съкращения

БАБХ	Българска агенция по безопасност на храните
БАНСИК	Българска анкета за наблюдение на селскостопанската и икономическа конюнктура
БВП	Брутен вътрешен продукт
БДС	Брутна добавена стойност
БДС	Български държавен стандарт
БНБ	Българска народна банка
БСК	Биологични и стопански качества
БЧК	Български червен кръст
ВЕИ	Възобновяеми енергийни източници
ВМП	Ветеринарномедицински продукти
ГИП	Гранични инспекционни пунктове
ГКПП	Гранични контролно-пропускателни пунктове
ГМО	Генетично модифициран организъм
ГРМ	Горски репродуктивни материали
ГСПП	Горскостопански планове и програми
ДГС	Държавни горски стопанства
ДДС	Данък добавена стойност
ДЛС	Държавни ловни стопанства
ДП	Държавни предприятия
ДПФ	Държавен поземлен фонд
ДФЗ/ДФ „Земеделие“	Държавен фонд „Земеделие“
ДФЗ-РА	Държавен фонд „Земеделие“ – Разплащателна агенция
ЕАСТ	Европейска асоциация за свободна търговия
ЕЗФРСР	Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони
ЕК	Европейска комисия
ЕМНКП	Единен многогодишен контролен план за храни, фуражи, здравеопазване на животните, хуманно отношение към тях и защита на растенията
ЕПИВ	Европейски план за икономическо възстановяване
ЕС	Европейски съюз
ЕФГЗ	Европейски фонд за гарантиране на земеделието
ЕФР	Европейски фонд по рибарство

ЗГТ	Земеделска и горска техника
ЗГУ	Защитено географско указание
ЗГМО	Закон за генетично модифицираните организми
ЗНП	Защитено наименование за произход
ЗППМ	Закон за посевния и посадъчен материал
ЗСПЗЗ	Закон за собствеността и ползването на земеделските земи
ИАГ	Изпълнителна агенция по горите
ИАЛВ	Изпълнителна агенция по лозата и виното
ИАРА	Изпълнителна агенция по рибарство и аквакултури
ИАСАС	Изпълнителна агенция по сортоизпитване, апробация и семеконтрол
ИАСРЖ	Изпълнителна агенция по селекция и репродукция в животновъдството
ИЗП	Използвана земеделска площ
ИСАК	Интегрираната система за администриране и контрол
КАТ	Контрол на автомобилния транспорт
КТИ	Контролно-техническата инспекция
МВР	Министерство на вътрешните работи
МЗХ	Министерство на земеделието и храните
МИГ	Местни инициативни групи
МИРГ	Местни инициативни рибарски групи
МОСВ	Министерство на околната среда и водите
МСР	Местни стратегии за развитие
НАП	Национална агенция за приходите
НАССР	Анализ на опасностите и контрол на критичните точки
НБ	Национален бюджет
НДДП	Национални доплащания към директните плащания
НДНИВМИ	Национален диагностичен научноизследователски ветеринарномедицински институт
НМП	Национална мониторингова програма за контрол на остатъци от пестициди в и върху храни от растителен произход
НМПКО	Национална мониторингова програма за контрол на остатъци от ветеринарномедицински продукти и замърсители от околната среда
НПКОП	Национална програма за контрол на остатъци от пестициди в и върху храни от растителен и животински произход
НПП	Национална програма по пчеларство
НРЛ	Национална референтна лаборатория
НСЗ	Национална служба по зърното

НСИ	Национален статистически институт
НССЗ	Национална служба за съвети в земеделието
ОД „Земеделие“	Областни дирекции „Земеделие“
ОДБХ	Областни дирекции по безопасност на храните
ОИСР	Организация за икономическо сътрудничество и развитие
ОНД	Общност на независимите държави
ООП	Обща организация на пазара
ОПРСР	Оперативна програма за развитие на сектор “Рибарство”
ОСП	Обща селскостопанска политика
ППЗСПЗЗ	Правилник за прилагане на Закона за собствеността и ползването на земеделските земи
ПРЗ	Продукти за растителна защита
ПРСР	Програма за развитие на селските райони 2007-2013 г.
ПЧИ	Преки чуждестранни инвестиции
РДГ	Регионална дирекция по горите
РМС	Решение на Министерски съвет
РХС	Различимост, хомогенност и стабилност
СЕПП	Схема за единно плащане на площ
СИЗП	Система за идентификация на земеделските парцели
СН	Сдружения за напояване
ССА	Селскостопанска академия
ХТСХ	Храна с традиционно-специфичен вкус
ЦЛВСЕЕ	Централна лаборатория по ветеринарно-санитарна експертиза и екология
ЦЛКР	Централна лаборатория по карантинна на растенията
ЦЛХИК	Централна лаборатория за химични изпитвания и контрол
ЦОФК	Цифровата ортофотокарта
ЦПО	Център за професионално обучение
CPVO	Офис на Общността за закрила на сортовете
RASFF	Система за бързо предупреждение за храни и фуражи

РАЗДЕЛ А

I. СЪСТОЯНИЕ И РАЗВИТИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА ИКОНОМИКА. МАКРОИКОНОМИЧЕСКА РАМКА. МЯСТО НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ В НАЦИОНАЛНАТА ИКОНОМИКА

По данни на НСИ, през 2015 г. brutният вътрешен продукт, произведен в страната, бележи реален ръст¹ от 3,6% спрямо предходната година.

В номинално изражение БВП за годината достига 88 571 млн. лева (45 286 млн. евро).

Към края на 2015 г. инфлацията отбелязва спад от 0,4% на годишна база, а средногодишната инфлация за годината е минус 0,1%.

По данни на БНБ, през 2015 г. износьт възлиза на 42 871 млн. лева (21 919 млн. евро), което представлява 49,6% от БВП. Вносът за годината е в размер на 48 000 млн. лева (24 542 млн. евро) или 55,6% от БВП на страната. В резултат от изпреварващия темп на увеличение на износа спрямо този при вноса, отрицателното търговско салдо за годината се свива с 5,6% спрямо предходната година, до -5 129 млн. лева (-2 622 млн. евро).

През 2015 г. преките чуждестранни инвестиции в България възлизат на 3 310 млн. лева (1 692 млн. евро), което представлява 3,7% от БВП.

По данни на НСИ, коефициентът на безработица през годината е 9,1%, като намалява с 2,3 процентни пункта спрямо предходната 2014 г.

Таблица I.1. Основни макроикономически показатели на Република България

Показател	2011	2012	2013	2014	2015
БВП, млн. лева	80 759	82 040	82 166	83 634	88 571
БВП, млн. евро	41 291	41 947	42 011	42 762	45 286
Годишен реален темп на изменение на БВП, %	1,9	0,0	0,9	1,3	3,6
Средногодишна инфлация, %	4,2	3,0	0,9	-1,4	-0,1
Инфлация в края на годината, %	2,8	4,2	-1,6	-0,9	-0,4
Търговско салдо, млн. лева	-5 262	-7 808	-5 736	-5 431	-5 129
Търговско салдо, млн. евро	-2 690	-3 992	-2 933	-2 777	-2 622
ПЧИ, млн. лева	2 887	2 583	2 706	2 271	3 310
ПЧИ, млн. евро	1 476	1 321	1 384	1 161	1 692

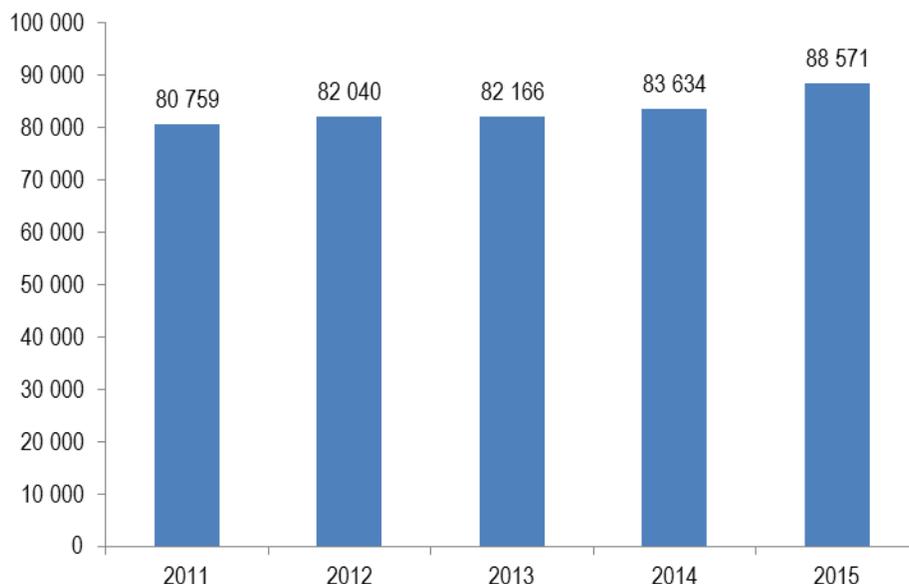
Източник: НСИ – БВП и инфлация; БНБ – данни за търговско салдо и ПЧИ, съставени по шестото издание на Ръководство по платежен баланс и международна инвестиционна позиция на МВФ, 2008 (предварителни данни за 2015 г.)

Брутен вътрешен продукт

През 2015 г. БВП нараства с 3,6% в реално изражение спрямо предходната година. В номинално изражение той достига 88 571 млн. лева (45 286 млн. евро), като на глава от населението се падат 12 001 лева (6 136 евро).

¹ Реалният темп на изменение е изчислен по съпоставими цени на 2010 г.

Фигура I.1. Размер на БВП за периода 2011 – 2015 г., млн. лева

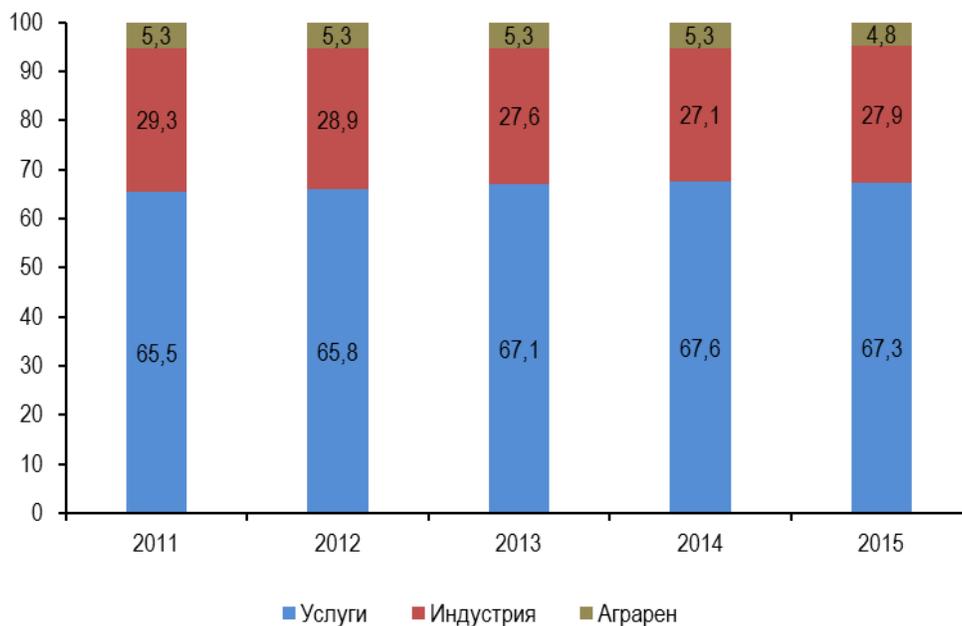

Източник: НСИ.

Брутна добавена стойност

Брутната добавена стойност, създадена от отраслите на националната икономика през 2015 г. възлиза на 76 546 млн. лева (39 138 млн. евро) по текущи цени. В реално изражение тя нараства с 3% спрямо предходната година. Добавената стойност на субектите от аграрния сектор през 2015 г. е в размер на 3 664 млн. лева по текущи цени, като се свива с 6,8% в реално изражение на годишна база.

Фигура I.2. БДС по икономически сектори за периода 2011 – 2015 г., %

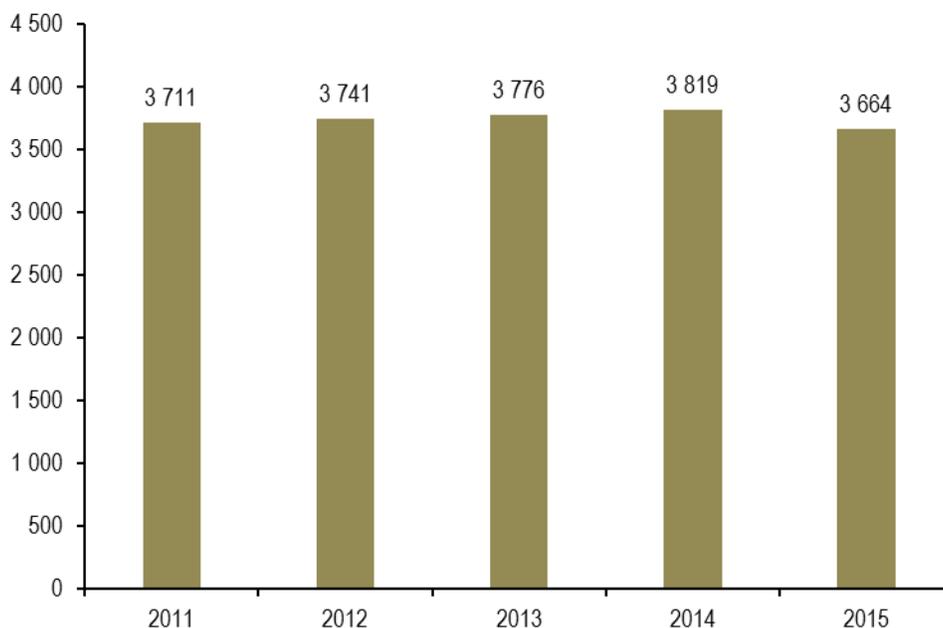
Източник: данни на НСИ, обработени от МЗХ

По икономически сектори, БДС за 2015 г. се разпределя, както следва:

- Индустрия (вкл. строителство) – 27,9%;
- Услуги – 67,3%;
- Аграрен (селско, горско и рибно стопанство) – 4,8%.

Делът на аграрния сектор в общата БДС намалява с 0,5 процентни пункта спрямо предходната година.

Фигура 1.3. БДС от отрасъл „Селско, горско и рибно стопанство”, 2011 – 2015 г., млн. лева

Източник: НСИ; предварителни данни за 2014 г.

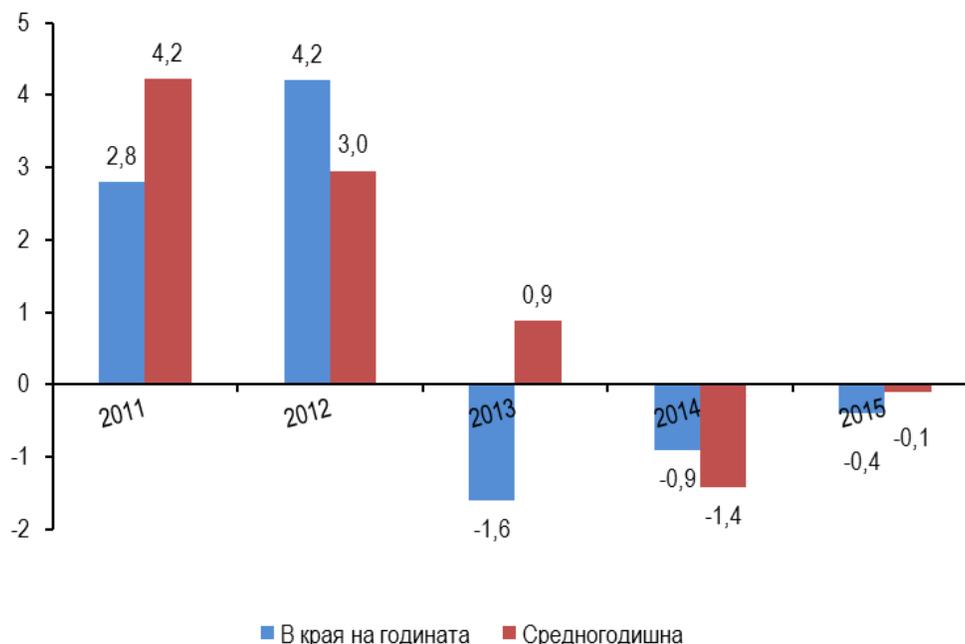
Според предварителни сезонно изгладени данни на НСИ, през първото и второто тримесечие на 2016 г. общата БДС за икономиката на страната бележи реален ръст от 2,6% спрямо съответния период на 2015 г. По отношение на БДС, формирана от аграрния отрасъл, предварителните данни сочат намаление с 0,3% на годишна база в реално изражение през първото тримесечие на 2016 г. и ръст от 0,5% през второто тримесечие.

Инфлация

Инфлацията, натрупана в края на 2015 г. е минус 0,4%, а средногодишната инфлация за годината - минус 0,1%.

Към м. декември 2015 г. цените на хранителните стоки и общественото хранене се покачват съответно с 0,5% и 1,5% на годишна база, докато цените на нехранителните стоки и тези на услугите се понижават съответно с 1,3% и 0,7%.

Фигура I.4. Инфлация, 2011 – 2015 г., %

Източник: НСИ

Заетост и безработица

Като цяло, през 2015 г. се наблюдава подобрение на основните показатели за икономическата активност на населението, което може да се обясни с отчетения ръст на икономиката.

По данни на НСИ, средногодишният брой на заетите лица на 15 и повече навършени години през 2015 г. е 3 031,9 хиляди - с 1,7% по-висок в сравнение с предходната година. В сектор селско, горско стопанство и риболов се отчита леко намаление на броя на заетите лица - с 0,5%, до 207,9 хиляди, което води до незначително свиване на относителния дял на сектора в структурата на заетостта по икономически дейности до 6,9% (при 7% през 2014 г.).

Коефициентът на безработица намалява с 2,3 процентни пункта спрямо 2014 г., до 9,1%. Средногодишният брой на безработните лица е 305,1 хиляди, със 79,4 хиляди броя по-малко в сравнение с 2014 г.

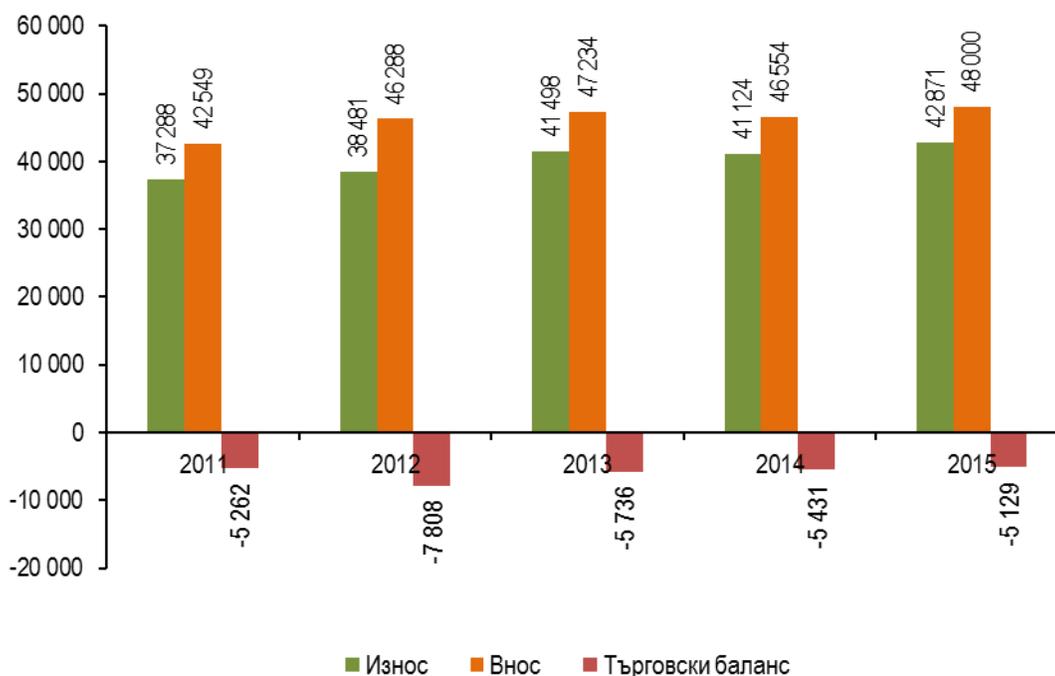
По предварителни данни на НСИ, през 2015 г. средната годишна работна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение е 10 724 лева, което е с 864 лева или 8,8% повече спрямо средната годишна заплата през 2014 г. В сектор селско, горско и рибно стопанство увеличението е с 10,7%, до средно 8 844 лева за 2015 г.

Износ и внос

Според предварителни данни на БНБ за платежния баланс, през 2015 г. износът на България възлиза на 42 871 млн. лева (21 919 млн. евро) - с 4,2% над нивото от предходната година, което представлява 48,4% от БВП. Същевременно, при вноса се отчита малко по-слабо увеличение - с 3,1%, до 48 000 млн. лева (24 542 млн. евро) или 54,2% от БВП на страната.

Така, през 2015 г. отрицателното търговско салдо се свива до -5 129 млн. лева (-2 622 млн. евро), при -5 431 млн. лева (-2 777 млн. евро) за 2014 г.

Фигура 1.5. Износ, внос и търговски баланс за периода 2011 – 2015 г., млн. лева

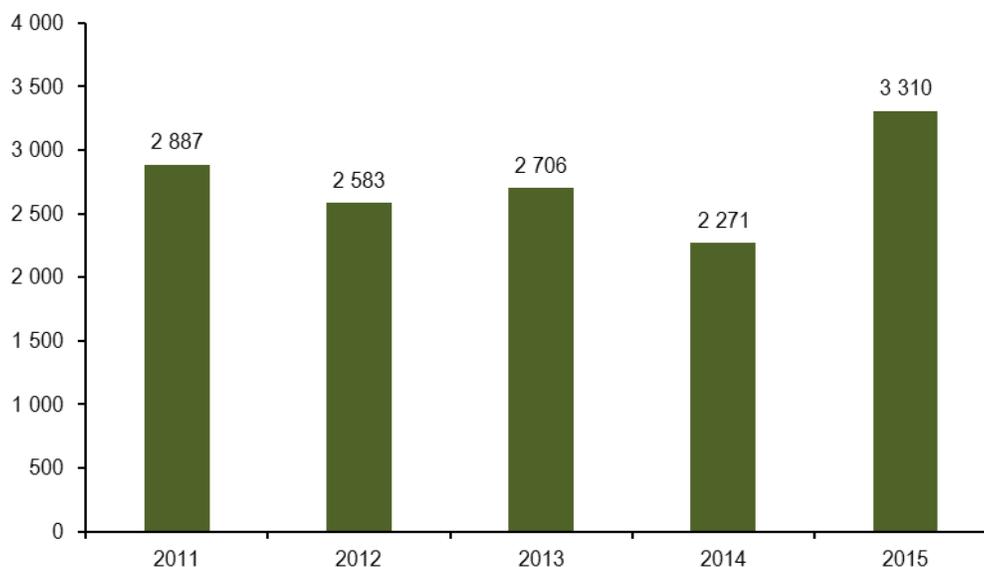

Източник: БНБ; предварителни данни за 2015 г.

Преки чуждестранни инвестиции

По предварителни данни на БНБ, ПЧИ в страната за 2015 г. възлизат на 3 310 млн. лева (1 692 млн. евро), с 45,8% повече спрямо предходната година. Преките инвестиции през годината представляват 3,7% от БВП, при 2,7% през предходната 2014 г.

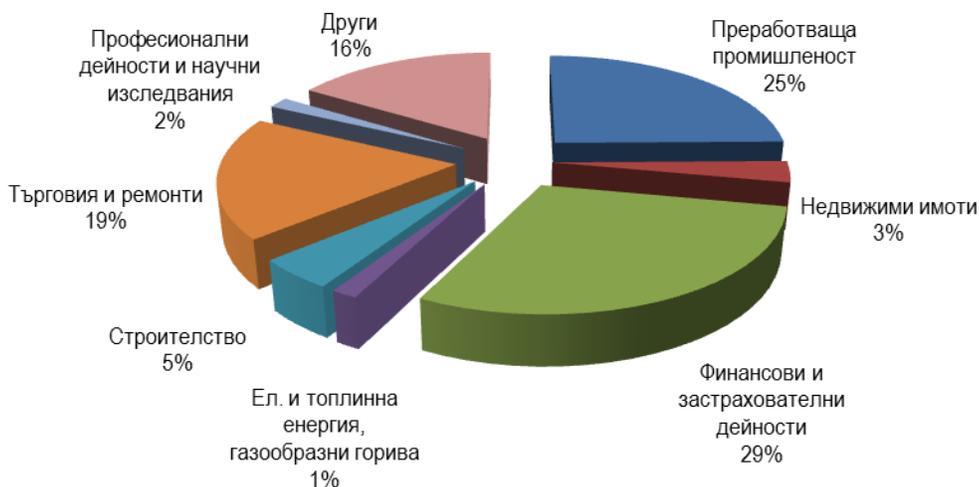
Фигура 1.6. Преки чуждестранни инвестиции, 2011 – 2015 г., млн. лева

Източник: БНБ (данни, съставени съгласно 6-тото издание на Ръководство по платежен баланс и международна инвестиционна позиция на МВФ); предварителни данни за 2015 г.

В рамките на 2015 г. най-много инвестиции са привлечени в секторите „Финансови и застрахователни дейности“ и „преработваща промишленост“ (съответно около 29% и 25% от общия обем ПЧИ), следвани от „Търговия и ремонт на автомобили и мотоциклети“, „Строителство“ и др. Нетните чуждестранни инвестиции в селското, ловно и горско стопанство през 2015 г. са отрицателна величина (-84,9 млн. лева).

Фигура 1.7. Преки чуждестранни инвестиции по икономически дейности през 2015 г.,%

Източник: БНБ; предварителни данни, съставени съгласно 6-тото издание на Ръководство по платежен баланс и международна инвестиционна позиция на МВФ

Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (ДМА)

По предварителни данни на НСИ, през 2015 г. общите разходи за придобиване на ДМА за всички икономически дейности в страната възлизат на 21 182,6 млн. лева, с 5,3% повече спрямо 2014 г. В отрасъл селско, горско и рибно стопанство разходите за придобиване на ДМА нарастват със значителните 31,2% на годишна база, до 1 891,4 млн. лева, което може да се очаква да допринесе за подобряване на ефективността и икономическите резултати в отрасъла през следващите години.

II. РАЗВИТИЕ НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ ПРЕЗ 2015 Г.

1. Използване на земеделската земя и структури в земеделието

1.1. Използване на площите със селскостопанско предназначение

Площта със селскостопанско предназначение през 2015 г. е 5 202 752 ха, което представлява около 47% от територията на страната.

Използваната земеделска площ се формира от обработваемата земя, трайните насаждения, разсадници, постоянно затревените площи и семейните градини. През 2015 г. тя е 5 011 494 ха, което е 45% от територията на страната. В сравнение с предходната година, ИЗП се увеличава с 0,7%.

В **обработваемата земя** се включват площите, при които се прилага сеитбооборот, временните ливади с житни и бобови треви, угарите и оранжерии. През 2015 г. обработваемата

земя нараства с 0,7% спрямо предходната година, като заема 3 493 688 ха. Относителният дял на обработваемата земя спрямо използваната земеделска площ на страната остава постоянна величина спрямо предходната година – 69,7%.

Таблица II.1. Обработваема земя, използвана земеделска площ и площ със селскостопанско предназначение за периода 2011 – 2015 г., ха

ЗАЕТОСТ	2011	2012	2013	2014	2015
пшеница	1 152 999	1 194 141	1 328 062	1 305 733	1 151 225
ечемик	174 010	176 556	182 457	218 612	191 433
ръж и тритикале	17 841	24 303	31 506	37 020	24 190
овес	17 163	16 814	20 835	21 732	13 329
царевица	430 914	525 412	518 471	480 929	524 121
други житни	12 006	16 046	22 938	19 768	31 479
слънчоглед	795 319	854 738	928 781	877 538	851 245
тютюн	21 710	24 857	19 265	19 072	17 443
индустриални маслодайни култури	233 934	144 457	123 544	208 212	225 847
други индустриални култури	54 458	40 989	29 795	47 676	53 755
картофи	16 852	17 465	10 634	10 224	9 449
грах, фасул, бакла, леща и други варива	8 076	9 395	8 263	4 877	24 617
пресни зеленчуци	27 227	24 778	26 846	29 394	37 538
разсадници	///	///	///	///	///
едногодишни фуражни култури	3 804	11 035	4 685	7 206	6 871
Ливади засети с бобови и житни треви	84 804	83 489	83 237	87 715	94 682
угар	174 110	128 097	121 289	92 268	235 150
оранжерии	2 010	2 113	1 509	1 412	1 314
ОБРАБОТВАЕМА ЗЕМЯ:	3 227 237	3 294 685	3 462 117	3 469 388	3 493 688
Семейни градини	22 517	22 226	16 757	17 072	15 664
овощни насаждения	69 478	69 494	66 824	66 057	68 543
лозя – чиста култура	78 468	77 341	60 474	53 521	54 210
смесени трайни насаждения	8 629	8 529	5 998	4 791	8 522
разсадници	3 311	3 715	1 892	2 002	2 202
Общо трайни насаждения:	159 886	159 079	135 188	126 371	133 477
Оранжерии	///	///	///	///	///
Постоянно затревени площи и ливади-овощни градини	1 678 308	1 646 993	1 381 049	1 363 984	1 368 665
ИЗПОЛЗВАНА ЗЕМЕДЕЛСКА ПЛОЩ:	5 087 948	5 122 983	4 995 111	4 976 815	5 011 494
Необработвана земя	398 624	358 239	263 698	216 125	191 258
ПЛОЩ СЪС СЕЛСКОСТОПАНСКО ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ:	5 486 572	5 481 222	5 258 809	5 192 940	5 202 752

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

През 2015 г. общата площ, заета с **трайни насаждения**, е 133 477 ха – с 5,6% повече в сравнение с 2014 г., като най-голям принос за това увеличение имат площите със смесени трайни насаждения и овощните насаждения. Площите с разсадници и лозя-чиста култура също нарастват спрямо предходната година, докато само при семейните градини се наблюдава намаление.

Необработваните земи включват както изоставени трайни насаждения, така и обработваема земя, които не са използвани за земеделско производство повече от две години, но експлоатационното им възстановяване е възможно с минимални средства. През 2015 г. необработваните земи намаляват с 11,5% в сравнение с предходната година, до 191 258 ха.

1.2. Използване на земеделските парцели

1.2.1. Система за идентификация на земеделските парцели

Системата за идентификация на земеделските парцели е основна подсистема на Интегрираната система за администриране и контрол, на базата на която стават заявяването на площи за подпомагане и контролът за допустимост за плащане на заявените площи. Поради това данните в нея трябва да са максимално актуални и достоверни.

През 2015 и 2016 г. поддържането на данните в Система за идентификация на земеделските парцели обхваща следните дейности:

- Актуализация на цифровата ортофотокарта (ЦОФК) на страната по ново самолетно заснемане – 23% (25 531 кв. км) през 2015 г. и 24,75% (27 472,2 кв. км) през 2016 г. Сключен е договор по реда на ЗОП с рег. № РД 51-52 от 03.08.2016 г. за заснемане и изработване на ЦОФК в периода 2016-2019 с Изпълнител Обединение „Геореал-Геоконсулт“. Предвидената за облитане през 2016 г. територия е почти изцяло заснета.
- Актуализация на физическите блокове по новата ЦОФК – граници, начин на трайно ползване, слой „Площи, допустими за подпомагане“ според промените, настъпили в ползването на земеделските площи и тяхното състояние;
- Извършване на теренни проверки, с използване на GPS-устройства, за измерване и заснемане на проверяваните блокове, на:
 - физически блокове, чиито граници и други характеристики не могат да се определят еднозначно по новата ЦОФК;
 - случайна извадка от актуализираните по новата ЦОФК физически блокове и слой „Площи, допустими за подпомагане“ за контрол на дешифрицията (1 885 бр. физически блока с площ 45 425,71 ха за 2015 г.);
 - физически блокове, в които са заявени за подпомагане площи извън границите на блока или извън слоя „Площи, допустими за подпомагане“ (над 36 600 физически блока с обща площ 1 082 323 ха за 2015 г. и над 31 300 физически блока с обща площ 991 117 за 2016 г., от които към края на октомври 2016 г. са проверени около 90%);
- Отразяване констатациите и измерванията от тези теренни проверки в базите данни на СИЗП;
- Отразяване констатациите от проверките на място, извършени от Техническия инспекторат на Разплащателната агенция в базите данни на СИЗП;
- Извършване на качествен контрол на данните в СИЗП и изготвяне на годишния доклад за състоянието на СИЗП до Европейската комисия;
- По актуализираните физически блокове и слой „Площи, допустими за подпомагане“ се извършва определяне на плащанията на площ;
- Актуализация на специализиран слой Постоянно затревени площи чрез издаване на заповеди по индивидуални заявления.

1.2.2. Подаване на заявления за подпомагане - кампании 2015 и 2016 г.

През 2015 г. и първата половина на 2016 г. са проведени съответно Кампания 2015 г. и Кампания 2016 за подаване на заявления за подпомагане, които включват:

- Обучение на новопостъпили служители от ОД „Земеделие” и общински служби по земеделие за работа със софтуера на ДФ „Земеделие” – Разплащателна агенция за въвеждане данните от Заявленията за регистрация;
- Предоставяне на формуляри на заявления за подпомагане и графичен материал за местонахождението на ползваните от кандидатите за подпомагане площи;
- Оказване помощ на кандидатите за подпомагане при попълване на заявленията за подпомагане и идентифициране на ползваните от тях земеделски площи;
- Въвеждане на представените заявления в Система за регистрация на кандидати и заявления за подпомагане – модул на ИСАК (115 477 заявления за 2015 г. и 115 549 заявления за 2016 г.);
- Предоставяне на попълненото и комплектовано Общо заявление в съответната териториална структура на Разплащателна агенция;
- Заявяването на площи за подпомагане за 2015 и 2016 г. е извършено с използване на обновените/актуализираните ЦОФК на страната, физически блокове и „Площи, допустими за подпомагане”.

1.3. Регистрация на земеделски стопани

Регистърът на земеделските стопани съгласно Наредба № 3 от 1999 г. служи за набиране на информация за земеделските стопани и за дейността им с цел подпомагане на земеделието и развитието на селските райони.

Дейността по поддържане на регистъра на земеделските стопани обхваща: регистрация на нови земеделски стопани, пререгистрация и актуализиране на данните за вече регистрирани такива и отписване на земеделски стопани при прекратяване на дейността им.

През 2014/2015 стопанска година общият брой на земеделските стопани, регистрирани в регистъра по Наредба № 3/1999 г. нараства до 97 267 - с близо 21 хиляди броя повече спрямо предходната година. Общият брой на регистрираните земеделски стопани за 2015/16 стопанска година е 98 303 – с 1 036 повече в сравнение с предходната стопанска година.

Табл. II.2. Земеделски стопани, регистрирани по реда на Наредба № 3/1999 г.

	2010	2011	2011/ 2012	2012/ 2013	2013/ 2014	2014/ 2015	2015/ 2016*
Общ брой регистрирани земеделски стопани	77 134	68 310	70 776	76 339	76 408	97 267	98 303

Източник: МЗХ, ГДЗРП

*оценка

1.4. Участие на Държавния поземлен фонд в поземлените отношения в България

1.4.1. Предоставяне на имоти от ДПФ под наем или аренда

Земеделските земи от ДПФ се предоставят за ползване под наем и аренда чрез търг съгласно разпоредбите на Закона за собствеността и ползването на земеделските земи (ЗСПЗЗ). Към 2015 г. общият размер на предоставените под наем или аренда земеделски имоти от ДПФ на физически и юридически лица възлиза на 111 412 ха.

През 2015 г. на основание разпоредбите на чл. 24а, ал. 1 от ЗСПЗЗ и чл. 47б, ал. 1 от

Правилника за прилагане на Закона за собствеността и ползването на земеделските земи (ППЗСПЗЗ) са проведени търгове за отдаване под наем и аренда на свободните земеделски земи от ДПФ в страната за стопанската 2015 - 2016 година. От обявените 159 825 дка свободни земеделски земи, са спечелени 80 943 дка, като са сключени общо 652 договора за отдаване под наем/аренда.

1.4.2. Разпределение на пасища, мери и ливади от държавен и общински поземлен фонд по реда на чл. 37 и от ЗСПЗЗ

С промените в ЗСПЗЗ, приети през 2015 г., са въведени нови условия и ред относно отдаването за ползване под наем или аренда на държавните и общински пасища, мери и ливади. За тези земи не се провежда тръжна процедура, а се разпределят от назначени комисии, само на собственици или ползватели на животновъдни обекти с пасищни селскостопански животни, регистрирани в Интегрираната информационна система на БАБХ, съобразно броя и вида на регистрираните животни, по цени, определени по пазарен механизъм.

През 2015 г. са проведени две процедури по разпределение на пасища, мери и ливади. От 1 март за стопанската 2014/2015 г., а от 1 юли - за стопанската 2015/2016 г.

Табл. II.3. Информация за кампания за разпределяне на пасища, мери и ливади по реда на чл. 37и от ЗСПЗЗ

Стопанска година	Площи, определени с решение на общински съвет		Площи, разпределени от общинска комисия		Сключени договори от ОПФ		Разпределени площи от ДПФ	Площи от ДПФ, за които са сключени договори
	За общо ползване	За индивидуално ползване	За общо ползване	За индивидуално ползване				
	дка	дка	дка	дка	бр.	дка	дка	дка
2014/2015	1 078 195	2 792 888	542 082	1 060 210	6 334	841 090	6 449	5 975
2015/2016	901 621	2 480 520	341 357	624 620	1 713	295 748	7 141	4 043

Източник: МЗХ

1.4.3. Учредяване на ограничени вещни права върху земи от ДПФ

През 2015 г. са разгледани над 60 искания от кметове на общини, юридически и физически лица, във връзка с инвестиционни намерения за изграждане или разширение на площадкови и/или линейни обекти, с които се засягат земеделски земи, собственост на държавен поземлен фонд. Изготвени са становища относно възможността за предоставяне на имоти от ДПФ за неземеделски нужди, които са предоставени за разглеждане от Комисията за земеделските земи. Въз основа на решенията на Комисията за земеделските земи са изготвени 32 броя писма, с които министърът на земеделието и храните, на основание чл. 24в от ЗСПЗЗ изразява предварително съгласие за възлагане изработването на подробен устройствен план за проектиране на площадки и трасета, във връзка с изграждане на водопроводни и канализационни мрежи, трасета на електропроводи и елементи на техническата инфраструктура.

Сключени са 9 договора за учредяване на ограничени вещни права върху земеделски земи от държавния поземлен фонд на основание чл. 24, ал. 1 от ЗСПЗЗ, чл. 47, ал. 20 и ал. 21 от ППЗСПЗЗ, във връзка с чл. 62, ал. 1, чл. 64, ал. 1 и ал. 2 от Закона за енергетиката.

1.5. Дейности и договори за поддържане на картата на възстановената собственост и регистри

След проведени процедури по реда на Закона за обществените поръчки са сключени 59 договора по съдебни райони за изпълнение на технически дейности за поддържане на картата на

възстановената собственост (КВС). Извършени са услуги по 440 000 броя подадени заявления на граждани и бизнеса по реда на Наредба № 49/2004 г. Събраните такси в размер на 3 000 000 лева са преведени в държавния бюджет. Изготвени са указания до областните дирекции „Земеделие“ за прилагане на различни нормативни разпоредби.

На общини и инвеститори за изработването на ОУП и ПУП е предоставена цифрова информация от КВС, като са изпълнени 380 броя административни услуги на стойност 52 480 лева. Извършени са 720 броя проверки в базата данни от КВС „Сметна палата“ – за длъжности на НАП, притежаващи земеделски земи и земи и гори от горския фонд.

1.6. Поземлени отношения

През 2015 г. са изготвени методически указания за унифициране на правилата за изплащане от общините на постъпилите по реда на чл. 37в, ал. 7 от ЗСПЗЗ суми за ползването на имотите по чл. 37в, ал. 3, т. 2 от ЗСПЗЗ.

Продължава да расте интересът към окрупнено ползване на земеделските земи, чрез използване на възможностите, предоставени с Глава Va „Ползване на земеделските земи“ от ЗСПЗЗ, в резултат на което за стопанската 2015/2016 година са сключени 2 7968 броя доброволни споразумения и са изготвени 229 броя служебни разпределения на земеделските земи за създаване на масиви за ползване.

Проведени са семинари за обучение на експерти от ОДЗ, както и многократни срещи с разяснителни цели по области със земеделски стопани и браншови организации.

Изготвени са заповеди за преработка на Картата на възстановената собственост при констатирана явна фактическа грешка и заповеди за бракуване на трайни насаждения.

1.6.1. Комасация (уедряване) на земеделските земи

Открити са процедури за уедряване на земеделските земи в 15 землища на територията на страната - с. Николаево, общ. Плевен, обл. Плевен, с. Сухиндол, общ. Сухиндол, обл. Велико Търново; с. Факия, общ. Средец, обл. Бургас; с. Асеново, община Стражица, обл. Велико Търново; с. Ленково, общ. Гулянци, обл. Плевен; гр. Угърчин, общ. Угърчин, обл. Ловеч; с. Радювене, общ. Ловеч, обл. Ловеч; с. Долно Ябълково, общ. Средец, обл. Бургас; с. Горно Абланово, общ. Борово, обл. Русе; с. Горско Сливово, общ. Летница, обл. Ловеч; с. Жребино, общ. Елхово, обл. Ямбол; с. Лалково, общ. Елхово, обл. Ямбол; с. Марково, общ. Каспичан, обл. Шумен; гр. Стражица, общ. Стражица, обл. Велико Търново; с. Стрелец, общ. Горна Оряховица, обл. Велико Търново, като заявленията обхващат около 7 000 ха.

1.7. Дейности по опазване на земеделските земи

През 2015 г. Комисията за земеделските земи е разгледала общо 880 предложения за промяна на предназначението на земеделските земи, като е постановила решения за общо 1 936 ха.

Комисиите към Областните дирекции „Земеделие“ са разгледали общо 653 предложения за промяна на предназначението на земеделски земи, като са постановили решения за 221 ха.

През годината са проведени комисии за приемане на рекултивирани терени, като е приета рекултивирана площ в размер на 132 ха. Определените площи за рекултивация са 100 ха.

2. Икономически и производствени резултати през 2015 г. и прогнозни данни за 2016 г.

2.1. Икономически сметки за селското стопанство за 2015 г.

Таблица II.3. Основни икономически показатели за селското стопанство за периода 2013 – 2015* г., млн. лева

	Продукти	2013	Изменение 2014/2013 (%)	2014	Изменение 2015/2014 (%)	2015*
1	Стойност на продукцията от растениевъдството и животновъдството (по цени на производител *), в т. ч.:	7 638,2	-0,4%	7 604,1	-9,5%	6 885,1
1.1	Продукция от растениевъдството	5 288,0	2,2%	5 406,4	-9,2%	4 907,0
1.2	Продукция от животновъдството	2 350,2	-6,5%	2 197,7	-10,0%	1 978,1
2	Селскостопански услуги	530,6	-3,4%	512,4	-7,4%	474,7
3	Неселскостопански неотделими второстепенни дейности	545,0	-41,1%	320,8	-23,4%	245,8
4	Стойност на брутната продукция от отрасъл "Селско стопанство" (по цени на производител *) ($p4=p1.1+p1.2+p2+p3$)	8 713,8	-3,2%	8 437,3	-9,9%	7 605,6
5	Стойност на крайната продукция от отрасъл "Селско стопанство" (по базисни цени **)	8 593,3	-2,1%	8 413,9	-9,4%	7 626,0
6	Междинно потребление (без вътрешни обороти)	5 279,5	-4,8%	5 027,1	-8,8%	4 586,9
7	Брутна добавена стойност (по базисни цени **)	3313,8	2,2%	3386,8	-10,3%	3039,1

Източник: данни на НСИ, обработени от МЗХ

* Цени на производител - цени, невключващи субсидии по продукти

** Базисни цени – цени, включващи субсидии по продукти

*** Данните за 2015 г. са прогнозни

2.1.1. Стойност на брутната продукция от отрасъл "Селско стопанство"

Стойността на брутната продукция от отрасъл "Селско стопанство" за 2015 г. по текущи цени на производител (по прогнозни данни) възлиза на 7 605,6 млн. лева, със 9,9% под нивото от предходната година. Тя се формира от стойността на:

- Продукцията от растениевъдството – 4 907,0 млн. лева (с дял от 64,5%);
- Продукцията от животновъдството – 1 978,1 млн. лева (с дял от 26,0%);
- Селскостопански услуги – 474,7 млн. лева (с дял от 6,2%);
- Продукцията от неотделими второстепенни дейности – 245,8 млн. лева (с дял от 3,2%).

През 2015 г. стойността на продукцията от растениевъдството и от животновъдството отбелязва намаление на годишна база – съответно с 9,2% и с 10,0%, което е резултат основно от реализирания по-нисък обем на производството при някои структуроопределящи направления (подраздели 2.2 и 2.3 на доклада).

Спадът в стойността на продукцията от растениевъдството е следствие главно от по-слабите производствени резултати при направленията с най-голямо значение за подотрасъла – зърнени и маслодайни, както и при тютюна, които не са компенсирани от постигнатите по-високи нива на цените на производител. Стойността на продукцията при плодовете нараства (с 29,2%), като резултат основно от ръста на продукцията. При зеленчуците (без картофите), въпреки поголемия обем на производството в сравнение с предходната година, се наблюдава намаление (с 13,6%), обусловено от спада на цените на производител (Приложения 2, 3 и данни за производството – подраздел 2.2 на доклада).

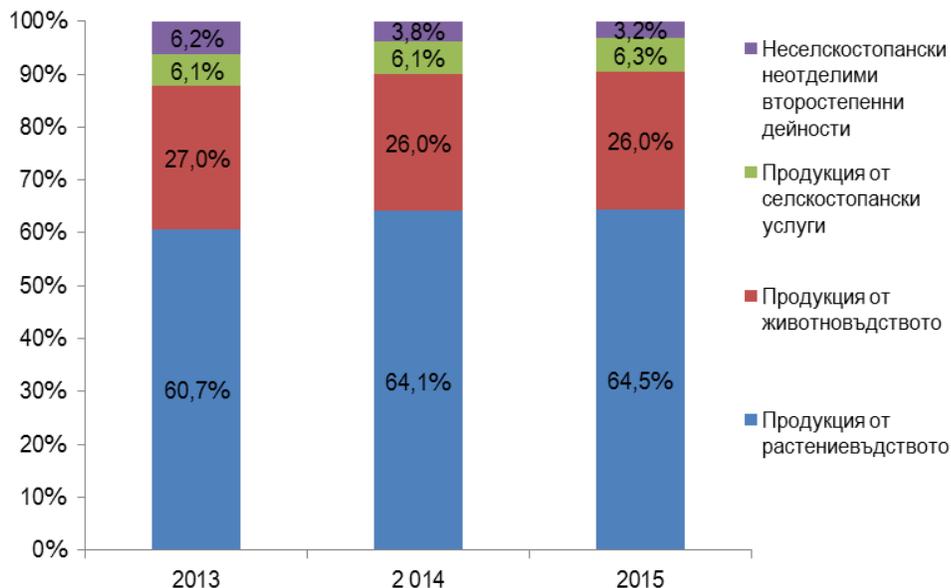
За спада на брутната продукция в стойностно изражение от животновъдството като цяло

влияние оказват по-ниските цени през годината при повечето животински продукти (с изключение на продуктите от овцевъдство и козевъдство и на яйцата). Съществено влияние върху резултатите на отрасъла оказва понижението на стойността на продукцията от неговото най-важно направление – млекопроизводството – с 16,6% спрямо предходната 2014 г. (обусловено от понижението и при обема на производството и при цените. (Приложения 2, 3 и данни за производството – подраздел 2.3 на доклада).

Намаление спрямо предходната година се регистрира и при останалите компоненти на стойността на брутната продукция от отрасъла – със 7,4% при предоставените селскостопански услуги и по-значително при продукцията от неселскостопанските неотделими второстепенни дейности – с 23,4%.

През 2015 г. съотношението между растениевъдството и животновъдството се запазва на нивото от предходната година. Делът на растениевъдството в стойността на продукцията от селскостопанския отрасъл и през тази година е близо два пъти и половина по-голям от този на животновъдството.

Фигура II.1. Структура на стойността на брутната продукция от отрасъл "Селско стопанство" за периода 2013 – 2015* г., %

Източник: Изчисления на МЗХ по данни на НСИ
* Прогнозни данни за 2015 г.

Общата стойност на реализираните посредством продажби селскостопански стоки (продукти от растениевъдството и животновъдството) през 2015 г. възлиза на 6 283,0 млн. лева, или 82,6% от брутната продукция от отрасъл „Селското стопанство“ (Приложение 1). Продадената растениевъдна продукция през годината е на стойност 4 357,7 млн. лева (57,3% от брутната продукция), а продадената животновъдна продукция – на стойност 1 450,7 млн. лева (19,1% от брутната продукция). Извън отрасъла е реализирана растениевъдна и животновъдна продукция за 5 886,0 млн. лева (в т.ч. износ), а в рамките на продажби между селскостопанските предприятия – за 397,1 млн. лева.

Селскостопанските единици са употребили с производствена цел произведени през годината селскостопански продукти (семена, посадъчен материал, фуражи и др.) на стойност 764,6 млн. лева (10,1% от брутната продукция).

За самопотребление в стопанствата е използвана селскостопанска продукция на стойност

547,5 млн. лева (7,2% от брутната продукция).

Производството на стоки - основен капитал (производство на продуктивни животни) за собствена сметка е в размер на 102,2 млн. лева.

2.1.2. Стойност на крайната продукция

По прогнозни данни стойността на крайната продукция от селското стопанство (стойност на продукцията след приспадане на вътрешните обороти) по базисни цени (цени с включени субсидии по продукти) за 2015 г. възлиза на 7 626,0 млн. лева. Следвайки тенденцията на изменение на компонентите на стойността на брутната продукция, тя намалява с 9,4% спрямо предходната година (Приложения 5 и 6).

Структурата на крайната продукция в селското стопанство за 2015 г. запазва формираните съотношения между направленията на отрасъла, очертани при стойността на брутната продукция. И при крайната продукция най-голям е относителният дял на продукцията от растениевъдството – 65,0%. За 2015 г. относителният дял на продукцията от животновъдството е 25,5%, на селскостопанските услуги – 6,2% и на продукцията от неотделимите неселскостопански второстепенни дейности – 3,2%.

Най-голям принос за формирането на стойността на крайната продукция от отрасъл “Селско стопанство” през 2015 г. имат следните растениевъдни продукти:

- Мека пшеница – дял от 16,8% с 1281,9 млн. лева (спад от 14,7% в стойностно изражение спрямо предходната година);
- Слънчоглед – дял от 14,1% с 1 078,4 млн. лева (спад от 10,2%);
- Царевица за зърно – дял от 8,8% с 673,3 млн. лева (спад от 13,4%);
- Рапица и репица – дял от 4,0% с 306,7 млн. лева (спад от 7,6%).
- Тютюн – дял от 2,6% с 201,0 млн. лева (спад от 25,6%).

Реализираният спад спрямо предходната година при всички водещи култури е следствие главно от намаление на физическия обем на продукцията, което не се компенсира от повишението на цените. При пшеницата е налице и понижението на цените. (Приложение 6).

През 2015 г. почти половината от стойността на крайната продукция (47,7%) продължава да се формира от производството на зърнени и маслодайни култури (съответно в размер на 2 264,1 млн. лева и 1 386,0 млн. лева).

Същевременно, продължава тенденцията на увеличаване на дела на стойността на продукцията от плодове и зеленчуци общо (вкл. картофи), който за 2015 г. е 8,8%, при 6,8% за 2014 г. и 8,1% за 2013 г. През 2015 г. се регистрира ръст на годишна база при картофите от 61%, а при плодовете - от 28,5%. При плодовете и зеленчуците като цяло се наблюдава нарастване на физическия обем на продукцията спрямо предходната година, съпроводено от понижението на цените (с изключение при картофите и виненото грозде). (Приложение 6)

Направленията от животновъдния подотрасъл, които имат най-голям принос в общата стойност на крайната продукция от отрасъл “Селско стопанство” през 2015 г., са:

- Производство на мляко – дял от 9,2% със 702,2 млн. лева (спад от 19,5% спрямо 2014 г.);
- Птици – дял от 4,0% с 306,1 млн. лева (спад от 10,0%);
- Свиневъдство – дял от 3,6% с 272,2 млн. лева (спад от 9,6%);
- Овцевъдство и козевъдство – дял от 2,9% с 220,5 млн. лева (ръст от 5,4%);

- Говедовъдство – дял от 2,8% с 215,8 млн. лева (спад от 12,8%);
- Производство на яйца – дял от 2,1% със 162,3 млн. лева (ръст от 5,5%).

2.1.3. Междинно потребление

Междинното потребление, използвано за създаването на крайната продукция в отрасъла през 2015 г., е на стойност 4 586,9 млн. лева, с 440,2 млн. лева или 8,8% по-малко от предходната година (Приложения 4, 5 и 6).

Свиването на междинното потребление спрямо предходната 2014 г. като цяло е следствие от спада при потреблението на всички негови елементи. При повечето от тях се наблюдава както намаление на физическия обем, така и по-ниски ценови равнища в сравнение с 2014 г. (Приложения 5 и 6) Най-голямо е намалението (с по 12,3%) при торовете, препаратите за растителна защита, ветеринарните разходи и поддръжката и ремонта на машини и дребен инвентар. С 11% спада потреблението на фуражи, със 7,4% на селскостопански услуги, с 6,4% - на семена и посадъчен материал и с 3% на горива и ел. енергия (въпреки увеличеното физическо потребление на енергия).

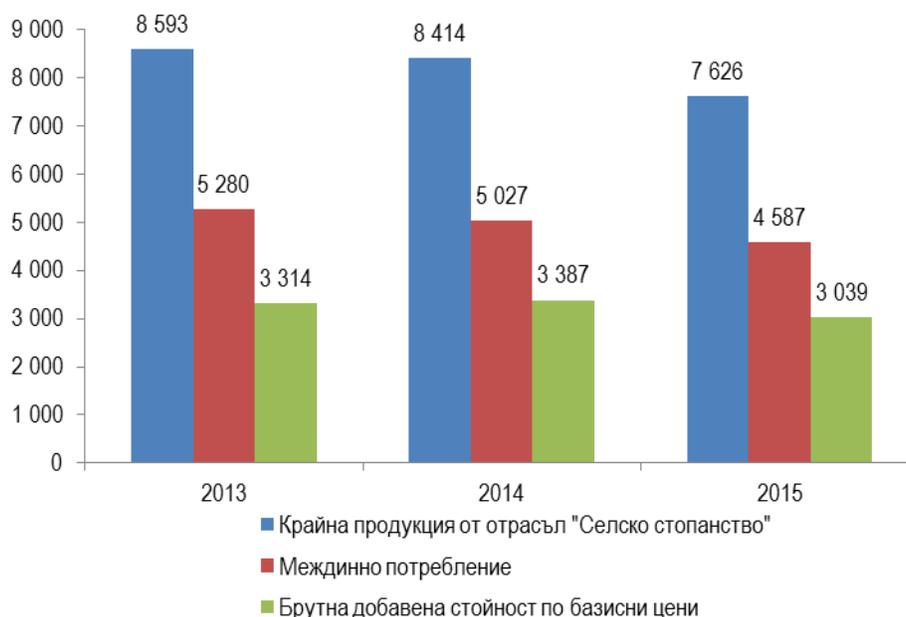
През 2015 г. междинното потребление представлява 60,1% от стойността на продукцията, при 59,7% за 2014 и 61,4% за 2013 г.

Най-голям дял в неговата структура заемат разходите за фуражи – 24,7% (1 131,7 млн. лева), следвани от разходите за горива и масла – 24,0% (1 100,0 млн. лева), селскостопанските услуги – 10,3% (474,7 млн. лева), разходите за торове и почвени подобрители – 8,0% (366,0 млн. лева), разходите за поддръжка и ремонт на машини и дребен инвентар – 6,9% (317,9 млн. лева).

2.1.4. Брутна добавена стойност

Брутната добавена стойност (по базисни цени), създадена в селското стопанство през 2015 г., е в размер на 3 039,1 млн. лева и следвайки тенденцията на спад на крайната продукция и междинното потребление отбелязва намаление от 10,3% спрямо предходната година.

Фигура II.2. Основни икономически показатели за отрасъл "Селско стопанство" за периода 2013 – 2015* г., млн. лева

Източник: НСИ;
*Прогнозни данни за 2015 г.

2.2. Производствени резултати в растениевъдството

Отчетната 2015 г. се характеризира с динамична в агроклиматично отношение обстановка. Редуваха се периоди на застудяване и силно преовлажняване на почвата, в резултат от снеготопенето и проливните дъждове през зимните месеци, последвани от наднормени топлинни условия, които благоприятстваха развитието на засетите есенни култури. През месеците март-април настъпилите повратни студове, причиниха повреди по трайните насаждения на някои места в Южна и Североизточна България.

Падналите интензивни валежи през май и юни, придружени с градушки в много райони на страната, доведоха до наводняване и преовлажняване на площи и нанесоха сериозни щети на земеделските култури. Високите температури и поднормените валежи през летните месеци (юли и август), нарушиха нормалния ход на физиологичните процеси при късните земеделски култури.

В отделни райони на страната сушата нанесе сериозни повреди при част от царевичните посеви (изсъхване на листната маса и на цели растения). На места в Източна България царевичката беше силажирана преди да приключи репродуктивния стадий от развитието си. Поражения от лятната суша са констатирани и при слънчогледа – изсъхване на цели посеви на места в Горнотракийската низина.

2.2.1. Зърнопроизводство

През 2015 г. са отчетени по-високи средни добиви на годишна база при пшеницата, овеса и ориза. При почти всички основни зърнени култури (с изключение на ориза) се наблюдава намаление на производството спрямо предходната година, което е в резултат от понижението на реколтираните площи и неблагоприятните климатични условия – наводнения, измръзване, градушки и засушаване.

Таблица II.5. Производство на зърнени култури от реколти `2014 и `2015

Култура	Реколтирани площи (ха)		Среден добив (тона/ха)		Производство (тона)		
	2014	2015	2014	2015	2014	2015	Изменение 2015/2014
Пшеница	1 267 914	1 105 916	4,22	4,53	5 347 078	5 011 597	-6,3%
Ръж	14 441	6 304	1,95	1,78	28 217	11 210	-60,3%
Тритикале	18 907	12 714	3,19	3,02	60 361	38 402	-36,4%
Ечемик	214 697	175 957	3,97	3,97	852 231	697 863	-18,1%
Овес	14 886	11 076	1,80	1,96	26 883	21 694	-19,3%
Царевица за зърно	408 404	498 644	7,68	5,41	3 137 478	2 696 923	-14,0%
Ориз	11 043	12 410	4,90	5,45	54 155	67 684	25,0%

Източник: МЗХ, отдел "Агростатистика", анкета „Добиви от земеделски култури“

Пшеница

Производството на пшеница през 2015 г. е в размер на 5 011,6 хил. тона - с 6,3% под нивото от 2014 г., поради понижение на реколтираните площи с 12,7%, което е частично компенсирано от нарастване на средния добив със 7,3%.

Засетите площи с пшеница през 2015 г. са 1 113 561 ха, с 13% по-малко спрямо предходната година. От тях са реколтирани 1 105 916 ха или 99,3%, като най-голям дял заема Североизточният район – 23,9%.

Данните от анкета БАНСИК на отдел „Агростатистика“ сочат, че през 2015 г. в рамките на сеитбооборота, отглеждането на пшеница след пшеница се отчита върху 12,4%, при 14% през предходната година. През 2015 г. 66,8% от площите с пшеница са засети след окопни култури и са включени 1,2% угари. Върху 86,2% от площите с пшеница реколта `2015, е извършен добър сеитбооборот.

Ръж и тритикале

През 2015 г. производството на зърно от ръж бележи спад от 60,3% спрямо 2014 г., което се дължи основно на понижения с 56,3% размер на реколтираните площи.

Реколтираните площи с тритикале през 2015 г. намаляват с 32,8% на годишна база, което води и до спад в производството с 36,4%. Най-голям дял реколтирани площи с ръж и тритикале се наблюдават в Южния централен район – съответно 50,2% и 47,9% от общите площи.

Ечемик

Производството на ечемик през 2015 г. възлиза на 697,9 хил. тона, с 18,1% по-малко спрямо 2014 г. Намалението се дължи на редуциране на площите с ечемик с 18% (както при засетите, така и при реколтираните), докато средният добив се запазва на нивото от 2014 г.

Най-много площи с ечемик през 2015 г. има в Югоизточния район – 57 077 ха или 32,4% от общия размер на реколтираните площи в страната. Втори по размер на площите е Северният централен район с 35 642 ха или 20,2%.

От гледна точка на предшествениците, добър сеитбооборот е направен върху 70,9% от площите с ечемик. Най-висок е делът на слънчогледа – 38,5%. Угарите, включени в сеитбооборота на ечемика през 2015 г. са 1,1%.

Овес

През 2015 г. са произведени 21,7 хил. тона овес - с 19,3% под нивото от 2014 г., поради намаления размер на реколтираните площи с 25,6%. Най-много площи с овес са реколтирани в Югозападния район – 4 283 ха или 38,76% от реколтираните площи в страната. Средният добив нараства с 8,3% спрямо 2014 г., до 1,96 т/ха.

Царевича за зърно

Прибраното зърно от царевича през 2015 г. намалява с 14% спрямо предходната година, до 2 696,9 хил. тона, което се дължи на засушаването през летния период.

Средният добив за страната се понижава с 29,5% спрямо 2014 г.

Засетите площи с царевича за зърно през 2015 г. са 500 902 ха, което е с 19,1% повече спрямо 2014 г., като от тях са реколтирани 99,5% или 498 644 ха.

Най-голям е делът на реколтираните площи с царевича в Северозападния район – 34,6% (172 914 ха), следван от Североизточния район с 31,6% (157 751 ха) и Северен централен район – 26,3% (130 927 ха).

Подобно на предходни години, в сеитбооборота при царевичата най-голям е делът на предшествениците пшеница – 47,7% и ечемик - 5,2%.

Ориз

През 2015 г. производството на оризова арпа достига 67,7 хил. тона – с 25% над нивото от предходната година, в резултат на комбинация от ръст на площите и средния добив през годината. Увеличението на средния добив за реколта `2015 е с 11,2%, до 5,45 т/ха, а на реколтираните площи с ориз - с 12,4%, до 12 410 ха.

2.2.2. Маслодайни култури

Най-широко застъпените маслодайни култури, отглеждани в страната, са слънчоглед и зимна маслодайна рапица.

Площите с маслодайни култури през 2015 г. са 1 077 092 ха, като се наблюдава намаление с 0,8% спрямо 2014 г.

При разпределението им с най-голям дял е Северозападният район – 25,4%, където има увеличение с 0,4% спрямо 2014 г. Следва Северният централен район с 20,9% и увеличение с 11,2% спрямо 2014 г.

Таблица II.6. Производство на маслодайни култури от реколти `2014 и `2015

Култура	Реколтирани площи (ха)		Среден добив (тона/ха)		Производство (тона)		
	2014	2015	2014	2015	2014	2015	Изменение 2015/2014
Слънчоглед	843 644	810 841	2,38	2,09	2 010 668	1 699 228	-15,5%
Рапица	190 194	170 421	2,77	2,48	527 912	422 092	-20,0%

Източник: МЗХ, отдел "Агростатистика"

Слънчоглед

Производството на слънчоглед през 2015 г. се свива с 15,5% спрямо 2014 г., до 1 699,2 хил. тона. Намалението се дължи на редуциране на реколтираните площи със слънчоглед с 3,9% (при 4% по-малко засети площи), в комбинация с понижение на средния добив с 12,2%.

Най-много площи със слънчоглед през 2015 г. се намират в Северозападния район - 199 480 ха или 24,6% от реколтираните площи на страната. Следват Североизточният район със 170 387 ха или 21% и Северният централен район с 161 430 ха (19,9%).

За поредна година най-голям е делът на площите със слънчоглед, разположени върху предшественик пшеница – 64%. Върху 5% от площите не е извършено редуване с други култури.

Рапица

През 2015 г. производството на рапица възлиза на 422,1 хил. тона - с 20% под нивото от 2014 г., при 10,4% по-малко реколтирани площи и 10,5% по-нисък среден добив.

Най-много реколтирани площи с рапица през годината са отчетени в Северозападния район – 43 047 ха или 25,2% от реколтираните площи в страната, следван от Югоизточния с 43 009 ха (25,2%) и Североизточния с 37 245 ха (21,9%).

Прогноза за 2016 г.

Таблица II.7. Прогнозни данни за производството на основни зърнени и маслодайни култури през 2016 г.

Култура	Площи (хил. ха)	Среден добив (тона/ха)	Производство (хил. тона)
Пшеница	1 142	4,9	5 642
Ечемик	162	4,4	718
Ръж	6	2,0	13
Тритикале	14	3,3	45

Източник: МЗХ, отдел "Агростатистика"

По прогнозни данни на отдел „Агростатистика“ на МЗХ, през 2016 г. производството на есенните зърнени култури нараства на годишна база - 12,6% при пшеницата, 2,9% при ечемика, 13,4% при ръжта и 17,5% при тритикалето. Увеличението се дължи основно на комбинацията от повишение както на реколтираните площи, с между 0,3% и 8,5% (с изключение на ечемика, където се регистрира намаление на площите със 7,8%), така и на средните добиви, в рамките на 8,3 – 13%.

2.2.3. Технически култури

Влакнодайни култури

Памук

Площите, засети с памук през 2015 г., бележат ръст от над девет пъти спрямо предходната година, до 2 920 ха. Същевременно, средният добив намалява с 36,8%, възлизайки на 0,7 т/ха. Общото производство на памук през годината достига 1 558 тона – близо пет пъти повече на годишна база.

Тютюн

Производството на тютюн през 2015 г. е в размер на 23 480 тона. Това е с 21,7% по малко в сравнение с 2014 г., в резултат от намаление на разсадените площи с 22,8% - от 17 572 ха за 2014 г. на 13 557 ха за 2015 г.

2.2.4. Медицински, ароматни и етерично-маслени култури

През 2015 г. заетите площи с основни медицински, ароматни и етерично-маслени култури (маслодайна роза, лавандула, маточина, мента, силибум, резене, валериана, кориандър) са в размер на 54 602 ха, което е с 38% повече в сравнение с предходната година.

Реколтираните площи с тези култури през годината възлизат на 50 629 ха, което е с 20,3% повече спрямо 2014 г.

При лавандулата, производството на цвят нараства с 18,5% в сравнение с 2014 г., до 18 768 тона, докато при маслодайната роза се наблюдава спад в производството на цвят с 16,2%, до 8 487 тона.

Таблица II.8. Производство на етерично-маслени култури от реколти `2014 и `2015

Култура	Засадени площи (ха)		Реколтирани площи (ха)		Среден добив (тона/ха)		Производство (тона)		
	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	Изменение 2015/2014
Лавандула	6 892	6 018	6 117	5 420	2,59	3,46	15 844	18 768	18,5%
Маслодайна роза	3 587	3 926	3 226	3 708	3,14	2,29	10 125	8 487	-16,2%

Източник: МЗХ, отдел "Агростатистика"

2.2.5. Плодове

През 2015 г. в земеделските стопанства са произведени 213 022 тона плодове – с 26,1% повече спрямо 2014 г. Най-голям относителен дял от общото производство на плодове през 2015 г. заемат ябълките – 27,4%, следван от череши – 23,2%, сливи и джанки – 17%, праскови и нектарини – 16,6%.

Водещо място по производството на плодове заема Южният централен район с 29,2% от общото производство за годината, следван от Югоизточен район – 28,6% и Югозападен район – 15,9%. В Южния централен район е съсредоточено производството на ябълки (52%), сливи и джанки (33%). В Югоизточния район преобладават прасковите (54%) и черешите (45%). В Северния централен район са произведени 85% от кайсиите.

Общо засадените площи с овощни и ягодоплодни култури през 2015 г. са 55 113 ха, като 64,7% от тях са реколтирани (35 654 ха).

Общо реколтираните площи нарастват с 33,7% спрямо 2014 г., като от тях с най-голям дял са черешите – 22,6%, сливите и джанките – 19,1% и ябълките – 13,4%. Чувствително увеличение на реколтираните площи в сравнение с предходната година се наблюдава при кайсиите - с 43% , сливите и джанките – с 40%, черешите – с 28,8%, вишните – с 26%, ябълките – с 20,6%, прасковите и нектарините – с 18,2%. Незначително намаление на реколтираните площи на годишна база се отчита единствено при бадемите – с 8,5%.

Таблица II.9. Производство на плодове, реколти `2014 и `2015

Овощни култури	Реколтирани площи (ха)		Среден добив (кг/ха)		Производство (тона)		
	2014	2015	2014	2015	2014	2015	Изменение 2015/2014
Ябълки	3 951	4 765	13 794	12 260	54 502	58 419	7,2%
Круши	336	528	6 405	5 593	2 152	2 953	37,2%
Дюли	73	83	6 123	6 000	447	498	11,4%
Праскови и нектарини	3 139	3 711	9 586	9 521	30 483	35 334	15,9%
Кайсии и зарзали	1 735	2 481	6 552	5 715	11 367	14 179	24,7%
Сливи и джанки	4 876	6 827	5 053	5 299	24 640	36 176	46,8%
Череша	6 256	8 055	5 322	6 136	33 294	49 423	48,4%
Вишни	958	1 207	3 942	2 838	3 776	3 425	-9,3%
Ореши	2 777	5 055	601	718	1 670	3 627	117,2%
Бадеми	627	574	699	739	438	424	-3,2%
Лешници	419	496	394	728	165	361	118,8%
Малини	1 191	1 522	3 836	4 497	4 569	6 845	49,8%
Други	329	350	-	-	1 458	1 358	-6,9%
Общо:	26 667	35 654			168 961	213 022	26,1%

Източник: МЗХ, отдел "Агростатистика"

Площите с млади и невстъпили в плододаване овощни насаждения в стопанствата през 2015 г. са в размер на 15 292 ха. Най-голям относителен дял от общите площи заемат младите насаждения с ореши – 47,1%, следвани от тези с лешници – 14,6%, череша – 12,7% и сливи и джанки – 8,8%. От новосъздадените насаждения през стопанската 2014/2015 година, 58% са черупкови видове, 29% – костилкови видове и 2% – семкови видове.

Увеличение на средните добиви от овощните култури спрямо предходната 2014 г. се отчита при лешниците – с 84,8%, орешите – с 19,5%, малините – 17,2% и черешите – 15,3%. При останалите наблюдавани овощни култури по-съществено намаление има при вишните – с 28%, кайсиите и зарзалите – с 12,8%, крушите – с 12,7% и ябълките - с 11,1%.

Реализирани са 97% от произведените плодове – реколта `2015. От тях, 51% са насочени за търговската мрежа, 34% – за преработвателната промишленост, а 5% са за собствена консумация.

2.2.6. Зеленчуци

Общата продукция от зеленчуци - реколта `2015 е в размер на 613,4 хил. тона, в т. ч. 516,2 хил. тона от открити площи и 97,2 хил. тона - от оранжерийно производство. Спрямо предходната година, общото производство на зеленчуци в страната бележи ръст от 17%, като увеличение се наблюдава както при производството от открити площи – с 19,6%, така и при това от оранжерийни площи – с 5%. Най-голямо е производството през годината на картофи – 164,9 хил. тона, домати – 121,6 хил. тона, пипер (в т.ч. сладък и лют) – 67,8 хил. тона, дини – 60 хил. тона и краставици – 45,8 хил. тона. Производството от култивирани гъби е 2 520 тона.

През 2015 г. използваните площи за производство на зеленчуци в земеделските стопанства са 46 388 ха, като се отчита ръст с 37% спрямо 2014 г. Откритите площи, засадени със зеленчуци, нарастват с 37,7%, до 45 420 ха, а оранжерийните – с 8,3%, до 968 ха. Общо реколтираните площи със зеленчуци възлизат на 43 914 ха - с 45,7% повече спрямо предходната година.

Таблица II.10. Основни площи, използвани за производство на зеленчуци – реколти `2014 и `2015, ха

Основни площи	Реколта `2014	Реколта `2015	Изменение 2015/2014
Открити площи	32 976	45 420	37,7%
Обща оранжерийна площ	894	968	8,3%
Обща площ	33 870	46 388	37,0%

Източник: МЗХ, отдел "Агростатистика"

Най-значително е увеличението на реколтираните площи при бобовите зеленчуци – близо четири пъти, следвано от това при площите, заети с плодови зеленчуци – с 52,4%, ягодите – с 12,5%, кореноплодните и клубеноплодни – с 8,5%. Единствено при листо-стъблените зеленчуци се отчита намаление на реколтираните площи, с 8,7%.

С най-голям относителен дял през 2015 г. са реколтираните площи с картофи – 25,1% (около 11 хил. ха), сладък пипер – 8,4% (3,7 хил. ха), фасул за зърно – 7,5% (3,3 хил. ха) и дини – 7,3% (3,2 хил. ха).

Таблица II.11. Площи, производство и средни добиви от зеленчуци – реколта `2015

Зеленчуци	Реколтирани площи (ха)	Производство (тона)			Среден добив (кг/ха)
		Общо	От открити площи	Оранжерийно производство	
I. Плодови зеленчуци	18 067	353 733	258 898	94 835	///
Домати	2 686	121 646	71 541	50 105	26 635
Пипер – сладък	3 681	65 105	62 342	2 763	16 936
Пипер - лют	351	2 714	2 697	17	7 684
Краставици	309	45 814	4 230	41 584	13 689
Корнишони	283	4 521	4 263	258	15 064
Патладжан	486	9 933	9 902	31	20 374
Тиквички	156	4 418	4 418		28 321

Зеленчуци	Реколтирани площи (ха)	Производство (тона)			Среден добив (кг/ха)
		Общо	От открити площи	Оранжерийно производство	
Тикви	2 442	25 199	25 199	-	10 319
Тикви за семе	2 938	2 844	2 844	-	968
Дини	3 212	59 960	59 960	-	18 667
Пъпеши	654	7 338	7 270	68	11 116
Сладка царевица	484	2 801	2 801		5 787
Бамя	385	1 431	1 431	-	3 717
Тиквички и сладка царевица – оранжерийно производство	-	9	-	9	-
II. Бобови	9 221	15 439	15 436	3	///
Фасул – зърно	3 314	3 262	3 262	-	984
Леща	1 449	1 860	1 860	-	1 284
Грах-зелен	1 064	3 400	3 400	-	3 195
Фасул - зелен	361	2 323	2 320	3	6 427
Нахут	2 466	3 100	3 100	-	1 257
Други бобови	567	1 494	1 494	-	-
III. Листо-стъблени зеленчуци	2 984	51 781	49 816	1 965	///
Главесто зеле	1 871	42 447	42 411	36	22 668
Артишок	442	668	668	-	1 511
Цветно зеле	162	2 035	2 035	-	12 562
Праз	83	651	651	-	7 843
Броколи	74	551	551	-	7 446
Салати и марули	73	2 533	875	1 658	11 986
Лук-кромид зелен	67	1 136	987	149	14 731
Спанак	45	464	391	73	8 689
Цветно зеле и праз - оранжерийно	-	6	-	6	-
<i>Други листо-стъблени зеленчуци (копър, магданоз, целина- стъбла, чесън-зелен, чубрица, алабаш, къдраво зеле и др.)</i>	167	1 290	1 247	43	-
IV. Кореноплодни и клубеноплодни	12 886	187 426	187 052	374	///
Картофи	11 017	164 866	164 866	-	14 965
Лук кромид - зрял	1 074	8 926	8 926	-	8 311
Моркови	326	7 905	7 905	-	24 248

Зеленчуци	Реколтирани площи (ха)	Производство (тона)			Среден добив (кг/ха)
		Общо	От открити площи	Оранжевийно производство	
Чесън-зрял	187	717	717	-	3 834
Салатно цвекло	145	2 776	2 776	-	19 145
Арпаджик	100	1 273	1 273	-	12 730
Други кореноплодни (ряпа, репички, целина- глави и др.)	37	953	589	364	-
Картофи и чесън-зрял – оранжевийно п-во		10		10	-
V. Ягоди	756	4 999	4 962	37	6 563
ОБЩО:	43 914	613 378	516 164	97 214	///

Източник: МЗХ, отдел "Агростатистика"

При бобовите култури през 2015 г. се наблюдава чувствително увеличение на реколтираните площи – от над два пъти при зеления грах до над шест пъти при лещата. Сред останалите култури, по-значително увеличение на реколтираните площи е налице при чесъна и корнишоните - съответно с около три и четири пъти.

От друга страна, намаление на годишна база се отчита при реколтираните площи със спанак – с 62,8%, броколи – с 36,2%, праз и салати и марули – с около 33%, моркови – с 22% и други.

Реколтираните площи, заети с плодови зеленчукови култури (домати, пипер, краставици, дини, тикви и др.) през 2015 г. възлизат на 18 067 ха, с 52,4% повече спрямо 2014 г. От тях, с най-висок относителен дял са площите, заети с пипер (в т.ч. пипер лют) – 22,3%, дини – 17,8%, тикви за семе – 16,3%, домати – 14,9% и тикви – 13,5%.

Реколтираните площи със зърнено-бобови култури (фасул-зърно, леща, грах-зелен, фасул-зелен, нахут и др.) през 2015 г. са 9 221 ха, близо четири пъти повече спрямо предходната година. С най-голям относителен дял от площите с тези култури са фасулът за зърно - 35,9% и нахутът – 26,7%.

През 2015 г. общите площи с листно-стъблени зеленчуци са 2 984 ха, като с най-висок относителен дял на заети площи в групата е главестото зеле – 62,7%. Това е единствената група зеленчуци, при която се регистрира намаление на реколтираните площи спрямо 2014 г., като по-значителен спад е налице при спанака – с 62,8%.

От площите, заети с кореноплодни и клубеноплодни зеленчуци, с най-висок относителен дял през 2015 г. отново са площите, заети с картофите – 85,5%. В сравнение с 2014 г. се наблюдава увеличение на реколтираните площи с 8,5%, най-значително при тези със зрял чесън – близо три пъти, до 187 ха.

През 2015 г., производството на пресни зеленчуци от открити площи (без картофите и бобовите култури) е в размер на 335,9 хил. тона. С най-голям дял от общото производство на пресни зеленчуци са домати 28,1% (121,6 хил. тона), следвани от пипера (в т.ч. лют) – 15,7% (67,8 хил. тона), дините – 13,8% (60 хил. тона), краставиците – 10,6% (45,8 хил. тона), главестото зеле – 9,8% (42,4 хил. тона) и други.

Производството на домати от открити площи през годината възлиза на 71,5 хил. тона, като намалява с 11,1% спрямо 2014 г. При продукцията от краставици, зрял кромид лук, спанак, праз,

салати и марули се отчита значителен спад на годишна база, с между 33% и 76,8%. От друга страна, производството на корнишони нараства над два пъти. Значително увеличение се регистрира и при продукцията от открити площи на дини, пъпеши, тикви и пипер – с между 38,4% и 78,1%.

Общото производство на зърнено-бобови култури през 2015 г. бележи ръст от над два пъти спрямо 2014 г., до 15,4 тона. При почти всички от наблюдаваните зърнено-бобови зеленчуци се регистрира увеличение, в границите от 40% при зеления грах до над осем пъти при лещата. Намаление се наблюдава само при производството на зелен фасул – с 11,7%.

През 2015 г. производството на картофи нараства с 24,3% на годишна база, до 164,9 хил. тона, в резултат на комбинация от увеличение както на реколтираните площи (с 8%), така и на средния добив (с 15,1%)

Таблица II.12. Общо производство на основни зеленчуци от реколти `2014 и `2015

Видове зеленчуци	Реколта `2014 (тона)	Реколта `2015 (тона)	Изменение 2015/2014
Домати	120 489	121 646	1,0%
Пипер	49 909	65 105	30,4%
Патладжан	9 396	9 933	5,7%
Краставици и корнишони	53 263	50 335	-5,5%
Дини	33 662	59 960	78,1%
Пъпеши	5 046	7 338	45,4%
Картофи	132 651	164 866	24,3%
Главесто зеле	42 347	42 447	0,2%
Лук кромид зрял	13 327	8 926	-33,0%
Ягоди	4 203	4 999	18,9%

Източник: МЗХ, отдел "Агростатистика"

При повечето от наблюдаваните зеленчуци през 2015 г. се отчита понижение на средния добив, което се обяснява с неблагоприятните климатични условия (градушки, обилни валежи и други) по време на вегетацията на културите, отглеждани на открито.

Средният добив от краставици, корнишони, патладжаните и лук кромид зрял намалява в рамките на 29 – 32%. Извън основните зеленчукови култури, по-съществено намаление на средните добиви има при праза, зеления грах, тиквите и салатите и марулите - с между 21,9% и 43,2%.

Сред основните зеленчукови култури, значително повишение на средния добив от хектар в сравнение с 2014 г. се наблюдава при дините - с 58,7% и картофите – с 15,1%, а по-слабо - при пъпешите – с 6,2% и ягодите – с 6,0%. Запазват се средните добиви при домати – 26,6 т/ха.

По-високият среден добив при някои от основните зеленчукови култури е резултат от прилагането на подходящи технологии за отглеждането им, както и използването на качествени, сертифицирани семена от земеделските стопани.

Оранжерийното производство в страната се определя от няколко зеленчукови култури, основно домати, пипер, краставици, корнишони, салати и марули. То се развива в съответствие с търсенето на пазара, като част от произведените български оранжерийни зеленчуци се реализират в страните от Европейския съюз.

През 2015 г. се запазва тенденцията за увеличаване на оранжерийните площи за производството на основните зеленчукови култури – краставици, домати и пипер. Продължава процесът на модернизиране на съществуващите оранжерии, както и създаването на нови, прилагачи по-съвременни технологии за производство на качествени, отговарящи на европейските изисквания ранни зеленчуци.

Общото производство на оранжерийни зеленчуци през 2015 г. е в размер на 97,2 хил. тона. Това е с 5% повече в сравнение с 2014 г., в резултат от увеличение на продукцията от домати с 25,1%, до 50,1 хил. тона (близо 52% от общото оранжерийно производство), докато при останалите оранжерийни зеленчуци се отчита спад. Ръстът на производството на домати се дължи на нарастване на площите и добрата агротехника на отглеждането им. Най-значително е намалението на производството на оранжерийни салати и марули – с 56,6%, следвано от това на корнишони – с 26,9%.

Таблица II.13. Оранжерийно производство на основни зеленчуци от реколти `2014 и `2015

Видове зеленчуци	Реколта `2014. (тона)	Реколта `2015 (тона)	Изменение 2015/2014
Домати	40 041	50 105	25,1%
Пипер	2 915	2 780	-4,6%
Краставици	44 514	41 584	-6,6%
Корнишони	353	258	-26,9%
Салати и марули	3 817	1 658	-56,6%
Други зеленчуци (без гъби)	924	829	-10,3%
Общо	92 564	97 214	5,0%

Източник: МЗХ, отдел "Агростатистика"

От общо произведените през 2015 г. зеленчуци, 97% са реализирани, като 68% от тях са предназначени за търговската мрежа, 16% за промишлена преработка, 8% за директна продажба на дребно, 3% за собствена консумация и 2% за износ.

2.3. Производствени резултати в животновъдството

През 2015 г. Министерството на земеделието и храните продължава да провежда политика в областта на животновъдството, насочена към защита интересите на земеделските стопани, засилване на пазарната ориентация, повишаване на производителността и конкурентоспособността на българското производство. Животновъдството е един от приоритетните сектори, като подкрепата на сектора по линия на европейските фондове се допълва от държавните финансови инструменти. През годината е направена актуализация на действащата нормативна база, разширен е обхватът на прилаганото държавно подпомагане, като нараства размерът на схемите за обвързано с производството подпомагане и се увеличава подкрепата за животни под селекционен контрол.

През 2015 г. продължи прилагането на класификацията на кланичните трупове от говеда, свине и овце (агнета) по Скалите на ЕС. Класификацията се използва както за регистриране и докладване на цените на Европейската комисия, така и за нуждите при интервенцията и частно складиране. Освен това с класификацията се цели подобряване на прозрачността на пазара и повишаване на конкурентоспособността на месните продукти на европейския пазар.

Оформилата се трайна тенденцията на намаление на броя на стопанствата, отглеждани селскостопански животни се запазва и през 2015 г., главно за сметка на отпадане на част от дребните стопанства. От друга страна, продължава да се увеличава средният размер на

стопанствата, което е предпоставка за постигане на по-висока ефективност на производството и икономическа стабилност.

В сравнение с 2014 г., броят на животновъдните стопанства, в които се отглеждат говеда намалява с 21,2%, а този на стопанствата с биволи - с 33,3%. При стопанствата, отглеждащи овце и кози спадът е съответно с 19,4% и 21,3%, а при тези със свине - с 35%.

Същевременно, общият брой на говедата и овцете в страната остава сравнително стабилен – съответно с 0,5% и 0,3% по-малко спрямо 2014 г., а този на биволите и свинете дори нараства – съответно с 13,5% и 8,5%. По-съществен спад на годишна база е отчетен само при общия брой кози – с 5,4%.

През 2015 г., с прилагане на схемите за обвързано с производството подпомагане в животновъдството (в т.ч. схеми за месодайни крави и животни под селекционен контрол) се наблюдава промяна в продуктивното направление при едрите и дребни преживни животни, като част от млечните животни се насочват към месодайно направление. Значително увеличение спрямо 2014 г. е регистрирано при месодайните крави - с 55,6% и месодайните овце-майки – с 15,6%.

През 2015 г. броят на птиците нараства с 6,8% спрямо предходната година до 15,6 млн., което се дължи главно на увеличения брой пилета за месо (7 278 хил. броя – с 18,2% повече).

Таблица II.14. Брой животни през 2014 и 2015 г. и прогноза за 2016 г.

Брой животни	01.11.2014 г.	01.11.2015 г.	Изменение 2015/2014	01.11.2016 г. прогноза
Говеда - общо, в т.ч.:	552 807	550 201	-0,5%	546 000
крави - общо	344 496	352 571	2,3%	350 000
- месодайни крави	49 122	76 411	55,6%	80 000
Биволи - общо, в т.ч.:	9 555	10 834	13,4%	11 000
биволици	6 339	6 796	7,2%	7 000
Овце - общо, в т.ч.:	1 335 283	1 331 894	-0,3%	1 340 000
овце-майки - общо	1 109 047	1 116 997	0,7%	1 120 000
- месодайни овце	79 966	92 447	15,6%	93 000
Кози - общо, в т.ч.:	292 644	276 919	-5,4%	277 000
кози-майки	227 618	219 869	-3,4%	220 000
Свине - общо, в т.ч.:	553 114	600 068	8,5%	620 000
Общо разплодни женски свине над 50 кг	55 167	58 149	5,4%	60 000
Птици - общо*, хил. бр., в т.ч.:	14 609	15 600	6,8%	16 000
кошки и ярки	6 815	6 980	2,4%	7 000
пилета за месо	6 155	7 278	18,2%	7 500
водоплаващи птици	1 538	1 245	-19,1%	1 400
други птици	101	97	-4,0%	100
Еднокопитни (коне, магарета, мулета, катъри)	112 742	114 000	1,1%	116 000
Пчелни семейства**	588 379	747 434	27,0%	748 000
Зайци	51 953	52 000	0,1%	52 000

*данни към 31-ви декември; **данни към 1-ви октомври.

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“, БАБХ – за еднокопитни и зайци

При всички видове животни през 2015 г. е отчетено окрупняване на стопанствата. Най-съществен ръст е регистриран в средния брой на бивоците, отглеждани в стопанство – с 68,8%, до 27 броя (при 16 броя през 2014 г.). Спрямо предходната година, средният брой свине общо в стопанство нараства с 66,9%, а средният брой на свинете-майки - със 77,9%. Отчетеният ръст е предимно в резултат на намалението с над 50% на малките стопанства (с по 1 – 2 прасета). Средният брой на животните в стопанствата, отглеждащи говеда общо нараства с 26,4% на годишна база, а при тези с овце и кози общо увеличението е съответно с 23,8% и 20,3%.

През 2015 г. се наблюдава намаление на броя на повечето млечни животни, с изключение на биволиците. В съчетание с по-ниската средна млечна продуктивност, това допринася за спад в добива на сурово мляко в страната. Сравнявайки с 2014 г., производството на млечна суровина през годината отбелязва спад от 6,4% до 1 118 704 хил. литра. Най-голямо намаление е регистрирано при производството на козе мляко – с 8,4%, следвано от добива на краве мляко – с 6,8% и по-слабо изразено при овчето мляко – с 0,9%. Само добивът на биволско мляко нараства с 6,8% на годишна база, поради нарасналия брой биволици.

Делът на кравето мляко от общия добив на мляко през годината е 89,2%, следват овчето – 6,4%, козето – 3,5% и биволското мляко – 0,8%.

Водещ при производството на мляко през 2015 г. остава Южен централен район, с дял от 27,6% от общото количество, следван от Югоизточен район с 18,4% и Североизточен район с 15,2%.

Таблица II.15. Производство на мляко за периода 01.11.2014 - 31.10.2015 г. по райони на планиране, хил. литри

Райони	Общо мляко	Краве мляко	Биволско мляко	Овче мляко	Козе Мляко
Северозападен	157 662	135 959	2 504	9 827	9 372
Северен централен	157 862	145 144	946	6 502	5 270
Североизточен	170 157	153 230	960	11 168	4 799
Югоизточен	206 384	182 687	2 223	15 334	6 140
Югозападен	118 035	94 249	755	13 260	9 771
Южен централен	308 604	286 824	1 791	15 719	4 270
Общо за страната	1 118 704	998 093	9 179	71 810	39 622
Изменение 2015/2014	-6,4%	-6,8%	6,8%	-0,9%	-8,4%

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

През 2015 г. общото производство на месо в страната се увеличава с 2,4% в сравнение с предходната година, възлизайки на 205 307 тона кланично тегло. Производството на червено месо слабо нараства с 1,4% на годишна база, до 99 653 тона, поради увеличения добив на месо в кланиците (с 14%), докато този в стопанствата намалява (с 19%). Производството на бяло месо достига 105 654 тона – с 3,4% повече в сравнение с предходната година.

Добитият през 2015 г. пчелен мед е 11 388 тона, отбелязвайки ръст от 22,9% спрямо предходната година, в резултат на увеличение на пчелните семейства през годината (с 27%).

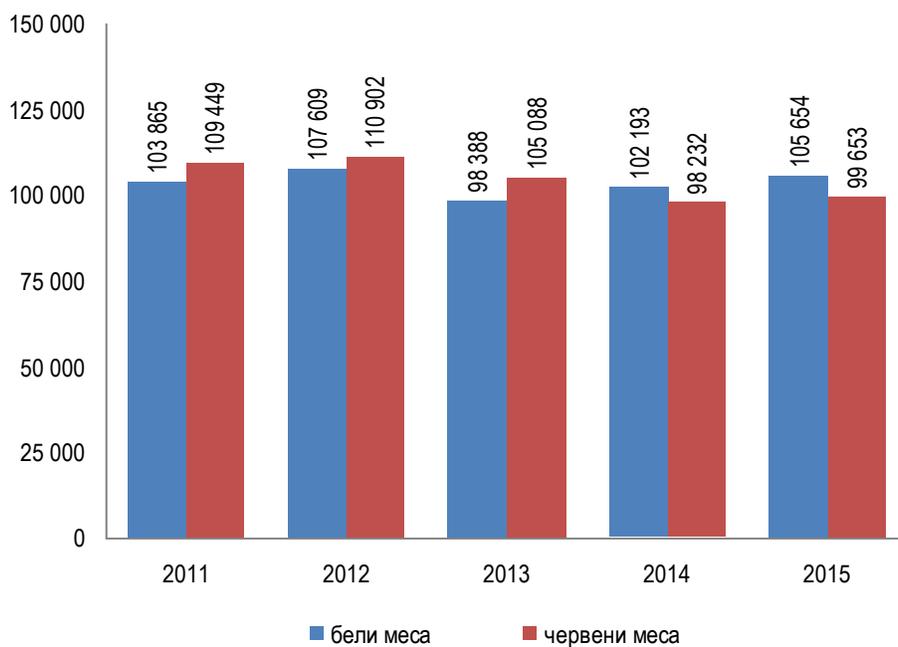
Производството на яйца през годината възлиза на 1 285 779 хиляди броя - с 5,5% повече на годишна база.

Таблица II.16. Производство на животинска продукция през 2014 – 2015 г.

Продукт	2014	2015	Изменение 2015/2014
1. Мляко - всичко (хил. литри), в т.ч.:	1 194 915	1 118 704	-6,4%
Краве мляко	1 070 613	998 093	-6,8%
Биволско мляко	8 593	9 179	6,8%
Овче мляко	72 442	71 810	-0,9%
Козе мляко	43 267	39 622	-8,4%
2. Месо – общо в кланично тегло (тона), в т.ч.:	200 425	205 307	2,4%
Червени меса	98 232	99 653	1,4%
Бели меса	102 193	105 654	3,4%
3. Яйца (хил. броя)	1 218 685	1 285 779	5,5%
4. Пчелен мед (тона)	9 268	11 388	22,9%

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

Фигура II.3. Производство на месо през периода 2011 - 2015 г., тона

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

Очаквани данни за 2016 г.

През 2016 г. се очаква общият брой на говедата, в т.ч. и на кравите слабо да спадне с около 1% спрямо 2015 г., поради принудителното унищожаване на животните, засегнати от заболяването Заразен нодуларен дерматит, възникнало през м. април 2016 г. на територията на страната. При броя на месодайните крави се предвижда увеличение с близо 5% на годишна база година, в резултат на насочване на част от млечните крави към месодайно направление, стимулирано от прилагането на схемите за обвързано подпомагане.

Леко увеличение се прогнозира през 2016 г. в общия брой на овцете (1 340 хил.), включително на млечните овце (1 120 хил.) и на месодайното направление. Предвижда се поголовието на козите да се запази около нивото от предходната година - 277 хил. броя

Очакваният общ добив на сурово мляко в страната през 2016 г. е около 1 116 млн. литра – с 0,2% под нивото от предходната година, главно поради очакваното по-слабо производството на краве мляко - 988 млн. литра, с 1% по-малко от 2015 г.

През 2016 г. се предвижда увеличение на производството на овче мляко и козе мляко, съответно до 77 хил. литра (+7% на годишна база) и 41 хил. литра (+3,5%), вследствие на предвиждания слаб ръст на броя на млечните животни, в комбинация с по-висока средна млечна продуктивност.

Производството на месо се очаква да бъде малко над нивото от 2015 г. – около 206 хил. тона, в т. ч.: червени меса – 100 хил. тона и месо от домашни птици – 106 хил. тона.

Прогнозираният ръст на общия добив на месо е главно за сметка на предвижданото увеличение на броя на свинете и птиците, благоприятствано от по-ниските цени на фуражните смески за животните за угодяване и предоставяното финансово подпомагане по схемата на държавна помощ за хуманно отношение към свинете и птиците, стартирала в края на 2012 г.

По предварителни данни на отдел „Агростатистика“ на МЗХ, за първите шест месеца на 2016 г. в кланиците на страната са произведени 33 801 тона червено месо и 52 327 тона бяло месо, с по около 4% повече спрямо същия период на предходната година.

В рамките на периода, в общия обем на червеното месо преобладава свинското месо с 29,7 хил. тона или 88%, чиито добив се увеличава с 2,5% на годишна база. При бялото месо добивът от пилета бройлери формира 75% от общото количество с 39 хил. тона, отбелязвайки ръст от 6,1% спрямо същия период на 2015 г.

За 2016 г. се очаква намаление на броя на закланите говеда, поради унищожаване на голям брой ЕРД във връзка със заболяването Заразен нодуларен дерматит.

2.3.1. Говедовъдство и биволовъдство

Процесът на специализация на производството в говедовъдството е главно за сметка на преминаване на крави от млечно към месодайно направление.

Към 01.11.2015 г. общият брой говеда в страната намалява незначително спрямо предходната година с 0,5%, до 550 201. По-голям спад отбелязва броят на млечните крави, който е 276 160 или с 6,5% под нивото от 2014 г. За същия период броят на месодайните крави нараства чувствително - с 55,6%, достигайки 76 411, като увеличава дела си до 21,6% от общия брой крави в страната.

В резултат от намаления брой млечни крави, производството на краве мляко през 2015 г. отбелязва спад от 6,8 % в сравнение с предходната година, до 998 093 хил. литра.

Традиционно, най-голям дял в общия добив на краве мляко през годината заема Южен централен район – 28,7%, следван от Югоизточен – 18,3% и Североизточен райони – 15,4%. Най-малък е делът на произведеното мляко в Югозападен район – 9,4%.

През 2015 г. МЗХ поддържа и ежесечно актуализира Регистър на фермите за производство на сурово краве мляко, категоризирани в I-ва и II-ра група и III-та група, съгласно критериите, заложи в Наредба № 4 от 19.02.2008 г. за специфичните изисквания при производството, съхранението и транспортирането на сурово краве мляко и изискванията за търговия и пускане на пазара на мляко и млечни продукти.

Към 01.12.2015 г. фермите, категоризирани в I-ва група са 3 745 броя с общо 153 886 броя млечни крави, а във II-ра група – 266 броя с общо 4 986 броя млечни крави. Спрямо същия период на 2014 г., категоризирани ферми в I-ва група се увеличават със 73 броя, а отглежданите в тях млечни крави – с 2 927 броя.

В същото време, фермите, категоризирани във II-ра група намаляват със 74 броя, а отглежданите в тях млечни крави - с 2 873. Намалението на фермите от II-ра група се дължи на факта, че една част от тях се прекатегоризират в I-ва група, а друга – прекратяват дейността си, поради невъзможност да изпълнят хигиенните изисквания.

През 2015 г. продължава тенденцията към преминаване на все повече млечни ферми в I-ва група, но се увеличава няколкократно броят на тези, които са прекратили дейността си или преминали към месодайно говедовъдство.

На 31.12.2015 г. изтече срокът на дерогация за покриване на стандартите за качество на суровото краве мляко, с който се предостави допълнително време за модернизация на фермите за производство на сурово краве мляко с цел постигане на изискванията, заложи в Общата селскостопанска политика на ЕС.

През 2016 г. влиза в изпълнение План за тестване на качеството на суровото краве мляко, в който са предвидени мерки за укрепване на системата за контрол на качеството на кравето сурово мляко.

Таблица II.17. Брой категоризирани ферми за производство на сурово краве мляко и отглеждани в тях животни към 1-ви декември 2008 - 2015 г.

Година	Брой ферми		Брой млечни крави	
	I-ва група	II-ра група	I-ва група	II-ра група
2008	2 022	992	88 664	17 213
2009	2 486	903	100 004	14 971
2010	2 603	825	103 939	14 115
2011	2 752	519	131 320	10 168
2012	3 078	484	137 694	9 337
2013	3 276	432	141 539	8 190
2014	3 672	340	150 959	7 859
2015	3 745	266	153 886	4 986

Забележка: броят на млечните крави е към датата на категоризация на фермите.

Източник: МЗХ, дирекция „Животновъдство“

През 2015 г. броят на стопанствата с млечни крави намалява с 27% спрямо предходната година, а броят на отглежданите в тях животни - с 6,5%. Към края на годината средният размер на стопанствата с млечни крави нараства до 8,3 броя животни (при 6,5 броя в края на 2014 г.), като около 70% от млечните крави се отглеждат в стопанства с 20 и повече животни.

В сравнение с 2014 г., най-голямо намаление е регистрирано при стопанствата, отглеждащи между 3 и 9 млечни крави – с 36,4%, както и при тези с до 2 броя – с 29,2%. Отглежданите млечни крави в тези стопанства намаляват съответно с 38,6% и 30,8%.

От друга страна, продължава тенденцията на увеличение на стопанствата с над 50 животни и на млечните крави в тях. През 2015 г. броят на стопанствата с между 50 и 99 животни

нараства с 3,5%, а на кравите в тях – с 4,5%. Съществено нарастват фермите със 100 и повече животни - с 13,7% на годишна база, в които се отглеждат с 13,1% повече млечни крави.

Общият брой на кравите през 2015 г. нараства с 2,3% спрямо предходната година, до 352,6 хиляди. Около една трета от тях (33,6%) се отглеждат в Южен централен район.

Преобладаващият дял от месодайните крави в страната (около 89%) се отглеждат в Южна България, като само в Южен централен район са съсредоточени 43,6% от тях.

Таблица II.18. Разпределение на млечните крави според броя на отглежданите животни в стопанство към 01.11.2015 г.

Брой животни в стопанство	Стопанства		Млечни крави	
	хил. броя	Изменение 2015/2014	хил. броя	Изменение 2015/2014
1 - 2	22,4	-29,2%	28,3	-30,8%
3 - 9	4,2	-36,4%	18,3	-38,6%
10 -19	2,9	-19,6%	37,7	-18,8%
20 -49	2,4	2,3%	76,9	5,5%
50 - 99	0,8	3,5%	51,3	4,5%
100 и повече	0,3	13,7%	63,7	13,1%
Общо	33,0	-27,0%	276,2	-6,5%

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

Таблица II.19. Брой говеда по райони

Райони	01.11.2014 г.				01.11.2015 г.			
	Говеда		Крави		Говеда		Крави	
	хил. броя	дял	хил. броя	дял	хил. броя	дял	хил. броя	дял
Северозападен	61,4	11,1%	39,2	11,4%	66,2	12,0%	41,4	11,7%
Северен централен	64,4	11,6%	38,6	11,2%	63,6	11,6%	37,7	10,7%
Североизточен	76,8	13,9%	45,0	13,1%	72,9	13,3%	45,1	12,8%
Югоизточен	101,2	18,3%	62,5	18,1%	102,9	18,7%	65,7	18,7%
Югозападен	61,7	11,2%	38,9	11,3%	67,6	12,3%	44,1	12,5%
Южен централен	187,3	33,9%	120,3	34,9%	177,1	32,2%	118,6	33,6%
Общо за страната	552,8	100%	344,5	100%	550,2	100%	352,6	100%

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

Към края на 2015 г. биволовъдните стопанства намаляват чувствително спрямо година по-рано - с 33,3%, докато общият брой на биволиците в тях се увеличава с 13,5%, до 10,8 хиляди. При броя на стопанствата, отглеждащи биволици е отчетен по-малък спад от 20%, а броят на биволиците нараства със 7,2%. Увеличение спрямо предходната година отбелязва броят на

стопанствата с 20 и повече биволици – с 35,7%, респективно и на животните, отглеждани в тях - с 21%. През 2015 г. около 79% от биволиците се отглеждат в тези стопанства.

Водещи в биволовството в страната остават Северозападен, Югоизточен и Южен централен райони.

В резултат на увеличения брой биволици, през 2015 г. производството на биволско мляко бележи ръст от 6,8% в сравнение с предходната година и достига 9 179 хил. литра.

Таблица II.20. Брой биволи по райони

Райони	01.11.2014 г.				01.11.2015 г.			
	Биволи общо		Биволици		Биволи общо		Биволици	
	хил. броя	дял	хил. броя	дял	хил. броя	дял	хил. броя	дял
Северозападен	2,5	26,0%	1,5	24,3%	3,2	29,3%	2,0	28,8%
Северен централен	1,2	12,2%	0,8	12,3%	1,2	11,2%	0,7	10,8%
Североизточен	0,8	8,7%	0,6	9,0%	1,0	9,2%	0,6	9,4%
Югоизточен	2,4	25,0%	1,7	26,2%	2,6	23,8%	1,7	25,5%
Югозападен	0,7	6,9%	0,4	6,0%	0,9	8,6%	0,5	7,9%
Южен централен	2,0	21,2%	1,3	21,0%	1,9	18,0%	1,2	17,6%
Общо за страната	9,6	100%	6,3	100%	10,8	100,0%	6,796	100%

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

Общият добив на месо от говеда в страната през 2015 г. нараства със 7,8% спрямо предходната година, до 18 548 тона кланично тегло (около 19% от общото производство на червено месо за годината), като се наблюдава увеличение както на промишленото производство (с 10%), така и на добива в животновъдните стопанства (с 6,9%).

Таблица II.21. Производство на месо през 2014 и 2015 г. в кланично тегло, тона

Категории животни	Промишлено производство			Месо в стопанства		
	2014	2015	Изм. 2015/14	2014	2015	Изм. 2015/14
Телета и млади говеда	472	656	39,0%	7 880	9 868	25,2%
Други говеда	4 404	4 707	6,9%	4 454	3 317	-25,5%
Общо за страната	4 876	5 363	10,0%	12 334	13 185	6,9%

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

През 2015 г. по скалата на ЕС EUROP са класифицирани общо 8 872 броя говеда на възраст над 8 месеца, което е с 5% по-малко в сравнение с 2014 г. Броят на кланиците, извършващи класификация през годината е седем, с две по-малко.

Най-голям е делът на кравите категория „D“ - 62,7% (5 566 броя), следван от говедата с категория „A“, „E“ и „B“ и „Z“ – съответно 21,7%, 5,9%, 5,9% и 3,8%.

Основна част от класифицираното говеждо месо е добито от животни млечно направление, чиито кланични трупове са с нисък рандеман и слабо развита конформация. Поради

това, най-голям е делът на класифицираните говеда с клас по конформация Р (слаб) – 67% и клас по степен на залоеност 2 (слаб) – 61%.

Кланиците, извършващи класификация са класифицирали 35,5% от общото промишлено производство в страната през 2015 г.

За 2016 г. се очаква намаление на броя на класифицираните говеда, във връзка със заболяването Заразен нодуларен дерматит.

2.3.2. Овцевъдство и козевъдство

Овцевъдството е сектор с дългогодишни традиции на развитие в страната, благоприятстван от подходящите природо-климатични условия. То е широко застъпено както в равнинните, така и в планинските и полупланинските райони, като осигурява поминък на голяма част от населението в селските райони.

Към 01.11.2015 г. общият брой на овците намалява незначително - с 0,3% спрямо същия период на предходната година, до 1 331,9 хиляди. Общият брой на овците-майки отбелязва минимален ръст от 0,7% на годишна база, като при месодайните овце-майки увеличението е с 15,6%, до 92,4 хил. броя. Същевременно млечните овце-майки намаляват с 0,4%, до 1 025 хил. броя. Броят на другите овце (вкл. и агнета) и на кочовете е съответно със 7,7% и 1,6% по-малко спрямо година по-рано.

Продължава окрупняването на овцевъдните стопанства в страната. Към края на 2015 г. общият брой на стопанствата, отглеждащи овце намалява с 19,4% спрямо предходната година, а този на стопанствата с овце-майки - с 19,6%. Същевременно, средният размер на стопанствата с овце нараства с 23,8%, до 35,3 хил. броя животни, а този с овце-майки – с 25,3%, до 29,9 хил. броя.

Овцевъдството е концентрирано предимно в южните райони на страната. Най-голям брой овце-майки се отглеждат в Южен централен район (23,4% от общия брой), задържайки се на нивото от предходната година. Следват Югоизточен (21,1%) и Югозападен (18,1%), като в тези два района се отчита нарастване на поголовието в сравнение с 2014 г., съответно с 3,6% и 2,5%.

От северните райони водещ е Североизточен, където се отглеждат около 16,1% от овците-майки в страната.

Таблица II.22. Брой овце по райони през 2014 и 2015 г.

Райони	Овце общо, хил. броя			В т.ч. овце-майки, хил. броя		
	01.11.2014 г.	01.11.2015 г.	Изменение 2015/14	01.11.2014 г.	01.11.2015 г.	Изменение 2015/14
Северозападен	139,9	158,9	13,6%	119,7	129,7	8,4%
Северен централен	151,8	133,4	-12,1%	123,1	108,1	-12,2%
Североизточен	222,9	215,6	-3,3%	180,2	179,9	-0,2%
Югоизточен	269,0	273,8	1,8%	227,8	235,9	3,6%
Югозападен	238,5	249	4,4%	196,8	201,8	2,5%
Южен централен	313,2	301,2	-3,8%	261,5	261,6	0,0%
Общо за страната	1 335,3	1 331,9	-0,3%	1 109,0	1 117	0,7%

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

Към 01.11.2015 г. общият брой кози в страната намалява с 5,4% в сравнение с предходната година, до 276,9 хиляди, а броят на козите-майки - с 3,4% до 219,9 хиляди.

Към края на 2015 г. стопанствата, отглеждащи кози намаляват с 21,3% спрямо предходната година, до 24,7 хиляди, а тези с кози-майки – с 22,4% до 24,2 хил. бр. В сравнение с 2014 г., средният размер на стадата с кози общо нараства от 9,3 до 11,2 броя, а този на стопанствата с кози-майки – от 7,3 до 9,1 броя.

През 2015 г. се наблюдава значително увеличение на стопанствата, отглеждащи 100 и повече заплодени кози - с 37,8%, като нарастват и животните в тях - с 36,1%. По-слабо е нарастването при стопанствата с между 50 и 99 броя – с 4%, но броят на отглежданите в тях кози намалява с 12%. Броят на дребните стопанства, с между 1-9 и 10-19 животни намалява съответно с 25,4% и 13,4% спрямо предходната година. Въпреки това, все още около 1/3 от заплодените кози се отглеждат в дребни стопанства.

Таблица II.23. Брой кози по райони през 2014 и 2015 г.

Райони	Кози, общо, хил. броя			В т.ч. кози-майки, хил. броя		
	01.11.2014 г.	01.11.2015 г.	Изменение 2015/14	01.11.2014 г.	01.11.2015 г.	Изменение 2015/14
Северозападен	54,5	62,5	14,7%	46,9	46,5	-0,9%
Северен централен	26,7	27,4	2,6%	19,8	21,6	9,1%
Североизточен	34,1	32	-6,2%	26,8	28,3	5,6%
Югоизточен	42,6	42,7	0,2%	36,0	36,2	0,6%
Югозападен	98,4	77,2	-21,5%	67,8	58,2	-14,2%
Южен централен	36,2	35,1	-3,0%	30,3	29,1	-4,0%
Общо за страната	292,6	276,9	-5,4%	227,6	219,9	-3,4%

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

Водещ в козевъдството остава Югозападен район, където се отглеждат 27,9% от общия брой кози в страната и 26,5% от козите-майки, макар през 2015 г. там да се отчита съществено намаление на поголовието от кози (с 21,5% при козите общо и с 14,2% при козите-майки).

Втори по численост е Северозападен район, където се отглеждат 22,6% от общия брой кози, като отбелязват нарастване с 14,7% в сравнение с предходната година. Броят на козите-майки в този район представлява 21,1% от общия в страната, отбелязвайки незначителен спад (с 0,9%) спрямо нивото от 2014 г.

През 2015 г. общото производство на мляко от дребен рогат добитък отбелязва спад от 3,7% на годишна база, до 111 432 литра, в резултат на комбинация от намаление на броя на млекодайните животни и понижаване на средната им млечност. Добити са 71 810 хил. литра овче и 39 622 хил. литра – козе мляко, съответно с 0,8% и 8,4% по-малко спрямо предходната година.

Традиционно, добивът на овче мляко е концентриран в южните райони, където се добива около 50% от суровината. С най-голям добив от общия обем козе мляко през годината са Югозападен и Северозападен райони, където са произведени съответно 9 771 и 9 372 хил. литра.

Общият добив на месо от ДРД през 2015 г. е с 11,1% под нивото от предходната година и е в размер на 11 677 тона кланично тегло, заемайки дял от около 12% от общия добив на червено месо в страната. Произведеното месо от овце е 9 907 тона – със 7,2% по-малко от 2014 г. При общия добив на месо от кози се отчита по-голям спад – с 27,9% в сравнение с предходната година, до 1 770 тона.

Класификацията на леки и тежки трупове от овце (агнета) през 2015 г. се прилага в две кланици. Класифицирани са общо 2 539 броя леки и тежки кланични трупове от овце (агнета), с 23% повече спрямо 2014 г. Близо 86,4% от тях са леки трупове (до 13 кг), като 82,7% са класифицирани като първо качество.

Най-голям е делът на леките кланични трупове с тегло между 10,1 кг до 13 кг категория С – 71,6%. Следват тези с тегло между 7,1 кг до 10 кг категория В с 28,4%. Тази година няма агнета класифицирани в категория А.

Таблица II.24. Класифицирани кланични трупове до 13 кг „Леки агнета”

Категория	А		В		С	
Тегло	< До 7 кг		7,1 - 10 кг		10,1 - 13 кг	
Качество	първо	второ	първо	второ	първо	второ
2014 г. - брой	57	0	397	0	947	0
2015 г. - брой	0	0	395	220	1 419	151

Източник: МЗХ, дирекция „Животновъдство”

Таблица II.25. Класифицирани кланични трупове над 13 кг „Тежки агнета” по конформация

Клас по конформация	S Висш	E Отличен	U Много добър	R Добър	O Среден	P Слаб	Клас по конформация
2014 г.	0	0	0	5	636	27	668
2015 г.	0	0	0	0	345	0	345

Източник: МЗХ, дирекция „Животновъдство”

Класифицираните през 2015 т. кланични трупове от овце на възраст до 12 месеца и над 13 кг са 345 броя - с 52% по-малко от предходната година.

Таблица II.26. Класифицирани кланични трупове над 13 кг „Тежки агнета” по степен на залоеност

Клас по степен на залоеност	1 Нисък	2 Слаб	3 Среден	4 Висок	5 Много висок	Общ брой
2014 г.	0	386	279	3	0	668
2015 г.	0	211	134	0	0	345

Източник: МЗХ, дирекция „Животновъдство”

През 2015 г. всички класифицирани тежки агнета са с клас по конформация О (Среден), а най-голям е делът на класифицираните със степен на залоеност 2 (Слаб) 61%.

2.3.3. Свиневъдство

Свиневъдният сектор в страната е добре структуриран и специализиран, което е предпоставка за устойчиво и стабилно развитие.

Тенденцията на концентриране на отглежданите в страната свине в по-малко на брой (с 35%) уедрени стопанства, допринасящо за постигането на по-висока ефективност на производството, се запазва и през 2015 г.

Към края на годината в страната се отглеждат общо 600,1 хиляди броя свине - с 8,5% повече спрямо година по-рано. Значително намаление е регистрирано при малките стопанства с 1-2 животни – с 34% както на техния брой, така и на броя на свинете, отглеждани в тях. Темпът на намаление при фермите с 3 до 9 животни е по-голям – с около 50% на стопанствата и на отглежданите в тях свине. Тези стопанства произвеждат месо предимно за собствена консумация и са най-сериозно засегнати от постепенното влошаване на възрастовата структура на населението в селските райони.

Същевременно, броят на свинете, отглеждани в големи свинеферми с 1 000 и повече животни отбелязва ръст от 14,4% в сравнение с 2014 г.

Така, към края на 2015 г. средният размер на свиневъдните стопанства нараства с 67% до 41,4 броя животни (при 24,8 броя през 2014 г.), като 90% от всички свине в страната се отглеждат в стопанства с 1 000 и повече животни (при 85,6% през 2014 г.).

През 2015 г. свиневъдството продължава да е съсредоточено основно в три района на страната – Северен централен, Североизточен и Югоизточен, където се отглеждат 86,6% от общия брой на свинете. В първите два от тези райони общият брой свине нараства спрямо предходната година, съответно с 6,7% и 24,6%, а в Югоизточен се задържа на нивото от 2014 г. Съществено увеличение на общия брой на отглежданите свине се наблюдава и в Южен централен район – с 21%. В останалите два района на планиране е отчетено намаление – по-голямо в Северозападен (с 19%) и по-слабо изразено в Югозападен (с 4,3%).

Таблица II.27. Брой свине по райони през 2014 и 2015 г.

Район	Свине-общо, хил. броя			Основни свине-майки, хил. броя		
	1.11.2014 г.	1.11.2015 г.	Изменение 2015/2014	1.11.2014 г.	1.11.2015 г.	Изменение 2015/2014
Северозападен	32,1	26,0	-19,0%	2,9	2,0	-31,0%
Северен централен	170,9	182,3	6,7%	12,5	12,5	0,0%
Североизточен	144,0	179,4	24,6%	9,4	14,0	48,9%
Югоизточен	157,6	157,8	0,1%	11,6	12,0	3,4%
Югозападен	16,1	15,4	-4,3%	1,3	0,9	-30,8%
Южен централен	32,4	39,2	21,0%	5,8	5,5	-5,2%
България	553,1	600,1	8,5%	43,3	46,9	8,2%

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

Към 01.11.2015 г. общия брой на стопанствата, отглеждащи женски свине за разплод намалява с 41,6% в сравнение с предходната година, но броят на отглежданите в тях животни нараства с 5,4%. Намалява предимно броят на малките стопанства (с 1 - 2 животни) – с над 51%, както и на числеността на свинете в тях (с 57,7%).

Броят на женските свине за разплод при големите стопанства (с по 200 и повече женски свине за разплод) бележи ръст от 10,8% на годишна база, до 49,3 хил. броя (представлявайки близо 85% от женските свине за разплод в страната).

Таблица II.28. Разпределение на женските свине за разплод над 50 кг според броя на отглежданите животни в стопанство към 01.11.2015 г.

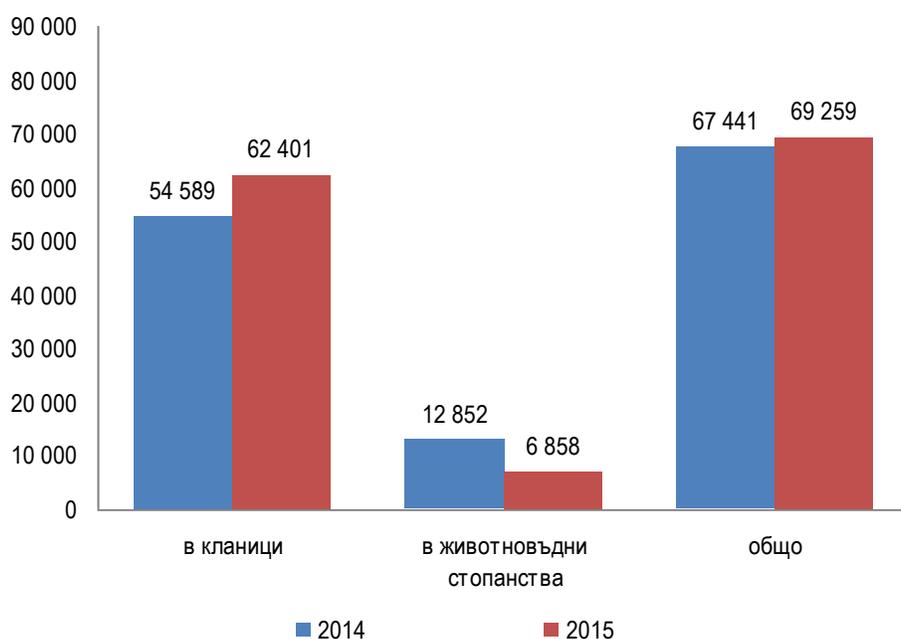
Брой животни в стопанство	Стопанства		Женски свине за разплод над 50 кг	
	Брой	Изменение 2015/2014	Хил. броя	Изменение 2015/2014
1-2	879	- 51,4%	1,1	-57,7%
3-9	443	- 20,8%	1,9	- 24%
10-49	89	- 15,2%	1,8	0,0%
50-199	40	0,0%	4,0	8,1%
200 и повече	39	0,0%	49,3	10,8%
Общо	1 490	- 41,6%	58,1	5,4%

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

Един от факторите, допринасящи за стабилно развитие на сектора, е стартиралата в края на 2012 г. схема на държавна помощ за реализиране на доброволно поети петгодишни ангажименти за хуманно отношение към свинете, която продължава да се прилага и през 2015 и 2016 г. Субсидиите се предоставят годишно и покриват допълнителните разходи или пропуснатите доходи, свързани с тези ангажименти.

През 2015 г. производството на свинско месо е 69 259 тона, което е с 2,7% повече на годишна база, заемащо дял от 70% от общия добив на червено месо в страната. От общо добитото свинско месо, 62 401 тона са произведени в кланиците и 6 858 тона – в стопанствата. Увеличеното производство през годината се дължи на ръста от 14,3%, регистриран в кланиците, докато добивът в животновъдните стопанства намалява чувствително – с 46,6%.

Фигура II.4. Производство на свинско месо през 2014 и 2015 г., тона

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

През 2015 г. по скалата за класификация на кланични трупове от свине (S)EUROP са класифицирани общо 80 949 броя, което е с 98% по-вече в сравнение с 2014 г. Увеличеният брой през годината се дължи главно на една от кланиците, чийто брой заклани свине е голям. Броят на кланиците, извършващи класификация през годината, остава непроменен – две.

Близо 80% от класифицираните през 2015 г. свине са от клас Е, със съдържание на постно месо от 55 до 60% от теглото на трупа.

Кланиците, извършващи класификация през годината са класифицирали 64,5% от закланите и обработени чрез парене свине, тъй като с настоящото регресионно уравнение се класифицират само парени свине.

Таблица II.29. Класифицирани кланични трупове от свине според съдържанието на постно месо

Година	S 60% и повече	E от 55 до 60%	U от 50 до 55%	R от 45 до 50 %	O от 40 до 45%	P 40% по-малко	Общо (Брой)
2013	434	28 281	11 761	354	7	0	40 837
2014	99	12 358	2 702	1 761	0	0	16 918
2015	1 630	64 821	14 345	141	11	1	80 949

Източник: МЗХ, дирекция „Животновъдство“

За 2016 г. се очаква запазване или намаление на класифицираните свине в сравнение с 2015 г., тъй като не е изготвено ново регресионно уравнение за класификация на драни свине.

2.3.4. Коневъдство

Към края на 2015 г. броят на еднокопитните животни в страната е около 114 хиляди - с 1,1% повече спрямо предходната година.

Таблица II.30. Брой еднокопитни през периода 2013-2015 г.

	2013	2014	2015	Изменение 2015/2014
Брой еднокопитни	124 546	112 742	114 000	1,1%

Източник: БАБХ

С цел запазване на поголовието еднокопитни, в частност на конете, през 2014 г. за първи път беше оказана подкрепа на коневъдството чрез отпускане на държавна помощ от типа de minimis. Тази помощ оказва благоприятен ефект върху развитието на сектора, в резултат от което през 2015 г. се наблюдава стабилизиране на броя на конете в страната. Това ще допринесе за продължаване на съществуващите вековни културни и исторически традиции и затвърждаване позициите на страната в този сектор сред останалите държави-членки на ЕС.

През годината продължава работата, свързана със запазване и развитие на генетичните ресурси в коневъдството.

2.3.5. Птицевъдство

Птицевъдството е един от най-интензивните сектори в животновъдството, при който процесите на механизация и автоматизация са широко застъпени и осигуряват високоефективно промишлено производство.

Започналата от 2014 г. тенденция на нарастване на броя на птиците в страната се запазва и през 2015 г. В края на 2015 г. общият брой на птиците отбелязва ръст от 6,8% спрямо предходната година, достигайки 15 600 хиляди, в т.ч.: 14 258 хил. броя кокошки и пилета, 28 хил. броя пуйки, 1 245 хил. броя водоплаващи птици и 69 хил. броя - други птици. Регистрираното

увеличение е главно в резултат на ръста на броя на птиците от кокошия вид, докато пуйките и водоплаващите птици намаляват. По-значително е увеличението при пилетата за месо - с 18,2%, а по-слабо при кокошките и подрастващите носачки – с 2,4%. Съществено намаление отбелязва броят на пуйките - с 37,8%, а на патиците и гъските - съответно с 19% и 8,7%.

Категорията други видове птици (пъдпъдъци, щрауси и токачки) нараства с 23,2%, които обаче представляват едва 0,4% от общия брой птици в страната и нямат съществено стопанско значение.

Фактор за положителното развитие на сектора е стартиралата в края на 2012 г. схема на държавна помощ за реализиране на доброволно поети ангажименти за хуманно отношение към птиците (както за угодяване, така и за яйценосно направление) за период от пет години. През 2015 г. продължава прилагането на схемата, като подпомагане получават както големи, високо модернизирани птицевъдни обекти, така и по-малки ферми, осигуряващи производство на яйца, птиче месо и влъстен черен дроб.

Сравнявайки с предходната година, към края на 2015 г. намаляват стопанствата, отглеждащи птици от яйценосно направление - кокошки и ярки, с 13,4%, до 89 793 броя, докато броят на отглежданите птици в тях нараства с 2,4%. Спадът на стопанствата е свързан основно със свиване на броя на дребните стопанства, отглеждащи до 99 броя кокошки и ярки, които са със 13,6% по-малко спрямо края на предходната година, а птиците в тях - с 13%. Значително увеличение е регистрирано в стопанствата с между 100 и 9 999 птици - с 57,3% и по-слабо в тези със 100 хил. и повече птици – с 15,4%, като в последните се отглеждат близо 52% от кокошките и ярките в страната.

През 2015 г. стопанствата, отглеждащи пилета за месо чувствително намаляват в сравнение с предходната година – с 87%, докато броят на птиците в тях нараства с 18,2%. Около 90% е регистрираното намаление при малките стопанства (1 – 199 птици) и с 29% на тези с между 200 и 9 999 броя, за сметка на съществения ръст на големите птицеферми със 100 хиляди и повече птици, чийто брой е с 53,3% повече от 2014 г. Отчита се увеличение на броя на птиците в тези стопанства с 25,2%, заемайки дял от 66% от общия брой пилета за месо в страната.

Таблица II.31. Брой птици в края на годината, хил. броя

Вид птици	2013	2014	2015	Изменение 2015/2014
Кокошки и подрастващи носачки	6 592	6 815	6 980	2,4%
Пилета за месо	5 074	6 155	7 278	18,2%
Пуйки	43	45	28	-37,8%
Патици	1 440	1 517	1 229	-19%
Гъски	23	21	16	- 8,7%
Други птици	42	56	69	23,2%
Общо	13 213	14 609	15 600	6,8%

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

Таблица II.32. Брой птици по видове и райони през 2015 г., хил. броя

Район	Кокошки носачки и подрастващи	Пилета за месо	Кокошки и пилета общо	Пуйки	Патици	Гъски	Други птици	Птици общо	Изменение 2015/2014
Северозападен	948	648	1 596	10	7	5	6	1 624	-0,4%

Северен централен	1 603	2 755	4 358	3	7	4	1	4 373	-3,1%
Североизточен	1 483	3 020	4 503	4	91	6	2	4 606	50,3%
Югоизточен	1 124	190	1 314	5	307	0	10	1 636	-7,3%
Югозападен	с	с	932	4	2	0	49	987	3,5%
Южен централен	с	с	1 555	2	815	1	1	2 374	-11,5%
Общо за страната	6 980	7 278	14 258	28	1 229	16	69	15 600	6,8%

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“, с- конфиденциални данни

През 2015 г. около 73% от общия брой кокошки и пилета се отглеждат в Северна България, в т. ч. 31,6% - в Североизточен, 30,6% - Северен централен и 11,2% - в Северозападен район. В последния район се отглеждат над 35% от пуйките, а 91,2% от патиците са отглеждани в Южен централен (66%) и в Югоизточен райони (25%).

Вследствие увеличения брой птици, общото производство на яйца през годината нараства с 5,5% спрямо 2014 г., достигайки 1 285 779 хил. броя, в т.ч. 1 274 хил. броя от кокошки и 12 036 хил. броя – от други птици. От общия брой добити яйца от кокошки, 1 079 388 хиляди са за консумация, а 194 355 хил. броя – за люпене, нараствайки съответно с 2,9% и 20,9% спрямо предходната година

Таблица II.33. Производство на яйца през 2015 г. по райони за планиране, хил. броя

Район	Яйца от кокошки	Други яйца	Общо яйца	Изменение 2015/2014
Северозападен	130 145	614	130 759	6,7%
Северен централен	301 924	577	302 501	5,8%
Североизточен	322 381	237	322 618	19,6%
Югоизточен	181 400	3664	185 064	0,3%
Югозападен	71 551	6 726	78 277	-17,0%
Южен централен	266 342	218	266 560	1,8%
Общо за страната	1 273 743	12 036	1 285 779	5,5%

Източник: МЗХ, „Агростатистика“

Водещи в производството на яйца през 2015 г. са Североизточен, Северен централен и Южен централен райони (формиращи всеки по около 21% – 25% от общото производство). Най-малко яйца са произведени в Югозападен район (6%), като производството им намалява със 17% на годишна база.

Таблица II.34. Производство на птиче месо през периода 2013 - 2015 г.

Производство	Заклани птици (хил. броя)			Общо месо и субпродукти (тона)		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015
В кланици	50 462	51 450	53 912	94 519	97 995	101 252
В стопанства	1 792	1 574	1 921	3 869	4 198	4 402
Общо	52 242	53 024	55 833	98 388	102 193	105 654

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

През 2015 г. общото производство на птиче месо и субпродукти нараства с 3,4% на годишна база, достигайки 105 653 тона, в т.ч.: 101 252 тона – добито в кланиците и 4 402 тона – директно в стопанствата. Промисленото производство на птиче месо и субпродукти е с 3,3% над нивото от предходната година, а добивът в стопанствата – с 4,9%. Увеличеното производство е в резултат на нарасналия брой на закланите птици през годината с 4,8%.

2.3.6. Пчеларство

България има дългогодишни традиции при производството на мед и пчелни продукти, предпоставка за което са разнообразната и богатата медоносна растителност на Балканския полуостров, създаваща отлични условия за отглеждането на пчели. Благоприятно влияние оказват и подходящите природни, климатични и екологични условия, които допринасят за постепенното увеличаване на добива на тези продукти през годините.

Пчеларството представлява алтернативна заетост за населението на слаборазвитите селски райони, осигуряваща допълнителни доходи.

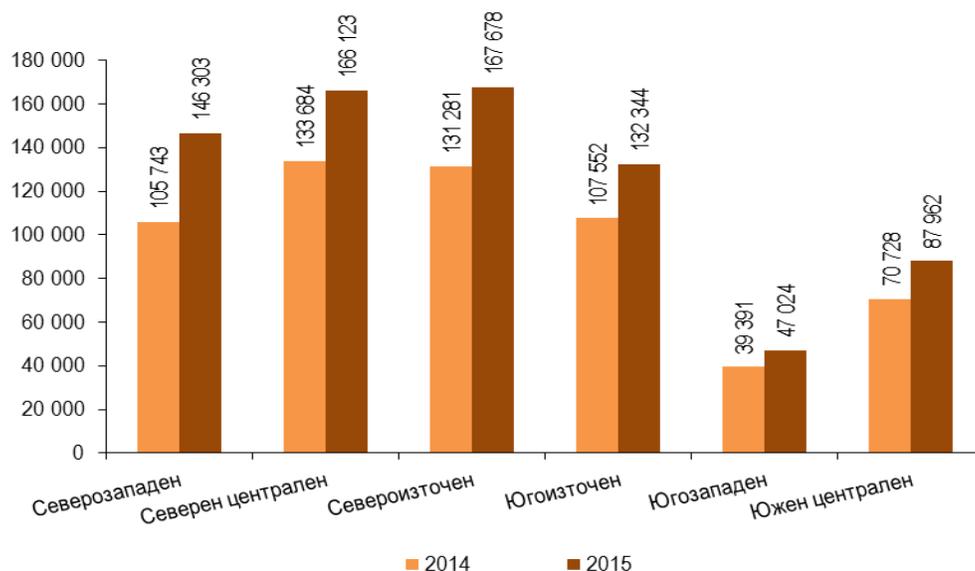
Положително влияние върху развитието на сектора и неговата концентрация оказва прилаганата от 2008 г. насам Национална програма по пчеларство, която се разработва с широкото участие на браншовите пчеларски организации.

Таблица II.35. Брой пчелни стопанства и пчелни семейства към 1 октомври

Брой пчелни семейства в стопанство	Брой стопанства			Брой пчелни семейства			Среден брой пчелни семейства		
	2014	2015	изменение 2015/2014	2014	2015	изменение 2015/2014	2014	2015	изменение 2015/2014
от 1 до 9	6 285	5 229	-16,8%	24 740	21 182	-14,4%	3,9	4,1	5,1%
от 10 до 49	6 236	7 487	20,1%	141 672	162 872	15,0%	22,7	21,8	-4,0%
от 50 до 149	2 809	4 282	52,4%	232 914	339 625	45,8%	82,9	79,3	-4,3%
150 и повече	813	971	19,4%	189 053	223 754	18,4%	232,5	230,4	-0,9%
Общо	16 143	17 969	11,3%	588 379	747 434	27,0%	36,4	41,6	14,3%

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

Фигура II.5. Брой пчелни семейства по райони през 2014 и 2015 г.

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

Към 1 октомври 2015 г. е регистрирано увеличение на броя на пчелните стопанства в страната с 11,3% спрямо година по-рано. Още по-значителен е ръстът при броя на пчелните семейства в тях - с 27%, до 747 434. В резултат, средният размер на пчелните семейства нараства с 14,3%, достигайки 41,6 броя, при 36,4 броя през 2014 г. В сравнение с предходната година, най-голямо увеличение се наблюдава на стопанствата с 50 - 149 пчелни семейства – с 52,4%, както и на пчелните семейства, отглеждани в тях - с 45,8%. При категориите с 10 - 49 и 150 и повече пчелни стопанства ръстът е съответно с 20,1% и 19,4%, а на пчелните семейства съответно с 15% и 18,4%. Единствено при стопанствата с 1 - 9 пчелни семейства е отчетено намаление от 16,8% на годишна база и с 14,4% на наличните в тях пчелни семейства.

Пчеларството е по-широко разпространено в Северна и Югоизточна България, където през 2015 г. се намират около 70% от пчелните стопанства и над 80% от пчелните семейства. Най-голям е броят на пчелните семейства, отглеждани в Североизточен (22,4% от общия брой пчелни семейства) и Северен централен райони (22,2%), следвани от Северозападен (19,6%) и Югоизточен райони (17,7%).

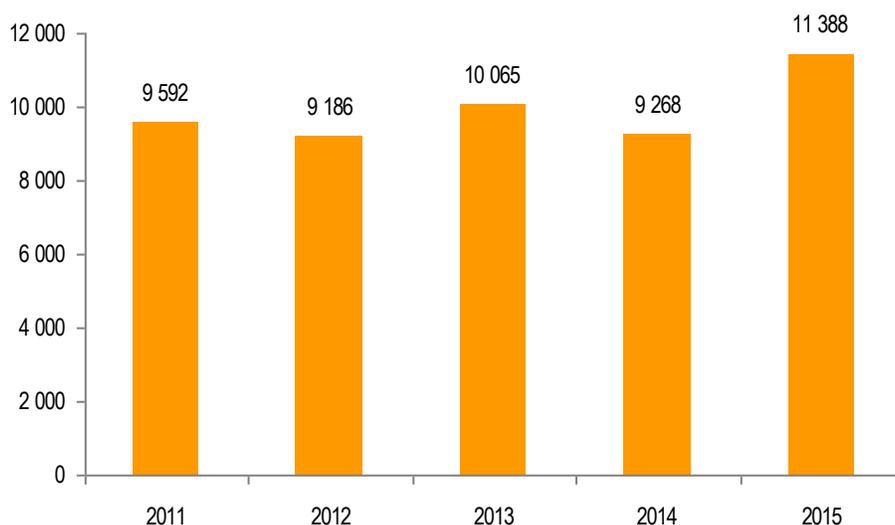
По-слабо застъпено е пчеларството в Югозападна и Южна централна България, където в 28,6% от стопанствата се отглеждат 18% от пчелните семейства.

Пчелните семейства, от които през 2015 г. е добиван мед, нарастват с 15,8% спрямо предходната година, до 592 987 броя, със среден годишен добив от едно пчелно семейство - 19,2 кг – с 6% повече на годишна база. Произведеният пчелен мед възлиза на 11 388 тона, което е с 22,9% повече от предходната година, в резултат както на увеличението брой пчелни семейства, така и на средния добив през годината.

Реализацията на пчелен мед и средните продажни цени (без ДДС) през 2015 г. са, както следва:

- директни продажби на краен потребител – 1 713 тона - 6,83 лв./кг;
- директни продажби на търговци на дребно – 329 тона – 6,03 лв./кг;
- продажби на преработвателни предприятия – 4 534 тона – 5,34 лв./кг;
- продажби за промишлеността – 195 тона – 5,37 лв./кг;
- за собствена консумация и подхранване на пчелите – 2 132 тона.

Фигура II.6. Производство на пчелен мед 2011 - 2015 г., тона

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

Въпреки повишеното производство на мед през 2015 г., общо реализираното количество слабо намалява на годишна база – с 1,8%, до 8 903 тона (при 9 062 тона през 2014 г.), главно поради по-големия обем, предназначен за задоволяване на собствени нужди. Съществено намаление е регистрирано при директните продажби на търговците на дребно – с 20,3%, следвано от директните продажби на краен потребител – с 8,2% и продажбите на преработвателни предприятия – със 7,2%. При реализацията за собствена консумация и подхранване на пчели, както и при продажби за промишлеността е отчетен ръст, съответно с 24,7% и 6%.

По данни на отдел „Агростатистика“ на МЗХ, през 2015 г. общият брой на унищожените пчелни семейства, в резултат от болести, отравяне, глад и други причини, е 44 908, или с 1,5% по-малко спрямо предходната година.

Както за страните от Западна Европа, така и за България, вароатозата е разпространено заболяване и нейното нашествие влияе съществено върху добивите, а мерките за третиране срещу нея - върху качеството на пчелния мед. Проведените в тази връзка профилактични третираня през 2015 г. обхващат 741 467 броя пчелни семейства, или 99% от общия им брой.

В подхранване на пчелните семейства през годината се включват: зимно – 582 483 броя, пролетно - 682 976 броя и есенно подхранване – 610 929 броя пчелни семейства.

През 2015 г. стопанствата, практикували подвижно пчеларство намаляват с 23,9% спрямо предходната година, до 484 броя, а пчелните семейства в тях – с 11,8%, до 53 734 броя.

В рамките на третата тригодишна Национална програма по пчеларство, приложима за периода 2014 - 2016 г., за 2015 г. е осигурен бюджет в размер на 4 436 974 лева, от който на пчеларите са изплатени около 3,6 млн. лева, или 82% усвояемост на средствата.

Въпреки постигнатите резултати, като цяло, секторът продължава да се нуждае от внедряването на нови технологии, по-добър контрол на здравния статус на пчелните семейства и мерки за поощряване реализацията на пчелните продукти.

2.3.7. Зайцевъдство

По данни на БАБХ, към края на 2015 г. общият брой на регистрираните зайци в страната се задържа на нивото от предходната година - около 52 хиляди.

Въпреки добрите природно-климатични условия и наличието на традиции в отглеждането, развитието на зайцевъдството е слабо застъпено в страната, поради наличието на редица трудности, като:

- недобра професионална подготовка на зайцевъдите;
- остаряло оборудване;
- високи производствени разходи, които често надвишават изкупните цени;
- липса на стабилни стратегически експортни пазари и партньори;
- силна зависимост на износа на заешко месо от конюнктурата на външните пазари;
- липса на директни субсидии за фермерите-зайцевъди;
- недостатъчно развит научен потенциал за осигуряване на сектора;
- недостатъчен маркетинг и мениджмънт на българския пазар.

2.4. Състояние на биологичното производство в България през 2015 г.

През последните няколко години биологичното производство в страната се развива с бързи темпове, като се наблюдава тенденция на увеличение както на броя на операторите, така и на площите и броя на животните, включени в система на контрол.

В България са налице много добри предпоставки за развитие на биологичното производство – запазени от екологична гледна точка райони. Развитието на сектора е стимулирано от възможностите за подпомагане на биологичните производители по Програмите за развитие на селските райони и усилията на МЗХ, в партньорство с бизнеса и неправителствените организации в сектора, за популяризиране на ползите за производителите и потребителите на този вид продукти и храни.

Нарастващият брой на производителите, преработвателите и търговците, които се присъединяват към системата на контрол и сертификация за биологичното производство показва, че все повече хора осъзнават ползите от този вид производство. Все повече земеделски производители се насочват към биологично производство, както и все повече потребители търсят здравословна и незамърсена с изкуствени торове и други химически съставки продукция. Мотивацията и на производителите и на потребителите е следствие от грижата за екологичното равновесие на земята и за собственото здраве.

Информацията за състоянието на биологичното производство в България за 2015 г. се основава на данни от годишните доклади на официално одобрени от министъра на земеделието и храните контролиращи лица на биологично производство: „Балкан Биосерт“ ООД, „Кю Сертификейшън“ АД, „СЕРЕС - Сертификация на екологични стандарти“ ООД, „ЛАКОН-Частен институт за осигуряване на качеството и сертифициране на биологично произведени хранителни продукти“ ООД; „Кива БЦС Еко-Гаранти“ ООД, Дружество „Контрол Юнион Сертификейшънс“, „СЖС България“ ЕООД, „Екогрупо Италия“ ООД с клон „Екогрупо Италия – Клон България“, „Биоагричерт Италия България“ ЕООД, „АВСТРИЯ БИО ГАРАНТИ“ ГмбХ, чрез „АВСТРИЯ БИО ГАРАНТИ КЛОН БЪЛГАРИЯ“ КЧТ, „Булгарконтрола“ АД и „Агенция за биологична сертификация“ ЕООД.

2.4.1. Оператори в система на контрол

Събирането на информацията от системата на контрол на биологичното производство е в рамките на календарната година.

Към края на 2015 г. общият брой на регистрираните в МЗХ биологични оператори е 6 173 – с 2 081 броя повече в сравнение с предходната година и близо шест пъти повече спрямо 2011 г. От тях, 5 921 са производители, 161 преработватели на биологична продукция и 91 търговци (вносители, износители, търговци на едро и дребно).

Таблица II.36. Оператори в система на контрол (в това число и подизпълнители)

	2011	2012	2013	2014	2015
Брой оператори в система на контрол	1 054	3 750	3 995	4 092	6 173

Източник: МЗХ: по данни от годишните доклади на контролиращите лица на биологичното производство

Броят на подизпълнителите се запазва сравнително стабилен през годините и е около 800.

През 2015 г. броят на операторите в система на контрол в биологичното производство представлява 6,4% от общия брой на регистрираните земеделски производители по Наредба № 3 от 29 януари 1999 г. за създаване и поддържане на регистър на земеделските стопани. За сравнение, през предходната година този дял е 5,4%, а през 2011 г. – едва 1,5%.

2.4.2. Площи в система на контрол

През 2015 г. площите, обхванати от системата на контрол на биологично производство, достигат 118 571 ха (без да се включват сертифицираните екологично чисти райони, от които се събират диворастящи култури), което е с близо 60% повече спрямо предходната година.

През 2015 г. площите в система на контрол заемат дял от 2,4% от общата използвана земеделска площ в страната и 1,9% от общите площи, декларирани по СЕПП, при съответно 1,5% и 0,96% през 2014 г.

Към края на 2015 г. 21 543 ха или 18,2% от общите площи в система на контрол за годината, са преминали период на преход.

Таблица II.37. Площи в система на контрол

Група култури (ха)	2011	2012	2013	2014	2015
Зърнено-житни култури, вкл. ориз	6 521	7 532	7 669	12 061	22 191
Зърнено-бобови, протеинови култури за производство на зърно	106	48	0	404	1 257
Кореноплодни култури	6	96	98	78	103
Технически култури – общо	5 846	7 909	10 924	12 878	20 873
Култури за зелено / Фуражни култури от обработваеми земи	995	2 044	2 881	5 215	8 330
Пресни зеленчуци, пъпеши, ягоди, култивирани гъби (оранжерийно и полско производство)	670	1 421	1 037	1 445	1 866
Трайни насаждения	6 442	10 959	16 885	18 213	25 946
Постоянни ливади и пасища	4 491	7 957	15 476	21 831	31 796
Угар	1 513	2 315	2 905	2 205	6 209
Други култури от обработваеми площи	32	96	232	22	16
Общо площи в система на контрол	26 622	40 379	58 107	74 351	118 571
*Диворастящи култури	543 655	472 700	678 025	694 251	901 617

**Диворастящите култури – гъби, билки и горски плодове се събират от сертифицирани екологично чисти райони, но площите не са култивирани и не се включват в графа „Общо площи в система на контрол“*

**Източник: МЗХ, по данни от годишните доклади на контролиращите лица на биологичното производство*

Площите със зърнено-житните култури, отглеждани по биологичен начин, през 2015 г. са 22 191 ха - с над 80% в сравнение с предходната година, като се отглеждат основно пшеница, царевица, ечемик, ръж, овес и тритикале.

Площите, заети с технически култури в система на контрол през 2015 г., са 20 873 ха (в т.ч. площи с маслодайна роза, ароматни култури, медицински растения и подправки). В сравнение с 2014 г. те нарастват с близо 8 хил. ха, в резултат от чувствително увеличение на площите, заети от слънчоглед и репица.

Значително е увеличението на площите с ароматни култури, медицински растения и подправки, които достигат до 11 456 ха, при 7 754 ха през 2014 г. Най-голям дял от тази група култури заемат площите с лавандула, които възлизат на 3 412 ха, следвани от тези с кориандър с 2 481 ха и резене с 1 735 ха.

Увеличение на площите с почти 30% спрямо предходната 2014 г. се наблюдава и при групата на пресните зеленчуци като: артишок, лук, моркови, марули, карфиол и броколи, дини, пъпеши, ягоди и култивирани гъби. Най-голям дял от тази група култури се пада на артишок – 480 ха и тиква – 393 ха.

Почти 50% е увеличението на годишна база на площите с постоянни ливади и пасища, които към края на 2015 г. са вече 31 796 ха. Ръст от 3 115 ха спрямо 2014 г. бележат и площите с

фуражни култури от обработваеми земи (Култури за зелено), което се дължи на засиления интерес от страна на операторите към биологичното животновъдство.

Таблица II.38. Площи на земеделски култури, отглеждани по биологичен начин и площи в преход, ха

Вид култури	Площи в преходен период		Площи, преминали периода на преход		Общо площи	
	2014.	2015	2014	2015	2014	2015
Зърнено-житни култури, вкл. ориз	8 378	18 540	3 683	3 650	12 061	22 190
Технически култури – общо	8 918	15 881	3960	4 992	12 878	20 873
в това число маслодайна роза (Rosa damascene)	644	552	764	9 41	1 408	1 493
Пресни зеленчуци, пъпеши, ягоди, култивирани гъби (общо)	752	976	693	890	1 445	1 866
Трайни насаждения	12 720	19 811	5 492	6 135	18 212	25 946
Постоянни ливади и пасища	16 556	28 361	5 274	3 435	21 830	31 796
Фуражни култури от обработваеми земи (Култури за зелено)	4 019	7 166	1 196	1 164	5 215	8 330
Угар	1 945	5 233	259	976	2 204	6 209

Източник: МЗХ, по данни от годишните доклади на контролиращите лица на биологичното производство

Таблица II.39. Реколтирани биологични площи през 2015 г., ха

Вид култури	Площи преминали период на преход	Реколтирани площи
Зърнено-житни култури, вкл. ориз	3 650	3 183
Технически култури – общо (в това число маслодайна роза Rosa damascene)	4 992	4 633
Пресни зеленчуци, пъпеши, ягоди, култивирани гъби (общо)	890	814
Трайни насаждения	6 135	4 527
Постоянни ливади и пасища	3 435	1 754
Фуражни култури от обработваеми земи (Култури за зелено)	1 164	1 021

Източник: МЗХ, по данни от годишните доклади на контролиращите лица на биологичното производство

Площите, заети с трайни насаждения, отглеждани по биологичен начин, през 2015 г. възлизат на 25 946 ха, което е със 7 734 ха повече в сравнение с предходната година. Ръстът се дължи основно на нарастване на площите с костилкови и семкови овощни видове, ядки и лозя. При всички видове от групата на трайните насаждения се наблюдава увеличение на площите в система на контрол спрямо 2014 г.

Продължава да нараства интересът към групата на орехоплодните видове – орехи, лешници, бадеми и кестени. През 2015 г. площите на тази група култури нарастват до 15 366 ха, при 10 257 ха за 2014 г. или с близо 50%. Увеличението се дължи на нарастване на площите с орех – от 7 199 ха през 2014 г. на 11 340 ха през 2015 г., докато при останалите видове се наблюдава лек спад.

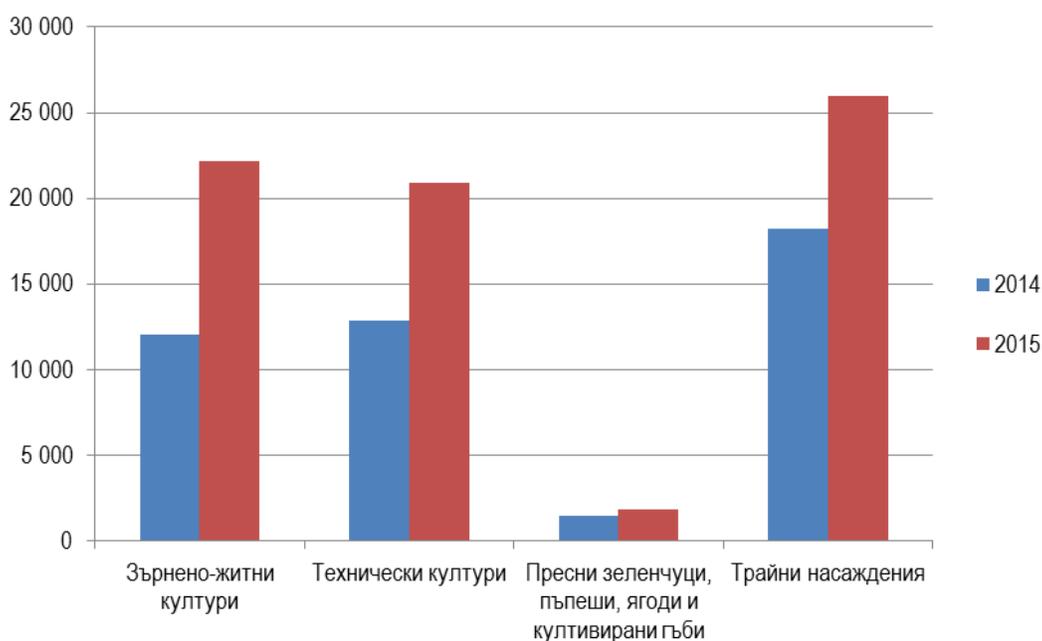
Продължава да нараства и интересът към отглеждането по биологичен начин на лозята,

като от 3 543 ха през 2014 г. в края на 2015 г. площите с тях достигат до 4 199 ха. Увеличението се дължи на нарастването на площите с винени сортове от 3 298 ха на 4 013 ха, докато при десертните сортове се наблюдава спад от 245 ха през 2014 г. до 186 ха към края на 2015 г.

За втора година се отчитат и площи с отглеждани по биологичен начин култури от групата на зърнено-бобови, протеинови култури за производство на зърно (включително семена и смеси от житни и бобови култури), които нарастват до 1 257 ха, при 404 ха за 2014 г. Макар да продължават да заемат малък дял от култивираните площи в система на контрол, при групата на кореноплодните (картофи и цвекло) също се наблюдава увеличение на площите - от 78 ха за 2014 г. на 103 ха за 2015 г.

Отглежданите по биологичен начин нетрадиционни за нашата страна култури, като артишок – 480 ха и киви – 2,9 ха, макар и в малки площи, показват усилията на биологичните производители да отговорят на търсенето на пазара и да разнообразят видовете култури, които отглеждат.

Фигура II.7. Площи с основни групи култури, отглеждани по биологичен начин през 2014 и 2015 г., ха

Източник: МЗХ, по данни от годишните доклади на контролиращите лица на биологичното производство

Сертифицираните екологично чисти площи, от които се събират диворастящи плодове, билки и гъби през 2015 г. са в размер на 901 617 ха, което е с над 200 хил. ха или почти 30% повече в сравнение с предходната година.

2.4.3. Биологично животновъдство

Секторът на биологичното животновъдство в България остава по-слабо развит от биологичното растениевъдство, но през последните години се наблюдава тенденция на увеличение на отглежданите по биологичен начин животни. Интересът към сектора продължава да расте през 2015 г., за което допринасят възможностите за подпомагане на биологичното животновъдство в рамките на новия програмен период. По биологичен начин в страната се отглеждат основно говеда, овце, кози и пчели.

През 2015 г. броят на говедата, отглеждани по методите на биологично производство, бележи над два пъти и половина ръст спрямо предходната година, до 4 209, което представлява 0,8% от общо отглежданите говеда в страната.

Овцете, отглеждани по биологичен начин, нарастват повече от два пъти в сравнение с 2014 г., достигайки 18 792 броя или 1,4% от общо отглежданите овце в страната през 2015 г.

При козите, отглеждани по биологичен начин, също се отчита положителна тенденция, като през 2015 г. те са вече 5 381 броя, което представлява 1,9% от общия брой за страната.

През 2015 г. отглежданите по биологичен начин пчелни семейства са с 67% повече на годишна база, като делът им от общо отглежданите пчелни семейства в страната достига 23,9%.

Таблица II.40. Брой животни, отглеждани по биологичен начин (включително животни в период на преход)

	Брой животни, отглеждани по биологичен начин					Общ брой животни отглеждани през 2015 г.	Дял на животните, отглеждани по биологичен начин от общия брой животни за 2015 г.
	2011	2012	2013	2014	2015		
Говеда	976	1 173	1 311	1 622	4 209	550 201	0,8%
Овце	6 648	9 175	7 894	9 029	18 792	1 331 894	1,4%
Кози	3 397	2 831	3 235	4 142	5 381	276 919	1,9%
Пчелни семейства	58 855	85 346	117 360	106 676	178 331	747 434	23,9%

Източник: МЗХ, по данни от годишните доклади на контролиращите лица на биологичното производство

По данни на контролиращите лица, получената през 2015 г. продукцията от биологични животни (преминали преход) е, както следва: сурово краве мляко – 5 468 тона, сурово овче мляко – 1 455 тона, сурово козе мляко – 424 тона.

През 2015 г. от биологичното пчеларство са произведени 1 554 тона пчелен мед, което е с 36 тона повече от предходната година и се равнява на 13,6% от общо произведения мед в страната през отчетната година.

През 2014 г. за първи път в система на контрол се отглеждат животни, различни от говеда, овце и кози, като са регистрирани 12 573 свине и 500 кокошки. През 2015 г. желанието на фермерите за въвеждане на видово разнообразие на отглежданите по биологичен начин животни продължава като тенденция. В система на контрол през годината се отглеждат 2 841 броя пуйки, 200 броя гъски, 212 броя еднокопитни (коне) и 20 броя други животни.

Таблица II.41. Брой биологични животни, преминали период на преход, и получена биологична продукция през 2015 г.

	Брой биологични животни, преминали преход		Общ брой животни в страната	Дял на биологичните животни от общия брой в страната	Произведена биологична продукция (тона)	Произведена обща продукция (тона)	Дял на биологичната продукция
	2014	2015					
Говеда	1 344	1 243	550 201	0,2%	5 468	1 028 036	0,5%
Овце	7 250	10 681	1 331 894	0,8%	1 455	74 324	2,0%
Кози	3 201	3 173	276 919	1,1%	424	40 771	1,0%
Пчелни семейства	89 553	93 118	747 434	12,5%	1 554	11 388	13,6%

Източник: МЗХ, по данни от годишните доклади на контролиращите лица на биологичното производство

За първи път през 2015 г. в система на контрол са включени и две аквакултурни стопанства, които в рамките годината са произвели 80 тона миди като продукция в преход.

2.4.4. Пазар на биологични продукти

Пазарът на биологични продукти в България е сравнително нов и все още твърде малък, но в същото време бързоразвиващ се. През последните няколко години се наблюдава бум на пазара на биопродукти у нас. Увеличава се броят на специализираните магазини, както и броят на големите търговски вериги, които се включват в дистрибуцията на биологични храни.

По-голяма част от българските биологични храни и продукти са предназначени за външни пазари. България е традиционен производител на различни видове биологично сертифициран пчелен мед с отлични качествени показатели, като голяма част от продукцията се изнася на световния пазар.

Българските биологични пресни плодове и зеленчуци, мляко и млечни продукти, сладка, лютеници, сушени плодове и ядки имат превъзходни вкусови качества и са високо ценени на европейския и световен пазар.

По данни на БАБХ - компетентен орган, отговарящ за вноса на биологични продукти от трети страни, през 2015 г. в България са осъществени 78 броя вноса. Внасят се предимно екзотични продукти, които не се произвеждат в страната и суровини, които се влагат в производството на биологични храни, като: какао, какаово масло, различни видове семена от киноа, фурми и паста от фурми, кокосово масло, кокосово брашно и др. Сред страните извън ЕС, биологични продукти се внасят основно от Перу, Китай, Тунис, Индия, Шри Ланка и др.

Освен чрез създаването на правна рамка за функциониране на системата на контрол и сертификация, която прави българските биопродукти легитимни в Европейския съюз, Министерството на земеделието и храните насърчава развитието на сектора и чрез информационни и разяснителни дейности за ползите и предимствата на биологичното земеделие. Тези усилия са насочени и в посока българските производители да работят за българския пазар, така че по-голяма част от произвежданите висококачествени продукти да достигат до българските потребители.

2.4.5. Финансово подпомагане на биологичното производство

Реформите в Общата селскостопанска политика за програмния период 2014 – 2020 г. предвиждат 30% от директните плащания да бъдат отделени за т. нар. „зелени директни плащания”. Биологичните производители ще получават безусловно „зелени директни плащания” за площите в система на контрол. Развитието на земеделието в Европейския съюз след 2014 г. и финансирането му е все по-тясно свързано с темата екология и устойчиво използване на природните ресурси.

В съответствие с европейското законодателство, България е разработила отделна мярка: 11 „Биологично земеделие” в рамките на новия програмен период на Програмата за развитие на селските райони 2014 – 2020 г. В рамките на тази мярка се изпълняват две подмерки:

- Подмярка 11.1 Плащания за преминаване към биологично земеделие за хектар ИЗП;
- Подмярка 11.2 Плащания за поддържане на биологичното земеделие за хектар ИЗП.

Очаква се мярката да има положителен ефект и принос към устойчивото развитие на селските райони, като допринася за околната среда и смекчаването на последиците от изменението на климата и подкрепата на малки и средни ферми, повечето от които са семейни.

До края на 2016 г. се очаква запазване на тенденциите за увеличаване на броя на биологичните оператори и размера на площите в система на контрол, както и нарастване на видовото разнообразие на отглежданите по биологичен начин култури и селскостопански животни.

Министерство на земеделието и храните ще продължи да работи в посока гарантиране изпълнението на държавната политика в областта на надзора и контрола на биологичното производство и спазването на изискванията на европейското и националното законодателство в областта, възможностите за подпомагане на биологичните производители през периода 2014 - 2020 г., както и популяризиране на ползите от биологично произведените храни и продукти за човешкото здраве и биологичния метод на производство, като щадящ околната среда и запазващ природните ресурси.

2.5. Лозарство и винопроизводство

2.5.1. Производство на грозде

Площи

През 2015 г. площите с лозови насаждения в стопанствата намаляват с около 4% спрямо предходната година, до 50 705 ха, като за над 9 хил. ха не са полагани грижи, основно поради икономически и социални причини.

Таблица II.42. Лозята в България за периода 2006 - 2015 г.

Година	Площи с лозови насаждения, ха	Неподдържани лозя извън стопанствата, ха	Общо площи с лозя, ха
2006	85 320	43 537	128 857
2007	97 387	22 954	120 341
2008	88 570	22 246	110 816
2009	74 018	27 416	101 434
2010	56 968	25 707	82 675
2011	52 567	25 901	78 468
2012	62 701	14 640	77 341
2013	58 236	4 900	63 136
2014	52 587	10 298	62 885
2015	50 705	12 086	62 791

Източник: МЗХ, „Агростатистика“

През годината са създадени 477 ха нови винени лозя, а младите, невстъпили в плододаване са над 1 500 ха.

Неподдържаните лозя, както и тези на маломерни и разпокъсани парцели извън земеделските стопанства, са 12 086 ха.

Общите площи с лозя през 2015 г. възлизат на 62 791 ха, с 0,1% по-малко в сравнение с предходната година.

Традиционно, най-голям дял от лозята в стопанствата (близо 70%) се намират южната част на страната, главно в Югоизточен и Южен централен райони.

През 2015 г. са реколтирани общо 38 712 ха с лозя, с 21% повече спрямо предходната година. От над 1 000 ха от плододаващите лозя през годината не е прибрана продукцията, вследствие на лоши климатични условия. В сравнение с 2014 г., общо реколтираните площи с бели винени сортове лозя нарастват с около 25%, като се наблюдава чувствително увеличение на реколтираните площи в почти всички райони, с изключение на Югозападния район, където е налице намаление с 85%. При десертните сортове лозя общо реколтираните площи са с около

40% повече спрямо 2014 г., като в Северозападния и Североизточния райони нарастването е с над два пъти и половина. При червените винени сортове също се наблюдава увеличение на реколтираните площи – общо с 18%, най-значително в Северозападния и Югоизточния райони.

Таблица II.43. Разпределение на площите с лозя през 2015 г. по местонахождение на стопанствата

Райони	Обща площ (ха)	От тях реколтирани (ха)	Реколтирани, %
Северозападен	5 104	3 826	75%
Северен централен	2 598	1 744	67%
Североизточен	4 270	3 017	71%
Югоизточен	17 426	13 794	79%
Югозападен	3 568	3 220	90%
Южен централен	17 739	13 111	74%
Общо	50 705	38 712	76%

Източник: МЗХ, „Агростатистика“

Таблица II.44. Разпределение на реколтираните лозя през 2015 г. по статистически райони

Райони	Червени винени сортове (ха)		Бели винени (ха) сортове		Десертни сортове (ха)		Общо лозя (ха)	
	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Северозападен	2 297	2 930	633	785	43	111	2 973	3 826
Северен централен	1 085	839	796	806	89	99	1 970	1 744
Североизточен	656	703	1 824	2 161	61	153	2 541	3 017
Югоизточен	5 373	6 847	4 897	6 306	519	641	10 789	13 794
Югозападен	2 679	2 939	405	62	216	219	3 300	3 220
Южен централен	8 254	9 779	1 383	2 301	682	1031	10 319	13 111
Общо	20 344	24 037	9 938	12 421	1 610	2 254	31 892	38 712

Източник: МЗХ, „Агростатистика“

Водещо място в структурата на лозовите насаждения през 2015 г. продължават да заемат червените винени сортове, с относителен дял от около 62%, следвани от площите с бели винени сортове – около 32% и десертните – около 6%.

Средни добиви

През 2015 г. се регистрират значително по-високи средни добиви от лозя спрямо предходната година.

При винените сортове средният добив за страната нараства с около 63%, до 6 702 кг/ха, а при десертните сортове - с около 65%, до 7 240 кг/ха. Най-високи средни добиви, както за винените, така и за десертните сортове, се отчитат в Югоизточния район - съответно 8 323 кг/ха и 10 883 кг/ха.

Таблица II.45. Средни добиви на грозде от лозя – реколта `2015

Райони	Средни добиви от лозя (кг/ха)	
	Винени сортове	Десертни сортове
Северозападен	4 772	3 946
Северен централен	5 958	3 242
Североизточен	6 748	2 797
Югоизточен	8 323	10 883
Югозападен	5 388	3 868
Южен централен	5 949	7 090
България	6 702	7 240

Източник: МЗХ, „Агростатистика“

Производство

Като цяло 2015 г. се характеризира с агрометеорологичните условия, благоприятстващи развитието на лозовите насаждения в страната.

По данни на Изпълнителната агенция по лозата и виното, през 2015 г. общото производство на грозде (лозя и асми) в страната възлиза на 261 820 тона, което е близо два пъти над нивото от 2014 г. Производството на грозде от лозя нараства с около 99% на годишна база, до общо 260 677 тона, в съотношение винено – 94% и десертно – 6%. От друга страна, продукцията от асми намалява с 20%, до 1 143 тона.

Традиционно, най-голямо производство от лозя е отчетено в Югоизточен и Южен централен райони, в които са концентрирани около 75% от цялата продукция. През 2015 г. се наблюдава чувствително увеличение на производството на грозде от лозя във всички райони на страната, достигайки до близо 2,3 пъти в Югоизточен и Североизточен район. Около 93% (242 936 тона) от произведеното през 2015 г. грозде са преработени във вино и други продукти на гроздова основа, а останалите 7% (18 884 тона) са предназначени за директна консумация в пряно състояние.

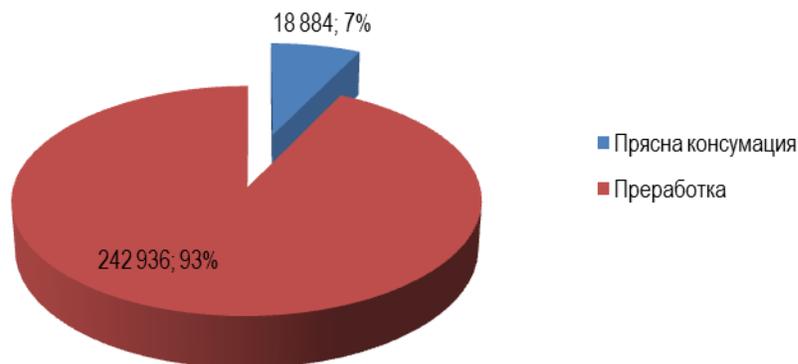
Таблица II.46. Производство на грозде – реколта `2015

Райони	Грозде от лозя			Грозде от асми (тона)	Общо произведено грозде (тона)
	Винено (тона)	Десертно (тона)	Общо произведено грозде от лозя (тона)		
Северозападен	17 728	438	18 166	-	-
Северен централен	9 801	321	10 122	-	-
Североизточен	19 325	428	19 753	-	-
Югоизточен	109 473	6 976	116 449	-	-
Югозападен	16 170	847	17 017	-	-
Южен централен	71 860	7 310	79 170	-	-
Общо	244 357	16 320	260 677	1 143	261 820

Източник: МЗХ, „Агростатистика“

По данни на Изпълнителната агенция по лозата и виното, през 2015 г. изкупеното и преработено количество винено грозде от винарските предприятия възлиза на 195 860 тона, с около 92 хил. тона или 89% повече в сравнение с предходната година.

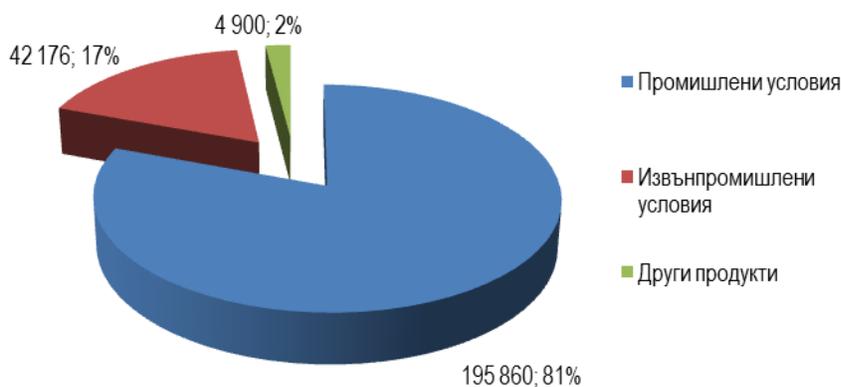
Фигура II.8. Разпределение на произведеното грозде – реколта `2015, тона и процентен дял

Източник: МЗХ, „Агростатистика“

Гроздето, предназначено за преработка в извънпромишлени условия през годината е в размер на 42 176 тона, а 4 900 тона от преработеното грозде е потребено за други продукти, различни от вино и гроздова мъст.

Фигура II.9. Разпределение на гроздето – реколта `2015, предназначено за преработка, тона и процентен дял

Източник: МЗХ, „Агростатистика“

2.5.2. Винопроизводство

Производството на вино от реколта `2015, декларирано от регистрираните винопроизводители, възлиза на 1 310 149 хектолитра – със 75% повече спрямо преходната година. От тях, 662 779 хектолитра или 51% са бели вина (+73% на годишна база), а 647 371

хектолитра - червени вина и розе (+78%). Производството на гроздова мъст е 56 656 хектолитра, с 34% по-малко в сравнение с предходната година.

Таблица II.47. Количество произведено вино и гроздова мъст от предприятията за винопроизводство, реколта `2015

Район	Количество произведено вино и гроздова мъст, хектолитра								
	Вина със ЗНП* (качествени)		Вина със ЗГУ** (регионални)		Други вина (в т. ч. трапезни)		Мъст	Общо вина	
	бели	червени и розе	бели	червени и розе	бели	червени и розе		бели	червени и розе
Северозападен район	50	1 719	2 715	3 865	4 097	10 937	49 111	6 916	16 522
Северен централен район	0	249 104	15 776	13 453	17 075	25 932	59	32 851	41 876
Североизточен район	1 607	5 260	33 277	8 989	22 203	16 080	630	57 087	25 121
Югоизточен район	1 237	4 330	108 406	138 811	346 697	167 980	270	456 794	311 176
Югозападен район	0	0	2 811	12 194	26 471	45 439	6 586	29 343	57 673
Южен централен район	0	5 375	36 380	127 043	43 384	62 553	0	79 789	195 003
ОБЩО ВИНО:	2 894	13 968	199 365	304 355	460 521	329 049	56 656	662 779	647 371

Източник: Изпълнителна агенция по лозата и виното

**ЗНП - Защитено наименование за произход; **ЗГУ - Защитено географско указание*

С най-голям дял от промишленото производство на вина – реколта `2015 са трапезните вина (вина без защитено наименование за произход или защитено географско указание) – над 60%, следвани от регионалните вина (вина със защитено географско указание) – 39%.

Водещ в производството на вино остава Югоизточният район с 59% от общото промишлено производство, следван от Южен централен район с 21%. Най-малък е делът на произведеното вино в Северозападния район – 1,8%. През 2015 г. в почти всички райони на страната се отчита увеличение на производството както на червените вина и розетата, така и на белите. В Североизточния и Южния централен райони производството и на двете групи вина бележи над два пъти увеличение спрямо 2014 г.

В извънпромишлени условия през 2015 г. са произведени 200 748 хектолитра вино, над четири пъти повече спрямо предходната година.

Така, общото производство на вино – реколта `2015 възлиза на 1 510 897 хектолитра, отбелязвайки ръст от 90% в сравнение с 2014 г.

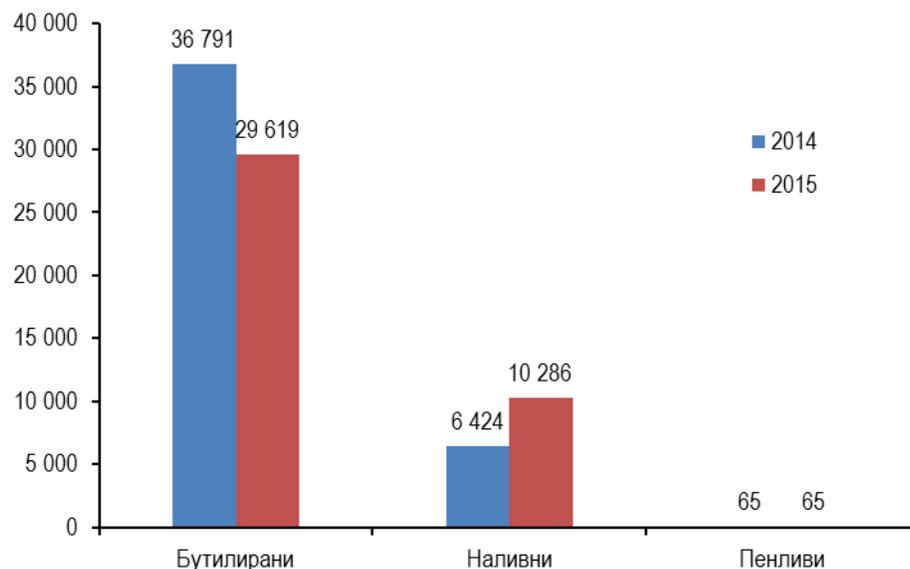
2.5.3. Износ и внос на вино

Износ

По предварителни данни на НСИ, през 2015 г. износът на вино е в размер на 39 970 хил. литра - с около 8% по-малко в сравнение с предходната година, което може да се обясни с пониското производство в страната от реколта `2014. Общата стойност на износа на вино през годината намалява с 8,5% на годишна база, до 37 936,6 хил. евро, при средна цена 0,95 евро/литър.

Традиционно, най-значителни количества вино са реализирани на пазарите на Европейския съюз – общо 32 743 хил. литра (82% от целия износ), в т. ч. 18 344 хил. литра - в Полша. Износът за трети страни възлиза на 7 228 хил. литра, като 75% (5 436 хил. литра) от него са насочени за Русия.

Фигура II.10. Износ на вино през 2014 и 2015 г., хил. литри

Източник: НСИ, предварителни данни за 2015 г

През 2015 г. бутилираните вина формират 74,1% от общия износ на вина. Следват наливните вина с 25,7% и пенливите вина с 0,2%.

Износ на бутилирани вина

По предварителни данни на НСИ, износът на бутилирани вина през 2015 г., възлиза на 29 619 хил. литра, с 19,5% по-малко в сравнение с предходната година. В стойностно изражение експортът отбелязва по-слабо намаление – с 16,6%, до 30 100 хил. евро, поради малко по-високата (с 3,6%) средна експортна цена от 1,02 евро/литър.

През 2015 г. най-големи количества бутилирани вина са насочени за Полша – 14 874 хил. литра или малко над 50% от общия износ на бутилирани вина. Макар да се свива наполовина в сравнение с предходната година, износът на бутилирани вина за Русия остава значителен - 5 087 хил. литра или около 17% от общото количество. Сравнително голям износ е реализиран и за Обединеното кралство (2 238 хил. литра), Румъния (1 322 хил. литра) и Чехия (1 232 хил. литра).

Таблица II.48. Износ на бутилирани вина през 2014 и 2015 г., литри

СТРАНИ	2014 г.	2015 г.
ЕС, в т. ч.:	23 990 140	22 913 899
Полша	13 863 224	14 873 831
Обединено кралство	2 438 190	2 238 415
Румъния	2 151 251	1 321 540
Чешка република	1 617 685	1 231 794
Германия	407 907	524 956
Франция	1 220 529	519 239
Белгия	414 752	439 600
Литва	420 158	435 693

СТРАНИ	2014 г.	2015 г.
Словакия	611 149	402 594
Швеция	186 892	222 805
Латвия	145 485	186 345
Нидерландия	138 304	120 967
Хърватия	63 747	120 223
Гърция	152 220	93 927
Трети страни, в т. ч.:	12 801 035	6 704 815
Руска Федерация	11 321 003	5 087 424
Китайска народна република	238 752	355 058
Съединени Американски Щати (САЩ)	332 035	263 949
Япония	204 203	220 443
Беларус	181 853	183 645
Канада	66 771	114 011
Ирак	26 112	65 856
Хонконг	57 714	53 489
Швейцария	41 388	47 592
Израел	29 293	47 134
Виетнам	216	29 474
Казахстан	0	23 364
Лаос, народнодемократична република	4 599	21 145
Ливан	29 925	20 700
ОБЩО	36 791 175	29 618 714

Източник: НСИ, предварителни данни за 2015 г.

Износ на наливни вина

Износът на наливни вина през 2015 г. нараства значително – с 60,1% в сравнение с 2014 г., до 10 286 хил. литра. При малко по-ниска средна експортна цена от 0,74 евро/литър (0,80 евро/литър през 2014 г.), общата стойност на износа се увеличава с 48,4%, до 7 642,3 хил. евро.

Най-голям износ на наливни вина през годината е реализиран за Полша (3 440 хил. литра), Румъния (3 079 хил. литра) и Швеция (2 181 хил. литра).

Таблица II.49. Износ на наливни вина през 2014 и 2015 г., литри

СТРАНИ	2014 г.	2015 г.
ЕС, в т. ч.:	5 464 951	9 791 352
Полша	1 993 581	3 439 653
Румъния	600 547	3 078 616
Швеция	1 859 134	2 180 859
Германия	54 453	476 590
Гърция	260 633	168 978

СТРАНИ	2014 г.	2015 г.
Чешка република	179 237	154 333
Белгия	208 883	150 920
Литва	73 140	62 280
Италия	25 012	57 718
Австрия	25 000	0
Трети страни, в т. ч.:	959 317	494 726
Руска Федерация	782 258	348 885
Япония	147 000	96 000
Ирак	26 400	39 324
Лаос, народнодемократична република	144	8 268
ОБЩО	6 424 268	10 286 078

Източник: НСИ, предварителни данни за 2015 г.

Износ на пенливи вина

През 2015 г. са изнесени 65,5 хил. литра. пенливи вина на общата стойност 194,6 хил. евро, при средната експортна цена 2,97 евро/литър.

Най-значително количество пенливи вина е реализирано в Полша – 30 хил. литра или 81% от доставките за ЕС и 46,3% от целия износ на пенливи вина за годината.

Таблица II.50. Износ на пенливи вина през 2014 и 2015 г., литри

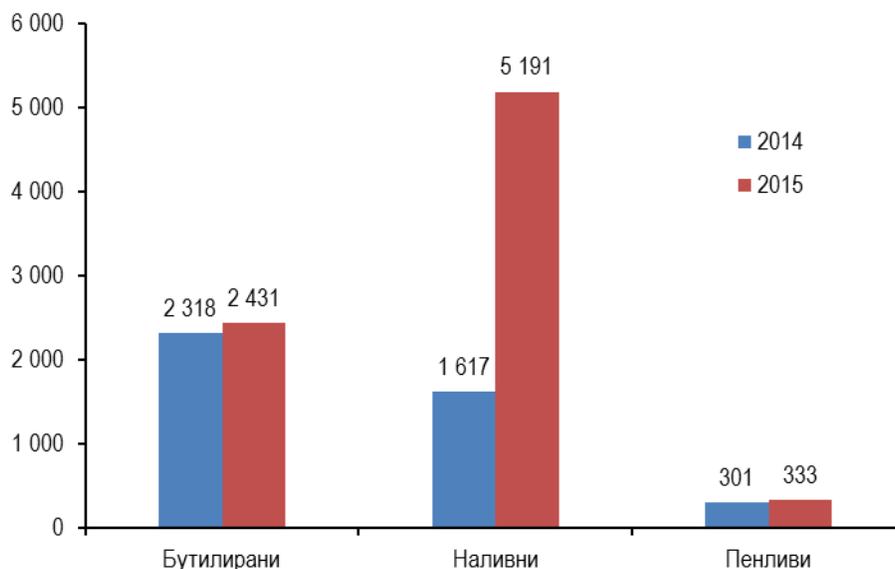
СТРАНИ	2014 г.	2015 г.
ЕС, в т. ч.:	37 078	37 414
Полша	23 881	30 316
Румъния	1 106	2 043
Обединено кралство	945	1 782
Италия	2 160	1 620
Гърция	6 727	528
Кипър	912	0
Трети страни, в т. ч.:	27 578	28 066
Кот д'Ивоар	4 275	13 918
Косово	3 514	5 832
Бенин	2 025	3 600
Хонконг	996	630
Китайска народна република	1 912	225
Руска Федерация	9 462	3
ОБЩО	64 656	65 480

Източник: НСИ, предварителни данни за 2015 г.

Внос

По предварителни данни на НСИ, общият внос на вино през 2015 г. е в размер на 7 955 хил. литра – с 87,8% повече в сравнение с 2014 г.. В стойностно отношение вносът нараства по-умерено – с 42,3%, до 16 532 хил. евро, поради намаление на средната вносна цена с 42,3%, до 2,08 евро/литър. В сравнение с 2014 г. се наблюдава чувствително увеличение на вноса на наливни вина и по-умерено на този на бутилирани и пенливи вина. Най-голям дял от общия внос на вина през 2015 г. заемат наливните вина – 65,3%, следвани от бутилираните с 30,6% и пенливите вина с 4,2%.

Фигура II.11. Внос на вино за периода 2014 – 2015 г., хил. литри

Източник: НСИ, предварителни данни за 2015 г.

Внос на бутилирани вина

През 2015 г. в страната са внесени 2 431 хил. литра бутилирани вина, което е с 4,9% повече спрямо предходната година. Стойността на вноса през годината възлиза на 9 660 хил. евро, при 15,4% по-висока средна вносна цена в сравнение с 2014 г. от 3,97 евро/литър. Основна част от общия внос (72,5%) заемат доставките от ЕС с общо 1 762 хил. литра, като най-значителни количества са внесени от Франция (517 хил. литра) и Италия (452 хил. литра). Спрямо предходната година вносът на бутилирани вина от Чешката република бележи ръст от над два пъти, до 102 хил. литра, докато този от Гърция намалява с 38,2%, до 95 хил. литра. Вносът на бутилирани вина от трети страни е в размер на 669 хил. литра, реализиран главно от Чили (337 хил. литра), Нова Зеландия (203 хил. литра) и Аржентина (82 хил. литра).

Таблица II.51. Внос на бутилирани вина през 2014 и 2015 г., литри

СТРАНИ	2014 г.	2015 г.
ЕС, в т. ч.:	1 659 029	1 761 856
Франция	497 783	517 487
Италия	386 305	451 772
Испания	166 691	191 431

СТРАНИ	2014 г.	2015 г.
Германия	168 232	171 874
Чешка република	50 480	102 496
Гърция	153 118	94 652
Нидерландия	66 732	73 509
Обединено кралство	85 549	63 057
Португалия	15 904	24 036
Белгия	37 588	23 942
Румъния	0	13 813
Полша	11 880	0
Трети страни, в т. ч.:	658 596	669 415
Чили	357 008	337 474
Нова Зеландия	178 276	202 968
Аржентина	47 683	82 181
Южна Африка	32 306	29 030
Македония, бивша Югославска република	23 806	10 948
САЩ	6 184	9
ОБЩО	2 317 625	2 431 271

Източник: НСИ, предварителни данни за 2015 г.

Внос на наливни вина

През 2015 г. е отчетено увеличение от над три пъти на вноса на наливни вина в сравнение с предходната година, до 4 880 хил. литра. Най-голям дял от общия внос на наливни вина през годината е осъществен от Румъния (40,1%), следвана от Италия (29,1%) и Испания (20,7%).

Вносът на наливни вина от трети страни също бележи значителен ръст - над два пъти на годишна база, достигайки 311 хил. литра. През 2015 г. най-значително количество е внесено от Молдова, при липса на внос от там през предходната година.

Таблица II.52. Внос на наливни вина през 2014 и 2015 г., литри

СТРАНИ	2014 г.	2015 г.
ЕС, в т. ч.:	1 472 049	4 879 970
Румъния	0	2 081 342
Италия	1 073 372	1 510 542
Испания	189 804	1 076 774
Франция	64 678	75 890
Полша	0	43 220
Германия	75 035	40 483
Чешка република	0	26 017
Австрия	29 494	16 041
Словения	24 880	0

СТРАНИ	2014 г.	2015 г.
Трети страни, в т. ч.:	145 122	311 195
Молдова	0	176 375
Нова Зеландия	78 000	72 000
Южна Африка	47 720	48 020
Македония, бивша Югославска република	12 130	11 500
Чили	5 280	3 300
Аржентина	1 992	0
ОБЩО	1 617 171	5 191 165

Източник: НСИ, предварителни данни за 2015 г.

Внос на пенливи вина

През 2015 г. в България са внесени 332,9 хил. литра пенливи вина, с около 11% повече спрямо 2014 г. Общата стойност на вноса е 2 741 хил. евро, при средна вносна цена от 8,23 евро/литър. Най-големи количества пенливи вина през годината са доставени от Италия (142 хил. литра), Франция (89 хил. литра) и Германия (65 хил. литра).

Таблица II.53. Внос на пенливи вина през 2014 и 2015 г., литри

СТРАНИ	2014 г.	2015 г.
ЕС, в т. ч.:	287 657	322 054
Италия	107 309	141 727
Франция	87 638	88 965
Германия	59 473	64 870
Испания	29 056	22 816
Литва	513	1 686
Австрия	2 290	0
Трети страни, в т. ч.:	12 881	10 867
Молдова	12 654	6 120
Южна Африка	0	3 753
Грузия	0	526
Нова Зеландия	0	450
Съединени Американски Щати (САЩ)	0	18
ОБЩО	300 538	332 921

Източник: НСИ, предварителни данни за 2015 г.

III. ТЪРГОВИЯ СЪС СЕЛСКОСТОПАНСКИ СТОКИ

Обменът на селскостопански стоки заема съществен дял във външната търговия на страната, като традиционно се формира положително търговско салдо за България.

По предварителни данни на НСИ, обработени от МЗХ, относителният дял на аграрния сектор в общия износ на страната през 2015 г. отбелязва леко намаление на годишна база, до

16,1%, докато при този във вноса и стокообмена се отчита повишение, до съответно 10,2% и 13,0%.

Таблица III.1. Относителен дял на аграрните стоки във външната търговия на България през периода 2014 – 2015 г., хил. евро

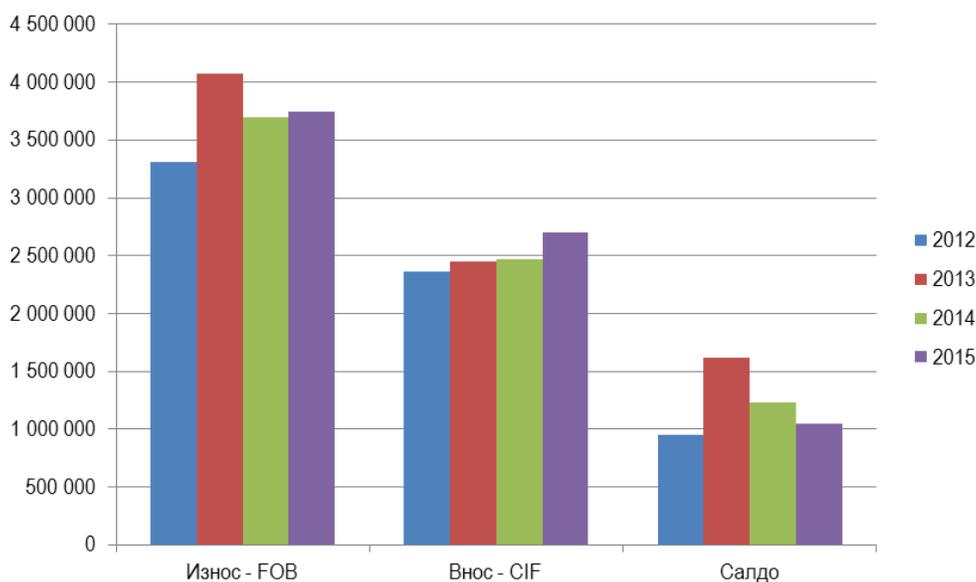
Година	2014		Дял на аграрния сектор в %	2015		Дял на аграрния сектор в %
	Общо за страната	Аграрен сектор		Общо за страната	Аграрен сектор	
Износ, FOB	22 110 829	3 695 106	16,7	23 248 296	3 747 251	16,1
Внос, CIF	26 135 486	2 467 754	9,4	26 410 550	2 705 181	10,2
Стокообмен	48 246 315	6 162 859	12,8	49 658 846	6 452 432	13,0

Източник: данни на НСИ, обработени от МЗХ; предварителни данни за 2015 г.

1. Равнище и динамика на външната търговия с аграрни стоки през 2015 г.

През 2015 г. аграрният стокообмен на България нараства с 4,7% спрямо предходната година, поради увеличение както на износа, така и на вноса на селскостопански стоки - съответно с 1,4%, до 3 747 млн. евро и с 9,6%, до 2 705 млн. евро. Положителното търговско салдо в аграрната търговия на страната за годината възлиза на 1 042 млн. евро, с 15,1% по-малко на годишна база.

Фигура III.1. Внос и износ на аграрни стоки през периода 2012 – 2015 г., хил.евро

Източник: НСИ, предварителни данни за 2015 г.

Таблица III. 2. Външна търговия с аграрни стоки през периода 2012 – 2015 г., хил. евро

Година	2012	2013	2014	2015	Изменение 2015/2014	
					в стойност	в %
Износ - FOB	3 311 564	4 069 012	3 695 105	3 747 251	52 146	1,4
Внос - CIF	2 357 507	2 450 428	2 467 754	2 705 181	237 427	9,6
Салдо	954 057	1 618 584	1 227 351	1 042 070	-185 281	-15,1
Стокообмен	5 669 071	6 519 440	6 162 859	6 452 432	289 573	4,7

Източник: данни на НСИ, обработени от МЗХ; предварителни данни за 2015 г.

2. Географско разпределение на външната търговия със селскостопански стоки

Основен партньор на България в търговията със селскостопански стоки са страните от Европейския съюз, което се обуславя от по-изгодните икономически условия при търговията на единния европейски пазар. През 2015 г. аграрният стокообмен с ЕС се повишава с 2,6% спрямо предходната година, като делът на Съюза от общия аграрен износ на страната е 64,5%, а този от аграрния внос – 79,2%.

При аграрния стокообмен с трети страни като цяло също се наблюдава ръст спрямо 2014 г. – с 10,2%, най-чувствителен при търговията със страните от Балканския регион и ОИСР. Сред основните зони на търговия, намаление на стокообмена се отчита само при търговията с Арабските страни и страните от Общността на независимите държави.

Таблица III. 3. Внос и износ на селскостопански стоки по икономически общности, страни и региони през 2014 и 2015 г., млн. евро

Зони на търговия	2014					2015				
	Износ		Внос		Салдо	Износ		Внос		Салдо
	млн. евро	%	млн. евро	%	млн. евро	млн. евро	%	млн. евро	%	млн. евро
Всички страни, в т.ч.:	3 695	100	2 468	100	1 227	3 747	100	2 705	100	1 042
Европейски съюз	2 441	66,1	2 005	81,2	436	2 417	64,5	2 143	79,2	274
ЕАСТ*	10	0,3	4	0,2	6	11	0,3	5	0,2	6
ОИСР**, без страните от ЕС и ЕАСТ	352	9,5	131	5,3	221	442	11,8	141	5,2	301
в т.ч. САЩ	64	1,7	23	0,9	41	76	2,0	17	0,6	59
Балкански регион, без Турция и страните от ЕС ***	116	3,1	63	2,6	53	128	3,4	97	3,6	31
ОНД	77	2,1	14	0,6	63	68	1,8	17	0,6	51
в т.ч. Русия	51	1,4	5	0,2	46	44	1,2	5	0,2	39
Арабски страни (Лига на арабските държави)	517	14,0	12	0,5	505	417	11,1	16	0,6	401
Други	182	4,9	239	9,7	-57	264	7,0	286	10,6	-22

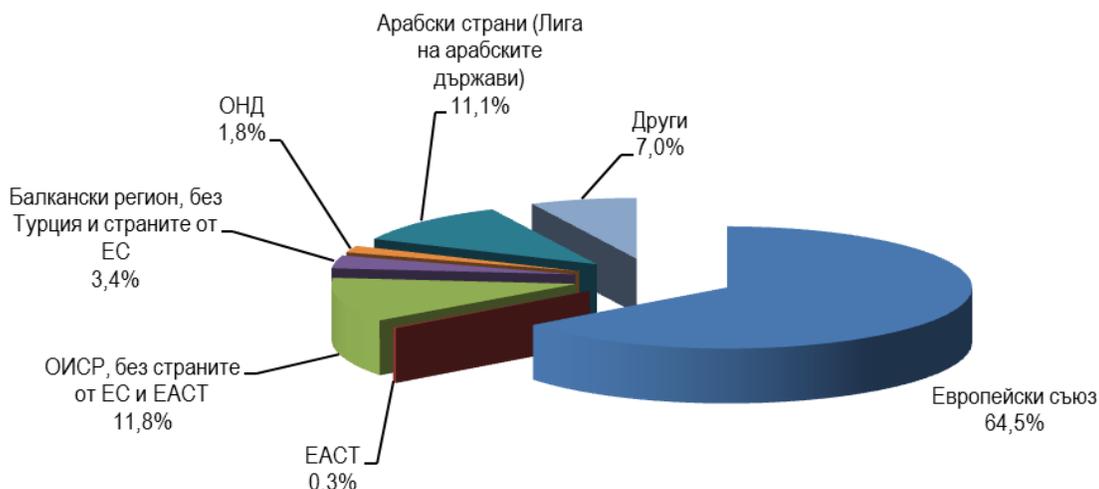
Източник: данни на НСИ, обработени от МЗХ; предварителни данни за 2015 г.

*Включва: Исландия, Княжество Лихтенщайн, Кралство Норвегия и Швейцария

**Включва: Австралия, Канада, Нова Зеландия, САЩ, Турция, Япония, Република Корея, Мексико, Чили и Израел

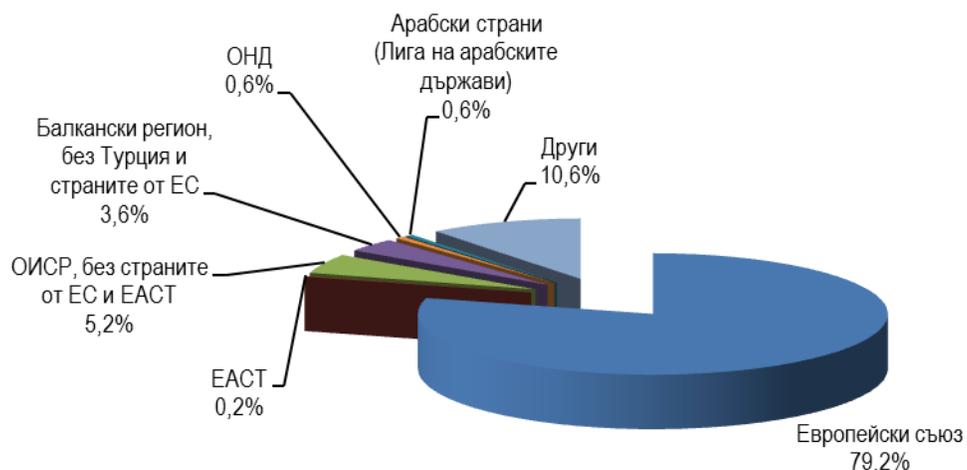
***Включва: Албания, Босна и Херцеговина, Македония, Сърбия, Черна гора и Косово

Фигура III. 2. Структура на аграрния износ на България по икономически общности през 2015 г.

Източник: НСИ, предварителни данни

Фиг. III.3. Структура на аграрния внос на България по икономически общности през 2015 г.

Източник: НСИ, предварителни данни

Търговия с ЕС

През 2015 г. ЕС остава основен партньор в аграрната търговия на България, формирайки 70,7% от общия стокообмен със селскостопански стоки на страната. По предварителни данни, през 2015 г. аграрният стокообмен със страните от ЕС е в размер на 4 560 млн. евро. Това е със 114 млн. евро. или 2,6% над нивото от предходната година, в резултат от нарастване на доставките от държави-членки на Съюза със 6,9%, докато при българския износ се отчита лек спад с 1,0%. В резултат, положителното салдо в аграрната търговия с ЕС се свива с 37,2% на годишна база, до 274 млн. евро.

Сред страните от ЕС, най-значителен обмен на селскостопански стоки през годината е осъществен с Румъния, Гърция, Германия, Испания, Нидерландия, Полша и Италия. Най-голям дял в стойностно изражение заемат изпращанията на аграрни стоки за Гърция – 20,5%, Румъния – 18,8%, Испания – 9,3% и Германия – 8,7%, докато водещи доставчици на селскостопански стоки от Съюза са Румъния – 17,3%, Гърция – 14,1%, Германия – 13,7% и Полша – 10,7%. Съседните Гърция и Румъния представляват общо около 35,6% от аграрния стокообмен на България с ЕС, като формират 39,3% от изпращанията и 31,4% от пристиганията на селскостопански стоки от ЕС.

Таблица III. 4. Търговия на България с аграрни стоки с държавите-членки на ЕС през 2014 и 2015 г.

Страна	2014					2015				
	Износ		Внос		Салдо	Износ		Внос		Салдо
	хил. евро	%	хил. евро	%	хил. евро	хил. евро	%	хил. евро	%	хил. евро
Общо	2 440 600	100	2 005 223	100	435 377	2 417 313	100	2 142 845	100	274 468
Австрия	37 050	1,5	47 028	2,3	-9 978	33 954	1,4	53 144	2,5	-19 190
Белгия	86 947	3,6	41 710	2,1	45 237	61 469	2,5	42 496	2,0	18 973
Германия	207 840	8,5	290 896	14,5	-83 056	209 641	8,7	294 317	13,7	-84 676
Гърция	494 448	20,3	294 900	14,7	199 548	496 088	20,5	302 558	14,1	193 530
Дания	8 843	0,4	19 411	1,0	-10 568	12 038	0,5	20 886	1,0	-8 849
Естония	1 868	0,1	2 230	0,1	-362	757	0,0	1 740	0,1	-983
Ирландия	21 607	0,9	13 959	0,7	7 648	3 442	0,1	13 936	0,7	-10 494
Испания	199 092	8,2	108 513	5,4	90 579	225 358	9,3	113 727	5,3	111 631
Италия	192 033	7,9	106 053	5,3	85 980	185 378	7,7	121 762	5,7	63 615
Кипър	40 636	1,7	11 796	0,6	28 841	36 496	1,5	7 469	0,3	29 027
Латвия	2 750	0,1	2 355	0,1	395	2 817	0,1	3 159	0,1	-342
Литва	8 783	0,4	9 359	0,5	-576	9 126	0,4	9 754	0,5	-629
Люксембург	75	0,0	549	0,0	-473	72	0,0	518	0,0	-446
Малта	3 952	0,2	20	0,0	3 932	2 937	0,1	270	0,0	2 667
Нидерландия	155 343	6,4	162 032	8,1	-6 689	151 307	6,3	183 859	8,6	-32 552
Обединено кралство	55 388	2,3	34 766	1,7	20 622	77 341	3,2	32 494	1,5	44 847
Полша	80 356	3,3	216 623	10,8	-136 267	94 733	3,9	229 791	10,7	-135 058
Португалия	72 510	3,0	1 606	0,1	70 904	50 714	2,1	3 970	0,2	46 744
Румъния	460 079	18,9	316 641	15,8	143 438	453 909	18,8	371 428	17,3	82 480
Словакия	17 949	0,7	22 293	1,1	-4 344	15 727	0,7	28 788	1,3	-13 060
Словения	3 400	0,1	3 658	0,2	-258	5 122	0,2	6 356	0,3	-1 234
Унгария	29 031	1,2	97 460	4,9	-68 429	27 882	1,2	100 119	4,7	-72 237
Финландия	9 224	0,4	1 000	0,0	8 224	7 411	0,3	1 066	0,0	6 345
Франция	180 055	7,4	128 112	6,4	51 943	165 007	6,8	117 459	5,5	47 548

Страна	2014					2015				
	Износ		Внос		Салдо	Износ		Внос		Салдо
	хил. евро	%	хил. евро	%	хил. евро	хил. евро	%	хил. евро	%	хил. евро
Хърватия	18 925	0,8	17 872	0,9	1 054	27 047	1,1	17 016	0,8	10 032
Чешка република	30 890	1,3	43 350	2,2	-12 460	33 008	1,4	49 718	2,3	-16 709
Швеция	21 526	0,9	11 032	0,6	10 494	28 533	1,2	15 045	0,7	13 487

Източник: данни на НСИ, обработени от МЗХ; предварителни данни за 2015 г.

Търговия със страните от Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР)

По предварителни данни, през 2015 г. износът на селскостопански стоки от България за страните от ОИСР, без страните от ЕС и ЕАСТ, представлява 11,8% от общия аграрен износ, а вносът от тях – 5,2% от общия. Формираното положително салдо в аграрната търговия на България с тези страни възлиза на 301 млн. евро - с 36,2% над нивото от 2014 г., поради изпреварващ темп на увеличение на износа (с 25,6%) спрямо този при вноса (със 7,6%) на селскостопански стоки от там.

Търговия с Балкански страни

Страните от балканския регион запазват своето значение в аграрната търговия на България, което е продиктувано от тяхната териториална близост.

През 2015 г. обменът на селскостопански стоки с Балканските страни (включително тези от ЕС и Турция) възлиза на 2 277 млн. евро (35,3% от общия аграрен стокообмен) - с 9,2% повече в сравнение с 2014 г., в резултат от увеличение както на българския износ (с 5,9%), така и на вноса (с 14,8%). Положителното търговско салдо за България в аграрната търговия с тези страни се свива със 7,5% на годишна база, до 482,7 млн. евро.

Таблица III. 5. Търговия с аграрни стоки със страните от балканския регион през 2014 и 2015 г., хил. евро

Страна	2014			2015		
	Износ	Внос	Салдо	Износ	Внос	Салдо
Албания	20 784	3 517	17 267	13 669	5 725	7 944
Босна и Херцеговина	10 093	120	9 973	12 443	347	12 096
Гърция	494 448	294 900	199 548	496 088	302 558	193 530
Косово	13 866	529	13 337	12 271	683	11 588
Македония	38 512	32 485	6 027	49 469	26 291	23 178
Румъния	460 079	316 641	143 438	453 909	371 428	82 480
Словения	3 400	3 658	-258	5 122	6 356	-1 234
Сърбия	29 266	25 769	3 496	32 968	65 583	-32 615
Турция	210 538	86 011	124 526	269 361	101 306	168 055
Хърватия	18 925	17 872	1 054	27 047	17 016	10 032
Черна гора	3 694	165	3 529	7 607	0	7 607
Общо	1 303 604	781 667	521 938	1 379 954	897 293	482 661

Източник: данни на НСИ, обработени от МЗХ; предварителни данни за 2015 г.

Основни партньори в аграрната търговия на България сред Балканските страни през 2015 г. са Румъния, Гърция и Турция, като и при трите износът от България надхвърля съществено вноса от съответната страна. Отрицателно търговско салдо се отчита само при търговията със Сърбия и Словения.

Търговия със страните от Европейската асоциация за свободна търговия (ЕАСТ)

През 2015 г. търговският стокообмен на България със страните от Европейската асоциация за свободна търговия възлиза на 16,3 млн. евро - с 13,6% повече спрямо предходната година, в резултат от нарастване както на българския износ (с 14,7%) така и на вноса (с 10,9%). В рамките на годината се формира положително търговско салдо за България в размер на 6,6 млн. евро, което е с 3,9% повече спрямо 2014 г. Основни партньори от ЕАСТ и през 2015 г. остават Норвегия и Швейцария.

Таблица III.6. Търговия с аграрни стоки със страните от ЕАСТ през 2014 и 2015 г., хил. евро

Страна	2014			2015		
	Износ	Внос	Салдо	Износ	Внос	Салдо
Норвегия	5 354	1 265	4 089	6 054	1 979	4 075
Швейцария	4 483	2 613	2 613	5 320	2 575	2 745
Исландия	113	505	-392	52	306	-254
Лихтенщайн	8	0	8	0	0	0
Общо	9 958	4 383	6 318	11 426	4 860	6 566

Източник: данни на НСИ, обработени от МЗХ; предварителни данни за 2015 г.

Търговия със страните от Общността на независимите държави (ОНД)

Обменът на селскостопански стоки със страните от ОНД през 2015 г. намалява с 6,6% на годишна база, до 85 млн. евро. Отчетеното положително салдо за България при търговията с аграрни стоки с тези страни е 51 млн. евро, с 19% по-ниско от това през 2014 г. Един от основните фактори за намаляване на аграрния стокообмен с държавите от ОНД е украинската криза и продължаващата и през 2015 г. забрана за внос на определени селскостопански продукти от ЕС, наложена от Русия в началото на август 2014 г. Аграрният стокообмен между България и Русия намалява с 12,5% спрямо 2014 г.

Търговия с Арабските страни (Лига на арабските държави)

През 2015 г. селскостопанският стокообмен между България и Арабските държави възлиза на 433 млн. евро, като се свива с 18,1% в сравнение с предходната година. Макар и с 20,6% по-ниско спрямо 2014 г., положително търговско салдо за България остава съществено – 401 млн. евро.

3. Структура на износа и вноса по групи стоки

Износ

През 2015 г. основните групи стоки, които формират структурата на аграрния износ по раздели на Общата митническата тарифа са:

Раздел I - живи животни и продукти от животински произход

Износът на живи животни и продукти от животински произход през 2015 г. заема 10,5% от общия аграрен износ. С най-голям относителен дял по този раздел е експортът на мляко и млечни продукти – 5% и на меса и карантии, годни за консумация – 4%.

Формираното търговско салдо при търговията с живи животни и продукти от животински произход през 2015 г. е отрицателно, в размер на 251,1 млн. евро.

Раздел II - растения и продукти от растителен произход

През 2015 г. износът на растения и продукти от растителен произход заема най-голям относителен дял от общия аграрен износ за годината - 46,5%. От тях, най-голям е износът на житните растения (пшеница, ечемик, царевица), който представлява 23,4% от общия аграрен износ, следван от този на маслодайните семена и плодове с 14,7%. Експортът на растения и продукти от растителен произход намалява с 4,7% на годишна база, до 1 743,7 млн. евро.

По Раздел II е формирано положително търговско салдо за 2015 г. в размер на 1 077,2 млн. евро., с 15,2% по-малко спрямо 2014 г.

Раздел III - Мазнини и масла от животински и растителен произход

Износът на мазнини и масла от животински и растителен произход представлява 6,6% от общия аграрен износ през 2015 г. Спрямо предходната година се регистрира увеличение на износа по този раздел със 7,4% (до 247,1 млн. евро.). През 2015 г. търговското салдо при търговията с продукти от раздела е положително, като се отчита увеличение с 12,4% на годишна база, до 133,9 млн. евро.

Раздел IV - Продукти на хранителната промишленост, безалкохолни и алкохолни напитки и видове оцет, тютюни и обработени заместители на тютюна

През 2015 г. износът на преработени продукти възлиза на 1 355,9 млн. евро (36,2% от целия аграрен износ), като нараства с 8,6% спрямо предходната година. Най-голям относителен дял от общия селскостопански износ от този раздел заема експортът на тютюн и обработени заместители на тютюна – 9%, следван от този на хранителни продукти, получени на базата на житни растения, брашна, скорбяла, нишесте или мляко – 5,7%; остатъци и отпадъци от хранителната промишленост и приготвени храни за животни – 5,6%; какао и какаови продукти – 4%; и хранителни продукти от зеленчуци, плодове или други части от растения – 3,2%.

Формираното положително търговско салдо при търговията с продуктите от раздел IV през 2015 г. е в размер на 98,7 млн. евро – със 28,7% по-малко в сравнение с предходната година.

Внос

Раздел I - живи животни и продукти от животински произход

Вносът на живи животни и продукти от животински произход през 2015 г. представлява 23,8% от общия аграрен внос. С най-голям относителен дял от вноса по този раздел са месата и карантите, годни за консумация – 12,6%, следвани от мляко и млечни продукти – 7,2% и риби и ракообразни, мекотели и други водни безгръбначни – 2,6%. Спрямо предходната година се регистрира намаление с 0,6% в стойностното изражение на вноса по Раздел I, най-значително при продуктите от животински произход, неупоменати, нито включени другаде (с 18,5%).

Раздел II - растения и продукти от растителен произход

През 2015 г. вносът на растения и продукти от растителен произход нараства с 19% на годишна база, до 666,5 млн. евро, което представлява 24,6% от общия аграрен внос. Най-голям относителен дял в структурата на аграрния внос по Раздел II заемат маслодайни семена и плодове; разни видове семена, семена за посев и плодове; индустриални или медицински растения; слама и фуражи – 5,5%; плодове, годни за консумация; цитрусови или пъпешови кори – 4,9%; зеленчуци, растения, корени и грудки, годни за консумация – 4,7% и кафе, чай, мате и подправки – също 4,7%.

Раздел III - Мазнини и масла от животински и растителен произход

Стойността на внесените мазнини и масла от животински произход през годината е в размер на 113,2 млн. евро (4,2% от общия аграрен внос), като нараства с 2% в сравнение с предходната 2014 г.

Раздел IV - Продукти на хранителната промишленост, безалкохолни и алкохолни напитки и видове оцет, тютюни и обработени заместители на тютюна

Вносът на преработени продукти по Раздел IV заема най-голям относителен дял в структурата на общия аграрен внос на страната през 2015 г. – 46,5%, възлизайки на 1 257,3 млн. евро. С най-голям дял от вноса на стоки по този раздел са какао и продукти от какао – 7,6%; безалкохолни и алкохолни напитки и видове оцет – 6,9% и тютюни и обработени заместители на тютюн – 6,6%.

Таблица III. 7. Внос и износ на селскостопански и преработени стоки през 2014 и 2015 г.

Код	Раздели и страни	ИЗНОС-FOB					ВНОС-CIF					САЛДО 2014	САЛДО 2015
		2014		2015		2015/2014	2014		2015		2015/2014		
		хил. евро.	дял от общия износ на аграрни стоки в %	хил. евро	дял от общия износ на аграрни стоки в %	%	хил. евро.	дял от общия износ на аграрни стоки в %	хил. евро	дял от общия износ на аграрни стоки в %	%	хил. евро	хил. евро
а	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
	ОБЩО:	22 110 829		23 248 296		5,1	26 135 486		26 410 550		1,1	-4 024 657	-3 162 254
	в това число аграрни стоки:	3 695 106	100,0	3 747 251	100,0	1,4	2 467 754	100,0	2 705 181	100,0	9,6	1 227 352	1 042 154
	РАЗДЕЛ I	357 028	9,7	393 118	10,5	10,1	647 830	26,3	644 222	23,8	-0,6	-290 802	-251 103
1	Живи животни	14 204	0,4	23 627	0,6	66,3	24 395	1,0	24 002	0,9	-1,6	-10 192	-375
2	Меса и карантии, годни за консумация	151 317	4,1	150 938	4,0	-0,3	368 048	14,9	341 145	12,6	-7,3	-216 731	-190 207
3	Риби и ракообразни, мекотели и други водни безгръбначни	20 138	0,5	25 184	0,7	25,1	56 232	2,3	71 360	2,6	26,9	-36 095	-46 177
4	Мляко и млечни продукти; птичи яйца; естествен мед; продукти от животински произход, годни за консумация, неупоменати, нито включени другаде	164 387	4,4	187 277	5,0	13,9	183 382	7,4	194 854	7,2	6,3	-18 996	-7 577
5	Други продукти от животински произход, неупоменати, нито включени другаде	6 983	0,2	6 092	0,2	-12,8	15 772	0,6	12 859	0,5	-18,5	-8 790	-6 767
	РАЗДЕЛ II	1 829 873	49,5	1 743 675	46,5	-4,7	560 079	22,7	666 452	24,6	19,0	1 269 795	1 077 223
6	Живи растения и цветарски продукти	4 930	0,1	5 316	0,1	7,8	13 978	0,6	16 030	0,6	14,7	-9 048	-10 714
7	Зеленчуци, растения, корени и грудки, годни за консумация	68 149	1,8	70 937	1,9	4,1	113 388	4,6	127 723	4,7	12,6	-45 239	-56 786
8	Плодове, годни за консумация; цитрусови или пълешови кори	85 330	2,3	101 416	2,7	18,9	117 548	4,8	132 710	4,9	12,9	-32 217	-31 294
9	Кафе, чай, мате и подправки	75 597	2,0	86 753	2,3	14,8	99 623	4,0	126 366	4,7	26,8	-24 026	-39 613
10	Житни растения	922 506	25,0	877 932	23,4	-4,8	68 157	2,8	69 393	2,6	1,8	854 350	808 539
11	Мелничарски продукти; малц; скорбяла и нишесте; инулин; пшеничен глютен	71 810	1,9	46 662	1,2	-35,0	34 778	1,4	34 356	1,3	-1,2	37 033	12 306

Код	Раздели и страни	ИЗНОС-FOB					ВНОС-CIF					САЛДО 2014	САЛДО 2015
		2014		2015		2015/2014	2014		2015		2015/2014		
		хил. евро.	дял от общия износ на аграрни стоки в %	хил. евро	дял от общия износ на аграрни стоки в %	%	хил. евро.	дял от общия износ на аграрни стоки в %	хил. евро	дял от общия износ на аграрни стоки в %	%	хил. евро	хил. евро
12	Маслодайни семена и плодове; разни видове семена, семена за посев и плодове; индустриални или медицински растения; слама и фуражи	599 147	16,2	551 101	14,7	-8,0	104 114	4,2	149 368	5,5	43,5	495 033	401 733
13	Естествени лакове, клейове, смоли и други растителни сокове и екстракти	1 876	0,1	2 685	0,1	43,2	8 144	0,3	9 797	0,4	20,3	-6 268	-7 112
14	Материали за сплитане и други продукти от растителен произход, неупоменати, нито включени другаде	528	0,0	872	0,0	65,2	350	0,0	710	0,0	103,0	178	162
РАЗДЕЛ III		229 994	6,2	247 055	6,6	7,4	110 927	4,5	113 175	4,2	2,0	119 067	133 880
15	Мазнини и масла от животински или растителен произход; продукти от тяхното разпадане; обработени мазнини за хранителни цели; восъци от животински или растителен произход	229 994	6,2	247 055	6,6	7,4	110 927	4,5	113 175	4,2	2,0	119 067	133 880
РАЗДЕЛ IV		1 248 792	33,8	1 355 949	36,2	8,6	1 110 378	45,0	1 257 269	46,5	13,2	138 415	98 681
16	Продукти от месо, риби или ракообразни, мекотели или други водни безгръбначни	47 241	1,3	51 459	1,4	8,9	45 692	1,9	44 668	1,7	-2,2	1 549	6 791
17	Захар и захарни изделия	78 223	2,1	80 275	2,1	2,6	102 061	4,1	130 056	4,8	27,4	-23 838	-49 781
18	Какао и продукти от какао	102 123	2,8	151 397	4,0	48,3	153 611	6,2	205 355	7,6	33,7	-51 488	-53 957
19	Хранителни продукти, приготвени на базата на житни растения, брашна, скорбяла, нишесте или мляко; тестени сладкарски изделия	181 739	4,9	214 044	5,7	17,8	106 507	4,3	116 235	4,3	9,1	75 232	97 808
20	Хранителни продукти от зеленчуци, плодове или други части от растения	105 369	2,9	120 620	3,2	14,5	110 743	4,5	122 366	4,5	10,5	-5 374	-1 746
21	Разни видове хранителни продукти	62 147	1,7	75 472	2,0	21,4	139 614	5,7	148 509	5,5	6,4	-77 467	-73 037
22	Безалкохолни и алкохолни напитки и видове оцет	105 008	2,8	115 095	3,1	9,6	147 636	6,0	187 271	6,9	26,8	-42 628	-72 176
23	Остаъци и отпадъци от хранителната промишленост; приготвени храни за животни	207 919	5,6	210 529	5,6	1,3	121 045	4,9	125 276	4,6	3,5	86 873	85 252
24	Тютюн и обработени заместители на тютюна	359 023	9,7	337 058	9,0	-6,1	183 468	7,4	177 532	6,6	-3,2	175 555	159 527

Източник: данни на НСИ, обработени от МЗХ; предварителни данни за 2015 г.

През 2015 г. водещо място в аграрния износ на страната заемат следните продукти:

Таблица III. 8. Водещи селскостопански стоки в износа на България през 2015 г.

Наименование на продукта	Количество (тона)	Стойност (евро)	Относителен дял от общия аграрен износ в %
Пшеница и смес от пшеница и ръж	3 243 381	588 789 907	15,7
Семена от слънчоглед, дори натрошени	715 486	362 954 719	9,7
Цигари и пури, съдържащи тютюн	16 674	204 424 667	5,5
Слънчогледово, шафраново или памучно масло и техните фракции, дори рафинирани, но не химически променени	263 175	203 632 903	5,4
Царевица	1 177 626	193 158 335	5,2
Хлебарски, тестени сладкарски или бисквитни продукти, дори с прибавка на какао	84 755	188 738 027	5,0
Сурови или необработени тютюни; отпадъци от тютюн	34 735	128 738 886	3,4
Меса и каранти, годни за консумация, от домашни птици от № 0105, пресни, охладени или замразени	39 874	123 263 054	3,3
Семена от репица или рапица, дори натрошени	253 269	96 623 053	2,6
Препарати от видовете, използвани за храна на животни	100 271	95 546 836	2,5
Шоколад и други хранителни продукти, съдържащи какао	23 147	93 297 991	2,5
Сирена и извара	26 081	92 105 174	2,5
Ечемик	413 830	67 214 923	1,8
Кафе и заместители на кафе, съдържащи кафе, независимо от съотношението в сместа	14 037	63 521 567	1,7
Други видове захар, включително лактоза, малтоза, глюкоза и фруктоза (левулоза), химически чисти, в твърдо състояние; захарни сиропи без ароматизиращи или оцветяващи добавки; заместители на мед, дори смесени с естествен мед; карамелизирана захар и карамел	169 383	62 361 977	1,7

Източник: данни на НСИ, обработени от МЗХ; предварителни данни за 2015 г.

Водещи селскостопански стоки при вноса в България през 2015 г. са:

Таблица III. 9. Водещи селскостопански стоки при вноса в България през 2015 г.

Наименование на продукта	Количество (тона)	Стойност (евро)	Относителен дял от общия аграрен внос в %
Меса от животни от рода на свинете, пресни, охладени или замразени	109 838	172 004 836	6,4

Наименование на продукта	Количество (тона)	Стойност (евро)	Относителен дял от общия аграрен внос в %
Кафе, дори печено или декофеинизирано; черупки и люспи от кафе; заместители на кафе, съдържащи кафе, независимо от съотношението в сместа	34 212	105 962 430	3,9
Захар от захарна тръстика или от цвекло и химически чиста захароза, в твърдо състояние	246 760	101 454 411	3,8
Шоколад и други хранителни продукти, съдържащи какао	26 433	100 573 179	3,7
Меса и карангии, годни за консумация, от домашни птици от позиция 0105, пресни, охладени или замразени	102 708	99 069 587	3,7
Пури (включително тези с отрязани краища), пурети и цигари от тютюн или от заместители на тютюна	9 307	91 511 159	3,4
Етилов алкохол, неденатуриран, с алкохолно съдържание по обем под 80 % vol; дестилати, ликьори и други спиртни напитки (с изключение на алкохолни препарати за производство на напитки)	16 207	83 227 650	3,1
Хранителни продукти, неупоменати, нито включени другаде	23 911	82 713 045	3,1
Сурови или необработени тютюни; отпадъци от тютюн	22 606	79 913 617	3,0
Хлебарски, тестени сладкарски или бисквитни продукти, дори с прибавка на какао, нафора, празни капсули от тесто за медикаменти, тесто за запечатване, сухи тестени листа от брашно, скорбяла или нишесте и подобни продукти	34 946	75 036 009	2,8
Семена от слънчоглед, дори натрошени	96 486	72 895 309	2,7
Препарати от видовете, използвани за храна на животни	57 871	62 571 975	2,3
Сирена и извара	22 104	62 043 902	2,3
Мляко и сметана, концентрирани или с прибавка на захар или други подсладители	43 293	54 686 844	2,0
Води, включително минералните води и газирани води, подсладени със захар или други подсладители или ароматизирани, и други безалкохолни напитки (с изключение на плодови и зеленчукови сокове, както и мляко)	85 745	54 040 813	2,0

Източник: данни на НСИ, обработени от МЗХ; предварителни данни за 2015 г.

4. Развитие на външната търговия със селскостопански стоки през 2016 г.

По предварителни данни на НСИ, обработени от МЗХ, през първото полугодие на 2016 г. износът на селскостопански стоки се увеличава с 3,7% в сравнение със същия период на 2015 г., до 1 685 млн. евро. Това се дължи основно на значителния ръст на стойността на изнесените житни растения (с 14%), живи животни (над три пъти), зеленчуци (с 54%) и меса (със 17%). Водещите групи продукти в структурата на аграрния експорт на страната през първото полугодие на 2016 г. са житните и маслодайните растения, следвани от тютюн и тютюневи изделия, мазнини от растителен или животински произход, тестени продукти и др.

Вносът на селскостопански стоки за шестте месеца на 2016 г. нараства с 2,4% на годишна база, до 1 328,4 млн. евро.

Така, за първото полугодие на 2016 г. се формира положително търговско салдо за България в размер на 356,6 млн. евро, с 8,8% повече спрямо аналогичния период на предходната година (327,8 млн. евро).

Основни партньори в аграрната търговия на страната остават страните от ЕС, които формират около 65% от общия износ на селскостопански стоки за шестте месеца на 2016 г. и близо 80% от общия аграрен внос за периода.

IV. ПОДПОМАГАНЕ НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ

1. Прилагане на Общата селскостопанска политика на ЕС

1.1. Подпомагане по първи стълб на ОСП

1.1.1. Директни плащания на площ, национални доплащания към директните плащания и специфично подпомагане

Финансовото подпомагане на единица площ и глава животно се предоставя от ЕФГЗ, ЕЗФРСР и НБ. През календарната 2015 г. е извършена оторизация по подадени заявления за кампании `2014 и `2015.

Кампания `2014

Таблица IV.1. Оторизирани средства за кампания `2014 през календарната 2015 г., лева

Схема/мярка	Брой подадени валидни заявления	Процентно разпределение на бюджета (%)			Оторизирани плащания
		ЕФГЗ	ЕЗФРСР	НБ	
СЕПП	94 062	100	-	-	1 046 817 761
СПП		100	-	-	104 711 192
НР1	31 848	-	82	18	7 645 331
НР2	13 020	-	82	18	2 165 227
АЕП	4 768	-	82	18	5 414 787
Натура 2000	10 255	-	82	18	3 347 059
НДЖ 1	7 868	-	-	100	22 056 374
НДЖ 3	7 495	-	-	100	12 895 669
СКБТ	5 426	100	-	-	117 264
НДКМ1	3 406	100	-	-	54 394
НДКМ2	1 529	100	-	-	18 226
НДКМ3	765	100	-	-	589 018
НДЖ4	1 998	100	-	-	3 640
НДЖ5	2 624	100	-	-	2 310
НДТ	41 812	-	-	100	107 509 652
ЯМ	92	100	-	-	201 791
СППЗ	3 635	100	-	-	36 992 300
Общо					1 350 541 995

Източник: ДФЗ-РА

Кампания `2015

С реформата на Общата селскостопанска политика на ЕС се въведе многопластова структура на директните плащания за периода 2015-2020 г., с оглед по-справедливо и по-ефективно насочване на директното подпомагане.

За подкрепа на уязвими и изпитващи трудности сектори, като животновъдство, зеленчукопроизводство и трайни насаждения, България нотифицира Европейската комисия за прилагането на десет схеми за обвързано с производството подпомагане в периода 2015-2020 г. Финансовият ресурс за обвързана подкрепа е 13% от бюджета за директни плащания, а за отглеждане на протеинови култури се насочват 2% от бюджета.

За кампания `2015 земеделските производители се подпомагат по следните схеми и мерки за директни плащания, финансирани с европейски и национални средства:

- Схема за единно плащане на площ
- Схема за преразпределително плащане
- Схема за плащане за селскостопански практики, които са благоприятни за климата и околната среда (зелено директно плащане)
- Схема за млади земеделски стопани
- Схема за дребни земеделски стопани
- Схема за преходна национална помощ за тютюн, необвързана с производството
- Схема за преходна национална помощ за говеда, необвързана с производството
- Схема за преходна национална помощ за овце-майки и/или кози-майки, обвързана с производството
- Схема за обвързано подпомагане за млечни крави
- Схема за обвързано подпомагане за месодайни крави и/или юнци
- Схема за обвързано подпомагане за млечни крави и/или месодайни крави под селекционен контрол
- Схема за обвързано подпомагане за овце-майки и/или кози-майки
- Схема за обвързано подпомагане за овце-майки и/или кози-майки под селекционен контрол
- Схема за обвързано подпомагане за биволи
- Схема за обвързано подпомагане за плодове
- Схема за обвързано подпомагане за зеленчуци
- Схема за обвързано подпомагане за зеленчуци - оранжерийно производство
- Схема за обвързано подпомагане за протеинови култури
- Специално плащане за култура – памук
- Мярка 214 „Агроекологични плащания“ от ПРСР 2007-2013 г.
- Мярка 10 „Агроекология и климат“ от ПРСР 2014-2020 г.
- Мярка 11 Биологично земеделие от ПРСР 2014-2020 г.

- Мярка 12 „Плащания за Натура 2000 и рамковата директива за водите“ от ПРСР 2014-2020 г.
- Мярка 13 „Плащания за райони с природни или други специфични ограничения“ от ПРСР 2014-2020 г.
- Подмярка 13.2 „Компенсаторни плащания за райони, различни от планинските райони със съществени природни ограничения“ от ПРСР 2014-2020 г.

За кампания `2015 са постъпили над 115 400 заявления за подпомагане. През периода 1 октомври 2015 г.- 28 юни 2016 г. по прилаганите схеми и мерки за директни плащания са оторизирани финансови средства в размер на 1 954 029 194 лева.

Схеми за подпомагане на хектар

С цел осигуряване на последователност на прилаганата политика и отчитане в максимална степен на националната специфика, България продължава да прилага и през новия програмен период *Схема за единно плащане на площ*. Нов момент в схемата е намаляване на минималния размер на допустимото стопанство от 1 ха на 0,5 ха, с минимален размер на парцела 0,1 ха, което ще позволи да бъдат подпомогнати по-широк кръг земеделски стопанства. Като инструмент за преодоляване на структурния дисбаланс се въвежда и намаление на плащанията по СЕПП за суми над 150 000 евро. За да се отчете заетостта в стопанствата, преди прилагане на намаленията се приспадат разходите за възнаграждения, свързани със селскостопанската дейност.

Подадените заявления за подпомагане по СЕПП за кампания `2015 са 61 145, включващи над 3,6 милиона хектара заявени площи. Към края на м. юни 2016 г. от общия бюджет в размер на 597 903 706 лева са оторизирани над 96% от средствата. Размерът на подпомагането за единица площ е 163,90 лева/ха.

През кампания `2015 продължава да се прилага въведената през предходната година нова схема за директни плащания, наречена *Схема за преразпределително плащане*, целяща насърчаване на икономически по-уязвимите малки и средни стопанства. Схемата е с бюджет 109 362 469 лева и определя по-високо единно плащане на хектар за първите 30 хектара на всяко стопанство, допустимо за подпомагане по СЕПП. Към края на м. юни 2016 г. по схемата са оторизирани средства в размер на 103 950 935 лева, при ставка от 150,81 лева/ха (постигнато е над 95% усвояване на бюджета).

Новата ОСП предвижда подобряване на екологичните параметри на земеделските земи чрез въвеждане на задължителен компонент „екологизиране“ на директните плащания. Прилага се нова *Схема за плащане за селскостопански практики, които са благоприятни за климата и околната среда (зелени директни плащания)*. Земеделските стопани, които имат право да получат плащане по СЕПП, трябва да спазват практики за диверсификация на културите, запазване на постоянно затревените площи и поддържане на екологично насочените площи в рамките на всички свои хектари, в зависимост от структурата на земеделското стопанство, неговия размер и отглежданите култури. Към края на м. юни 2016 г. бюджетът на схемата (464 058 533 лева) е усвоен над 98%. Оторизираните средства възлизат на 455 220 271 лева.

С оглед подобряване на възрастовата структура на заетите в земеделието, през 2015 г. се въведе *Схема за млади земеделски стопани*, със завишено с 25% плащане по СЕПП за първите 30 ха. Допустими за подпомагане са фермери, които са на не повече от 40 години в годината на кандидатстване и са започнали земеделска дейност през последните 5 години. Бюджетът за кампания `2015 е в размер на 7 269 709 лева, а определената ставка - 40,97 лв./ха.

За да се улесни достъпа на дребните земеделски стопани до директни плащания, от кампания `2015 те се подкрепят чрез самостоятелна схема, при облекчени условия за спазване на

изискванията за кръстосано съответствие и размер на подпомагането между 500 и 1 250 евро. Подпомагането се формира ежегодно и индивидуално за всеки отделен бенефициент, в зависимост от заявените схеми. Общият бюджет по схемата е до 10% от тавана за директни плащания. Участие в схемата са заявили над 9 000 земеделски стопани.

Обвързано с производството подпомагане за животни

В сравнение с прилаганото през периода 2010-2014 г. специфично подпомагане за животни, насочено само за определени райони в страната, новите схеми включват млечни и месодайни крави, юници, биволи, овце-майки и кози-майки на територията на цялата страна.

За стимулиране земеделските стопани да увеличават ефективността на производството и да подобряват породния състав на животните са въведени специални схеми за животните под селекционен контрол.

Схема за обвързано подпомагане за млечни крави

Схемата, с бюджет от 46 761 464 лева, е насочена към подпомагане на стопанства от млечния сектор за поддържане на нивото на добиваното мляко. За кампания `2015 заявления за подпомагане са подали 6 389 земеделски стопани, със заявени 184 483 млечни крави. Определената за подпомагане ставка е в размер на 257 лв./животно. Към м. юни 2016 г. по схемата са оторизирани 45 802 218 лева (усвояване на бюджета 97,9%).

Схема за обвързано подпомагане за млечни крави и/или месодайни крави под селекционен контрол

Схемата е насочена към подпомагане на стопанства, в които се отглеждат и крави под селекционен контрол. За кампания `2015 заявления за подпомагане са подали 959 земеделски стопани, с 62 226 броя животни. Годишният бюджет на схемата е в размер на 22 888 848 лева, а определената за подпомагане ставка - 378 лева/животно. Към края на м. юни 2016 г. бюджетът е усвоен на 98,8%.

Схема за обвързано подпомагане за месодайни крави и/или юници

Целта на схемата е подкрепа за сектор „Говеждо месо“ до нивото, необходимо за поддържане на настоящото производство във ферми, в които се отглеждат 5 и повече крави и/или юници, с предназначение за месо. Схемата, с годишен бюджет 24 856 188 лева, е продължение на прилаганата до 2015 г. Схема за специфично подпомагане за крави с бозаещи телета. За кампания `2015 заявления са подали 5 388 земеделски стопани, със заявени 99 400 животни. Ставката за подпомагане на глава животно е 252 лева. Към края на м. юни 2016 г. оторизираните средства по схемата възлизат на 24 452 636 лева, което представлява 98,4% от бюджета.

Схема за обвързано подпомагане за овце-майки и/или кози-майки

От кампания `2015 се подпомагат земеделските стопани, които отглеждат от 10 до 49 овце-майки и/или кози-майки, с цел запазване нивото на производство в тази категория стопанства. Бюджетът по схемата е в размер на 9 014 583 лева. При заявени за подпомагане 101 657 броя животни, ставката за едно животно възлиза на 90 лева. Към 30.06.2016 г. бюджетът е усвоен на 95,6%.

Схема за обвързано подпомагане за овце-майки и/или кози-майки под селекционен контрол

Една от новите схеми за Кампания `2015 е за подкрепа на земеделски стопани, които отглеждат 50 и повече овце-майки и кози-майки, от които поне едно животно под селекционен контрол. Бюджетът по схемата е 12 829 409 лева. Заявления за подпомагане са подали 1 200 земеделски стопани, със заявени 189 202 животни. Ставката за подпомагане за едно животно е 68 лева. Оторизираните средства към 30.06.2016 г. възлизат на 97,5% от определения годишен

бюджет.

Схема за обвързано подпомагане за биволи

Подпомагането на биволовството, като уязвим сектор, се осъществява чрез отделна схема за директни плащания. Подкрепата е насочена към стопани, които отглеждат 10 и повече биволи. Годишният бюджет по схемата е 5 410 878 лева. При заявени за подпомагане 10 840 животни, е формирана ставка в размер на 509 лева/глава. Към края на м. юни 2016 г. са оторизирани средства в размер на 5 241 300 лева или 96,9% от бюджета.

Обвързано подпомагане за плодове и зеленчуци

От кампания `2015 сектор „Плодове и зеленчуци“ се подпомага чрез три отделни схеми за обвързана подкрепа – за плодове, за зеленчуци и за зеленчуци - оранжерийно производство, при значително разширяване на обхвата на културите, за които се предоставя плащане. За разлика от прилаганата до 2015 г. Схема за специфично подпомагане за качествени плодове и зеленчуци, при която подкрепата е на тон произведени и сертифицирани плодове и зеленчуци, при новите схеми плащането е на хектар, при доказване на минимален добив, удостоверен чрез документи за реализация.

За да се улесни достъпът до директно подпомагане на дребните земеделски стопани, прагът за размер на стопанството е намален от 1 ха на 0,5 ха, с минимален размер на парцела 0,1 ха.

Общият бюджет по трите схеми за плодове и зеленчуци е над 79 млн. лева годишно, което представлява нарастване от пет пъти спрямо бюджета на Схемата за специфично подпомагане за плодове и зеленчуци за 2012 г., когато за първи път се въвежда подкрепа за сектора.

Схема за обвързано подпомагане за плодове

За кампания `2015 заявления за подпомагане по схемата са подадени от 4 626 земеделски стопани, заявили 23 560 ха площи. Определеният бюджет е в размер на 39 164 447 лева, а ставката на хектар - 1 938 лева. До края на м. юни 2016 г. оторизирани средства възлизат на 37 378 080 лева или 95,4% от бюджета.

Схема за обвързано подпомагане за зеленчуци

Заявления за подпомагане по схемата са подадени от 3 914 земеделски стопани, заявили площи в размер на 16 870 ха. За първи път в обхвата на подпомагането са включени картофите. Годишният бюджет по схемата е в размер на 34 934 214 лева, при ставка от 2 328 лева/хектар. Към 30.06.2016 г. са оторизирани 33 156 135 лева, което представлява 94,9% от бюджета за кампания `2015.

Схема за обвързано подпомагане за зеленчуци – оранжерийно производство

От кампания `2015 за първи път се въвежда самостоятелна схема с фиксиран бюджет за подпомагане на оранжерийното производство на зеленчуци. Поради специфичния характер на това производство, допустими за подпомагане са площи с минимален размер на стопанството от 0,5 ха, които могат да бъдат комбинирани от полско и оранжерийно производство. По схемата са кандидатствали 550 земеделски стопани, които са заявили за подпомагане 588 ха площи. Бюджетът по схемата е в размер на 5 182 950 лева, а ставката на хектар - 10 686 лева. Към края на м. юни 2016 г. са оторизирани над 98% от годишния бюджет.

Схема за обвързано подпомагане за протеинови култури

Схемата се прилага за първи път през кампания `2015. Целта е от една страна косвено подпомагане на животновъдите, чрез подкрепа за производството на протеинови култури за фураж. От друга страна се допринася за изпълнението на изискванията за поддържане на

екологично насочени площи, като част от зелените изисквания. Заявления за подпомагане са подали 11 450 земеделски стопани, декларирали площ в размер на 109 963 ха. До 30.06.2016 г. от годишния бюджет, в размер на 30 407 633 лева, са усвоени над 98%, при ставка от 285,14 лв./ха.

Специално плащане за памук

През кампания `2015 памукът се подпомага за първи път чрез самостоятелна схема със специално определен бюджет, в размер на 4 585 652 лева. Заявления за подпомагане са подали 60 земеделски стопани, декларирали площи в размер на 2 873 ха. Определената ставка на един хектар е 1 380,23 лева.

Преходна национална помощ

През 2015 г. България се възползва от възможността да продължи подпомагането на сектори „Животновъдство“ и „Тютюн“ с национални средства, чрез прилагане на схеми за преходна национална помощ за говеда, биволи, овце-майки и кози-майки и тютюн, при условията на схемите за национални доплащания, прилагани през 2013 г.

Преходна национална помощ за говеда и биволи (необвързана с производство)

Бюджетът на схемата за 2015 г. е в размер на 48 096 545 лв. За подпомагане са кандидатствали 5 981 земеделски стопани. Определената ставка за говеда е 195 лева, а за биволи – 340 лева. Към 30.06.2016 г. оторизирани средства възлизат на 46 923 110 лева (97,6% от бюджета).

Преходна национална помощ за овце-майки и/или кози-майки (обвързана с производство)

Заявление за кандидатстване по схемата, с бюджет 40 243 030 лева, са подали 7 858 земеделски стопани, с 1 056 058 броя животни. Ставката за подпомагане на глава животно е 39,30 лева. Към края на м. юни 2016 г. е оторизиран финансов ресурс в размер на 40 102 391 лева (99,7% от предоставения бюджет).

Преходна национална помощ за тютюн

Таванът на бюджета по схемата за 2015 г. е 118 113 768 лева. Заявления за подпомагане са подали 41 343 земеделски стопани за предадените през референтните години количества тютюн. Към 30.06.2016 г. оторизирани средства възлизат на 73 420 506,79 лева.

Таблица IV.2. Оторизирани средства за кампания `2015 през календарна 2015 г.

Схема/мярка	Брой подадени валидни заявления	Брой заявления с оторизирани плащания	Процентно разпределение на бюджета (%)			Оторизирана сума (лева)
			ЕФГЗ	ЕЗФРСР	НБ	
Мярка 214 (АЕП)	4 029	3 377	-	82	18	250 255 571
ПНДЖ1	5 999	5 912	-	-	100	18 530 143
ПНДЖ3	7 852	7 842	-	-	100	40 028 625
СМК	6 386	6 373	100	-	-	45 673 992
СКЮ	5 383	5 287	100	-	-	24 375 518
ЕЖСК	959	950	100	-	-	22 303 964
ДПЖ	4 227	4 103	100	-	-	8 609 721
ДЖСК	1 200	1 194	100	-	-	12 488 382
Биволи	239	237	100	-	-	5 212 948
Общо						427 478 864

Източник: ДФЗ-РА

Таблица IV.3. Размер на подпомагането по схеми за директни плащания и преходна национална помощ за кампания `2015 и усвояване на бюджета към 30.06.2016 г.

Схема	Бюджет 2015 (лева)	Ставка Кампания `2015	Оторизирани средства за кампания `2015 (лева)	Усвояване на бюджета към 30.06.2016 г. (%)
Схема за единно плащане на площ	597 903 706	163,89 лв./ха	575 225 740	96,2%
Схема за преразпределително плащане помощ	109 362 469	150,81 лв./ха	103 950 935	95,1%
Зелени директни плащания	464 058 533	127,21 лв./ха	455 220 271	98,1%
Схема за млади земеделски стопани	25 % от ставката по СЕПП	40,97 лв./ха	927 764	-
Схема за обвързано подпомагане за млечни крави	46 761 464	257,00 лв./бр.	45 802 218	97,9%
Схема за обвързано подпомагане за месодайни крави и/или юници	24 856 188	252,00 лв./бр.	24 452 636	98,4%
Схема за обвързано подпомагане за млечни крави и/или месодайни крави под селекционен контрол	22 888 848	378,00 лв./бр.	22 607 569	98,8%
Схема за обвързано подпомагане за овце-майки и/или кози майки	9 014 583	90,00 лв./бр.	8 614 771	95,6%
Схема за обвързано подпомагане за овце-майки и/или кози-майки под селекционен контрол	12 829 409	68,00 лв./бр.	12 514 835	97,5%
Схема за обвързано подпомагане за биволи	5 410 878	509,00 лв./бр.	5 241 300	96,9%
Схема за обвързано подпомагане за плодове	39 164 447	1 938,00 лв./ха	37 378 080	95,4%
Схема за обвързано подпомагане за зеленчуци	34 934 214	2 328,00 лв./ха	33 156 135	94,9%
Схема за обвързано подпомагане за зеленчуци - оранжевийно производство	5 182 950	10 686,00 лв./ха	5 093 693	98,3%
Схема за обвързано подпомагане за протеинови култури	30 924 541	285,14 лв./ха	30 407 633	98,3%
Специално плащане за културата памук	4 585 652	1380,23 лв./ха	3 858 600	84,1%
Схема за дребни земеделски стопани		Минимум 977,50 лв.	10 244 283	
		Максимум 2 443,75 лв.		
Схема за преходна национална помощ за говеда и/или биволи, необвързана с производството (НДЖ1)	48 096 545	Говеда -195 лв./бр.	46 923 110	97,6%
		Биволи – 340 лв./бр.		

Схема	Бюджет 2015 (лева)	Ставка Кампания `2015	Оторизирани средства за кампания `2015 (лева)	Усвояване на бюджета към 30.06.2016 г. (%)
Схема за преходна национална помощ за овце-майки и кози-майки, обвързана с производството (НДЖЗ)	40 243 030	39,30 лв./бр.	40 102 391	99,7%
Преходна национална помощ за тютюн	118 113 768		73 420 507	62,2%
Общо	1 614 331 225		1 535 142 470	95,1%

Източник: Дирекция „Директни плащания и схеми за качество“, МЗХ

Мерки от ос 2 на ПРСР 2007-2013 г.

За кампания `2015 по мерките от ос 2 на ПРСР 2007-2013 г. са оторизирани плащания единствено по Мярка 214 „Агроекологични плащания“, в размер на 250 255 571 лева. Подадени са 4 029 заявления (без повторение) за подпомагане и плащане - с около 15% по-малко в сравнение с подадените през 2014 г. Това се дължи както на изтеклите ангажименти, така и на неодобрени и отказали се бенефициенти от подалите за първи път заявления за подпомагане през 2013 г. и невъзможността да се поемат нови ангажименти по мярката за кампания `2014 и `2015.

Мерки от ПРСР 2014-2020 г.

От кампания `2015 започна прилагането на Мярка 12 „Плащания по Натура 2000 и Рамковата директива за водите“ и Мярка 13 „Плащания за райони, изправени пред природни или други специфични ограничения“, включваща Подмярка 13.1 „Компенсационни плащания в планински райони“ и Подмярка 13.2 „Компенсационни плащания за други райони, засегнати от значителни природни ограничения“ от ПРСР 2014-2020 г.

По Мярка 12 се подпомагат земеделски стопани, които стопанисват земеделски земи, включително ливади и пасища от горски територии, в обхвата на защитени зони, обявени по реда на Закона за биологичното разнообразие и за които има издадени заповеди за тяхното обявяване. Към края на м. юни 2016 г. са оторизирани над 97 % от подадените заявления, на обща стойност 46 131 686 лева.

Към 30.06.2016 г. по Подмярка 13.1 е извършена оторизация в размер на 64 639 635 лева, а по Подмярка 13.2 - в размер на 20 092 842 лева. И по двете схеми усвояването на бюджета е над 99%.

Кампания `2016

Таблица IV.4. Декларирани данни по схеми и мерки за подпомагане на единица площ

Схема	Брой заявления	Заявена площ, ха
Схема за единно плащане на площ	61 666	3 725 837
Схема за преходна национална помощ за земеделска земя на хектар	45 796	3 272 513
Мярка 12/Натура 2000	11 866	456 854
Мярка 13.1/НР 1 - Планински райони	24 495	367 819
Мярка 10	4 195	288 125
Мярка 13.2/НР 2 - Други	10 273	265 489
АЕП	1 872	198 737

Схема	Брой заявления	Заявена площ, ха
Схема за обвързано подпомагане за протеинови култури	15 604	144 827
Мярка 11	3 293	93 376
Схема за обвързано подпомагане за зеленчуци	7 778	37 211
Схема за обвързано подпомагане за плодове	8 153	35 954
Специално плащане за култура – памук	122	5 114
Схема за обвързано подпомагане за зеленчуци - оранжерийно производство	748	685

Източник: ДФЗ-РА

Забележка: Данните са актуални към 28.07.2016 г.

Таблица IV.5. Декларирани данни по схеми за подпомагане на глава животно

Схема	Брой заявления	Брой животни
Схема за обвързано подпомагане за биволи	292	14 015
Схема за обвързано подпомагане за месодайни крави и юници	6 356	122 798
Схема за обвързано подпомагане за млечни крави и месодайни крави под селекционен контрол	1 587	84 095
Схема за обвързано подпомагане за млечни крави	6 367	175 576
Схема за обвързано подпомагане за овце-майки и кози-майки	6 528	181 100
Схема за обвързано подпомагане за овце-майки и кози-майки под селекционен контрол	2 157	281 101
Схема за преходна национална помощ за овце-майки и/или кози-майки, обвързана с производството	7 526	1 090 013

Източник: ДФЗ-РА

Забележка: Данните са актуални към 28.07.2016 г.

Таблица IV.6. Подадени заявления за подпомагане по Схемата за преходна национална помощ за тютюн

Сорт	Брой заявления	Референтно количество, кг
Басми	34 446	29 580 324
Бърлей	1 361	7 021 877
Каба кулак	6 192	6 425 757
Виржиния	70	8 574 921

Източник: ДФЗ-РА

Забележка: Данните са актуални към 28.07.2016 г.

1.1.2. Механизми за пазарна подкрепа

Общата организация на селскостопанските пазари в ЕС е най-старата част от Общата селскостопанска политика. Тя обединява голям брой различни по характер и начин на приложение мерки, не винаги са свързани помежду си. Прилагат се както мерки за пазарна подкрепа, така и регулаторни пазарни мерки, свързани с контрол на качеството на селскостопанските продукти, признаване на организации на производители, издаване на вносни и износни лицензи и др. Част от пазарните мерки са хоризонтални и се прилагат за всички сектори на земеделието, а друга част - само по отношение на един или няколко селскостопански продукта.

1.1.2.1. Сектор „Полски култури”

Схема „Публична интервенция”

По схема „Изкупуване на зърнени култури” за интервенционния период 01.11.2015-31.05.2016 г. са публикувани обяви за изкупуване на обикновена пшеница на фиксирана цена, до достигане на 3 000 000 тона за целия ЕС. Базовата интервенционна цена за обикновена пшеница е равна на 101,31 EUR/тон за максимално предложеното количество за периода на интервенция. Поради значително по-високата цена на пшеницата на международните пазари и в страната, в сравнение с интервенционната, в рамките на посочените периоди не са постъпили оферти за изкупуване.

По схема „Съхранение на зърнени култури” за пазарната 2014/2015 година не е провеждан конкурс за избор на складове за съхранение, поради значително по-високите нива на пазарните спрямо интервенционните цени на зърното.

1.1.2.2. Сектор „Месо и пчеларство”

Частно складиране на свинско месо

На основание Регламент за изпълнение (ЕС) № 2015/360 на Комисията, през м. март 2015 г. стартира схемата за частно складиране на свинско месо. Приемът и одобрението на заявленията се извършва въз основа на изискванията на Регламент (ЕО) № 1308/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17.12.2013 г. за установяване на обща организация на пазарите на селскостопански продукти и Регламент (ЕО) № 826/2008 на Комисията от 20.08.2008 г. за определяне на общи правила за предоставянето на помощ за частно складиране на някои земеделски продукти. В рамките на обявения прием не са постъпили заявления за подпомагане.

Национална програма по пчеларство за тригодишния период 2014-2016 г.

С Решение за изпълнение на ЕК от 12.08.2013 г. е определен размерът на участието на ЕС в националните програми по пчеларство на държавите-членки за периода 2014-2016 г. Разполагаемият общ бюджет за България по Програмата е в размер на 13 304 651 лева, в т.ч. за 2014 г. - 4 436 150 лева, за 2015 г. - 4 436 974 лева и за 2016 г. - 4 431 526 лева.

Таблица IV.7. Изплатена финансова помощ по НПП през 2015 г., по мерки, лева

Мярка, сектор	Бюджет за 2015 г.	Изплатена финансова помощ			Уسوени средства %
		Общо	в т.ч. ЕФГЗ	в т.ч. НБ	
Общо по Мярка А – Техническа помощ за пчелари и сдружения на пчелари	0.00	0.00	0.00	0.00	0%
Общо по Мярка Б – Борба срещу вароатозата	1 562 465	1 211 187	605 594	605 594	78%
- Дейност "Разходи за закупуване за препарати в борбата срещу вароатозата, одобрени, съгласно Закона за ветеринарномедицинската дейност"	1 562 465	1 211 187	605 594	605 594	78%
Общо по Мярка В – Мерки за подкрепа на извършването на физико-химичен анализ на пчелния мед	47 411	27 367	13 683	13 683	58%
- Дейност "Подкрепа на пчелари за извършване на лабораторен анализ на пчелния мед"	47 411	27 367	13 683	13 683	58%

Общо по Мярка Г - Мерки за подкрепа на подновяването на пчелните кошери в ЕС	2 827 099	2 401 456	1 200 728	1 200 728	85%
- Дейност 1 "Закупуване на нови кошери за подмяна на стари негодни кошери и/или за увеличение на броя на пчелните семейства в пчелина"	1 386 935	1 225 778	612 889	612 889	88%
- Дейност 2 "Поддържане или увеличаване на броя на пчелните семейства"	1 050 543	871 371	435 685	435 686	83%
- Дейност 3 "Закупуване на пчелни-майки"	389 621	304 307	152 153	152 153	78%
Общо по Мярка Д- Сътрудничество със специализирани органи за осъществяването на практика на приложните изследователски програми в областта на пчеларството и пчелните продукти	0.00	0.00	0.00	0.00	-
Общо НПП	4 436 974	3 640 010	1 820 005	1 820 005	82%

Източник: ИСАК, модул Национална програма по пчеларство – прием 2015

През финансовата 2015 г. са подадени над 2 хиляди заявления за подпомагане по НПП, което е най-големият брой подадени заявления за всички години на прилагането ѝ. Сключени са 1 734 договора за финансиране. Поради големия интерес към кандидатстване по мярка Г „Мерки за подкрепа на подновяването на пчелните кошери в ЕС”, е допуснато договориране на финансова помощ над определения бюджет по Програмата, която ще бъде изплатена при наличие на свободен ресурс по съответните дейности. По 1 478 договора (85% от сключените договори) кандидатите са изпълнили инвестициите и са подали заявления за плащане.

През 2015 г. ДФЗ отново предостави възможност на кандидатите по Програмата за получаване на нисколихвени кредити за финансиране на дейностите по мярка Б и Г – разходи за закупуване на препарати за борба срещу вароатозата, закупуване на кошери, пчелни семейства и пчелни майки. С помощта на кредитите са реализирани инвестициите по 119 договора. Полагащата се финансова помощ по тях е 775 269 лева или над 21% от изплатената по НПП за 2015 г. Кредитите са ползвани предимно за реализация на инвестиции по мярка Г, по която инвестиционните разходи са по-големи.

През 2015 г. по мярка А - Техническа помощ не са постъпвали проекти за финансово подпомагане.

По мярка Б - Борба срещу вароатозата, дейност „Разходи за закупуване на препарати в борбата срещу вароатозата” са извършени 272 245 броя третириания на пчелни семейства. Одобрени са разходи за закупуване на препарати на стойност 1 879 232 лева, с изплатена за тях финансова помощ в размер 1 211 187 лева (финансиране на 80% от одобрените разходи). Поради големия брой подадени заявления за подпомагане е приложен коефициент на редукция на финансовата помощ по всички подадени заявления.

През годината се отчитат най-голям брой третириания на пчелни семейства, респективно най-висок размер на изплатената финансова помощ, в сравнение с всички предходни години на прилагане на НПП.

По мярка В - Мерки за подкрепа на извършването на физико-химичен анализ на пчелния мед, дейност „Подкрепа на пчелари за извършване на лабораторен анализ на пчелния мед” са направени 1 338 броя изследвания на показатели за анализи на пчелен мед в акредитирани

лаборатории по определените в Националната програма показатели - хидроксиметилфурфурол (ХМФ), диастазна активност, редуциращи захари и захароза, водно съдържание, неразтворими примеси във вода, електропроводимост, свободна киселинност и Polen. Одобрените разходи за извършените анализи са в размер на 34 209 лева, а изплатена финансова помощ - 27 367 лева (финансиране на 80% от одобрените разходи).

Въпреки тенденцията на увеличение на броя на изследваните показатели, респективно изплатената финансова помощ за физико-химичен анализ на пчелен мед за периода на прилагане на програмата (2008-2015 г.), процентът на усвояемост на бюджета по мярката все още е значително по-нисък от този по другите дейности/мерки на програмата.

По мярка Г - *Подкрепа за подновяване на пчелните кошери в ЕС, дейност 1 - Закупуване на нови кошери*, са закупени 17 383 броя кошери. Одобрените разходи са на стойност 2 042 963 лева, за които е изплатена финансова помощ в размер 1 225 778 лева (60% финансиране на одобрените разходи). По *дейност 2 - Разходи за поддържане или увеличаване на броя на пчелните семейства* на мярката са закупени 10 560 броя пчелни семейства. Одобрени са разходи в размер на 1 244 815 лева, а изплатената финансова помощ е 871 371 лева (70% финансиране на одобрените разходи). По *дейност 3 - Разходи за покупка и подмяна на пчелни майки* са закупени 22 554 броя племенни пчелни майки. Размерът на одобрените инвестиционни разходи е 434 724 лева, за които е изплатена финансова помощ в размер 304 307 лева (70% финансиране на одобрените разходи).

През м. юли 2016 г. Европейската комисия одобри с Решение за изпълнение националните програми на държавите-членки за подобряване на производството и търговията с пчелни продукти за периода 2017-2019 година, в т. ч. и програмата на Р България. Основната цел на програмата е подобряване на условията за производство и търговия с пчелен мед и пчелни продукти, повишаване ефективността на производството, качеството и конкурентоспособността на българския пчелен мед и пчелни продукти, опазване и устойчиво развитие на пчелната популация, осигуряване на по-добра заетост и по-високи доходи на пчеларите.

Тригодишният бюджет на програмата възлиза на 14 275 775 лева, в т. ч.: за 2017 г. - 4 758 590 лева; за 2018 г. - 4 758 595 лева и за 2019 г. - 4 758 590 лева.

1.1.2.3. Сектор „Мляко“

Схема „Млечни квоти“

Съгласно европейското законодателство квотната 2014/2015 година е последна за прилагане на квотния режим. В изпълнение на разпоредбата на чл. 230, буква а) от Регламент (ЕС) № 1308/2013 на Европейския парламент и на Съвета, прилагането на системата за ограничение на производството на краве мляко е преустановено от 31.03.2015 г. Квотната система е заменена с нова, по-либерална схема, изразяваща се в регистрационен режим на договорни отношения в сектора на млякото.

В началото на м. април 2015 г. започна задължителното подаване на годишни декларации за изпълнение на индивидуални квоти за директни продажби и доставки от производителите и от одобрените изкупвачи за отчитане на изтичащата квотна 2014/2015 година.

През 2015 г. за неподадени в срок годишни декларации и за открити нарушения при проверки на място са издадени 18 наказателни постановления на стойност 12 973 лева, по които са събрани средства в размер на 4 373 лева, постъпили в националния бюджет.

За квотната 2014/2015 година изпълнението на квотата за директни доставки е 47%, а за директни продажби - 28%.

Схема „Договорни отношения в сектора на млякото”

Основна цел на схемата е реално подобряване на възможностите на млекопроизводителите за договаряне с преработвателите, което от своя страна да доведе до по-справедливо разпределение на добавената стойност по веригата на доставките. ДФ „Земеделие“ извършва контрол за наличието в договорите между изкупвачи и производители на седем задължителни клаузи, установени с Регламент 1308/2013 на ЕС.

През 2015 г. са подадени 712 бр. заявления от изкупвачи за регистриране на близо 8 800 бр. договора/анекса за изкупуване на мляко. За периода м.01-м.06.2016 г. в ДФЗ са приети и обработени над 500 заявления за регистрация. До края на годината се очаква подадените заявления да достигнат 1 200, за регистриране на сключените през 2016 г. 15 600 договори/анекси между производители и първи изкупвачи на сурово краве, овче, козе и биволско мляко.

През 2016 г. по схемата са разгледани и анализирани резултатите от проверки на място на 476 производители на сурово мляко, определени чрез случаен подбор на базата на риск -анализ и на 250 изкупвачи, регистрирани в Регистъра на одобрените изкупвачи на краве мляко. Установени са редица нередности, основните от които са наличие на действащи животновъди без регистриран животновъден обект и работа без договори за реализираните доставки на мляко, във връзка с което е направено предложение за промени в приложимата нормативна уредба.

През 2017 г. предстои да бъдат извършени проверки на място на производителите и изкупвачите, попадащи в обхвата на чл. 10 от Наредба № 1 от 28.01.2015 г. Като резултат от проверките се очаква до края на 2017 г. по-голямата част от реално извършените доставки на сурово мляко да бъдат формализирани и броят на регистрираните договори да надхвърли 20 000, като същевременно се създадат и значително по-благоприятни условия за млекопроизводителите.

Схема „Училищно мляко”

Програмата „Училищно мляко” има за цел да насърчава консумацията на прясно и кисело мляко и млечни продукти, произведени в Европейския съюз. Чрез предоставяната финансова помощ се подпомага създаването на навици за здравословно хранене от най-ранна детска възраст. Програмата се прилага в България от учебната 2008/2009 година.

До учебната 2014/2015 година интересът към схемата е много слаб, поради ниското ниво на подпомагане от ЕФГЗ. Размерът на европейското подпомагане е ограничен от максималното количество млечен еквивалент (0,25 литра), ставките за който са много ниски - по 8-9 ст./дете на ден. От друга страна, условията за прилагане на схемата не позволяват финансиране на разходите за логистика и административни разходи.

За учебната 2015/2016 година е приложен нов подход, като за първи път е предоставена възможност за национално съфинансиране. Схемата обхваща децата от детските градини, от подготвителна група и учениците от 1 до 4 клас в държавни, общински и частни учебни заведения. В резултат, интересът за участие в схемата нарасна значително. Приети са 123 заявления за предоставяне на мляко и млечни продукти в 2 115 учебни заведения. Броят на обхванатите деца се увеличи от 3 500 през предходната учебна година на 302 000 деца през 2015 г. На база подадените заявления се очаква да бъдат усвоени около 6,6 млн. лева, докато през 2014/2015 учебна година са изплатени едва 4 542 лева. След обработка на заявките за плащане се очаква количествата предоставени млечни продукти да достигнат 360 328 кг прясно мляко; 1 373 755 кг кисело мляко, 227 998 кг плодови млека, 35 256 кг сирене и 54 036 кг кашкавал – общо 1 962 081 кг млека и 89 293 кг сирене и кашкавал. За сравнение, през предходната учебна година са доставени едва 3 471 кг млека и 264 кг сирена.

Временни извънредни мерки за подпомагане на производителите на животински продукти в резултат на кризата в някои сектори на животновъдството

Удължаване периода на интервенционно изкупуване на масло и обезмаслено мляко

В началото на м. август 2014 г. Русия наложи забрана върху вноса на някои продукти от ЕС, включително мляко и млечни продукти. Това доведе до значителен спад в цените на съответните продукти. През м. юни 2015 г. забраната е удължена с още една година.

Отделно от това, през 2014 г. и през първите месеци на 2015 г. се отчете намаление на световното търсене на мляко и млечни продукти, водещо също до понижаване на цените на маслото и на обезмасленото мляко на прах в ЕС. С цел максимално бързо използване на всички възможни пазарни мерки и осигуряване на предпазен механизъм, в случай че цените спаднат още повече и смущенията на пазара се задълбочат, ЕК прие Делегиран регламент (ЕС) 2015/1549, с който периодът на публичната интервенция за масло и обезмаслено мляко на прах се удължава до 01.01.2016 г. Българските оператори не се възползват от подпомагането по тази мярка, тъй като в страната не се произвежда обезмаслено мляко на прах, а произвежданото масло не отговаря на условията за нейното прилагане.

Временна извънредна помощ

През м. септември 2015 г. Европейската комисия представи широкообхватен пакет от мерки за справяне с кризата на европейския пазар в сектора на животновъдството, породена от руската забрана за внос на селскостопански стоки от ЕС и от постоянно понижаващите се цени на продукцията.

С Делегиран регламент (ЕС) № 2015/1853 на Комисията се предостави възможност за извънредна помощ за производителите от секторите на животновъдството за преодоляване на последиците от кризата на пазара на мляко в ЕС и от чувствителното намаляване на цените на свинското и говеждото месо в някои държави-членки. За България временната извънредна помощ възлиза на 11 742 820 лева (6 004 009 евро). Тъй като определените от бюджета на ЕС средства компенсират само част от действителните загуби, които животновъдите понесат, на държавите-членки е дадена възможност да предоставят допълнително национално подпомагане на тези производители, при същите условия, в размер до 100% от финансовия пакет.

С Наредба № 21/12.11.2015 г. за условията и реда за предоставяне на извънредно подпомагане на производителите на животински продукти, засегнати от кризата в сектора, са уредени условията за прилагане на четири схеми за разпределение на извънредната финансова помощ:

- Схема за подпомагане на база доставки и/или директни продажби на краве мляко през квотния период 2014/2015 г., с бюджет 5 447 975 лева
- Схема за подпомагане на брой млечни крави в стопанството, с бюджет 4 470 400 лева
- Схема за подпомагане на брой овце-майки и/или кози-майки в стопанството, с бюджет 3 082 330 лева
- Схема за подпомагане на брой биволици в стопанството, с бюджет 283 280 лева.

През м. декември 2015 г. общо по четирите схеми са изплатени 13 281 610 лева, от които 11 740 502 лева европейски средства и 1 541 108 лева от националния бюджет за подпомагане на овце-майки и кози-майки.

С цел ефикасното и ефективно преодоляване на смущенията на пазара на мляко и намаляването на риска от изоставяне на дейността в сектора, през 2016 г. е взето решение за предоставяне на животновъдите на допълнително национално подпомагане в размер до 100% от финансовия пакет от ЕС, при същите условия и пропорционално на разпределението на средствата от европейското финансиране.

През периода м. октомври 2015 г.- м. април 2016 г. на земеделските производители в сектор Животновъдство са изплатени общо 23 481 383 лева, от които 11 740 502 лева европейско

финансиране и 11 740 882 лв. национални средства. Общият брой на подпомогнатите земеделски стопани по четирите извънредните схеми е 12 642.

Въпреки предприетите мерки обаче, през 2015 г. и 2016 г. млечният сектор продължава да изпитва значителни трудности. С цел преодоляването им, се очаква през есента на 2016 г. Европейската комисия да представи нов пакет с инструменти за справяне с негативната тенденция на пазара на мляко, базиран на пълна оценка на пазарната ситуация и на ефекта от вече приложените мерки.

Извънредни мерки за помощ за частно складиране на сирена

Като една от мерките за смекчаване въздействието на въведените от Русия ограничения върху вноса на млечни продукти от ЕС, с Делегиран регламент № 950/2014 ЕК отвори временна извънредна схема за частно складиране на сирена, с предварително определяне размера на помощта. Единната схема обхваща всички видове сирена, с изключение на пресните, които не са подходящи за складиране, и замразена извара. Максималното количество на продукта, предмет на схемата, възлиза на 155 000 тона общо за всички държави-членки на ЕС. Помощта е определена на 15,57 евро на тон/ден за постоянните разходи за складиране и 0,40 евро на тон/ден за складовото съхранение на продукцията по договора. ЕК прекрати мярката през септември 2014 г. Поради липса на интерес от потенциални бенефициенти, в България схемата не е се приложи.

Във връзка с удължаването на забраната на Русия за внос на стоки от ЕС и все още силния дисбаланс между търсенето и предлагането на сурово мляко и млечни продукти в Съюза, през м. октомври 2015 г. ЕК откри временна извънредна схема за помощ за частно складиране на някои видове сирена, попадащи под код 0406 от Комбинираната номенклатура, с изключение на пресните сирена, и за предварително определяне на размера на помощта. Максималното количество продукти, предмет на подпомагане е 100 000 тона, с разпределение между държавите-членки според обема на тяхното производство. Индивидуалният размер на помощта е както при предходната схема - 15,57 евро на тон/ден за постоянните разходи за складиране и 0,40 евро на тон/ден за складовото съхранение на продукцията по договора. За България е определен таван от 696 тона сирене. Подадено и одобрено за подпомагане е заявление за общо 247,154 тона различни видове сирена (36% от определеното за страната количество).

1.1.2.4. Сектор „Плодове и зеленчуци“

Схема „Училищен плод“

Общата цел на схемата на ЕС за предлагане на плодове в училищата е трайно нарастване на дела на плодовете и зеленчуците в храненето на децата, особено във възрастта, когато се оформят хранителните им навици. Помощта е предназначена за деца, посещаващи учебни заведения, редовно признати съгласно Закона за народната просвета. Схемата се прилага на територията на цялата страна и обхваща деца от детски градини - всички деца от I до IV група на общинско, държавно или частно детска заведение и от училищни заведения - всички ученици от подготвителен клас до IV клас включително на съответното училище (общинско, държавно или частно).

2014/2015 учебна година

Бюджетът за учебна година е 11 005 757 лева, от които 7 123 140 лева – от ЕС и 3 882 617 лева - национално съфинансиране. Одобрени за изпълнители са 410 заявители. Средно на дете за учебна година се полагат 27,29 лв. без ДДС или 40 доставки по 0,68 лв. за доставка на порция плод/зеленчук. Изплатените средства към 31.12.2015 г. са в размер на 12 430 417 лева с ДДС.

2015/2016 учебна година

За учебната 2015/2016 година са одобрени 379 заявления за участие по схемата за предоставяне на пресни плодове и зеленчуци, обхващащи 456 723 деца от 3 449 учебни

заведения. Най-голям е делът на търговските дружества - 49% (187 бр. с 3 096 учебни заведения), следват учебните заведения, които кандидатстват самостоятелно – 46% (174 бр.), а 5% (18 бр. със 179 бр. учебни заведения) са общини.

Съгласно Националната стратегия за прилагане на схема за предоставяне на плодове и зеленчуци в учебните заведения в Република България за периода 01.08.2015 – 31.07.2016 г. годишният бюджет възлиза на 12 463 971 лева, в това число от ЕС - 6 268 358 лева и национално съфинансиране - 6 195 613 лева.

За програмния период 2014-2020 г. ЕК предвижда финансиране на съпътстващи мерки. За 2015/2016 година за прилагане на съпътстващи мерки в България е предвиден бюджет в размер на 430 563 лева и за информационни дейности - 129 519 лева, които са от общия бюджет на схемата.

До края на м. юни 2016 г. по схемата са изплатени 7 877 035 лева, от които 3 938 519 лева – от държавния бюджет.

Схема „Временни извънредни мерки за подпомагане на производителите на някои плодове и зеленчуци“

Във връзка с удължаването с още една година на периода на действие на руската забрана за внос на някои селскостопански продукти, в това число на плодове и зеленчуци, ЕК издаде Делегиран регламент (ЕС) 2015/1369 за изменение на Делегиран регламент (ЕС) № 1031/2014 за определяне на допълнителни временни извънредни мерки за подпомагане на производителите на някои видове плодове и зеленчуци, с който се урежда удължаване на периода на прилагане на временните извънредни мерки до 30 юни 2016 г. или до достигане на допустимите за подпомагане количества продукти в съответната държава членка. Подпомагат се производителите на домати, моркови, пипер, краставици, ябълки, круши, сливи, десертно грозде, киви, портокали, кlementини, мандарини, лимони зеле, карфиол, гъби, меки плодове, праскови и нектарини.

С Регламент на Комисията № 1369 от 07.08.2015 г. на България са разпределени допълнително 3 000 тона плодове и зеленчуци (без праскови и нектарини) и 950 т праскови и нектарини, за които могат да се прилагат изтегляне от пазара (за благотворителност или за храна за животни).

Количеството от 3 000 т плодове и зеленчуци (без праскови и нектарини) е достигнато още през м. септември 2015 г. и прилагането на мярката е преустановено. През 2015 г. се прилага мярка "небрание на зеленчуци и плодове" за домати, сладки пиперки и краставици. Общо изплатените средства възлизат на 1 189 533 лева..

Схемата за праскови и нектарини не се приложи през 2015 г., тъй като стартира след края на прибиране на реколтата от тези плодове. През 2016 г. е отворен прием на заявления за подпомагане, по които към средата на м. юни 2016 г. не са постъпили искания за плащане.

Схема „Групи производители на плодове и зеленчуци“

Схемата за подпомагане на групи производители, като инструмент за насърчаване създаването на стабилни организации на производители, се прилага от 2012 г. В рамките на период от пет години групите производители следва да изпълнят всички изисквания за признаване като организации на производители.

Групите производители могат да ползват две форми на подпомагане - помощ от ЕС за административно и организационно укрепване, определена като процент от стойността на реализираната от тях продукция и съфинансиране на направени от тях инвестиции за достигане на критериите за признаване като организации на производители. Условие за получаване на временно признаване е групата производители да представи 5 годишен план за признаване, в

който могат да бъдат включени и инвестиционни дейности. Производителите на плодове и зеленчуци проявяват значителен интерес към участие в схемата.

Възможностите за подпомагане на групи производители са уредени с Наредба № 11 от 15.05.2007 г. за условията и реда за признаване на организации на производители на плодове и зеленчуци и на техните асоциации и за условията и реда за одобряване и изменение на одобрените оперативни програми.

През 2012 г. и 2013 г. са одобрени общо 12 групи производители на плодове и зеленчуци, в които членуват 53 производители на плодове и зеленчуци от районите на Пловдив, Хасково, Русе, Велико Търново, Благоевград, Бургас, Карнобат и Монтана. С групите са сключени договори за финансова помощ на обща стойност 59 млн. лева, с ангажимент за реализиране на петгодишни инвестиционни планове. В края на петгодишния период в групите следва да членуват най-малко 72 производители.

През финансовата 2015 г. по заявки за плащане, подадени от групи производители, е изплатена финансова помощ в размер на 21 810 707 лева, за извършени през 2014 г. административни и инвестиционни разходи.

Към края на м. юни 2016 г. по подадени заявки са изплатени 5 426 331 лева. Издадени са заповеди за прекратяване на сключени договори за финансово подпомагане между ДФЗ и две групи производители, поради неизпълнение на условията по тях.

Схема „Организация на производители“

През 2015 г. е изготвена нова Наредба за условията и реда за признаване на организации на производители на земеделски продукти, асоциации на организации на производители и междубраншови организации и на групи на производители. С наредбата се урежда правото на производителите от всички сектори на земеделието, с изключение сектори мляко и плодове и зеленчуци, да създават организации на производители, асоциации на производители, междубраншови организации и групи на производители. На производителите се дава възможност да се обединяват в организации не само за съвместни продажби (маркетингови организации), но и за постигане на широк набор от цели - оптимизиране на производствените разходи, провеждане на научни изследвания, използване на екологосъобразни практики, прилагане на производствени стандарти, устойчиво използване на природните ресурси, прилагане на инициативи за популяризиране и др.

Извършени са промени и в Наредба № 11/15.05.2007 г. за условията и реда за признаване на организации на производители на плодове и зеленчуци и на техните асоциации и за условията и реда за одобряване и изменение на одобрените оперативни програми. Измененията предвиждат нови, лесни за прилагане от членовете условия за признаване на организации, които се доказват с минимален брой документи. Създава се реална възможност за прилагане на правилата на ЕС за допълнително национално съфинансиране на оперативните програми на организации на производители. Признатите организации на производители на плодове и зеленчуци могат да кандидатстват за финансово подпомагане, като създават оперативни фондове, финансирани със средства от Общността и на своите членове. Размерът на средствата от ЕС представлява 4,6% от стойността на пазарната продукция на организацията.

Организациите, които са създали оперативни фондове, могат да получат национална помощ за тяхното допълване в размер до 80 % от средствата, набрани от членовете.

През 2015 г. със заповеди на министъра на земеделието и храните са признати 1 група на производители на плодове, 1 група на производители на месо, 1 организация на производители в сектор „Семена и посадъчен материал“, 1 организация на производители в сектор „Винено грозде“ и 1 организация на производители на гъби.

Към края на 2015 г. признатите организации на производители на земеделски продукти са 22, от които 4 - на плодове и зеленчуци, 2 - на мляко и млечни продукти, по една - за семена и посадъчен материал и винено грозде. Признати са 13 групи производители на плодове и зеленчуци и една на производители на говеждо месо.

През м. септември 2015 г. една от одобрените организации на производители на зеленчуци е подала в ДФЗ-РА тригодишна оперативна програма (инвестиционна програма), предвидена за изпълнение в периода 2016-2018 г. Оперативната програма, на стойност 5 418 929 лева, е одобрена за изпълнение в началото на 2016 г.

1.1.2.5. Сектор „Вино“

През 2015 г. продължи прилагането на Националната програма за подпомагане на лозаро-винарския сектор в България 2014-2018 г., в която са включени четири мерки - „Преструктуриране и конверсия на винени лозя“, „Инвестиции в предприятия“, „Събиране на реколтата на зелено“ и „Популяризиране на пазарите на трети държави“. Въз основа на широка дискусия между представителите на администрацията и на лозаро-винарския бранш, Постоянната работна група за оперативно решаване на текущи въпроси в сектор Вино взе решение мярка „Инвестиции в предприятия“ да бъде изключена от обхвата на Програмата, а средствата за нейното прилагане, в размер на 66 497 200 лева (16 624 300 лева годишно) да бъдат насочени към бюджета на мярка „Преструктуриране и конверсия на лозя“.

Мярка „Преструктуриране и конверсия на лозя“ е обект на значителен интерес от страна на земеделските стопани още от началото на прилагане на Програмата. Допустими за подпомагане са: смяна на сортовия състав на насажденията; преструктуриране на лозята; подобряване на методите и технологиите за управление на лозарското стопанство. Максималният размер на финансовата помощ е до 75% от стойността на действителните разходи за изпълнение на всяка конкретно определена дейност.

Мярка „Популяризиране на пазарите на трети страни“ се прилага с цел промотиране на вина със ЗГУ и ЗНП, с оглед повишаване на търсенето им на пазарите на страни извън Европейския съюз. Финансирането с европейски средства по мярката е в размер до 50%, а националното съфинансиране - до 30 % от общата стойност на изпълнените дейности. В рамките на проведен в края на 2015 г. прием, по мярка „Популяризиране на пазарите на трети държави“ са постъпили 6 заявления за финансово подпомагане, на обща стойност 17 788 619 лева, от които 14 230 894 лева - публични средства. През 2016 г. ще бъдат сключени договори за финансово подпомагане с кандидатите, отговарящи на критериите за допустимост и в рамките на наличния бюджет по мярката съгласно разпоредбите на Наредба № 2 от 04.04.2014 г. за условията и реда за предоставяне на финансова помощ съгласно Национална програма за подпомагане на лозаро-винарския сектор в България за периода 2014 -2018 г.

За финансовата 2015 г., по мярка „Преструктуриране и конверсия на лозя“ са изплатени 38 950 773 лева или 77,6% от годишния бюджет на Програмата.

Мярка „Събиране на реколтата на зелено“ е предпазен инструмент, който се прилага по време на кризи и допринася за възстановяване на равновесието между търсенето и предлагането на пазара на вино в Европейския съюз. През 2015 г. мярката не е прилагана в България, а определеният за нея годишен бюджет в размер на 1 173 480 лева е прехвърлен към бюджета на мярка „Преструктуриране и конверсия на лозя“.

През 2015 г. са направени изменения в националното законодателство, свързано с прилагане на Националната програма. Извършени са промени в Наредба № 2/2014 г. за условията и реда за предоставяне на финансова помощ по Национална програма за подпомагане на лозаро-винарския сектор 2014-2018 г., касаещи прилагането на мерките от Програмата. За първи път се въвежда системата на оценяване на проектите по мярка „Преструктуриране и конверсия на лозя“ и

мярка „Популяризиране на пазарите на трети държави“ въз основа на приоритетни критерии за оценка на проектите (ранкинг). С оглед постигане на по-справедливо разпределение на публичните средства и гарантиране на по-равномерното им усвояване от бенефициентите, за двете мерки са въведени финансови тавани. Отменени са текстовете, отнасящи се до прилагане на мярка „Инвестиции в предприятия“.

В периода от началото на финансова 2016 г. (16.10.2015 г.) до 14.06.2016 г. са постъпили 198 заявления за изплащане на финансова помощ по мярка „Преструктуриране и конверсия на лозя“. Сключени са 127 договора, с обща стойност на финансовата помощ 48 565 960 лева. Извършени са плащания в размер на 7 597 525 лева.

1.1.2.6. Сектор „Захар“

Схема „Квотен режим“

Европейският съюз използва системата на квоти за производство на захар и изоглюкоза, с цел регулиране на производството в Съюза. България разполага с национална квота за производство на изоглюкоза, в размер на 89 198 тона, изразени в сухо вещество.

През 2015 г. върху одобрената за 2014/2015 пазарна година производствена квота е събрана такса в размер на 1 046 721 лева, 75% от която се предоставя на бюджета на ЕС, а останалите 25% - на националния бюджет. Събраната такса е същата както през предходния период, поради непроменения размер на националната производствена квота.

През годината са установени и допълнителни суми за облагаемо свръхпроизводство (911 кг), реализирано през 2013/2014 пазарна година, в размер на 891 лева. Част от сръхпроизведените количества са изнесени извън ЕС с лицензии за износ на извънквотна изоглюкоза или са прехвърлени като произведени в следващата пазарна година.

Схема „Одобрение на предприятия-производители на изоглюкоза и рафиньори“

В съответствие с разпоредбите на европейското законодателство в сектора на захарта, на одобрение подлежат преработвателите на сурова тръстикова захар (рафинерии на пълен работен ден) и производителите на захар и изоглюкоза.

Към началото на 2015 г. България има едно предприятие, одобрено за производител на изоглюкоза и шест предприятия, одобрени като постоянни рафиньори на сурова тръстикова захар. През октомври 2014 г. три от рафинериите продават активите си по реда за особените залози и престават да функционират. В края на 2015 г. са отнети одобренията на четири рафинерии и одобрените рафинерии остават две.

За 2013/2014 пазарна година са изпълнени три лицензии за преференциален внос на захар, предназначена за рафиниране. Внесеното и рафинирано количество по тези лицензии е 39 192 770 кг, изразено в *tel quel* тегло. Четири от издадените за същата пазарна година лицензии за преференциален внос на захар за рафиниране, с общо количество в размер на 35 059 124 кг, изразено в *tel quel* тегло, не са изпълнени. В тази връзка през 2015 г. са открити производства за установяване и събиране на санкции за неизпълнение на задължение за рафиниране. Наложени са санкции в размер на 34 284 317 лева.

За 2014/2015 пазарна година са изпълнени всички лицензии за преференциален внос на захар, предназначена за рафиниране. Внесеното и рафинирано количество е 54 867 340 кг изразено в *tel quel* тегло.

1.1.2.7. Сектор „Промоционални програми“

Промоционалните програми обхващат дейности, насочени към предоставяне на информация за представяния продукт и улесняване неговото предлагане на пазара. В програмите могат да бъдат включени организиране на обучения, конференции с участието на журналисти и

лекари, промоции в супермаркети и магазини, дегустации, реклама, организиране на конкурси, публикации в специализирана преса и интернет, участие в изложби, панаири, национални и международни изложения.

През 2015 г. се изпълняват следните промоционални програми:

- „Междудържавна програма за промоция на вина със ЗНП/ЗГУ в трети страни (Швейцария, САЩ и Китай)” - одобрена с решение на ЕК през м. юни 2012 г. Програмата е българо-гръцка, подадена съвместно от Националната лозаро-винарска камара и гръцката Асоциация ЕНОАВЕ, с цел популяризиране на български и гръцки качествени вина на пазарите на Швейцария, САЩ и Китай, със срок на изпълнение 3 години. Бюджетът на програмата е на обща стойност 4 633 737 евро (9 062 801 лева). Българската част по програмата е на стойност 2 043 362 евро (3 996 407,40 лева);
- „Междудържавна програма за промотиране на вино в трети страни (Русия и Китай)” е одобрена от ЕК през м. ноември 2011 г. Програмата е подадена от Регионална лозаро-винарска камара „Тракия” и е насочена към промотирането на български вина със ЗНП/ЗГУ на пазарите на Русия и Китай за период от три години, на обща стойност 1 596 890 евро (3 123 197,46 лева);
- „Освободете вкуса – Промоционална програма за преработени плодове и зеленчуци” е одобрена от ЕК през м. юли 2011 г. Програмата е подадена от Съюз на преработвателите на плодове и зеленчуци в Република България и е насочена към промотирането на преработени плодове и зеленчуци на пазарите на Румъния, Полша и Германия за период от три години, на обща стойност 2 982 967 евро (5 834 086,86 лева);
- „Промоция на млечни продукти в трети страни (Русия и Бразилия) – програмата е предложена от Национална асоциация на млекопроизводителите и е насочена към промотирането на млечни продукти на пазарите на Русия и Бразилия за период от три години, на обща стойност 2 871 750 евро (5 616 568,65 лева);
- „Европейски млечни продукти всеки ден” – програмата е предложена от Асоциация на млекопреработвателите в България и е насочена към промотирането на млечни продукти на пазарите на Австралия и ОАЕ, на обща стойност 3 305 540 евро (6 461 063,53 лева);
- „Вина от Южна Европа/Средиземноморски вина” - одобрена от Европейската комисия през м. ноември 2012 г. Програмата е мултинационална и е подадена от Регионална лозаро-винарска камара „Тракия”, Консорциум на гръцките винопроизводители и Регионална енотека „Емилия Романя” - Италия. Обект на промоция на пазарите на Великобритания, Италия и Германия са български, гръцки и италиански вина със ЗНП/ЗГУ, с общ бюджет от 5 200 356 евро. Българската част по програмата е на стойност 1 183 602 евро (2 314 924 лева);
- „Промоция на пресни череша в трети страни (Русия и Норвегия)” е одобрена от ЕК през м. ноември 2012 г., с тригодишен период на прилагане и бюджет от 1 893 060 евро (3 702 504 лева). Предлагащо сдружение е Националният съюз на градинарите в България;
- „Погледнете яйцето” е одобрена от ЕК през м. април 2013 г. Програмата е за предоставяне на информация относно маркирането на яйца на пазарите на Гърция и Румъния. Програмата е подадена от Асоциацията на земеделските производители в България и е на стойност 1 893 126 евро (3 702 633 лева);
- „Освободете европейския вкус” е одобрена от ЕК през м. април 2014 г. Подадена е от Съюза на преработвателите на плодове и зеленчуци и е насочена към пазарите на Русия и Обединените арабски емирства. Реализират се информационни и промоционални

дейности за преработени плодове и зеленчуци (лютеница, консервирани домати, печени зеленчуци, конфитюр от рози и шипков мармалад), на обща стойност 7 353 256 лева (3 759 660 евро).

- „Европейско овче месо и сирене. Опитайте качеството, вкусетe разликата.“ е одобрена от ЕК през м. октомври 2014 г. Подадена е от Национална асоциация за развъждане на синтетична популация Българска млечна порода овце и е насочена към пазарите на Хърватия, Германия, Гърция и България. Бюджетът на програмата е 6 996 729 лева (3 577 371 евро).
- „Отиди, вземи, хапни биологично“ е одобрена от ЕК през м. април 2015 г. Подадена е от Българска асоциация Биопродукти и е насочена към пазарите на Германия, Австрия, Швеция и Дания. Реализират се информационни и промоционални дейности за биологични пресни и преработени плодове и зеленчуци, ядки и биологично вино, на обща стойност 8 947 044 лева (4 574 551 евро).
- „Качествено европейско сирене“ е одобрена от ЕК през м. април 2015 г. Подадена е от Асоциация на млекопреработвателите в България и е насочена към пазарите на Казахстан, Азербайджан и Обединените арабски емирства. Реализират се информационни и промоционални дейности за бяло саламурено сирене и кашкавал на обща стойност 7 768 144 лева (3 971 789 евро).
- „Насладете се на черешите на ЕС“ – Мултинационална програма за информация и промотиране на пресни череша. Одобрена от ЕК през м. април 2015 г. Подадена е от Националния съюз на градинарите в България и Група кооперативи за производство на плодове (Гърция) и е насочена към пазарите на Германия, Финландия и Швеция. Общият бюджет на програмата е 8 165 691 лева (4 175 052 евро).
- „Разнообразие от вкусове“ е одобрена от ЕК през м. април 2015 г. Подадена е от Национална асоциация за развъждане на синтетична популация българска млечна порода овце и е насочена към пазарите на Йордания, Казахстан и Обединените арабски емирства. Реализират се информационни и промоционални дейности за овче месо и сирене на обща стойност 8 718 026 лева (4 457 456 евро).

С Решение на ЕК от м. ноември 2015 г. за европейско финансиране са одобрени още 4 промоционални програми с българско участие. През 2016 г. ще започне изпълнението на три от тези програми:

- „Промоция на вина със ЗНП/ЗГУ в трети страни“ - подадена е от Национална лозаровинарска камара и е насочена към пазарите на САЩ и Китай, с бюджет от 6 998 736 лева (3 578 397 евро).
- „Промоция на европейски спиртни напитки с географско указание (Бургаска мускатова ракия, Поморийска гроздова ракия и ципуро „Tirnavou““ е подадена от Регионална лозаровинарска камара „Южно Черноморие“ - Бургас и гръцко сдружение на производителите на вино Tirnavos. Програмата е насочена към пазарите на САЩ, Русия и Беларус, с общ бюджет 7 647 899 лева (3 910 309 евро).
- „Информационна и промоционална програма за пресни череша в трети страни“ е подадена от Национален съюз на градинарите в България и е насочена към пазарите на Беларус, ОАЕ и Саудитска Арабия. Програмата е с бюджет от 3 206 866 лева (1 639 645 евро).

През 2015 г. по промоционални програми в процес на изпълнение са изплатени общо 10 067 058 лева, в т. ч.: от ЕФГЗ 6 314 926 лева и национално съфинансиране - 3 752 132 лева.

От 1 декември 2015 г. са в сила нови правила за прилагане на промоционални програми, установени с Регламент (ЕС) 2015/1831 и Регламент (ЕС) 1144/2014 г. Новите процедури за избор на промоционални програми предвиждат приемът им да се осъществява в нова агенция на ЕК – Chafea.

През 2016 г. се очаква да бъдат сключени договори по последните 4 одобрени от ЕК промоционални програми, на обща стойност 21 589 045 лева. лева, чието изпълнение ще продължи до 2020 г. Очаква се през календарната 2016 г. изплатените средства по действащи промоционални програми да достигнат 15 093 900 лева.

1.1.2.8. Политика на качество - защитени наименования

През 2015 г. в регистъра на храните с традиционно специфичен характер на ЕС е вписано още едно българско защитено наименование – Храна с традиционно специфичен характер „Кайсерован врат Тракия (Kaysarovan vrat Trakiya)“. До регистрацията на продукта се стигна след постигнато споразумение между България и Гърция, във връзка с направено през м. октомври 2014 г. възражение от гръцка страна относно употребата на термина „Тракия“ при процедурата по вписване на „Кайсерован врат Тракия“ като ХТСХ.

В съответствие със заложените процедури за вписване на нови производители в базите данни на производителите на защитени наименования по реда на Наредба № 16 от 2007 г., през ноември 2015 г. със заповед на министъра на земеделието и храните към базата данни на производителите на ЗГУ „Горнооряховски суджук“ е присъединен нов производител, който ще има право да произвежда продукта в съответствие със заложената продуктова спецификация.

В рамките на проведени срещи и консултации със заинтересовани страни относно възможностите и конкурентните предимства, които предлага европейската политика по качество, се проявява интерес от страна на земеделски производители към регистрацията на още български продукти по схеми за качество.

1.1.3. Търговски механизми

1.1.3.1. Лицензиране на износа

Схема „Задължителни лицензии при износ на селскостопански продукти за календарна 2015 г.“

Продуктите, които подлежат на задължително лицензиране при износ към трети страни, независимо дали се иска възстановяване при износ, са от секторите зърнени култури, ориз и захар. Задължителните лицензии служат за статистически цели, чрез тях се наблюдава пазара на тези чувствителни продукти в ЕС.

За календарната 2015 г. са издадени 290 задължителни лицензии за износ, разпределени по продукти и количества, както следва:

Таблица IV.8. Издадени лицензии при износ на селскостопански продукти през 2015 г., по продукти

Код по комбинираната номенклатура	Описание	Брой издадени лицензии	Количество, за което са издадени лицензии (тона)
1001	Пшеница и смес от пшеница и ръж	43	610 082
1005	Царевица	27	207 103
1003	Ечемик	51	87 134

1702	Други видове захар	9	26 800
1006	Ориз	138	10 494
1101	Брашно пшенично или брашно от смес от пшеница и ръж	13	794
1002	Ръж	4	200
1004	Овес	2	127
1701	Захар от захарна тръстика или от цвекло и химически чиста захароза, в твърдо състояние	3	70

Източник:ДФЗ

Изпълнението на задължителните лицензии се обезпечава от гаранции. През 2015 г. са приети и обработени 143 гаранции, на обща стойност 7 062 859 лева, освободени са 138 гаранции, на обща стойност 6 529 556 лева. Наложени са 12 глоби за неизпълнение, на обща стойност 19 789 лева.

Схема „Възстановявания при износ на селскостопански продукти за календарната 2015 г.“

Възстановявания при износ за продукти от сектора на птичето месо, различни от нула, са фиксирани до 18.07.2013 г., поради което през 2015 г. няма издадени лицензии с възстановявания при износ, нито подадени заявки за плащане.

Схема „Лицензии при износ на млечни продукти за Канада за календарна 2015 г.“

Съгласно Споразумението между Европейската общност и Канада, подписано през 1995 г., търговците могат да се възползват от намалена ставка на митото при внос на млечни продукти под код 0406 от КН (сирена и кашкавал) в Канада, при задължително представяне на лицензия за износ, издадена в рамките на квота. Квотната система при внос в Канада е механизъм за закрила на местното производство и е комбинация от два инструмента – квоти и вносни мита. За България споразумението влиза в сила веднага след приемането на страната ни в ЕС на 01.01.2007 г. и интересът към схемата се прояви веднага след стартирането ѝ.

През 2015 г. са издадени 25 лицензии за износ на мляко и млечни продукти за Канада в рамките на квота, в т. ч.: 13 лицензии за 37 000 кг кашкавал и 12 лицензии за 137 057 тона сирене.

Схема „Лицензии при износ на сирене за САЩ в квота за календарна 2015 г.“

В резултат на преговорите между САЩ и Европейския съюз, водени в рамките на Световната търговска организация, е сключено споразумение, с което България и Румъния могат от 2013 г. да осъществяват внос на европейско сирене в САЩ, в рамките на квота, с намалена ставка на митото. За календарната 2015 г. български износители не са проявили интерес за участие по схемата.

1.1.3.2. Лицензиране на вноса

Продуктите, които подлежат на задължително лицензиране при внос от трети страни са: зърнени култури, ориз, захар, маслиново масло и трапезни маслини, пресни и преработени плодове и зеленчуци (чесън и консервирани гъби), говеждо и телешко месо, свинско месо, мляко и млечни продукти, яйца и яйчен албумин, птиче месо и етилов алкохол със земеделски произход. За една част от тях се издават лицензии само при внос в рамките на тарифни квоти и преференциални режими (говеждо, птиче и свинско месо, яйца и яйчен албумин, мляко и млечни продукти, захар), а за други - по отношение на целия внос.

През 2015 г. са подадени 347 заявления за издаване на лицензии за внос на земеделски продукти, а издадените лицензии са 326.

Учредените в полза на МЗХ гаранции за изпълнение на задължението за внос по

издадените през 2015 г. лицензи възлизат на 52 895 747 лева. На вносителите са възстановени гаранции на обща стойност 56 932 196 лева.

През 2015 г. в регистъра на МЗХ са включени 14 нови вносителя на земеделски продукти. Към 31.12.2015 г. регистрираните вносители на земеделски продукти са 455 бр.

1.2. Подпомагане по Втори стълб на ОСП

1.2.1. Програма за развитие на селските райони 2007-2013 г.

През 2015 г. са предприети редица действия от страна на УО на ПРСР и ДФЗ-РА по оптимизиране на процеса на работа, включително удължаване на сроковете за подаване на заявки за плащания от бенефициентите и ускоряване на обработката им от РА, с цел успешното приключване на ПРСР 2007-2013 г. Създадени са условия за подобряване на достъпа до финансиране на бенефициентите - общини и частни бенефициенти.

На база оценка на размера на капитала, необходим за осигуряване на гаранции по поети ангажименти за реализация на проекти по мерки 121, 122 и 123 и не потенциала за усвояване на съответните средства, е взето решение за декапитализиране на гаранционната схема (намаление на бюджета от 236 847 380 лева на 82 260 948 лева), което е осъществено посредством 14-то изменение на ПРСР.

За периода на нейното прилагане от гаранционната схема са се възползвали 547 малки и средни предприятия, за реализация на проекти на стойност над 362 млн. лева. Издадени са гаранции за над 178 млн. лева и са гарантирани кредити за над 229 млн. лева. Подкрепата е допринесла за създаването на 1 168 нови работни места при изпълнение на проектите. За участие в схемата са избрани 14 банки-партньори, след обществена поръчка, и са подписани 25 гаранционни споразумения.

През 2015 г. е определен последен период на прием на заявления за подпомагане по мярка 121 „Модернизиране на земеделските стопанства“, насочен към инвестиции в закупуване на земеделска техника, за сметка на неусвоени средства в размер на 121 259 600 лева. Допълнителният прием е допринесъл за реализиране на проекти за модернизация на 790 земеделски стопанства, основно в сектор зърнено-житни култури.

1.2.1.1. Анализ на постигнатия напредък по прилагане на ПРСР 2007-2013 г. и по постигане на целите, по оси

- **Мерки от Ос 1**

Мярка 111 „Професионално обучение, информационни дейности и разпространение на научни знания”

През 2015 г. по мярка 111 не е обявен период на прием и не са сключвани договори за подпомагане. Изплатени са публични средства в размер на 7 483 492 лева – с три пъти повече в сравнение с предходната година.

За целия период на прилагането ѝ (2008-2015 г.) по мярката са постъпили 236 заявления за подпомагане, с обща стойност на публичните разходи 74 907 140 лева. Сключени са 91 договора за финансова помощ, на обща стойност 30 685 570 лева. Извършени са плащания в размер на 17 916 755 лева.

До края на 2015 г. е приключено изпълнението на 62 проекта, извършени са окончателни плащания на обща стойност 16 428 720 лева.

Мярка 112 „Създаване на стопанства на млади фермери”

През целия период на прилагане на мярката се отчита изключително висок интерес от земеделски производители между 18- 40 г., които стартират своята земеделска дейност.

До края на 2015 г. по мярка 112 са подадени 9 590 заявления за подпомагане, с обща стойност на публичните разходи 594 563 200 лева. Одобрени са 5 678 договора за финансова помощ, с размер на публичните средства 275 348 967 лева.

Към 31.12.2015 г. размерът на изплатените средства по одобрени заявления възлиза на 225 914 865 лева.

Мярка 114 „Използване на консултантски услуги от фермери и собственици на гори“

Мярка 114 е сред мерките, към които се проявява слаб интерес от страна на потенциални кандидати. За периода на прилагане на ПРСР по мярката са сключени 96 договора за подпомагане, с общ размер на публичните средства 191 326 лева.

Напредъкът по изпълнение на заложените цели на база одобрени заявления за подпомагане показва изпълнение от 42% за подпомогнати земеделски производители и 43% за подпомогнати собственици на гори.

Мярка 121 „Модернизиране на земеделските стопанства“

Мярката е обект на значителен интерес от страна на потенциалните бенефициенти от самото начало на прилагане на ПРСР.

През 2015 г. е определен период на прием с бюджет 97 790 000 лева за инвестиции за закупуване на земеделска техника. Впоследствие бюджетът е увеличен с допълнителен ресурс от 23 469 600 лева. Постъпилите заявления за подпомагане са обработени до м. ноември 2015 г., а до края на годината са сключени договори за финансова помощ и се подадени заявки за плащане. Осъщественият прием на проектни предложения има положителен ефект върху усвояването на бюджета на ПРСР 2007-2013 г.

За целия период на прилагане на мярката (2008-2015 г.) са сключени 4 625 договора за подпомагане, със стойност на публичните разходи 1 077 688 957 лева. До края на 2015 г. към крайни бенефициенти са изплатени публични средства в размер 1 008 497 259 лева.

Мярка 122 „Подобряване икономическата стойност на горите“

За периода на прилагане на мярката се наблюдава слаб интерес към изпълнение на дейностите, като голяма част от подадените заявления за подпомагане са отхвърлени – 41% от всички подадени. Основни причини за това са дребната по размер частна собственост и ограничения обхват на допустимите за подпомагане бенефициенти - за подпомагане могат да кандидатстват само собственици на гори, но не и ползватели.

За периода 2008-2015 г. по мярка 122 са сключени 7 договора за финансово подпомагане, със стойност на договорената субсидия в размер на 1 155 726 лева. Общо изплатения финансов ресурс възлиза на 1 039 228 лева.

През 2015 г. не е определян прием на проектни предложения.

Мярка 123 „Добавяне на стойност към земеделски и горски продукти“

През 2015 г. по мярката не е определян период на прием на заявления за подпомагане.

За целия период на прилагане на мярката до края на 2015 г. са сключени 474 договора за подпомагане, с обща стойност на публичните средства в размер на 425 000 488 лева. На крайни бенефициенти са изплатени 373 472 253 лева.

От общия брой сключени договори най-голям е дялът на предприятията от хранително-вкусовата промишленост, с над 90% от общия размер на помощта по мярката. Предприятията,

свързани с преработка на горски продукти са 94, с размер на изплатената финансова помощ 58 243 724 лева.

Мярка 141 „Подпомагане на полупазарни стопанства в процес на реструктуриране“

През 2015 не е извършван прием на заявления за подпомагане по мярката. По сключени през предходните години договори е изплатена финансова помощ, в размер на 15 428 184 лева.

За периода 2008-2015 г. са сключени 4 625 договора за финансово подпомагане, с общ размер на субсидията 112 888 776 лева. Изплатеният публичен ресурс възлиза на 87 658 004 лева.

Напредъкът по постигане на целите въз основа на одобрени заявления и заявления с извършени плащания показва изпълнение от 96% от поставената цел за брой подпомогнати полупазарни стопани. Към края на 2015 г. от всички поети ангажименти (8 635 бр.) броят на завършените проектни предложения, които са получили окончателно плащане, са 1 420 или 16% от целта. Крайните резултати от прилагане на мярката ще бъдат налице на по-късен етап, тъй като приключването на проектите може да бъде осъществено през новия програмен период, със средства на ПРСР 2014-2020 г.

По показателя използвана площ и при одобрените и при платените заявления преобладават стопанства с площ под 5 ха (90% от бенефициентите). Стопанствата с площ между 5 и 10 ха представляват 6% от одобрените и от заявленията с плащания. Най-нисък е относителният дял на стопанствата с използвана площ над 10 ха - 3% и от одобрените и от платените заявления.

Мярка 142 „Създаване на организации на производители“

До края на 2015 г. по мярка 142 са одобрени за подпомагане 4 организации на производители, с които е договорена обща стойност на финансовата помощ в размер на 884 699 лева. За периода на прилагане на мярката общо са изплатени публични средства в размер на 233 069 лева, от които през 2015 г. – 125 013 лева.

Слабият интерес по мярката се дължи на трудния процес на коопериране на дребните земеделски стопанства, липсата на взаимно доверие, недостатъчни умения за управление на маркетингова организация от тяхна страна (водене на счетоводство, управление на търговско дружество/кооперация и др.), недостиг на собствен финансов ресурс за покриване на минималните задължителни разходи за функциониране на организацията и др.

Мярка 143 „Предоставяне на съвети и консултиране в земеделието в България и Румъния“

Национална служба за съвети в земеделието е избрана за единствен бенефициент по мярка 143 и предоставя пълен комплект от съветнически услуги на лицата, допустими за кандидатстване по мерки 141 "Подпомагане на полупазарни стопанства в процес на реструктуриране"; 112 "Създаване на стопанства на млади фермери"; 142 "Създаване на организации на производители" и 214 "Агроекологични плащания" от ПРСР 2007-2013 г.

През 2015 г. дейностите по мярка 143 са насочени към предоставяне на допълнителни съветнически услуги на одобрени по мярка 141 бенефициенти, които продължават да изпълняват вече поети ангажименти. Предоставени са 10 950 консултантски услуги, 1 024 съветнически услуги относно оценка на стопанството и установяване на подобрения във връзка със законоустановените изисквания за управление и 1 168 съветнически услуги за управление на земеделското стопанство и специфични съвети в областта на растениевъдството и/или животновъдството. Извършени са плащания в размер на 1 065 715 лева.

Общо за целия период на прилагане на мярката изплатените по нея публични средства

възлизат на 11 810 558 лева.

С най-голям относителен дял са съветническите услуги по мярка 141 – 9 341 или 55% от всички предоставени консултации, следвани от консултациите по мярка 112 – 4 406 бр. (26% от общия брой консултации).

- **Мерки от Ос 2**

Мярка 211 „Плащания на земеделски стопани за природни ограничения в планинските райони”

Прилагането на мярката е свързано с устойчиво управление на земеделските земи и е насочено към съхранение на земеделската дейност в планинските райони, подпомагане поддържането на ландшафта и съществуващото биоразнообразие и противодействие на обезлюдяването и изоставянето на земята в тези райони.

За целия период на прилагане на ПРСР по мярка 211 са изплатени общо 321 561 230 лева публични средства. Плащанията през 2015 г. са в размер на 1 925 603 лева.

Качественият анализ на прилагането на мярката показва, че тя допринася в значителна степен за постигане на целите, заложи с индикаторите за резултат, като подпомага 135% от предвидените по мярката стопанства от планински райони. Целта за подпомогната площ на база оторизирани заявления е изпълнена на 110%.

Мярка 212 „Плащания на земеделски стопани в райони с ограничения, различни от планинските райони”

За периода 2007 г.- 2015 г. по мярка 212 са изплатени публични средства в размер на 100 444 666 лева, в т. ч. през 2015 г. – 6 800 559 лева. По нея се подпомагат повече на брой по-дребни фермери, което допринася за постигане на целта за противодействие на обезлюдяването на тези райони.

Качественият анализ на прилагането на мярката показва, че заложените цели се постигат във висока степен. За Кампания `2014 изпълнението на целта за подпомогнати стопанства е 231%, а за подпомогната площ - 117%.

Мярка 213 „Плащания по Натура 2000 и плащания, свързани с Директива 2000/60/ЕС за земеделска земя”

Последната година, в която бенефициентите подават заявления за подпомагане по мярка 213 „Плащания по Натура 2000 и плащания, свързани с Директива 2000/60/ЕЦ(WFD) ” от ПРСР 2007-2013 г. е в рамките на годишната кампания по директни плащания `2014. От кампания `2015 подпомагането се осъществява чрез мярка 12 "Плащания по Натура 2000 и Рамковата директива за водите" от ПРСР 2014-2020 г.

За периода на нейното прилагане (2011-2015 г.) по мярката са изплатени 97 147 307 лева, от които през 2015 г. – 3 201 526 лева. Данните за кампания `2014 показват, че общият размер на заявената за подпомагане площ е 348 728 ха – с 63% повече спрямо предходната кампания.

Мярка 214 „Агроекологични плащания“

Съгласно условията на т. нар. „Преходен регламент“ (Регламент 1310/2013), от 2016 г. разходи по поетите и изпълнявани ангажименти за всички допустими заявления по мярка 214, извършени след крайния допустим срок за плащания по ПРСР 2007-2013 г. могат да бъдат отнесени към бюджета на мярка 10 „Агроекология и климат“ и мярка 11 „Биологично земеделие“ от ПРСР 2014-2020 г.

През 2015 г. по мярка 214 са изплатени публични средства в размер на 254 911 159 лева от бюджета на ПРСР 2007-2013 г., а за целия период на прилагане на Програмата - 905 035 732

лева, което представлява 62% от общо платените публични средства по Ос 2 на ПРСР 2007-2013 г.

Най-голям е интересът към направления „Биологично растениевъдство” (около 35% от постъпилите заявления), „Въвеждане на сеитбообращение за опазване на почвите и водите” (около 29% от заявленията), „Опазване на застрашени от изчезване местни породи“ и „Възстановяване и поддържане на затревени площи с висока природна стойност” - ВПС1 по около 14% от подадените заявления.

Анализът на данните за декларираните площи показва, че земеделските стопани имат засилен интерес към извършването на дейности по направления „Въвеждане на сеитбообращение за опазване на почвите и водите” – около 88 % от всички декларирани площи по мярката, „Възстановяване и поддържане на затревени площи с висока природна стойност” – около 5 % от площите, следвани от „Биологично растениевъдство”, „Поддържане на местообитанията на защитени видове в обработваеми земи, разположени в орнитологични важни места (ВПС-4)“ и „Традиционни практики за сезонна паша/пасторализъм”, съответно около 5%, 1.5% и 1% от заявените площи.

Мярка 223 „Първоначално залесяване на неземеделски земи”

През 2015 г. по мярката не е обявен прием.

Общият брой на сключените договори за подпомагане през периода 2008-2015 г. е 74, със стойност на публичните разходи в размер на 20 838 453 лева. Извършените плащания възлизат на 11 919 482 лева. За подпомагане кандидатстват основно обществените собственици на гори – 93% от одобрените проекти са на общини и на държавни горски и ловни стопанства.

Анализът на изпълнение на целите на мярката показва, че в най-висока степен се постигат целите за съхраняване качество на почвата - 51% на база одобрени и 49% на база проекти с плащане. Изпълнението на индикаторите за качество на водата е 9% на база одобрени и 7% на база проекти с плащане; на индикаторите за биоразнообразие и горско стопанство с висока природна стойност - 9% на база одобрени и 8% за проекти с плащане.

Мярка 226 „Възстановяване на горския потенциал и въвеждане на превантивни дейности”

През 2015 г. не е провеждан прием по мярката. Изплатените публични средства възлизат на 19 917 419 лева.

За периода 2008-2015 г. са сключени 128 договора за финансово подпомагане, със стойност на публичните разходи в размер на 34 540 928 лева. Извършени са плащания на обща стойност 29 971 139 лева.

Анализът на напредъка за постигане на целите за 2015 г. показва, че за индикатора за залесени площи, целта от 170 000 ха е изпълнена на 196% на база проекти с плащане. В по-ниска степен се изпълнява индикатора за общ обем на инвестициите – 52,8% при проекти с плащане. За индикатора за възстановителни дейности изпълнението на целта е 13,7%.

Мярка 311 „Разнообразяване към неземеделски дейности”

През последната година от прилагането на мярката интересът за кандидатстване по нея нараства значително. Общият брой на успешно приключените проекти към края на 2015 г. е 446, със стойност на публичните разходи в размер на 143 740 359 лева.

Само през 2015 г. по мярка 311 са изплатени публични средства в размер на 61 733 289 лева - реално почти половината от плащанията за целия период на прилагане на ПРСР 2007-2013 г.

По отношение на заложените цели на база сключени договори, индикаторът за брой подпомогнати бенефициенти се изпълнява в ниска степен – 16%, а за реализирани инвестиции - с 82%. При договорите с плащане изпълнението на тези цели е съответно 15% и 75%.

Мярка 312 „Подкрепа за създаване на микропредприятия”

За целия период на прилагане на ПРСР по мярката са одобрени 764 проекта, със стойност на публичните разходи в размер на 229 163 346 лева. Към края на 2015 г. окончателно са приключени 740 проекта, а изплатените публични средства възлизат на 210 320 769 лева.

През 2015 г. по мярка 312 са извършени плащания в размер на 45 064 059 лева публични средства.

От одобрените проекти преобладават тези за развитие на туризма (63%), с обща стойност на инвестициите 210 248 500 лева, следвани от проекти за инвестиции за производство на енергия от възобновяеми източници (27% от проектите) и стойност на инвестициите 108 351 320 лева.

Чрез реализацията на проекти за туристически дейности са осигурени 1 622 работни места, което представлява 72% от всички създадени работни места по мярката, при среден размер на инвестиционните разходи за едно работно място над 129 000 лева.

Мярка 313 „Насърчаване на туристическите дейности”

През 2015 г. по мярката са изплатени 14 901 818 лева. За периода 2008-2015 г. са сключени 188 договора за финансово подпомагане, с обща стойност на публичните разходи в размер на 55 174 265 лева.

Към края на 2015 г. окончателно са приключени 179 проекта, на стойност 45 437 324 лева.

Съществен напредък са отчита по отношение на индикатора за брой създадени работни места при проектите с окончателно плащане - целта е изпълнена на 163%.

Мярка 321 „Основни услуги за населението и икономиката в селските райони”

През 2015 г. общините, сключили договори за финансово подпомагане по мярката, активизират съществено дейностите по реализация на заложените в проектите инвестиции. Извършените през годината плащания възлизат на 496 187 498 лева. За периода на прилагане на ПРСР до края на 2015 г. по мярката е изплатен публичен ресурс в размер на 1 460 633 926 лева.

Най-голям дял от одобрените проекти (37%) и от публичните разходи (44%) са насочени към подобряване на екологичната инфраструктура. Следват проектите с културна и социална насоченост (35% от одобрените по мярката проекти и 23% от одобрената субсидия). Инвестициите, свързани с подобряване на мобилността също имат значителен дял - 22% от одобрените проекти и 32% от одобрените публични разходи.

Постигнато е високо изпълнение (100%) на заложените цели за водоснабдителна и канализационна мрежа. Целта за брой на създадени/обновени спортни съоръжения е изпълнена със 174%.

Мярка 322 „Обновяване и развитие на населените места”

През 2015 г. по мярка 322 са извършени плащания на стойност 108 627 184 лева, което представлява 27,5% от изплатените средства през целия период на нейното прилагане.

Сключени са общо 543 договора за финансово подпомагане, с размер на публичните разходи 484 987 859 лева. Броят на успешно приключените проекти с окончателно плащане възлиза на 538.

Според вида на подкрепяната дейност, най-голям брой проекти с плащания са насочени към ремонт на съществуващи улици - 150 броя (23% от всички проекти), следват проектите за

осветление - общо 123 (19%), за рехабилитация на съществуващи площи и тротоари – 106 броя (16%) и за реконструкция и обновяване на съществуващи паркове и зелени площи - 86 броя 13 % от проектите).

- **Мерки от Ос 4 ЛИДЕР**

Прилагането на подхода „Лидер“ в рамките на ПРСР 2007-2013 г. дава възможност за реализация на планираните мерки и подмерки на територията на страната и в рамките на създадения местен капацитет. През 2015 г. по мерките от ос 4 Лидер са платени общо 51 077 820 лева публични средства, а за целия период на прилагане на мярката - общо 103 368 571 лева.

В резултат на дейността на МИГ са одобрени и финансирани 1 351 проекта в селските райони. Местните инициативни групи успешно изпълняват и дейностите си по управление и придобиване на умения и постигане на обществена активност.

Мярка 41 „Прилагане на стратегии за местно развитие“ и мярка 431-1 „Управление на МИГ, придобиване на умения и постигане на обществена активност в териториите на избрани и одобрени Местни инициативни групи“

Одобряването на стратегиите на местните инициативни групи на територията на страната се осъществи през 2011 г. и 2012 г. В рамките на проведените два приема са одобрени за реализация стратегиите за местно развитие на 35 МИГ, които обхващат 1 112 населени места, 25% от територията и 28% от населението на селските райони.

През 2015 г. се финализира изпълнението на проекти, одобрени в рамките на стратегиите на МИГ.

Анализът на напредъка за постигане на целите показва, че целта за брой подпомогнати МИГ е изпълнен в рамките на 70%, а за индикатора, свързан с обхваната от МИГ обща площ изпълнението е 72%. Индикаторът за обхванато от МИГ население е изпълнен на 64%.

Реализирането на подхода ЛИДЕР през програмния период 2007-2013 г. може да бъде оценено като успешно, а натрупаният опит е добра основа за прилагането му през програмния период 2014-2020 г.

Мярка 421 „Вътрешнотериториално и транснационално сътрудничество“

За периода на нейното прилагане по мярката са сключени общо 22 договора, с размер на финансовата помощ 2 386 076 лева. Изплатените средства по поети ангажименти за 2015 г. възлизат на 373 558 лева, а за целия период на прилагане на мярката - на 598 187 лева.

Мярка 511 „Техническа помощ“

За периода на прилагане на ПРСР 2007-2013 г. по мярка 511 са платени общо 74 581 808 лева публични средства, от които през 2015 г. - 14 715 155 лева.

1.2.1.2. Финансово прилагане на ПРСР 2007-2013 г.

Към 31.12.2015 г. по Програмата за развитие на селските райони 2007-2013 г. са изплатени публични средства в размер на 6 010 157 026 лева или 99% от бюджета на Програмата. От тях, към крайни бенефициенти са 5 927 896 076 лева (ЕЗФРСР и национални средства) и по схемата за финансов инженеринг (Гаранционен фонд по ПРСР) - 82 260 948 лева.

Най-голям относителен дял в усвояването на средствата имат мерките от Ос 1 (изплатени 1 808 875 964 лева или усвояемост на бюджета 99,5%) и Ос 2 (изплатени 1 466 079 556 лева или усвояемост на бюджета 99,7%).

При мерките от приоритетна Ос 3 също е налице висок процент (98%) на платените средства на база сключени договори, основно за сметка на плащанията по така наречените общински мерки - над 90% изплатени средства от договорените по отделните мерки в Ос 3.

Плащанията в рамките на подхода Лидер през 2015 г. бележат значителен ръст спрямо нивата от 2014 г., като са разплатени 99% от договорените средства.

Таблица IV.9. Изплатени финансови средства по ПРСР за периода 2008-2015 г., по мерки, лева

Мярка	ОС/Мярка	Изплатени финансови средства
111	Професионално обучение, информационни дейности и разпространяване на научни знания	17 916 755
112	Създаване на стопанства на млади фермери	225 914 865
114	Използване на консултантски услуги от фермери и собственици и/или ползватели на гори*	73 026
121	Модернизиране на земеделските стопанства	1 051 876 387*
122	Подобряване на икономическата стойност на горите	1 039 228
123	Добавяне на стойност към земеделски и горски продукти	412 354 074*
141	Подпомагане на полупазарни стопанства	87 658 004
142	Създаване на организации на производители	233 069
143	Предоставяне на съвети и консултиране в земеделието в България и Румъния	11 810 558
	Общо ОС 1	1 808 875 964
211	Плащания за природни ограничения на фермери в планински райони	321 561 230
212	Плащания за природни ограничения на фермери в райони, различни от планинските	100 444 666
213	Плащания по Натура 2000 и плащания, свързани с Директива 2000/60/ЕС	97 147 307
214	Агроекологични плащания	905 035 732
223	Първоначално залесяване на неземеделски земи	11 919 482
226	Възстановяване на горския потенциал и въвеждане на превантивни дейности	29 971 139
	Общо ОС2	1 466 079 556
311	Разнообразяване към неземеделски дейности	143 740 359
312	Подкрепа за създаване и развитие на микропредприятия	210 320 769
313	Насърчаване на туристическите дейности	45 437 324
321	Основни услуги за икономиката и населението в селските райони	1 460 633 926
322	Обновяване и развитие на населените места	395 422 015
	Общо ОС3	2 255 554 392
41	Прилагане на стратегиите за местно развитие, в т. ч:	76 761 487
411	- по ОС 1	20 801 676
412	- по ОС 2	990 190
413	- по ОС 3	54 969 621
421	Междутериториално и транснационално сътрудничество	598 187
431	Управление на МИГ, придобиване на умения и постигане на обществена активност на съответната територия	26 008 897
	Общо ОС4	103 368 571

Мярка	ОС/Мярка	Изплатени финансови средства
511	Техническа помощ	74 581 808
611	Доплащания към директните плащания	301 696 732
	ОБЩО ПРСР 2007-2013	6 010 157 026

Източник: МЗХ, УО на ПРСР

* Включва и гаранционен фонд

1.2.2. Програма за развитие на селските райони 2014-2020 г.

През 2015 г. с Решение на Европейската комисия С (2015) 3480 от 26 май 2015 г. официално е одобрена Програмата за развитие на селските райони за периода 2014- 2020 г.

Общият бюджет на ПРСР е в размер на 5 706 727 515 лева, в т.ч. принос от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони в размер на 4 628 825 042 лева и национално съфинансиране - 1 077 902 473 лева. В съответствие с целите на европейската политиката за развитие на селските райони, в Програмата са заложили три основни цели:

- Повишаване на конкурентоспособността и балансирано развитие на селското и горското стопанство и преработваща промишленост;
- Опазване на екосистемите и устойчиво управление, използване на природните ресурси в земеделието, горското стопанство и хранителната промишленост, предотвратяване на климатичните промени и приспособяване към тях;
- Социално-икономическо развитие на селските райони, осигуряващо нови работни места, намаляване на бедността, социално включване и по-добро качество на живот.

ПРСР е насочена към реализацията на шест приоритета и 16 приоритетни области на политика:

Приоритет 1: Стимулиране на трансфера на знания и иновациите в областта на селското и горското стопанство и селските райони;

Приоритет 2: Повишаване на жизнеспособността на земеделските стопанства и конкурентоспособността на всички видове селскостопанска дейност във всички региони, и насърчаване на новаторските технологии в селското стопанство и устойчивото управление на горите – заделен бюджет в размер на 727 557 600 лева публични средства (12,7% от всички средства по ПРСР);

Приоритет 3: Насърчаване на организацията на хранителната верига, включително преработката и предлагането на пазара на селскостопански продукти, на хуманното отношение към животните и управлението на риска в селското стопанство, с бюджет от 533 933 400 лева (9,4% от средствата по ПРСР);

Приоритет 4: Възстановяване, опазване и укрепване на екосистемите, свързани със селското и горското стопанство – заделен бюджет в размер на 1 922 551 400 лева публични средства (33,7% от всички средства по ПРСР);

Приоритет 5: Насърчаване на ефективното използване на ресурсите и подпомагане на прехода към нисковъглеродна и устойчива на изменението на климата икономика в селското стопанство, сектора на храните и горското стопанство - бюджет в размер на 842 167 480 лева публични средства (14,8% от средствата по ПРСР);

Приоритет 6: Насърчаване на социалното приобщаване, намаляването на бедността и икономическо развитие в селските райони – заделен бюджет в размер на 1 594 368 160 лева публични средства (27,9% от всички средства по ПРСР);

Техническа помощ – заделен бюджет в размер на 86 250 780 лева публични средства (1,5% от средствата по ПРСР).

1.2.2.1. Напредък по прилагане на ПРСР 2014-2020 г. през 2015 г.

През 2015 г. е изготвена нормативната уредба, регламентираща реда и условията за прилагане на мерки и подмерки, по които са проведени приеми през годината: Наредба № 4 от 24.02.2015 г. за прилагане на мярка 11 „Биологично земеделие“; Наредба № 5 от 24.02.2015 г. за прилагане на мярка 12 „Плащания по Натура 2000 и Рамковата директива за водите“; Наредба № 6 от 24.02.2015 г. за условията и реда за прилагане на Мярка 13 „Плащания за райони с природни или други специфични ограничения“; Наредба № 7 от 24.02.2015 г. за прилагане на мярка 10 „Агроекология и климат“; Наредба № 9 от 21.03.2015 г. за прилагане на подмярка 4.1 „Инвестиции в земеделски стопанства“ от мярка 4 „Инвестиции в материални активи“; Наредба № 13 от 19.05.2015 г. за прилагане на подмярка 2.1. „Помощ за осигуряване на консултантски услуги“ от мярка 2 „Консултантски услуги, услуги по управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството“; Наредба № 14 от 28.05.2015 г. за прилагане на подмярка 6.1 „Стартова помощ за млади земеделски стопани“ от мярка 6 „Развитие на стопанства и предприятия“; Наредба № 16 от 30.07.2015 г. за условията и реда за прилагане на подмярка 19.1 „Помощ за подготвителни дейности“ от мярка 19 „Водено от общностите местно развитие“; Наредба № 17 от 19.08.2015 г. за прилагане на мярка 20 „Техническа помощ“; Наредба № 20 от 27.10.2015 г. за прилагане на подмярка 4.2 „Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти“ от мярка 4 „Инвестиции в материални активи“.

1.2.2.2. Напредък по прилагане на ПРСР 2014-2020 г. през 2016 г.

Таблица IV.10. Резултати от прилагане през 2016 г. на мерки от ПРСР 2014-2020 г., по които е осъществен прием през 2015 и 2016 г.

Наименование на мярка/подмярка	Постъпили заявления за подпомагане		Сключени договори		Изплатени публични средства (лева)
	брой	Общо публични разходи (лева)	брой	Общо публични разходи (лева)	
Мярка 2 "Консултантски услуги, услуги по управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството"	-	-	-	-	1 029 001
Мярка 4 "Инвестиции в материални активи"	3 959	2 055 588 188	749	291 061 162	9 127 464
Подмярка 4.1 „Инвестиции в земеделски стопанства“	3 362	1 232 530 413	749	291 061 162	9 127 464
Подмярка 4.2 „Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти“	597	823 057 775	-	-	-
Мярка 6 "Развитие на стопанството и стопанската дейност"	2 664	130 256 280	1 221	59 700 795	53 515 382
Подмярка 6.1 "Стартова помощ за млади земеделски производители"	2 664	130 256 280	1 221	59 700 795	53 515 382

Наименование на мярка/подмярка	Постъпили заявления за подпомагане		Сключени договори		Изплатени публични средства (лева)
	брой	Общо публични разходи (лева)	брой	Общо публични разходи (лева)	
Мярка 7 "Основни услуги и обновяване на селата в селските райони"	348	209 752 376	-	-	-
Подмярка 7.6. "Проучвания и инвестиции, свързани с поддържане, възстановяване и подобряване на културното и природното наследство на селата"	348	209 752 376	-	-	-
Мярка 9 "Учредяване на групи и организации на производителите"	-	-	-	-	50 387
Мярка 10 "Агроекология и климат"	3 819	-	-	-	25 799 527
Мярка 11 "Биологично земеделие"	2 116	-	-	-	28 119 231
Мярка 12 "Плащания по „Натура-2000“ и Рамковата директива за водите"	10 787	-	-	-	46 127 289
Мярка 13 "Плащания за райони, изправени пред природни или други специфични ограничения"	36 232	-	-	-	84 632 138
Подмярка 13.1 "Компенсаторни плащания за хектар използвана земеделска площ в планински райони"	25 821	-	-	-	
Подмярка 13.2 Компенсаторни плащания за хектар използвана земеделска площ в други райони със съществени природни ограничения"	10 411	-	-	-	
"Водено от общностите местно развитие" (ЛИДЕР)	133	6 748 130	66	3 366 616	-
Подмярка 19.1. "Помощ за подготвителни дейности"	133	6 748 130	66	3 366 616	-
Техническа помощ	51	3 727 401	21	628 183	-
ОБЩО	60 109	2 406 072 373	2 057	354 756 757	248 400 420

Източник: МЗХ, УО на ПРСР

Забележка: Част от платени суми по мерки 6,9,10,11 са от продължаващо изпълнение на ангажименти от програмен период 2007-2013, вкл. суми от М 141 и М 223 от ПРСР 2007-2013 г.

1.3. Допълнително държавно подпомагане

В допълнение към подпомагането по двата стълба на ОСП, земеделският сектор в България получава финансова подкрепа с национални средства по схеми за държавни помощи, краткосрочни и дългосрочни кредити, отпускани от ДФ „Земеделие“.

Държавното подпомагане на земеделските производители се извършва

1.3.1. Държавни помощи

Основната цел на политиката за държавните помощи в областта на земеделието е подобряване на икономическата ефективност на земеделските стопанства и жизнения стандарт на заетите в сектора.

Държавните помощи в земеделието се предоставят в съответствие със законодателството на ЕС в тази област и съобразно възможностите на държавния бюджет. Като допълнително средство за подпомагане на отрасъла, те се насочват към приоритетни и чувствителни сектори, които не са обхванати от европейските фондове или при извънредни ситуации.

Основните моменти в политиката на държавно подпомагане на земеделието в България за периода 2015 - 2020 г. са:

- приоритетно подпомагане на традиционни за България, но уязвими селскостопански сектори, които имат значителен потенциал за развитие;
- насочване на политиката на държавните помощи към намаляване на диспропорциите между отделните селскостопански сектори;
- обръщане на особено внимание на малките и средните земеделски стопани;
- адаптиране на държавното подпомагане в селското стопанство към новата законодателна рамка на ЕС за държавните помощи в земеделието, която се прилага през периода 2015-2020 г., чрез пренотификация на утвърдените помощи от предишния период и нотификация на нови помощи.

Предвид изтичането на срока на прилагане на държавните помощи в земеделието, съществували през програмния период 2007-2013 г. (удължен до края на 2014 г.) е направена оценка на възможностите за оптимално насочване на ограничени ресурс за държавни помощи към най-нуждаещите се сектори и дейности, като са разработени и нотифицирани пред ЕК помощите, които ще се прилагат за периода 2015-2020 г.

Всички планирани за прилагане схеми на държавни помощи, към 2015 г., са одобрени от ЕК и се прилагат.

Направленията и схемите за подпомагане, прилагани през периода 2007-2014 г., се запазват и за периода 2015-2020 г.

През 2015 г. са прилагани съществуващи през предходни години схеми на държавни помощи в секторите „Растениевъдство” и „Животновъдство”, както и две схеми на държавна помощ под формата на данъчно облекчение за двата сектора, едната от които е с инвестиционен характер.

Схемите на държавни помощи могат да се обобщят в следните направления:

- *Инвестиционни помощи*
 - Държавна помощ за инвестиции за изграждане на търговски помещения и закупуване на търговско оборудване на земеделски стопани, осъществяващи директни доставки на малки количества суровини и храни от селскостопански животни. Прилаганата инвестиционна помощ има за цел обновяване на материално-техническата база в земеделието и затваряне на производствения цикъл;
 - Държавна помощ за инвестиции в земеделски стопанства чрез преотстъпване на корпоративен данък. Данъчното облекчение има за цел да насърчи инвестициите в нови сгради и нова земеделска техника при производството на непреработена растителна и животинска продукция.
- *Компенсаторни помощи*
 - Държавна помощ за компенсиране на щетите по земеделските култури, причинени от неблагоприятни климатични събития, които могат да бъдат приравнени на природни бедствия;

- Помощ за компенсиране на материални щети по загинали селскостопански животни и унищожени пчелни кошери;
- Държавни помощи за превенция на болести по растения и животни;
- Държавна помощ за съфинансиране на застрахователни премии при застраховане на селскостопанска продукция.

Компенсаторните помощи са особено важни за земеделските стопани, тъй като земеделието е силно зависимо и уязвимо от природните условия, нашествието на вредители, болести по растения и животни. Този тип помощи предоставят възможност стопаните да бъдат максимално защитени от непредвидими неблагоприятни обстоятелства.

- *Помощи, насочени към гарантиране използването на качествен посевен материал в растениевъдството и поддържане на високо ниво на развъдната дейност в животновъдството*
 - Държавна помощ за участие на земеделски стопани в схема за качество за производство на качествени семена и посадъчен материал;
 - Държавна помощ за водене на родословна книга и определяне на продуктивните качества на животните.

С прилагането на помощите от този вид се цели увеличаване на производството и използването на сертифицирани (качествени) семена за зърнени, фуражни, маслодайни култури, картофи, тютюн, памук и зеленчукови култури, както и подпомагане на селекционните дейности в животновъдния сектор, което от своя страна е насочено към увеличаване не само на броя на фермите и животните под селекционен контрол, но и запазване на положителната тенденция на увеличение на средния брой животни в стопанство, както и промяна в продуктивните показатели, характеризиращи вида и породата.

- *Помощи, насочени към повишаване на качеството на храните и суровините от животински произход чрез отделяне на особено внимание на хуманно отношение към животните*
 - Държавна помощ за реализиране на доброволно поети ангажименти за хуманно отношение към свинете;
 - Държавна помощ за реализиране на доброволно поети ангажименти за хуманно отношение към птиците.

Съществуващите схеми за хуманно отношение към свине и птици, нотифицирани през програмен период 2007-2013 г., ще продължат да се прилагат до края на 2017 г.

- *Помощ за участие в изложения*

Подпомагането от този вид допринася както за промотиране на българската селскостопанска продукция на пазара, така и за популяризиране на рентабилните сортове растения, породи животни, иновационни и ефективни технологии и практики сред българските земеделски стопани. Прилага се в сектори „Растениевъдство“, „Животновъдство“ и „Преработка на земеделски продукти“.

- *Минимални помощи (de minimis)*

Правилото de minimis се прилага по отношение на помощи, които поради малкия си размер не застрашават конкуренцията и могат да се предоставят от държавите—членки без необходимост от одобрение от Европейската комисия. Съгласно Регламент (ЕС) № 1408/2013 г., максималният размер на помощите de minimis в сектора на производството на селскостопански продукти е 15 000 евро на стопанство за период от три последователни данъчни години.

Този тип помощи обикновено целят бърз ефект при наличие на съществени затруднения от различно естество в определен селскостопански сектор..

През 2015 г. общата подкрепа в сектор земеделие под формата на държавни помощи е в размер на 199,3 млн. лева, от които 119,6 млн. лева по схеми на държавни помощи и помощи de minimis, администрирани от ДФЗ и 79,7 млн. лева - по 2 схеми за данъчни облекчения (преотстъпване на корпоративен данък за данъчна 2015 г. и намалена акцизна ставка на газьол).

В рамките на годината са предоставени общо 32,8 млн. лева помощи de minimis за животни, пчелни семейства, коне под селекционен контрол и зеленчуци.

По данни на Националната агенция по приходите, размерът на декларираното преотстъпване на корпоративен данък за 2015 г. по държавната помощ за инвестиции в земеделските стопанства чрез преотстъпване на корпоративен данък е 38,1 млн. лева (при 43,6 млн. лева за данъчната 2014 г.). По тази помощ, администрирана от НАП, през годината са се възползвали 2 042 земеделски стопани.

Таблица IV.11. Държавни помощи в земеделието през 2015 г.

Държавна помощ	Усвоен финансов ресурс - лева	Брой бенефициенти
Помощ за компенсиране разходите на земеделски производители, свързани с изпълнение на мерки по Националната програма за контрол на вредителите в трайните насаждения през зимния период	1 834 589	1 484
Помощ за компенсиране разходите на земеделски стопани, свързани с изпълнение на мерки по Националната програма за контрол на вредителите в трайните насаждения през зимния период	882 128	1 427
Помощ за съфинансиране на застрахователни премии при застраховане на селскостопанска продукция	1 138 225	285
Помощ за компенсиране на материални щети по загинали селскостопански животни и унищожени пчелни кошери	285 105	18
Помощ за участие на земеделски стопани в схема за качество за производство на семена и посадъчен материал	1 350 000	504
Помощ за участие в киноложки изложби	30 000	10
Помощ за инвестиции за изграждане на търговски помещения и закупуване на търговско оборудване на земеделски стопани, осъществяващи директни доставки на малки количества суровини и храни от селскостопански животни*	46 208	6
Помощ за участие в изложения	499 195	194
Помощ за компенсиране разходите на земеделски стопани, свързани с изпълнение на мерки по Националната програма от мерки за контрол на Доматен миниращ молец	1 990 235	214
Помощ за компенсиране разходите на земеделски стопани, свързани с изпълнение на мерки по „Национална програма от мерки за контрол на почвени неприятели по картофите от сем. Телени червеи	441 842	125
Помощ за създаване и поддържане на родословна книга и за определяне продуктивността и генетичните качества на животните	3 999 674	3 195
Помощ за компенсиране на разходите на земеделските стопани, свързани с изпълнение на мерки по Държавната профилактична програма и Програмите за надзор и ликвидиране на болести по животните	13 797 842	62 685
Държавна помощ за компенсиране на щетите по земеделските култури, причинени от неблагоприятни климатични събития, които могат да бъдат приравнени на природни бедствия	5 525 511	807
Помощ за реализирането на доброволно поети ангажменти за хуманно отношение към свинете	27 733 135	99
Помощ за реализирането на доброволно поети ангажменти за хуманно отношение към птиците	27 264 827	304

Помощи de minimis	32 772	19 227
Общо държавни помощи и de minimis, предоставяни от ДФЗ*	119 590 942	
Помощ за намалена акцизна ставка върху газьола, използван при първично селскостопанско производство чрез използване на система от ваучери за гориво – II транш	41 635 189	6 410
Помощ за инвестиции в земеделски стопанства чрез преотстъпване на корпоративен данък - за 2015 г.	38 075 290	2 042
ОБЩО по схеми за държавни помощи (вкл. и чрез данъчни облекчения) и de minimis	199 301 421	

Източник: ДФ „Земеделие“, Национална агенция по приходите, Агенция „Митници“

*Част от земеделските стопани, подпомогнати с помощи от типа de minimis са получили подпомагане и по други схеми на държавни помощи.

По отношение на държавната помощ за намалена акцизна ставка върху газьола, използван при първично селскостопанско производство, на втория етап от помощта 9 954 земеделски стопани са подали окончателни декларации. Определената окончателна отстъпка от акциза е в размер на 0,37 лв. за литър газьол. От 07.09.2015 г. до 25.09.2015 г. на бенефициентите са раздадени полагащите им се ваучери за втория етап на помощта. Ваучерите могат да бъдат използвани за покупка на газьол до 30.09.2016 г.

Данни за периода януари-юни 2016 г.

Заделеният ресурс за държавни помощи в селското стопанство през 2016 г. е 104,7 млн. лева за схеми на държавни помощи и помощи de minimis, прилагани от ДФЗ. Към м. октомври 2016 г. с решения на Управителния съвет на ДФЗ са разпределени близо 100% от бюджета, като са усвоени 64,4 млн. лева или близо 62% от общия бюджет.

1.3.2. Краткосрочно кредитиране

През 2015 г. ДФ „Земеделие“ е предоставил общо близо 2,8 млн. лева под формата на краткосрочни кредити на земеделските стопани, при малко над 3 млн. лева през 2014 г. Средствата са предоставени изцяло по целеви кредит за закупуване на минерален тор и/или семена и използването на неокончателно сертифицирани собствени семена за производство на пшеница - реколта 2016 г.

През годината са разсрочени кредити за животновъди, птицевъди и свиневъди, получени през периода 2008 – 2012 г., както и кредити за отглеждане на картофи, реколта 2011 г.

Утвърденият ресурс за предоставяне на краткосрочни кредити от ДФЗ през 2016 г. е 30 млн. лева.

1.3.3. Инвестиционни схеми за подпомагане на ДФЗ

През 2015 г. националното подпомагане за насърчаване на инвестициите в селското стопанство се осъществява чрез прилагането на схеми за кредитиране и за държавни помощи, както следва:

- Схема за рефинансиране със средства на ДФ „Земеделие“ за предоставяне на кредити на лица с одобрени проекти и сключени договори за отпускане на финансова помощ по мерки от Програма за развитие на селските райони за периода 2007 – 2013 г.;
- Схема за кредитиране със средства на ДФ „Земеделие“ на лица с одобрени проекти по „Национална програма по пчеларство за тригодишния период 2014 – 2016 г.“;
- Кредитна схема на ДФ „Земеделие“ за инвестиции в селското стопанство;
- Схема за кредитиране и държавна помощ „Инвестиции за изграждане на търговски помещения и закупуване на търговско оборудване за земеделски производители,

осъществяващи директни доставки на малки количества суровини и храни от животински произход”.

Схема за рефинансиране със средства на ДФ “Земеделие” за предоставяне на кредити на лица с одобрени проекти и сключени договори за отпускане на финансова помощ по мерки от Програма за развитие на селските райони за периода 2007 – 2013 г.

С цел осигуряване на финансов ресурс за реализация на проектите по мерките от ПРСР, за пета поредна година е прилагана Схема за рефинансиране със средства на ДФ „Земеделие” на търговските банки за кредити по проекти по мерки 41, 121, 122, 123, 223, 226, 311, 312 и 322 от ПРСР. В условията на затруднен достъп до банково кредитиране, схемата дава възможност на широк кръг от кандидати да се възползват и да реализират одобрените си проекти, което допринася за повишаване усвояемостта на средствата по ПРСР. По условията на схемата за рефинансиране участват 22 търговски банки, с които са сключени договори.

Кредитирането по схемата се осъществява при изгодни и достъпни условия. Размерът на годишния лихвен процент е до 7,0% и е фиксиран за целия срок на кредита. Срокът за погасяване на кредитите е до 60 месеца, включително срока за усвояване и гратисния период.

През 2015 г. е ангажиран финансов ресурс за рефинансиране на 67 броя кредити на обща стойност 16,7 млн. лева. Чрез тези кредити ще се реализират инвестиции на обща стойност над 35 млн. лева.

Общо за отчетния период са предоставени средства в размер на 21,5 млн. лева, с които са рефинансирани цялостно или частично 124 банкови кредита, включително и одобрени през 2014 г.

Таблица IV.12. Разпределение на средствата на ДФЗ за рефинансиране на кредити по мерки от ПРСР през 2015 г.

Мярка от ПРСР	Рефинансирана сума			
	Брой кредити	Отн. дял (%)	Рефинансирана сума за кредит (лева)	Отн. дял (%)
121 „Модернизирание на земеделските стопанства”	57	45,97%	13 789 449,23	64,02%
123 „Добавяне на стойност към земеделски и горски продукти”	-	-	-	-
311 „Разнообразяване към неземеделски дейности”	15	12,10%	1 956 088,66	9,08%
312 „Подкрепа за създаване и развитие на микропредприятия”	15	12,10%	2 934 945,88	13,63%
41 „Прилагане на стратегии за местно развитие”	37	9,83%	2 857 816,14	13,27%
Общо	124	100,00%	21 538 299,91	100,00%

Източник: ДФЗ

Схема за кредитиране със средства на ДФ „Земеделие” на лица с одобрени проекти по „Национална програма по пчеларство за тригодишния период 2014 – 2016 година” (НПП)

Чрез тази схема за кредитиране, прилагана за четвърта поредна година, е дадена възможност на по-голям брой земеделски производители да осигурят необходимия им финансов ресурс за реализация на одобрените им проекти по мерки Б и Г от НПП – за разходите за закупуване на препарати за борба срещу вароатозата, за закупуване на кошери, пчелни семейства и пчелни майки. По схемата се прилага лихвен процент в размер на 5% годишна лихва.

През 2015 г. по схемата са финансирани 119 кредита, като сумата на предоставените средства е 551,7 хил. лева. Съгласно условията на схемата кредитите се погасяват чрез прихващане на дължимите суми от полагащата се субсидия. Напълно погасени са 117 броя от кредитите, а за останалите 2 броя са договорени погасителни планове за издължаването им.

Кредитна схема на ДФ „Земеделие” за инвестиции в селското стопанство

Кредитната схема на ДФ „Земеделие” за инвестиции в селското стопанство е с три основни направления - „Растениевъдство”, „Животновъдство” и „Техническо обезпечаване”. Схемата цели стимулиране на инвестиционния процес, повишаване на конкурентоспособността и качеството на произведената селскостопанска продукция посредством облекчаване на достъпа до кредитен ресурс.

Дейностите и обектите, предвидени за финансово подпомагане са:

- създаване, възстановяване и отглеждане на трайни насаждения и инвестиции в оранжерийното производство;
- създаване и оборудване на животновъдни ферми и закупуване на чистопородни, хибридни и стокови животни;
- закупуване на техника, оборудване и инвентар, използвани в селското стопанство.

Кредитите по схемата са със срок на погасяване от 12 месеца до 114 месеца в зависимост от вида на инвестицията, което включва и гратисни периоди по отношение издължаване на главницата.

Инвестиционните проекти се финансират при годишен лихвен процент равен на референтния лихвен процент, приложим към датата на сключване на договора за кредит, но не по-нисък от определения от УС на ДФ „Земеделие” за 2015 година – 5% при пряко кредитиране и до 7% при рефинансиране чрез търговски банки. За финансираните пряко от ДФ „Земеделие” кредити таксата за обработка и управление е 0,5%.

През 2015 г. е одобрен един проект по Направление „Животновъдство“ чрез рефинансиране на търговска банка за закупуване на бременни юници и техника на стойност 264 659,80 лева.

Схема за кредитиране и държавна помощ „Инвестиции за изграждане на търговски помещения и закупуване на търговско оборудване за земеделски стопани, осъществяващи директни доставки на малки количества суровини и храни от селскостопански животни”

През м. май 2015 г. стартира прилагането на нова схема за държавна помощ „Инвестиции за изграждане на търговски помещения и закупуване на търговско оборудване за земеделски стопани, осъществяващи директни доставки на малки количества суровини и храни от селскостопански животни”. Схемата е актуализирана версия на действалата до края на 2014 г. аналогична схема за държавна помощ. За осигуряване финансирането на тези проекти, отново се предоставя възможност за кредитиране със средства на ДФЗ.

В обхвата на схемата се включва закупуването на млекомати, построяването или приспособяване на съществуваща сграда/помещение за нуждите на обект за търговия на дребно, закупуването на хладилници, хладилни витрини и друго специфично търговско оборудване. В новата схема са добавени някои нови активи – мобилна хладилна витрина и съдове за транспорт на мляко или месо. Максималните допустими разходи по видове инвестиции са увеличени спрямо предходно прилаганата схема.

Схемата за държавна помощ дава възможност за възстановяване на 50% от извършените разходи за изграждане на търговски помещения и закупуване на търговско оборудване за осъществяване на директни доставки на малки количества суровини и храни от животински произход.

През 2015 г. ДФ „Земеделие” е одобрил 3 проекта с инвестиционна стойност 54 470 лева и размер на държавна помощ 25 279 лева. През годината са реализирани инвестициите по 8

проекта, в т.ч. със сключени договори от предходната година (по предходната аналогична схема за държавна помощ), за които са изплатени 46 208 лева държавна помощ – изцяло за закупуване на млекомати

Очаквани данни за 2016 г.

През 2016 г. се очаква да бъдат предоставени инвестиционни кредити в размер до 40 млн. лева. Държавните помощи, които ще бъдат предоставени до края на годината са във връзка с прилаганата нотифицирана схема за държавна помощ „Инвестиции за изграждане на търговски помещения и закупуване на търговско оборудване за земеделски стопани, осъществяващи директни доставки на малки количества суровини и храни от селскостопански животни”, като общо очакваният им размер ще бъде до 200 хил. лева.

Разходването на средствата за предоставяне на кредити и субсидии ще бъде осъществявано в следните направления:

- **Кредитна схема за инвестиции в селското стопанство**

Очакванията са до края на годината по схемата да бъдат предоставени инвестиционни кредити до 2 млн. лева. Към месец юни 2016 г. е финансиран 1 проект за закупуване на земеделска техника на стойност 10 600 лева. Постъпил е още един проект за закупуване на оранжерия на стойност 1 700 000 лева.

- **Схема за кредитиране със средства на ДФ „Земеделие” на лица с одобрени проекти по Националната програма по пчеларство**

Очаква се до края на годината по схемата да бъдат предоставени инвестиционни кредити до 500 хил. лева. Към месец юни 2016 г. са подадени 76 заявления за кредит на стойност 359 155 лева, като от тях са финансирани 68 кредита на стойност 327 117 лева.

- **Схема за кредитиране и държавна помощ “Инвестиции за изграждане на търговски помещения и закупуване на търговско оборудване за земеделски производители, осъществяващи директни доставки на малки количества суровини и храни от селскостопански животни”.**

През 2016 г. се предвижда по тази схема да бъдат предоставени държавни помощи в размер до 200 хил. лева. Към месец юни 2016 г. по поети ангажименти от 2015 г. е финансиран 1 проект с размер на изплатената държавна помощ 8 019 лева. Поети са ангажименти за подпомагане на още един проект с размер на държавната помощ от 8 976 лева.

V. Дейности, свързани със земеделското производство

1. Контрол на земеделска и горска техника

Чрез осъществяване на ефективен контрол на техническото състояние и безопасността на техниката се гарантира защита живота и здравето на работещите със земеделска и горска техника и намаляване на трудовите злополуки и жертвите от пътнотранспортни произшествия, свързани с неизправности на техниката.

1.1. Състояние на механизацията на земеделието и структура на машинно-тракторния парк

Техническото и технологично обновяване е един от основните фактори за повишаване на ефективността и конкурентоспособността на земеделското производство.

Данните за броя и възрастта на регистрираните машини през 2015 г. сочат възобновена тенденция за обновяване на машинно-тракторния парк и увеличаване на процента на нови верижни трактори, зърнокомбайни и други видове машини.

Таблица V.1. Брой на регистрираните машини по групи и разпределение според възрастовата им структура по години за периода 2011 - 2015 г.

Вид	Година	Общо брой	Възраст											
			до 2 години		3 - 4 години		5 - 6 години		7 - 8 години		9 - 10 години		над 10 години	
			брой	%	брой	%	брой	%	брой	%	брой	%	брой	%
КОЛЕСНИ ТРАКТОРИ	2011	59452	3251	5,5%	3168	5,3%	2118	3,6%	1582	2,7%	1113	1,9%	48220	81,1%
	2012	63123	2214	3,5%	2090	3,3%	3807	6,0%	2374	3,8%	2097	3,3%	50541	80,1%
	2013	66561	2285	3,4%	2631	4,0%	3370	5,1%	2882	4,3%	2387	3,6%	53006	79,6%
	2014	70327	2163	3,1%	3271	4,7%	2296	3,3%	3938	5,6%	2553	3,6%	56106	79,8%
	2015	74589	2309	3,1%	3638	4,9%	2878	3,9%	3461	4,6%	3122	4,2%	59181	79,3%
ВЕРИЖНИ ТРАКТОРИ	2011	2443	37	1,5%	46	1,9%	22	0,9%	11	0,5%	10	0,4%	2317	94,8%
	2012	2511	21	0,8%	29	1,2%	59	2,3%	29	1,2%	15	0,6%	2358	93,9%
	2013	2572	19	0,7%	29	1,1%	44	1,7%	49	1,9%	24	0,9%	2407	93,6%
	2014	2625	14	0,5%	38	1,4%	36	1,4%	66	2,5%	30	1,1%	2441	93,0%
	2015	2739	30	1,1%	52	1,9%	32	1,2%	53	1,9%	54	2,0%	2518	91,9%
ТРАКТОРНИ РЕМАРКЕТА	2011	26252	893	3,4%	531	2,0%	194	0,7%	89	0,3%	96	0,4%	24449	93,1%
	2012	27650	881	3,2%	550	2,0%	582	2,1%	204	0,7%	133	0,5%	25300	91,5%
	2013	29060	957	3,3%	742	2,6%	731	2,5%	318	1,1%	196	0,7%	26116	89,9%
	2014	30632	987	3,2%	1106	3,6%	593	1,9%	613	2,0%	238	0,8%	27095	88,5%
	2015	32535	1149	3,5%	1217	3,7%	809	2,5%	779	2,4%	351	1,1%	28230	86,8%
ПРИКАЧНИ, НАВЕСНИ И СТАЦИОНАРНИ МАШИНИ	2011	108434	8675	8,0%	7653	7,1%	5207	4,8%	3479	3,2%	2553	2,4%	80867	74,6%
	2012	118770	6415	5,4%	8194	6,9%	9689	8,2%	6510	5,5%	5056	4,3%	82906	69,8%
	2013	124710	6760	5,4%	8497	6,8%	11181	9,0%	6655	5,3%	6163	4,9%	85454	68,5%
	2014	133343	7106	5,3%	10094	7,6%	9285	7,0%	10270	7,7%	6885	5,2%	89703	67,3%
	2015	148282	9490	6,4%	12319	8,3%	10650	7,2%	12277	8,3%	7294	4,9%	96252	64,9%
ЗЪРНОКОМБАЙНИ	2011	10158	728	7,2%	500	4,9%	336	3,3%	233	2,3%	319	3,1%	8042	79,2%
	2012	10399	460	4,4%	554	5,3%	545	5,2%	349	3,4%	401	3,9%	8090	77,8%
	2013	10719	439	4,1%	479	4,5%	821	7,7%	299	2,8%	434	4,0%	8247	76,9%
	2014	11077	357	3,2%	641	5,8%	612	5,5%	595	5,4%	402	3,6%	8470	76,5%
	2015	11592	453	3,9%	600	5,2%	533	4,6%	880	7,6%	345	3,0%	8780	75,7%
СИЛАЖОКОМБАЙНИ И ДРУГИ ПРИБИРАЩИ САМОХОДНИ МАШИНИ	2011	1836	22	1,2%	16	0,9%	13	0,7%	5	0,3%	11	0,6%	1769	96,4%
	2012	1856	20	1,1%	14	0,8%	22	1,2%	15	0,8%	11	0,6%	1774	95,6%
	2013	1908	26	1,4%	22	1,2%	23	1,2%	18	0,9%	10	0,5%	1809	94,8%
	2014	1970	23	1,2%	30	1,5%	23	1,2%	19	1,0%	19	1,0%	1856	94,2%
	2015	2073	45	2,2%	40	1,9%	23	1,1%	30	1,4%	22	1,1%	1913	92,3%

Източник: МЗХ

1.2. Регистрация на земеделска и горска техника

Регистрацията на земеделската и горската техника позволява да се следи техническото състояние на всяка машина, да се контролира нейната безопасност при работа и транспорт, да се поддържа база данни с всички машини на територията на страната, да се проследява динамиката на обновление на машинно-тракторния парк и енергоосигуреността на селското стопанство.

През 2015 г. общият брой на регистрираната земеделска и горска техника достига 292 081 – с 9,2% повече спрямо предходната година. Броят на регистрираните колесни трактори нараства с 6,1%, до 74 589, а този на зърнокомбайните – с 4,6%, до 11 592. Подобна е тенденцията и при прикачните, навесните и стационарните машини. Като цяло, продължава наблюдаваната през последните години тенденция на увеличение на регистрираните машини.

1.3. Технически прегледи на техниката

През 2015 г. са извършени 135 816 технически прегледа на земеделска, горска техника и машини за земни работи от регионалните служби на КТИ, от които 46 573 на колесни трактори и 7 904 - на зърнокомбайни. С извършената през 2012 г. промяна на подзаконовата нормативна уредба е облекчен режимът на провеждане на технически прегледи, като на сезонен (ежегоден) технически преглед подлежи само сменяемото прикачно оборудване, докато останалият инвентар подлежи на задължителен технически преглед само при първоначална регистрация и при промяна на регистрацията.

1.4. Правоспособност за работа с техника и издаване на свидетелства

Основен фактор, който обуславя безопасната работа със земеделска и горска техника е правоспособността за работа. Знанията, уменията и професионалните качества на механизаторите гарантират не само качествено изпълнение на селскостопанските операции, но и значително снижение на риска от пътно-транспортни произшествия и злополуки със земеделска и горска техника.

През 2015 г. са издадени 5 896 свидетелства за правоспособност за работа със земеделска и горска техника.

2. Хидромелиорации

Държавната политика в областта на хидромелиорациите е насочена към подпомагане на поливното земеделие, опазване на хидромелиоративните обекти - публична държавна собственост, предпазване от заливане на териториите извън населените места, инвестиции в областта на хидромелиорациите и подпомагане процесите на създаване и функциониране на сдруженията за напояване.

2.1. Контрол по дейностите, свързани с експлоатацията на хидромелиоративния фонд и с услугата „водоподаване за напояване”

Държавният хидромелиоративен фонд на територията на България обхваща поливни площи в размер на 818 062 ха, от които годните за напояване възлизат на 541 779 ха. Процентът на използваемост на съществуващите напоителни системи през последното десетилетие е много нисък, като се движи от 4 до 8%.

По данни на „Напоителни системи” ЕАД, през 2015 г. полетите площи възлизат на 27 163 ха първа поливка и 17 596 ха втора и следващи поливки, а подадените водни маси през годината са в размер на 305 158 хил. м³. Спрямо предходната година се наблюдава увеличение на полетите площи, което се дължи на нормалните климатични условия през 2015 г.

Цените, по които се извършва услугата „доставка на вода за напояване” от основния доставчик - „Напоителни системи” ЕАД, за първи път през 2015 г. се диференцират както по региони, така и в зависимост от начина на доставка, като през 2016 г. запазват нивата си. Това дава възможност в районите, където се напояват повече площи с повече водни обеми, да се определят регионални цени, значително по-ниски от тези в районите с по-малко поливани площи. Същевременно, особено внимание се обръща на капковото напояване, което обикновено се прилага за напояване на овощни и други трайни насаждения, но напоследък се използва и при различни видове зеленчуци. С оглед насърчаване прилагането на тази значително по-ефективна и щадяща водния ресурс технология за напояване, цената за капково напояване е преференциална – значително по-ниска от тази на повърхностно доставяната вода по открити канали.

През м. ноември 2015 г. е представен окончателен проект на Стратегия за хидромелиорациите, изготвен в сътрудничество с Международната банка за възстановяване и развитие. Проектът предвижда времеви диапазон 2016 - 2030 г., в който да бъде изпълнен двуетапен процес на правна и институционална реформа, позволяващ постепенно, координирано

и целенасочено възстановяване на поливните площи чрез модернизиране и ефективно управление на хидромелиоративната инфраструктура в България.

Стратегията насърчава ключови заинтересовани лица да работят заедно за развитието на хидромелиоративни системи, които са в полза на общия икономически интерес на селските общности като цяло и селското стопанство, в частност. Краткосрочната перспектива цели да се осигурят средствата от Европейския съюз за инвестициите за подпомагане и съживяване на хидромелиоративната инфраструктура и услуги.

2.2. Дейности, свързани с експлоатацията и поддържането на язовирите и обектите за предпазване от вредното въздействие на водите

Ежегодно в МЗХ се изготвя списък на хидромелиоративни обекти, които имат нужда от ремонт, реконструкция или от изготвянето на проекти за тази дейност.

Съгласно изискванията на Закона за обществените поръчки, през 2015 г. са проведени процедури по възлагане и са сключени договори за услуги, свързани със:

- Язовир „Тракиец” - работен проект за РВР по водния откос на язовирната стена, преливника, водовземната кула, основния изпускател, КИС и осветлението по короната, общ. Хасково, обл. Хасково;
- Язовир „Ахелой”, язовирна стена и преливник – РВР за възстановяване на преливник, ел. захранване на водовземната кула и осветление язовирна стена, общ. Поморие, обл. Бургас;
- Язовир „Порой” – работен проект за РВР по водния откос на язовирната стена, монтаж на шибърен кран на отклонение на основен изпускател и осветлението по короната, общ. Несебър, обл. Бургас.

За предпазване от вредното въздействие на водите на обектите публична държавна собственост (като Дунавски диги), предпазни диги, отводнителни системи, корекции на реки и отводнителни помпени станции, които са пострадали при природни явления, има възможност да бъде извършено възстановяване със средства от Междуведомствената комисия за възстановяване и подпомагане към Министерски съвет. В Междуведомствената комисия през 2015 г. са подадени документи с искане за финансиране на строително-монтажни работи на седем обекта за 32 636 307 лева и за разплащане на спасителни и неотложни аварийно-възстановителни работи (СНАВР) при бедствия на пет обекта за 526 086 лева.

Отпуснатите средства са, както следва:

- Два обекта са разплатени по СНАВР за 157 543 лева
 - „Корекция на р. Искър - ремонтно-възстановителни работи между км 8+540 и км 8+740 на 90 м лява дига и 65 м дясна дига” – 38 626 лева
 - „Корекция на р. Марица, Капитан Андреево - Границата - ремонтно- възстановителни работи (РВР) на лява дига при км 2+000, з-ще с. К. Андреево, общ. Свиленград, област Хасково” – 118 917 лева
- За един обект е проведена процедура по ЗОП, като е финансиран етапно за 2 564 870 лева
 - „Корекция на р. Джерман - неотложни ремонтно-възстановителни дейности в землищата на с. Бобошево, с. Мурсалево, с. Драгодан, община Дупница - етапно, за технически укрепителни мероприятия в участъци, близки до автомагистрала "Струма”.

През 2014 г. от МЗХ е възложено на „Напоителни системи” ЕАД извършването на обществена услуга за защита от вредното въздействие на водите - експлоатация и поддръжка на

водностопански системи и съоръжения – публична държавна собственост. В изпълнение на този договор и в съответствие с направената прогноза от МЗХ, през 2015 г. на „Напоителни системи“ ЕАД са преведени 15 млн. лева.

През 2016 г. са проведени редовни заседания на Комисията. На тях са разгледани отчетите на „Напоителни системи“ ЕАД по изпълнението на договора за извършване на обществена услуга за защита от вредното въздействие на водите за 2015 г. В резултат от работата на Комисията е изготвен и одобрен от министъра на земеделието и храните доклад.

В МЗХ се събира информация за състоянието на дигите на р. Дунав, коригираните участъци на вътрешните реки, язовири (публична, държавна и частна собственост), напоителните и отводнителни системи и съоръжения, включително отводнителните помпени станции. Въз основа на събраните данни са изготвени два обобщени доклада – за пролетното състояние на съоръженията (периода от началото на годината до края на месец юни) и за състоянието им през есента (до края на месец ноември 2015 г.), като същите са изпратени на Министерство на вътрешните работи.

3. Растителна защита

През 2015 г. в страната не са наблюдавани необичайни агроклиматични условия, които да се отразят негативно върху развитието на земеделските култури. През годината продължава издаването и разпространяването на „Бюлетини за поява, разпространение, плътност, развитие, степен на нападение, срокове, начини и средства за борба с вредителите по земеделските култури”, като чрез него се информират земеделски производители, областни и общински служби.

Растителна защита при пшеница и ечемик

Контрол на плевели

През 2015 г. са третирано общо 1 128,65 хил. ха с есенници, в т.ч. 969,71 хил. ха пшеница и 158,94 хил. ха ечемик. На 667,60 хил. ха или 59% от общо третираните площи са приложени хербициди срещу широколистни плевели. Противожитни хербициди са внесени на 124,11 хил. ха. Хербициди срещу житни и широколистни плевели са внесени на 336,95 хил. ха.

Контрол на неприятели и болести

Вредна житна дървеница

Общо нападнатите площи с пшеница от възрастните екземпляри на вредната житна дървеница са 185,92 хил. ха, а третираните са извършени на 134,73 хил. ха.

Общо нападнатите площи с пшеница от ларви на вредна житна дървеница са 144,4 хил. ха, а третираните са извършени на 82,73 хил. ха.

Житни мухи , Черни пшеничени мухи , Хесенска муха, Шведска муха

През есента на 2014 г. е проведено третиране срещу мухите на 16,26 хил. ха, а през пролетта на 2015 г. третиране е извършено на площ от 6 хил. ха.

Листни въшки

През 2015 г. общо нападнатите площи с листни въшки са 10,42 хил. ха, като третиране е проведено на 8,46 хил. ха.

Пшеничен трипс

Общо нападнатите площи са 7,5 хил. ха пшеница без икономическо значение. Химичен контрол не е изведен.

Брашнеста мана

През 2015 г. общо нападнатите площи с пшеница са 322,1 хил. ха, а третирания са извършени на 530,46 хил. ха.

Септориози

През 2015 г. са нападнати общо 203,35 хил. ха есенници, а са третирани 290,69 хил. ха от засетите площи.

Кафява листна ръжда, Жълта ръжда

Общо нападнатите площи пшеница от жълта ръжда са 7,51 хил. ха, а третирания са извършени на 54,84 хил. ха, в т. ч. и превантивно.

През 2015 г. общо нападнатите площи с есенници от кафява ръжда са 130,33 хил. ха и са третирани 175,51 хил. ха пшеница, в т. ч. и предпазно.

Фузариоза по класа

През 2015 г. се наблюдава по-слаба степен на нападение и разпространение на болестта спрямо предходната година. Общо нападнати са 13,23 хил. ха с пшеница, а са третирани 19,8 хил. ха, в т.ч. предпазно.

▪ Растителна защита при царевица

Контрол на плевели

През 2015 г. върху засетите площи с царевица са внесени почвени хербициди на 231,18 хил. ха. С вегетационни хербициди срещу видове житни и широколистни плевели са третирани общо 202,19 хил. ха.

Контрол на неприятели и болести

Паежинообразуващи акари

През 2015 г. се наблюдава нападение по долните листа на късните посеви царевицата – до 100% нападнати растения, както и по средните етажи на растенията. Констатирана е висока плътност на възрастни, нимфи и яйца. Третирани е проведено на 1,5 хил. ха.

▪ Растителна защита при слънчоглед

Контрол на плевели

През 2015 г. почвени хербициди са внесени на 434,29 хил. ха със слънчоглед, а вегетационни хербициди на 437,34 хил. ха (59,5% от засетите площи).

Контрол на неприятели и болести

Сиви петна и Черни петна (фома)

През 2015 г. са извършени превантивни третирания на 1,69 хил. ха, основно семепроизводни посеви слънчоглед.

Склеротийно увяхване

Признаци на болестта са отчетени върху единични растения в районите на Варна, Видин, Добрич, Плевен, Хасково и др. без икономическо значение. Предпазни третирания са извършени на 10,43 хил. ха.

▪ Растителна защита при рапица

Контрол на плевели

През 2015 г. химичен контрол на плевелите при рапицата е проведен основно през есента с почвени хербициди, като са внесени на 66,664 хил. ха. Вегетационни хербициди са приложени на 66,454 хил. ха.

Контрол на неприятели и болести

Рапичен цветояд

Вредна дейност е констатирана във всички райони на страната, с плътност около и над ПИВ. Най-висока плътност (10 - 15 бр. възрастни/растение) е отчетена в областите Добрич, Монтана, Плевен, Силистра и Сливен. Нападнати площи с плътност над ПИВ са 129,38 хил. ха, третиране е проведено на 128,48 хил. ха.

Рапична стъблена бълха

Нападнатите площи рапица от неприятеля през стопанската 2014/2015 г. са 17,92 хил. ха, като третираните са извършени на 16,25 хил. ха. Химичен контрол е проведен на 33,776 хил. ха

Рапичен стъблен скритохоботник

През 2015 г. е отчетена плътност над ПИВ в районите на Велико Търново, Враца, Разград и Търговище. Нападнати са 25,5 хил. ха рапица, третираните са проведени на 25,28 хил. ха.

Зелев шушулков хоботник

През 2015 г. са нападнати 2,66 хил. ха площи с рапица, третираните са извършени на 1,16 хил. ха.

Зелево комарче по шушулките

Установено е нападение от ларвите на зелевото комарче по шушулките в областите Велико Търново и Търговище, като констатираното нападение е 5 - 10% нападнати шушулки.

Сухо стъблено гниене (фомоза)

Първи петна по долните листа на растенията са констатирани през есента на 2014 г. Отчетеното нападение е от единично нападнати растения до 1%, в областите Варна, Враца и Сливен. В районите на Видин и Силистра са отчетени до 2 - 3 нападнати растения, а в Стара Загора до 7 - 8% нападнати растения. В област Търговище е отчетена степен на нападение до 10%, а в област Стара Загора - до 45%. Третираните са проведени на 24,69 хил. ха.

Бяло гниене (Склеротиниоза)

В България все още не са наблюдават икономически щети причинени от склеротиниоза по рапицата, въпреки че променливото време съпроводено с чести валежи по време на цъфтежа на културата, създава благоприятни условия за инфекции от болестта. Предпазни третираните са проведени на 10,15 хил. ха.

Растителна защита при тютюн

Контрол на плевели

През 2015 г. с почвени хербициди са третирани 4,49 хил. ха площ, засята с тютюн, а с вегетационни хербициди – 1,86 хил. ха.

Контрол на неприятели и болести

Тютюнев трипс

Третирани са 7,91 хил. ха тютюн, като са проведени от 2 до 8 третираните. Констатирани са от единично болни до 5 - 6% нападнати растения от бронзовост, в районите на Гоце Делчев, Кърджали и Силистра. В района на Пловдив процента е до 10 - 15%.

Листни въшки

Нестабилната метеорологична обстановка и честите превалявания през месеците май и юни допринесоха за бързото размножаване на листните въшки. Степента на нападение варира от 1 - 5% до 10 - 15% нападнати растения. От средата на месец юни, в района на Пловдив, са регистрирани първите прояви от вирусни по тютюна на 8 - 12% от растенията.

Общо третирани са 7,7 хил. ха – 64,8% от площите с тютюн. Проведени са от 1 до 8 третириания.

Тютюнева бълха

През 2015 г. тютюневата бълха е в регресия. Неприятелят е наблюдаван само в районите на Силистра и Кърджали.

Мана по тютюна

Първо петно на полето е открито най-рано в района на Кърджали. Степента на нападение в полска среда е от 2 - 5% нападнати растения.

Профилактични и лечебни третириания са извършени на общо 6,76 хил. ха - 56,9% от площите с тютюн.

Див огън

На полето е отчетена степен на нападение от единично нападнати растения до 6 - 10% в районите на Гоце Делчев и Пловдив и до 10 - 15% в района на Смолян. На отделни площи в област Кърджали нападението е масово на 100% от растенията.

Третириани са 4,35 хил. ха или 36,6% от площите с тютюн. Проведени са от 1 до 4 пръскания.

Алтернария по тютюна

Задържането на по-сухо време през летните месеци стопа развитието на патогена. Предпазни третириания са проведени на 2,7 хил. ха в областите Кърджали и Пловдив.

▪ Растителна защита при картофи

Контрол на плевелите

През 2015 г. с почвени хербициди са третирани 7,44 хил. ха, а вегетационни хербициди са приложени на 2,38 хил. ха.

Контрол на неприятели и болести

Колорадски бръмбар

Популационната плътност на колорадският бръмбар е обичайно висока около и над ПИВ за районите с производство на картофи в страната. Третириани са 8,22 хил. ха, като са проведени от 2 до 5 пръскания.

Картофен молец

Третиране срещу неприятелят е извършено на 1,91 хил. ха, като са проведени от 1 до 3 пръскания.

При изваждане на картофите поражения върху клубените не са наблюдавани, с изключение на област Кюстендил, където са отчетени до 3% повредените клубени.

Подземни нощенки

През 2015 г. неприятелите са наблюдавани в районите на Благоевград и Кюстендил, в

площи с картофи. Проведени са от 1 до 2 пръскания, с които са третирани 0,25 хил. ха. При изваждане на картофите повреди са отчетени от 1 до 5% от клубените.

Картофена мана

Прояви от мана по листата на картофите, причинени от заразени клубени, са установени още в началото на месец май в районите на Пловдив и Стара Загора. В страната са отчетени от 3 до 7 критични периода. Степента на нападение варира от 5% до 50% поразени листа на ограничени площи в районите на Благоевград, Габрово и Перник. След изваждане на клубените, пораженията по тях са отчетени в района на Пернишко до 5 - 6%.

Третирани са 9,45 хил. ха, което представлява 81,2% от посевната площ. Проведени са от 2 до 6 броя третириания.

Кафяви листни петна

В страната са третирани 7,72 хил. ха срещу кафяви листни петна - 66,3% от посевната площ. Проведени са от 1 до 5 броя третириания.

▪ Растителна защита при овощни култури

Контрол на плевели

Контролът на плевелите в овощните градини се извежда предимно механизирано. Химичната борба се извежда основно с тотални хербициди. В младите насаждения почвената повърхност се поддържа като черна угар.

Контрол на неприятели и болести

Листогризещите гъсеници

Третирание срещу основните листогризещи видове е извършено на 2,54 хил. ха семкови и 6,01 хил. ха костилкови овощни видове.

Листозавивачки и пъпкозавивачки

През годината е констатирана ниска популационна плътност до ПИВ от листозавивачки и пъпкозавивачки в семковите масиви на области. Третирание срещу неприятелите е извършено на 19,26 хил. ха семкови овощни видове.

Листни въшки

През годината повсеместно в страната се наблюдава висока популационна плътност и вредоносна дейност от листните въшки. Проведени са общо от 1 до 6 броя третириания на площ от 3,422 хил. ха семкови и 10,944 хил. ха костилкови овощни видове.

Калифорнийска щитоносна въшка

Нападение и висока плътност от калифорнийска щитоносна въшка се наблюдава в ябълкови градини и стари овощни насаждения. Степента на нападение за второ поколение варира от 1 до 3 броя ларви на 1 м клонка и от 0,5 до 4% нападнати плодове. В изоставени, нетретирани градини, степента на нападение по плодовете достига от 5% до 10%.

През 2015 г. третирани срещу калифорнийската щитоносна въшка са 2,357 хил. ха ябълкови насаждения и 0,62 хил. ха праскови.

Обикновена сливова щитоносна въшка

Неприятелят запазва високата си популационна плътност в сливовите масиви на област Пловдив и Пазарджик, с най-висока степен на нападение до 10 - 25 броя на 100 см скелетна клонка. Срещу обикновена сливова щитоносна въшка са третирани 1,18 хил. ха сливи.

Черешова муха

В повечето области на страната е отчетена ниска степен на червивост - до 1%, в резултат на навременно проведени химични третираня, при средно ранните и късни сортове, Отчетената степен на червивост, в нетретирани масиви, в областите Варна, Плевен, Стара Загора, Търговище и Ямбол е от 2 - 3% до 10 - 15%.

Черна сливова плодова оса

В третираните градини процентът на повредените плодчета от лъжегъсениците на осата са от 1 - 7% до 10 - 15% нападнати плодчета, а в областите Благоевград и Шумен - 15 - 20%.

Ябълкова плодова оса

Процентът на повредените плодове в третираните градини е между 1% и 6%, а в нетретираните 10 - 12%. Общо срещу неприятеля са третирани 1,177 хил. ха ябълкови градини.

Вишнев (Черешов) хоботник

Плътноста и степента на нападение от вишневия хоботник в цялата страна е под ПИВ. Третирани са 1,169 хил. ха от общата площ на череша и вишни.

Плодови червеи

Плътноста и степента на нападение от първото поколение на плодовите червеи в цялата страна е около и над ПИВ. Отчетената червивост от ябълков плодов червей достига от 1% - 2% до 5% - 10%.

В градини с редовно извеждан химичен контрол срещу двете поколения на сливовия плодов червей, отчетената червивост в беритбена зрялост достига от 1 - 2% до 15 - 20%.

Отчетената червивост по плодовете от източен плодов червей достига от 1 - 2% (в областите Бургас, Видин, Добрич, Ловеч, Монтана, Разград, Русе, Силистра) до 10% (в областите Благоевград и Габрово).

Прасковен клонков молец

Извършените през вегетацията растителнозащитни мероприятия са намалили плътността и числеността на неприятеля и през летните месеци броят на пеперудите от летните поколения на неприятеля силно се редуцира. Отчетената червивост през месец май е 3 - 5%, а при по-късно зреещите сортове праскови нападението достига до 5 - 7%.

Срещу прасковения клонков молец са третирани 4,458 хил. ха.

Кръгломиращ молец по ябълката

През 2015 г. в преобладаващата част от масивите в страната популационната плътност на неприятеля е ниска. Третирани са 0,694 хил. ха насаждения от ябълки.

Струпясване по ябълката и крушата

През годината е постигната добра опазеност на ябълките и крушите по отношение на струпясването. Във всички области на страната отчетената степен на нападение по листата е от слаба до средна, а по плодовете степента на нападение е слаба.

Срещу струпясване са третирани 4,423 хил. ха насаждения от ябълки и круши.

Брашнеста мана по ябълката

Третирания срещу патогена са проведени съвместно с тези срещу струпясване. През 2015 г. срещу брашнестата мана са напръскани 3,976 хил. ха ябълкови градини.

Огнен пригор

През 2015 г. са третирани 0,475 хил. ха ябълки и круши.

Ранно кафяво гниене

Проведени са от 1 до 4 третирания, срещу ранно кафяво гниене на 40,338 хил. ха от стопанисваните костилкови насаждения.

Късно кафяво гниене

Падналите валежи по време на беритбите на черешите и спиране на фунгицидните третирания благоприятстват развитието на болестта по зрелите късни сортове череши. Нападение по плодовете на сливи е отчетена в областите Габрово, Пазарджик, Пловдив, Силистра, Сливен, Стара Загора и Търговище, със степен на нападение по плодовете от слаба до средна, като варира в зависимост от чувствителността на сортовете. Масово за страната е отчетена слаба степен на нападение и по плодовете на праскови и кайсии.

Брашнеста мана по прасковата

Симптоми от болестта са установени в слаба и средна степен по листата на чувствителните сортове праскови, а масови прояви по плодовете са констатирани в края на месец май и началото на месец юни.

През вегетацията са проведени от 1 до 4 броя пръскания, като са третирани 3,345 хил. ха насаждения от праскови.

Къдравост по прасковата

Неблагоприятните климатични условия във фенофаза „набъбване“ и „разпукване на пъпките“ на прасковите възпрепятстват навременните растителнозащитни мероприятия. В резултат на пропуснатите оптимални срокове за ранни третирания, масово в страната е отчетено нападение от болестта от средна до силна степен.

Проведени са от 1 до 3 третирания на 4,226 хил. ха праскови.

Бяла ръжда (Цилиндроспориоза) по черешата и вишната

Извършени са от 1 до 3 третирания на площ от 5,01 хил. ха череша и вишни.

▪ Растителна защита при лозата

Контрол на плевели

Площите с новозасадени лозя се поддържат чисти от плевели. Използват се предимно хербициди с листно действие и окопаване в реда. В преобладаваща част от старите лозови насаждения контролът на плевелите се осъществява основно чрез механична обработка, но и в този сектор се наблюдава тенденция на засилен интерес към прилагането на хербициди.

Приложени са вегетационни хербициди, основно на база глифозат, на 39,12% от стопанисваните площи.

Контрол на неприятели и болести

Шарен гроздов молец

През 2015 г. от общо 60,165 хил. ха лозя, третирани площи срещу шарен гроздов молец са 28,646 хил. ха. от 1 до 4 пъти.

Жълт лозов акар

Третирание е проведено на 3,272 хил. ха лозови насаждения от 1 до 5 пъти.

Мана по лозата

През 2015 г. нападението от мана по лозата е значително по-слабо спрямо предходната година. Констатираните инкубационни периоди през вегетацията в основните лозарски райони са от четири до осем. Засушаването и високите температури през месеците юли и август ограничават болестта.

Проведени са от 4 до 8 броя третириания на 59,21 хил. ха.

Брашнеста мана (Оидиум)

Натупаният инфекциозен фон и агрометеорологичните условия през вегетацията благоприятстват развитието и разпространението на оидиума. Площите, третирани срещу оидиум през годината, са 58,838 хил. ха, като са проведени от 3 до 8 броя третириания.

Сиво гниене (Ботритис)

Честите валежи и умерените температури по време на цъфтежа на грозда, създават условия за развитие на болестта, но проведените комбинирани третириания са предпазили лозята от повреди.

Площите, третирани срещу сиво гниене, са 37,355 хил. ха; проведени са от 1 до 6 броя третириания, повечето с широкоспектърни фунгициди за едновременен контрол на болестите по лозята.

Ексориоза по лозата

През 2015 г. са третирани 2,738 хил. ха срещу ексориоза по лозата.

▪ Многоядни неприятели

Мароканския скакалец

Общо нападнатите площи през годината са 0,09 хил. дка, с плътност от 6 - 8 бр./кв. м до 10 - 12 бр./кв. м.

Телени червеи (сем. Elateridae)

При извършените обследвания през пролетта на 2015 г. на площи, предвидени за сеитба на царевица и слънчоглед, отчетената плътност на неприятеля е под и около прага на икономическа вредност. На отделни площи в областите Враца, Плевен, Пловдив и Стара Загора е констатирана плътност над ПИВ: 4 - 7 броя ларви/ кв. м - при царевица и 4 - 8 броя ларви/кв. м - при слънчогледа.

От обследваните 39,093 хил. ха площи, предвидени за сеитба на царевица през 2016 г., плътност под прага на вредност е установена на 28,506 хил. ха. Средна степен на нападение е отчетена на 8,525 хил. ха, а силна - на 2,062 хил. ха в областите Велико Търново, Добрич, Ловеч, Плевен и София област.

От обследваните 60,207 хил. ха, площи, предвидени за сеитба на слънчоглед, плътност под прага на вредност е отчетена на 47,304 хил. ха. Средна степен на нападение е констатирана на 11,247 хил. ха, силна степен на нападение - на 1,656 хил. ха в областите Добрич, Ловеч, Плевен и София област.

Сериозен проблем с телените червеи има в площи с картофи, които предходните години са били необработваеми или ливади. Повишена плътност над ПИВ остава в планинските и полупланински райони на областите Благоевград, Велико Търново, Враца, Кюстендил, Перник, Смолян, София - град и София - област.

През 2015 г. е приложена държавна помощ за компенсиране разходите на земеделски производители, свързани с изпълнение на мерки по „Национална програма от мерки за контрол на почвени неприятели по картофите от сем. Телени червеи (Elateridae)“. Помощта се изразява в

компенсиране разходите по закупуване на средства за растителна защита, за контрол на почвени неприятели по картофите от сем. Телени червеи.

В ОДБХ в Благоевград, Варна, Велико Търново, Кюстендил, Пазарджик, Перник, Плевен, Смолян, София - град и София - област са подадени 153 броя декларации от земеделски стопани, за нападнати 1,409 хил. ха картофи. Декларираната плътност над ПИВ варира от 6 - 8 до 10 - 14 броя ларви/кв. м.

Сив царевичен хоботник

Преди и по време на сеитбата през 2015 г. са обследвани 50,334 хил. ха царевица, като от тях с ниска плътност от 0 до 0,5 броя/кв. м са установени на 29,314 хил. ха, средна плътност - до 4 броя/кв. м - на 14,72 хил. ха, висока плътност - до 8 броя/кв. м - на 6,3 хил. ха в областите Велико Търново, Добрич, Плевен и Шумен.

На 52,906 хил. ха слънчоглед е отчетено ниска плътност (0 - 0,5 броя/кв. м от хоботника), средна плътност (до 4 броя/кв. м) - на 19,217 хил. ха), висока плътност (до 8 броя/кв. м.) - на 5,51 хил. ха в областите: Велико Търново, Добрич и Плевен.

Химичен контрол през вегетацията срещу сив царевичен хоботник е проведен на 18,36 хил. ха царевица и 15,2 хил. ха. слънчоглед.

Царевичен стъблопробивач

Високата въздушна влажност и оптималните температури през пролетта на 2015 г. повишиха плътността на неприятеля. Отчетеното нападение достига до 70 - 90% нападнати растения с по 2 - 3 повреди на едно растение, като такава плътност на гсениците от първо поколение не е отчитана от години. По пипера повредите са в рамките на ежегодните прояви.

Високите температури и ниската въздушна влажност през летните месеци се отразяват неблагоприятно върху развитието на гсениците от второ поколение и ограничават плътността на неприятеля под ПИВ.

Третиране срещу неприятеля е извършено на 24,6 хил. ха царевица.

Памукова нощенка

През последните години памуковата нощенка продължава да е много сериозен и опасен неприятел по царевицата и полските зеленчукови култури. Констатираните повреди по кочаните на царевицата варират от 3 до 10% нападнати растения и само на отделни площи, в района на Видин нападението достига до 90%.

Извършено е навременно третиране на 4,9 хил. ха царевица в областите Видин, Пловдив и София - град.

Най-големи са повредите, нанесени от второ и трето поколение, в периода на активно плододаване. Отчетени са от 3 до 7% повреди по плодовете на домати в районите на Бургас, Кърджали, Плевен, Силистра, Сливен, Стара Загора, Шумен и Ямбол и до 8 - 10% нападнати плодове в района на Петрич. Повредите по плодовете на пипер са от 3 до 6%.

Третирания са проведени на 1,92 хил. ха домати и на 0,52 хил. ха пипер.

Обикновена полевка

През месеците октомври и ноември 2014 г., се наблюдава масово развитие и нападение от мишевидни гризачи в посевите със зимни житни култури, рапица и люцерна. Плътност над прага на вредност е отчетена на 195,63 хил. ха.

В площите с люцерна плътност над 10 акт. кол./дка са констатирани в областите Варна, Велико Търново, Кюстендил, Пазарджик, Пловдив, Разград, Русе, Силистра, Стара Загора, Търговище и Шумен.

На площите с отчетена най-висока плътност от полевката са заложили примамки.

Агрометеорологичната обстановка през месец януари 2015 г. благоприятства възобновяването на размножителния процес на обикновената полевка и повишаване на плътността. На отделни площи в областите Варна, Кюстендил, Ловеч, Монтана, Пазарджик, Перник, Стара Загора, Търговище и Шумен е отчетено нападение над 5 акт. кол./дка.

Вредна дейност от обикновена полевка по ствола на овощните дървета е наблюдавана в млади ябълкови градини и в градини, в които се провежда само дисковане на почвената повърхност, в районите на Пазарджик и Кюстендил. Отчетената плътност е 2 - 5 акт. кол./дка.

3.1. Фитосанитарен контрол

Приоритетните дейности за постигане на основната оперативна цел в областта на фитосанитарния контрол през 2015 г. са:

- Ефективен контрол при внос на растения и растителни продукти от трети страни на територията на страната и ЕС, като външна граница на Съюза;
- Законодателство, хармонизирано с режима на растително здраве на ЕС;
- Контрол при производството за своевременно установяване и предотвратяване на разпространението на карантинни вредители по растенията и растителните продукти;
- Провеждане на фитосанитарни мониторингови програми, съобразени с изискванията на ЕС;
- Осигуряване износ на растения и растителни продукти, съгласно фитосанитарните изисквания на страната вносител;
- Развитие на лабораторно - диагностичната мрежа.

Във връзка с новия Закон за защита на растенията от 2014 г., през 2015 е приета Наредба № 8 от 27.02.2015 г. за фитосанитарен контрол. Разработено е „Методическо ръководство и документация за фитосанитарен контрол”, утвърдено със заповед на изпълнителния директор на БАБХ. Унифицирани са всички документи, прилагани в дейността по фитосанитарен контрол. Проведени са работни групи и обучение на 40 обучаващи инспектори по прилагане на новото фитосанитарно законодателство. Централната лаборатория е оказала методическа помощ на фитосанитарните инспектори чрез изготвяне на програми за мониторинг, информационни материали за карантинни вредители и диагностични протоколи.

3.1.1. Граничен фитосанитарен (карантинен) контрол при внос на растения и растителни продукти

Граничен фитосанитарен контрол (карантинен) при внос на растения и растителни продукти за България и държави членки на ЕС се извършва на граничните инспекционни фитосанитарни пунктове, в съответствие с европейските стандарти и Директиви 2000/29, 98/22 и др.

През 2015 г. са контролирани 24 000 броя партиди в ГИП на ГКПП и са извършени 245 анализа в ЦЛКР. Зараза от карантинни вредители не е установена.

Във връзка с установени несъответствия, през годината са изпратени 21 броя нотификации по системата за бързо уведомяване „EUROPHYT”.

3.1.2. Контрол при производството на растения и растителни продукти

През 2015 г. фитосанитарните инспектори на БАБХ прилагат 11 национални мониторингови програми за наблюдения на карантинни вредители. Наблюдения се провеждат и по календарен план, обхващащ всички останали растения и растителни продукти, обект на контрол. Всяка мониторингова програма се актуализира ежегодно, съобразно измененията в законодателството, насоките за наблюдения на вредителите по контролни директиви и решения за спешни мерки, като се отчетат и опитът и добрите практики в останалите държави членки на ЕС.

През 2015 г. в официалния регистър за ФСК са регистрирани 2 994 броя производители, складове и тържища. Извършени са 5 038 инспекции и са взети 4 772 броя проби за лабораторен анализ.

През годината в Централна лаборатория по карантина на растенията (ЦЛКР) са постъпили 3 727 броя проби и са извършени 9 488 броя анализи на растения, растителни материали и почви от контрол на терена, от мониторингови програми и от частния сектор.

Установени са 91 вида карантинни вредители. Предприети са навременни действия за локализиране огнищата на зараза и ликвидирането им там, където е уместно.

В рамките на 2015 г. са издадени 2 474 броя фитосанитарни растителни паспорти на стоки от местно производство за страната и ЕС и 89 броя здравни свидетелства.

3.1.3. Контрол при износ на растения и растителни продукти

През 2015 г. са издадени 29 497 фитосанитарни сертификата за износ и 867 - за реекспорт. Извършени са 38 465 броя инспекции на пратки от растения и растителни продукти за износ.

3.1.4. Изпитване, регистрация и контрол на продукти за растителна защита

Контролът на продукти за растителна защита, извършван от БАБХ, цели да се гарантира предлагане на пазара, съхраняване, преупаковане и употреба в земеделието само на разрешени, годни за употреба, ефикасни, максимално безопасни за здравето на хората и животните, щадящи околната среда ПРЗ, които отговарят на законовите изисквания за опаковане и етикетиране. Също така, да се осигурят добрите практики при търговията с продуктите за растителна защита и интересите на потребителите и да се гарантира правилната употреба на продуктите за растителна защита при първично производство на растения и растителни продукти, предназначени за храна или за фураж, при спазване на изискванията на Добрата растителнозащитна практика (ДРЗП) и внедряване на принципите на интегрираното управление на вредителите.

През 2015 г. той се извършва съгласно Годишен Национален план за контрол на пазара, Годишен Национален план за контрол върху употребата на продукти за растителна защита, Национален план за контрол на торове и Национална програма за инспекции.

През годината са издадени общо 250 удостоверения, в т. ч. 246 за търговия с ПРЗ и 4 за преупаковане на ПРЗ. Направена е промяна в разрешението на 134 фирми.

През 2015 г. в страната са регистрирани 1 244 обекти, в това число 861 броя обекти за търговия с ПРЗ в селскостопанска аптека, 367 броя складове за съхранение и търговия с ПРЗ (собствени складове и клетки под наем), 14 броя цеха за преупаковане на ПРЗ. Производители на ПРЗ в България са 2 фирми.

В рамките на годината на територията на страната са извършени 1 799 инспекции (при планирани 1 362), от които 1 192 в селскостопански аптеки, 473 в складове, 23 в цехове за преупаковане и 86 на нерегламентирани обекти (общински пазари, магазини и др.). Съставени са 1 789 констативни протоколи, направени са 487 предписания с корективни мерки за отстраняване на несъответствията и посочен срок за изпълнение, взети са общо 115 проби за анализ на ПРЗ, в

т. ч. 107 проби за съответствие с показателите, одобрени при разрешаването и 8 проби за удължаване срока на годност на продукта.

Съставени са 19 Акта за административно нарушение, съгласно разпоредбите на Закона за защита на растенията, като са издадени 8 наказателни постановления, съгласно Закона за административните нарушения и наказания.

Резултати от контролната дейност върху употребата на ПРЗ

Контролът върху употребата на ПРЗ от земеделските производители е насочен към удостоверяване правилната употреба на ПРЗ при производството на растения и растителни продукти, спазвайки изискванията на Добрата растителнозащитна практика, като се съчетават методите на прогнозата с принципите за устойчива употреба на ПРЗ.

През 2015 г. са извършени общо 9 742 инспекции на употребата на ПРЗ, в т. ч. 7 152 документални проверки и 2 304 посещения в стопанствата, инспекция на терен, при приложение на ПРЗ с наземна техника, авиационна техника, обеззаразяване на семена фумигация и др.

Съставени са 9 584 констативни протокола, 3 119 предписания, съставени са 17 акта за установено административно нарушение, съгласно разпоредбите на Закона за защита на растенията.

При контролната дейност са взети общо 190 растителни проби, в т. ч. 40 листни проби за идентификация на употребените ПРЗ, съгласно Националния план за контрол на употребата на ПРЗ за 2015 г., 78 растителни проби за остатъци от пестициди в растения предназначени за храна и за фураж и 55 растителни проби за съдържание на замърсители - нитрати и тежки метали.

Растителни проби

При инспекциите на земеделските производители през 2015 г. инспекторите са взели общо 40 листни проби за идентификация на употребените ПРЗ, в т. ч. от културите домати, краставици, пипер, грах, лозя, ябълки, череши, вишни, праскови, сини сливи, ягоди, малини, слънчоглед, царевица и рапица.

От анализирани листни проби, в една проба от ябълки е установено съдържание на неразрешено активно вещество. На земеделския производител е наложена санкция съгласно Закона за защита на растенията.

В 11 листни проби (от културите домати, пипер, краставици, череши, вишни, сливи, ягоди и лозя) е установена неразрешена употреба при съответната култура, на разрешено активно вещество. На земеделските производители са направени предписания с корективни мерки за изпълнение и наложени санкции съгласно Закона за защита на растенията.

В една проба от биологично отглеждани малини е установена употреба на активното вещество делтаметрин, за което ОДБХ Габрово е уведомила официално сертифициращия орган на биологичната продукция за предприемане на последващи действия.

Листните проби за идентификация са анализирани във външна лаборатория.

През 2015 г. инспекторите от ОДБХ са взели 55 проби от растения и растителни продукти по Национална програма за контрол на замърсители в храни (нитрати и тежки метали – олово и кадмий) за 2015 г.

Резултатите от анализа на взетите растителни проби за съдържание на нитрати и тежки метали (олово и кадмий) показват, че няма несъответстващи проби.

Във връзка с проведената Мисия на FVO DG (SANTE)/2015-7457 за оценяване на официалния контрол при първично производство на храни от неживотински произход, проведена в

България в периода 16 - 27.03.2015 г., са взети 4 допълнителни проби от оранжерийни краставици и марули, за съдържание на микробиологични замърсители.

На основание План за оценка на риска при регламентирано и нерегламентирано отглеждане на генетично модифицирани висши растения в Република България, за целите на контролната дейност върху тях, през 2015 г. са взети и анализирани общо 10 растителни проби.

3.1.5. Обучения на земеделски производители

В ОДБХ са издадени общо 4 126 сертификата за употреба на ПРЗ от професионална категория на употреба (безсрочни - на лица с висше агрономическо образование и срочни - на лица, преминали обучение по чл. 84, ал. 2 от Закона за защита на растенията).

През 2015 г. е проведено едно обучение за актуализиране на знанията на инспекторите, осъществяващи контрол върху ПРЗ и торовете, относно новостите в европейското и национално законодателство, с цел компетентно провеждане на контролните дейности и служебните задължения, в съответствие с изискванията на чл. 51 от Регламент (ЕО) № 882/2004 на ЕП и на Съвета относно официалния контрол.

4. Торове

4.1. Регистрация на торове

През 2015 г. са регистрирани общо 31 нови продукта (органични, неорганични, органо-минерални, микробиални торове и почвени подобрители).

4.2. Контрол на торовете при предлагането им на пазара

На територията на страната през 2015 г. са направени общо 953 инспекции. Написани са 112 предписания със съответните корективни мерки и посочен срок за изпълнение. Взети са 96 броя проби от торове, за оценка за съответствие с показателите, декларирани от производителя и с изискванията на Регламент (ЕО) № 2003/2003. Съставен е 1 акт за установяване на административно нарушение.

Таблица V.2. Контрол върху торовете през периода 2013 - 2015 г.

Дейности	2013	2014	2015
Брой регистрирани торове	17	26	31
Брой проверки на обекти	773	470	953
Взети проби от торове за анализ	142	101	96
Актове за нарушения	7	4	1

Източник: БАБХ

4.3. Употреба на торове

Минерални торове

По данни на ОДБХ, през 2015 г. в страната са употребени 341 608 тона азотни торове, изразени като азот, 63 152 тона фосфорни торове, изразени като фосфор и 34 112 тона калиеви торове, изразени като калий. Наблюдава се увеличение на общото количество употребени торове спрямо 2014 г.

Таблица V.3. Употребени количества минерални торове, тона активно вещество

Година	Всичко NPK	N	P ₂ O ₅	K ₂ O
2013	305 276	258 856	26 695	19 725
2014	418 758	322 004	64 459	32 295
2015	460 120	341 608	63 152	34 112

Източник: БАБХ

При културите от реколта 2015 г. са наторени 24 576 хил. декара с азотни торове, като средно на декар наторена площ се падат по 13,9 кг азот. Площите, наторени с фосфорни торове са 5 263 хил. декара – средно по 12 кг P₂O₅ и с калиеви торове – 4 548 хил. декара – средно по 7,5 кг K₂O. През 2015 г. се наблюдава увеличение на наторените площи спрямо 2014 г., като средното количество тор на декар е намалено само при фосфорните торове. В почти всички области на страната се отчита използване на различни видове комбинирани торове.

Таблица V.4. Наторени площи с азотни, фосфорни и калиеви торове, хил. декари

Година	Наторени площи с N	Наторени площи с P ₂ O ₅	Наторени площи с K ₂ O
2013	24 439	7 364	4 604
2014	23 283	5 360	4 153
2015	24 576	5 263	4 548

Източник: БАБХ

Оборски тор

През 2015 г. с оборски тор са наторени култури с площ от 67 095 ха – близо два пъти повече спрямо предходната година. Употребеното количество оборски тор е 590 532 тона, с 15,4% повече на годишна база.

През последните години е налице тенденция за постепенно увеличение както на площите, наторени с оборски тор, така и на използваните количества органичен тор.

Таблица V.5. Употребени количества и наторени площи с оборски тор

Година	Използван оборски тор тона	Наторени площи ха
2013	451 654	30 758
2014	511 945	34 765
2015	590 532	67 095

Източник: БАБХ

Употреба на утайки в земеделието

През 2015 г. са издадени общо 19 броя разрешения за употребата на утайки, произведени от „Софийска вода” АД - с. Кубратово, „Вик” ЕАД гр. Бургас – ПСОВ „Поморие“ и ПСОВ „Китен“ и „Вик” ЕООД гр. Благоевград – ПСОВ „Благоевград“.

От областите, в които са употребени утайки, единствено област Бургас попада в нитратно уязвима зона.

Делът на количеството употребен органичен азот от утайки в земеделието е незначителен спрямо количеството на другите азотсъдържащи торове (минерални и органични торове).

4.4. Контрол за спазване на правилата за добра земеделска практика, програмата от мерки за ограничаване замърсяването с нитрати за целите на контрола по агроекологичните мерки и кръстосаното съответствие

През 2015 г. инспекторите от ОДБХ, съвместно с Държавен фонд „Земеделие“ – Разплащателна агенция са извършили общо 983 проверки относно спазването на Правилата за добра земеделска практика и минималните изисквания по отношение на минералните торове и продуктите за растителна защита във връзка с прилагане на мярка „Агроекологични плащания“ от ПРСР 2007 – 2013 г. Констатирани са 53 броя несъответствия при изпълнението на Правилата.

В рамките на годината са извършени 1 218 броя съвместни проверки на инспекторите от БАБХ и Техническите инспекторати на ДФ „Земеделие“ – Разплащателна агенция по Националния план за контрол на земеделските стопанства, които попадат в Нитратно уязвимите зони за спазване на Програмата от мерки за ограничаване замърсяването с нитрати и за кръстосано спазване на схемите за директно подпомагане на земеделските производители. Констатирани са 328 броя несъответствия.

Основните пропуски, които се допускат от земеделските производители при спазване на Правилата за добра земеделска практика и при изпълнение на Националния план за контрол на земеделските стопанства са в следните направления:

- липса на изградени съоръжения за съхранение на оборски тор, отговарящи на изискванията и броя на животинските единици;
- изградените съоръжения за съхранение на оборския тор са с недостатъчен капацитет;
- липсват изградени шахти за течната фракция и торови площадки за твърдата фракция на оборския тор;
- липсват сключени договори за оползотворяване на оборския тор;
- използване на ПРЗ без съответната квалификация;
- липса на Сертификат по чл. 83 от Закона за защита на растенията;
- приложение на ПРЗ, несъобразено с фенологичното развитие на културата;
- не са заведени дневниците по Наредба № 104;
- не се водят записи за проведени химични обработки и торене;
- пропуски при водене на записи в Дневниците за проведените химични обработки;
- употреба на ПРЗ извън разрешената употреба;
- закупени ПРЗ от фирма без разрешение от БАБХ;
- липсва обособено място с контролиран достъп за съхранение на ПРЗ и празни опаковки от ПРЗ;
- липсват подадени уведомителни писма за извършване на растително-защитни мероприятия;
- пропуски при изпращане на уведомителни писма при третиране с наземна техника;

- липса на уведомителни писма до собствениците на пчелини;
- замърсяване на околната среда при товарене и разтоварване на оборския тор.

5. Сортоизпитване, апробация и семеконтрол

Държавната политика в областта на сортоизпитването, сортоподдържането, производството, търговията, вноса и износа на посевен и посадъчен материал се осъществява чрез Изпълнителната агенция по сортоизпитване, апробация и семеконтрол към МЗХ.

През 2015 г. са актуализирани подзаконовите нормативни актове за семена и посадъчен материал, транспониращи директиви за изменения и допълнения на основни директиви на ЕС. Подготвени са и са публикувани наредби за изменение и допълнение на действащи наредби, разработени са специализирани вътрешни нормативни документи, като методики за изпитване за различимост хомогенност и стабилност (РХС) съобразно техническите протоколи на Службата на Общността за закрила на сортовете растения (CPVO) и Съюза за защита на нови видове растения (UPOV), методики за изпитване за биологични и стопански качества (БСК).

С цел подобряване обслужването на физически и юридически лица, през 2015 г. ИАСАС внедри система за управление на качеството по изискванията на международен стандарт ISO 9001:2008.

През 2015 г. в ИАСАС са проведени обучения на специалистите по прилагане на разработените процедури от системите за управление на качество, както и обучение за вътрешни одитори на база изискванията на ISO 9011:2011 „Указания за одит на системи за управление“.

Внедряването на ISO 9001:2008 е допринесло за усъвършенстване и подобрене проследимостта на процесите в Агенцията, засилен е вътрешният контрол при изпълнение на процесите, подобрени са предоставяните услуги, съответстващи на изискванията на гражданите и на приложимите нормативни актове, повишена е компетентността на служителите, а оттам и ефективността при обслужване на гражданите.

В изпълнение на договор за предоставяне на държавна помощ за насърчаване производството и използването на качествени семена и посадъчен материал за 2015 г. ИАСАС е извършила следните услуги, обединени в „Схема за качество“:

- полска инспекция на семепроизводни посеви и маточни насаждения; издаване на етикети;
- вземане на проби от партиди семена предназначени за сертифициране;
- лабораторен анализ на проби семена по групи култури;
- извършване на последващ контрол на партиди семена;
- окачествяване на сертифициран и САС овоцнен и сертифициран и стандартен лозов посадъчен материал.

Схемата за качество въвежда допълнителни изисквания към производствения процес и крайния продукт и гарантира по-високо качество на произведените семена и посадъчен материал от следните групи култури: зърнени, фуражни, маслодайни култури, картофи, тютюн, памук, сертифициран и САС посадъчен материал от овощни култури, сертифициран и стандартен лозов посадъчен материал и сертифицирани и стандартни семена от зеленчукови култури.

Държавната помощ е предпоставка за реализиране на значителна добавена стойност в резултат от използването на сертифицирани семена, свързана с количеството и качеството на продукцията.

Общата стойност на предоставените от ИАСАС услуги за 2015 г. е в размер на 1 257 369 лева.

През 2015 г. ИАСАС осъществява постоянен обмен на информация с Европейската комисия, държавите членки и други международни институции по отношение наименованията, вписването и отписването на сортове растения в и от официалната сортова листа, както и относно търговията на семена и посадъчен материал.

Официалната сортова листа е публикувана на интернет страницата на Агенцията през месец януари и своевременно актуализирана след вписване на нови сортове растения.

През годината са вписани 850 сорта полски, зеленчукови, медицински, ароматни и овощни култури, лоза и тютюн, което е с 10% повече в сравнение с 2014 г.

Наблюдава се увеличение на броя на вписаните сортове полски и зеленчукови култури. От общо 535 сорта полски култури, 202 сорта са защитени със сертификат за правна закрила в Патентно ведомство. От общо 176 вписани сортове от зеленчукови култури, 57 броя притежават сертификат за правна закрила.

Броят на заявените за вписване сортове овощни култури, лоза и тютюн в официалната сортова листа на страната се запазва. От общо вписани 33 сорта тютюн, 28 сорта са българска селекция, като 27 броя притежават сертификат за правна закрила.

По Закона за закрила на новите сортове растения и породи животни Агенцията извършва експертиза по същество за различимост, хомогенност и стабилност на новите сортове растения, въз основа на която Патентно ведомство издава сертификат за правна закрила.

През 2015 г. в опити за различимост, хомогенност и стабилност (РХС) са заложили и изпитани общо 891 броя сортове, хибриди и линии (при 1 023 за 2014 г.), като 293 от тях са по сключени договори за сортоизпитване и 598 – подобни сортове и сравнителна колекция за доказване различимостта на заявените нови сортове и за изготвяне сортоописания на чужди сортове, признати от други изпитващи офиси. Сравнителната сортова колекция наброява 4 228 сорта от 22 вида земеделски култури.

Прогнозните очаквания за следващите години са за увеличение на броя и размера на услугите по сортоизпитване, извършвани от ИАСАС. Това се дължи на одобрението на Агенцията за изпитващ офис към Офиса на общността за сортовете растения, както и на постоянното разширяване на включените в обхвата видовете култури. През 2015 г. обхватът е разширен с вида полски фасул.

През 2015 г. са проведени опити за РХС с 4 кандидат сорта слънчоглед и 2 кандидат сорта ориз, възложени с договор от CPVO и с 1 кандидат сорт нахут, възложен от Чешкия сортоизпитващ офис.

По видове земеделски култури сортоизпитването за РХС е разпределено както следва: 18 вида полски култури (при 22 за 2014 г.), 12 вида зеленчукови култури (при 12 за 2014 г.), 4 вида трайни култури и копринена пеперуда (при 5 за 2014 г.).

Общият брой сортове, без сортове стандарти, изпитани в опити за БСК (за вписване в Официалната сортова листа и в предварителни опити, съгласно сключени договори) са 1 668 и 2 хибрида копринена пеперуда (при 1 877 броя за 2014 г.).

В предварително изпитване са заложили и изпитани 1 477 броя хибрида царевица, слънчоглед, рапица, обикновена и твърда пшеница, тритикале и ечемик, а за БСК са изпитани 191 сорта и 2 хибрида копринена пеперуда.

От изпитаните сортове за БСК и предварително изпитване 1 616 броя са чужда селекция (96,77 %) и 52 броя българска селекция (3,21%).

В рамките на годината са заложили 1 507 броя проби за грунтов контрол от 36 вида земеделски култури (18 полски и 18 зеленчукови), от които са одобрени 1 495 броя.

През 2015 г. са получени заявления за сертификация за 43 534 ха семепроизводствени посеви от различни групи култури. Общата площ на инспектираните от инспектори на ИАСАС посеви с полски култури е 43 464 ха, като най-голям дял заема групата на зърнените култури - 38 392 ха (88,3%), следвана от маслодайни и влакнодайни - 2 561 ха (5,9%), фуражни - 2 251 ха (5,2%), картофи - 254 ха (0,5%), зеленчукови култури - 70 ха (0,1%), тютюн - 3 ха и цвекло - 3 ха. В сравнение с 2014 г. инспектираните посеви намаляват със 7,4%. След извършване на полските инспекции 91 ха (0,2%) са декласирани в по-ниска категория от заявената за сертификация, а 158 ха (0,4%) са бракувани са, поради по-ниски показатели от изискващите се.

Инспектирани са 519 ха семепроизводствени посеви от пшеница, ечемик, слънчоглед, царевица и фуражни култури, от лица получили разрешение по чл. 6 от ЗППМ, което е с 1 332 ха по-малко в сравнение с 2014 г.

През 2015 г. е налице незначително намаление на инспектираните посеви от зимна обикновена пшеница, тритикале и царевица в сравнение с предходната година, докато инспектираните площи за овес и ориз се увеличават с 40%.

При инспектираните посеви от маслодайни и влакнодайни култури като цяло се наблюдава няколкократно увеличение на площите, като най-голям ръст е налице при площите със соя. Само при слънчогледа се отчита намаление на семепроизводството, което се дължи основно на трудното осигуряване на необходимата пространствена изолация от 1 500 метра и нуждата от поливни площи.

Инспектираните посеви от фуражни и зеленчукови култури нарастват съответно с около два и три пъти спрямо 2014 г. Същевременно, инспектираните посеви с картофи се запазват, а тези с тютюн и цвекло намаляват.

През 2015 г. са инспектирани 37 ха лозови маточници, 44 ха маточни лозя и 20 ха лозови вкоренилища.

Окачествени са 4 185 024 броя лозов посадъчен материал, от които 1 275 283 броя облагородени лози, 358 691 броя резници за калеми и 2 551 050 броя резници за подложки.

Основна причина за увеличаване на площите за производство на качествени семена и посадъчен материал е предоставената държавна помощ, като за първи път през 2015 г. в обхвата на схемата са включени овощен и лозов посадъчен материал.

За целите на сертификацията са взети 6 005 проби от хомогенно заготвени партиди семена, като 532 проби са взети от физически лица (пробовземачи), получили разрешение от изпълнителния директор на ИАСАС по условията и реда на Наредба № 8 от 31 октомври 2013 г.

В отдел Централна лаборатория са извършени 4 303 анализа за определяне на посевните качества на семената.

Централна лаборатория, като акредитирана от Международната асоциация по семетестване ИСТА, участва успешно в три кръгови международни теста на соя, червена детелина и ориз.

През 2015 г. са извършени 83 теста "електрофореза" за извършване експертизи на биохимично и генетично равнище за установяване сортовата автентичност и сортовата чистота на семената от родителски линии и хибриди от царевица и слънчоглед.

От лабораторията са издадени 25 сертификата, съгласно изискванията на схемите на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие при износ на семена за трети страни.

През 2015 година са издадени 547 645 официални етикета.

Във връзка с прилагането на мярка 10 „Агроекология и климат“ от ПРСР 2014 - 2020 г., са издадени 400 удостоверения за вече съществуващи трайни насаждения и многогодишни култури потвърждаващи, че заявените сортове са застрашени от генетична ерозия.

През годината са извършени над 600 проверки по ЗГМО и ЗППМ по документи и на място. При проверките по ЗГМО не е открито наличие на генетично модифицирани организми в конвенционалните партии семена.

Осъществен е ефективен контрол при заготовката и търговията със семена и посадъчен материал. Неотговарящите на минималните изисквания за кълняемост семена са спряни от търговия.

По условията и реда на Наредба № 8 от 31 октомври 2013 г. е издадено 1 разрешение от изпълнителния директор на ИАСАС за частна лаборатория и на 3 физически лица за вземане на проби от семена.

Очаквани данни за 2016 г.

През 2016 г. продължава дейността, свързана с акредитацията на Агенцията за официален изпитващ офис на Службата на Общността за правна закрила на сортовете растения, с цел признаване изпитванията на сортовете растения за правна закрила на територията на общността.

Агенцията продължава да администрира предоставянето на държавна помощ за участие на земеделски стопани в схема за качество за производство на семена и посадъчен материал, по силата на сключен договор между ДФЗ и ИАСАС. В обхвата на помощта е включен и посадъчен материал – лозов и овощен.

Предвиденият максимален годишен бюджет на помощта за 2016 г. е в размер на 1 млн. лева.

През 2016 г. за полска инспекция са заявени общо 37 675 ха, в т. ч и 286 ха от инспектори по чл. 6 от Закона за посевния и посадъчния материал.

От заявените семепроизводствени посеви от полски култури, най-голям дял заема групата на зърнените култури - 33 925 ха (90%), следвана от фуражни - 3 073 ха (8,2%), маслодайни и влакнодайни - 513 дка (1,4%). Заявени са и семепроизводствени посеви от картофи - 110 ха (0,3%), зеленчукови култури - 51 ха (0,1%), цвекло - 2 ха и тютюн - 1 ха .

Продължава приемането на заявления за сертификация на пролетните култури, както и осъществяването на контрол при заготовката и търговията със семена и посадъчен материал.

6. Контрол и мониторинг на зърно и зърнени продукти

6.1. Контрол на публичните складове, зърнохранилища и други обекти за съхранение на зърно

През 2015 г. са направени съществени изменения на нормативната уредба по отношение на дейностите, свързани със съхранението и търговията със зърно.

В брой 57 от 28.07.2015 г. на Държавен вестник е обнародван Законът за закриване на Националната служба по зърното, с който е отменен Законът за съхранение и търговия със зърно. В резултат от това, действието на издадените лицензии на публични складове, на удостоверенията за регистрация на зърнохранилища и на удостоверенията за регистрация на търговци на зърно е прекратено. Към датата на влизане в сила на Закона за закриване на Националната служба по зърното на територията на страната са действали 28 броя публични склада с капацитет 331 310 тона, 227 броя зърнохранилища с капацитет 2 513 130 тона и 3 560 броя други обекти за съхранение на зърно с капацитет 9 934 384 тона.

След приемането на Наредба № 23 от 29 декември 2015 г. за условията и реда за мониторинг на пазара на зърно, уреждаща условията и реда за подаване на декларации за местонахождението и капацитета на обекти за съхранение на зърно, местата на съхранение и наличното количество зърно в тях и стопанисването им, публичните складове, зърнохранилищата и другите обекти за съхранение на зърно са вписани служебно в базата данни за обектите за съхранение на зърно. Въз основа на Наредбата, Министерството на земеделието и храните води и съхранява база данни за обектите за съхранение на зърно в страната и за лицата, които ги стопанисват. Данните от този регистър сочат, че към 31.12.2015 г. общият брой на обектите за съхранение на зърно е 3 526 броя с общ капацитет 12 870 248 тона.

6.2. Окачествяване на реколта `2015

Окачествяване на пшеница от реколта `2015

В периода на жътвената кампания са взети 1 303 проби от 1 836 026 тона пшеница от зърнопроизводителните райони на страната (23 области). Извадката съставлява 41% от предварителните данни за реколтираното количество към 30.07.2015 г., възлизащо на 4 483 265 тона.

Крайните резултати от окачествяването на пшеница реколта 2015 година показват, че разпределението на зърното по групи е както следва:

- Първа група – 2,3%, при 2,5% за 2014 г.;
- Втора група – 8,4%, при 11,5% за 2014 г.;
- Втора Б група – 24,3%, при 44,4% за 2014 г.;
- Трета група – 65%, при 41,5% за 2014 г.

През 2015 г. средните стойности на основните качествени показатели са следните:

- хектолитрова маса: 78,5 kg/100 dm³ ±4,2 kg/100 dm³, при 73,6 kg/100 dm³ ±3,6 kg/100 dm³ през 2014 г.;
- съдържание на мокър глютен: 24,1% ±4,7%, при 21,4% ±4,2% през 2014 г.;
- отпускане на glutena: 5,6 мм ±2,1 мм, при 6,6 мм ±2,1 мм през 2014 г.;
- число на хлебопекарна сила: 60,8 усл. ед. ±9,0 усл. ед., при 54,1 усл. ед. ±5,3 усл. ед. през 2014 г.;
- съдържание на протеин: 12,2% с.в. ±1,5% с.в., при 11,8% с.в. ±1,5% с.в. през 2014 г.;
- число на падане: 325,8 сек. ±44,4 сек., при 334 сек. ±68 сек. през 2014 г.

Окачествяване на ечемик от реколта `2015

През 2015 г. са анализирани 405 броя средни проби, взети от партида от 264 663 тона или 37,2% от произведения ечемик от реколта `2015 по предварителни данни.

Отнесени към прогнозното производство, получените крайни резултати показват, че 69,2% от ечемикът е пивоварен, а 30,8% - фуражен. В сравнение с предходната 2014 г., делът на пивоварния ечемик бележи увеличение с 19 процентни пункта за сметка на фуражния.

През 2015 г. средните стойности на основните качествени показатели на ечемика от реколта 2015 година са както следва:

- съдържание на белтъчни вещества: 11,4% ±1,2%, при 12% ±1,1% за 2014 г.;

- хектолитрова маса: 64,5 кг/100 dm³ ±3,1 кг/100 dm³, при 62,1 кг/100 dm³ ±3,9 кг/100 dm³ за 2014 г.;
- изравненост на партидите: 89,4% ±6,9%, при 72% ±32% за 2014 г.;
- влажност: 12,6% ±1%, при 12,7% ±1% за 2014 г.;
- културни примеси: 1% ±1,1%, при 1,8% ±2% за 2014 г.;
- чужди примеси: 0,7% ±0,7%, при 0,8% ±0,9% за 2014 г.

Окачествяване на слънчоглед от реколта `2015

Резултатите от окачествяването на слънчоглед реколта `2015 година са получени от взети 515 броя сборни проби от партида в размер на 500 410 тона, което е 32,4% от общото производство за страната по предварителни данни.

Данните от анализираниите средни проби показват, че добитият слънчоглед е с добри стойности по трите основни качествени показателя влага, масленост и примеси, заложиени в стандарта, като 61,28% от анализираниите проби отговарят на условията на стандарта за качество на слънчогледовото семе.

Средните стойности на основните качествени показатели на слънчогледа от реколта `2015 са:

- съдържание на влага: 6,1% ±0,6%, при 6% ±0,8% за 2014 г.;
- масленост: 43,1% ±3%, при 44,4% ±2,4% за 2014 г.;
- културни примеси: 1,7% ±1,7%, при 0,8% ±1,3% за 2014 г.;
- чужди примеси: 2,9% ±1,9%, при 2,4% ±1,4% за 2014 г.

Окачествяване на царевица от реколта `2015

При окачествяването на царевицата от реколта 2015 година са взети 316 броя сборни проби от партида в размер на 393 981 тона, което представлява 19,1% от общото производство за страната по предварителни данни. От анализираното количество царевица, общо 84,3% отговарят на критериите за съдържание на нишесте в зърното и на минималните изисквания залежали в стандарта по отношение на влагосъдържанието и наличието на примеси.

Средните стойности на основните качествени показатели на царевицата през 2015 г. са следните:

- влага: 13,1% ±1,4%, при 14,6% ±1,3% за 2014 г.;
- културни примеси: 2,8% ±2%, при 2,6% ±2% за 2014 г.;
- чужди примеси: 0,7% ±0,7%, при 0,9% ±0,8% за 2014 г.;
- съдържание на нишесте: 72,9% ±0,7%, при 72,7% ±0,7% за 2014 г.;
- хектолитрова маса: 69,6 kg/100 dm³ ±2,5 kg/100 dm³, при 71,7 kg/100 dm³ ±2,1 kg/100 dm³ за 2014 г.

7. Безопасност на храните

Основна цел на политиката на ЕС по безопасност на храните е осигуряването на висока степен на защита на човешкото здраве и интересите на потребителите по отношение на храните, включително традиционните продукти, както и на ефективното функциониране на вътрешния пазар.

Министерство на земеделието и храните ръководи, координира и контролира прилагането на държавната политика в областта на здравеопазването на животните и безопасността на храните, чрез своята специализирана администрация.

Дирекция „Политики по агрохранителната верига“ подпомага министъра на земеделието и храните при разработването, координирането и прилагането на държавната политика в областта на качеството и безопасността на храните и фуражите, здравеопазването на животните и хуманното отношение към тях, страничните животински продукти, здравето на растенията и растителния репродуктивен материал.

През 2015 г. продължава оптимизирането на нормативната база в областта на безопасността на храните и фуражите, здравеопазването на животните и хуманното отношение към тях.

Българската агенция по безопасност на храните (БАБХ) осъществява официалния контрол на храните на принципа „от фермата до масата“, следвайки най-добрите европейски практики в прилагането на високи стандарти при контрола в областта на безопасността и качеството на храните, хранителните добавки и напитките, ветеринарната медицина и хуманното отношение към животните, растителната защита и торовете, фитосанитарния контрол, фуражите, граничния контрол и др.

7.1. Здравеопазване и хуманно отношение към животните

Здравеопазване на животните

Приоритетни задачи на БАБХ в тази област са:

- опазване здравето на животните в страната;
- опазване здравето на селскостопанските животни от възникване на опасни вирусни инфекции, свързани с големи икономически загуби;
- осигуряване на добив на отговарящо сурово краве мляко, съгласно европейското законодателство;
- безпроблемно движение на животни, продукти и суровини добити от тях между държавите членки и износ за трети страни;
- предпазването на населението от възникване на зоонози (болести, предавани от животните на човека).

За постигане на тези приоритети през 2015 г. продължава да се прилага схема за подпомагане на земеделските стопани при изпълнение на мерките, посочени в държавната профилактична програма, и програмите за надзор и ликвидиране на болестите по животните.

Разработени и съгласувани с ръководството на Българския ветеринарен съюз са образци на договорите за ветеринарномедицинско обслужване на земеделските стопани, образец на договор за изпълнение на ДПП и Програмите за надзор, указания за прилагане на Схемата за подпомагане на земеделските стопани. Схемата за подпомагане на земеделските стопани се приложи успешно и през 2015 година.

Разработена е Наредбата за условията за регистрацията и реда за идентификацията на пчелните семейства и Наредбата за профилактика, ограничаване и ликвидиране на някои заразни болести по пчелите.

С Постановление № 48 от 06.03.2015 г. е приета тарифа за определяне на цените, които се заплащат за изпълнение на мерките по Държавната профилактична програма и програмите за надзор и ликвидиране на болестите по животните за 2015 г.

През 2015 г. са изпълнени задължителните мероприятия, заложиени по изпълнение на държавната профилактична програма.

Дейността на БАБХ е насочена към минимизиране на риска от появата и разпространението на остри и екзотични заразни болести по животните, имайки предвид географското разположение на страната ни. За тази цел се изпълняват национални програми за надзор на болестите, а именно:

- Програма за надзор на инфлуенца при домашните и дивите птици;
- Програма за контрол и ерадикация на болестта бяс;
- Програма за надзор на болестта син език при преживните животни;
- Програма за надзор и ерадикация на класическа чума по свинете;
- Програма за контрол на салмонелоза при кокошките-носачки, бройлери, развъдни стада и пуйки;
- Програма за надзор на ТСЕ;
- Програма за контрол на заболяването шап по чифтокопитните животни.

През 2015 г. на територията на страната бяха констатирани някои от следните по-важни заболявания, включени в листа с приоритетни заболявания на ЕС:

На 26 януари 2015 г. Националната референтна лаборатория (НРЛ) за инфлуенца по птиците за страната потвърди положителен случай на високо патогенна инфлуенца субтип H5N1 при пеликан от вида Dalmatian pelican (*Pelicanus krispus*), който е намерен умрял на 22.01.2015 г. в защитена местност Пода, обл. Бургас.

На 30.01.2015 г. по време на активния надзор около огнището е установена висока смъртност при птици, отглеждани в заден двор в с. Константиново, общ Камено, обл. Бургас.

НРЛ за инфлуенца по птиците потвърди, че се отнася за високо патогенна инфлуенца по птиците H5N1. Предприети са всички мерки съгласно изискванията на Директива 2005/94/ЕО за контрол на инфлуенца по птиците, като незабавно е въведен за изпълнение Контингенс плана за инфлуенца по птиците. Унищожени са 1 818 птици и 34 водоплаващи, отглеждани общо в 112 задни двора. Наложена е забрана на движение на птици и продукти от тях в 3 км (предпазна зона) и 10 км зона (наблюдавана зона) и всички предпазни мерки, посочени в Директива 2005/94/ЕО.

На 24 март 2015 г. в ОДБХ - Силистра е получен сигнал за висока смъртност при къдроглави пеликани (*Pelecanus crispus*) в природен резерват "Сребърна", област Силистра.

На 26 март 2015 г. НРЛ по инфлуенца по птиците и Нюкясълска болест е получен положителен резултат за високопатогенна инфлуенца по птиците от субтип H5N1 от проведено лабораторно изследване на 2 проби от къдроглави пеликани.

Всички мерки, предвидени в Решение 2006/563/ЕС относно някои предпазни мерки по отношение на високопатогенната инфлуенца по птиците от субтип H5N1 при диви птици и отменящо Решение 2006/115/ЕС, са приведени в действие веднага. Болестта е овладяна като няма нови случаи.

През м. юли 2015 г. е констатирано и обявено огнище на заболяването бруцелоза по дребните преживни животни в гр. Рила, общ. Рила, обл. Кюстендил. По хуманен начин са умъртвени 15 бр= кози, реагирали положително за бруцелоза. Извършена е дезинфекция на дворовете, помещенията, инвентара и торищата в животновъдните обекти с положително реагиралите за бруцелоза животни. Забранено е движението на ЕПЖ, ДПЖ и еднокопитни животни от гр. Рила и клането на овце и кози с произход от гр. Рила. Извършена е инвентаризация

на всички ЕПЖ, ДПЖ и еднокопитни животни на територията на ОДБХ - Кюстендил. Проследени са движенията на всички ЕПЖ, ДПЖ и еднокопитни от и към гр. Рила от началото на 2015 г. до датата на заповедта за обявяване на заболяването. През м. август 2015 г. са констатирани огнища на заболяването и в с. Смочево, общ. Рила, Рилски манастир, общ. Рила, с. Мурсалево, общ. Кочериново, обл. Кюстендил и в с. Ракита, общ. Червен бряг, обл. Плевен. По отношение на заразените животни и стопанства са предприети мерки за ликвидиране на заболяването. През м. септември е обявена бруцелоза по дребни преживни и в с. Падала, общ. Рила, обл. Кюстендил. Извършено е епизоотично проучване за възникването и разпространението на бруцелозата по дребните преживни животни в обл. Кюстендил.

През м. ноември 2015 г. е констатирано и обявено огнище на заболяването бруцелоза по овцете и козите в с. Кочан, общ. Сандански, обл. Благоевград. Унищожени са 23 броя овце.

До края на 2015 година заболяването е ликвидирано в с. Смочево, с. Падала, с. Мурсалево, гр. Кочериново и стадото отглеждано в Рилски манастир.

При извършване на изследванията за Туберкулоза по говедата, съгласно изискванията на ДПП, през 2015 година са установени пет огнища на заболяването в област Разград.

Във всички животновъдни обекти от обл. Разград с констатирана туберкулоза по говедата продължават оздравителните дейности.

Във връзка със заболяването Заразен нодуларен дерматит (ЗНД) в Р Гърция и Р Турция и с цел недопускане възникване на заболяването на територията на страната ни, БАБХ предприе серия от мерки:

През септември 2014 г. в София бе проведена трипартидна среща, между България, Гърция и Турция, с участието още на представители от Европейската Комисия, Европейската Комисия за борба с шапа към ФАО (EuFMD) и Световната организация за здравеопазване на животните (OIE).

През февруари 2015 г. EuFMD организира обучение в Адана и Хатай, където присъстваха по трима представители от ветеринарните служби на България и Гърция.

В последствие в България бе проведено каскадно обучение, като всички материали и снимки от обучението бяха предоставени на всички 28 ОДБХ, официални и регистрирани ветеринарни лекари, работещи в сферата на здравеопазване на животните и животновъдите.

През март 2015 г. в Александропулис, Гърция бе проведено обучение за ЗНД, водено от Ева Тупурайнен и генералния директор на ветеринарната служба на Израел.

Отпечатани и разпространени в цялата страна са 200 000 брошури за ЗНД, с цел запознаване на фермерите и ветеринарната колегия.

Веднага след като бе обявено първото огнище на ЗНД в Турция със заповед № РД 11-1054/22.06.2015 г. на изпълнителния директор на БАБХ бяха приведени в състояние на повишена епизоотична готовност ОДБХ - Бургас, Ямбол, Хасково и Кърджали, което се изразява в следното:

- ежеседмични клинични прегледи за заразен нодуларен дерматит на едрите преживни животни, отглеждани в общините, граничещи с Турция и Гърция, резултатите от които се документират;

- забрана за провеждането на пазари и изложби на едрите преживни животни в общините, граничещи с Турция и Гърция;

- извършване на инвентаризация на едрите преживни животни на територията на ОДБХ и актуализация на данните в интегрираната информационна система на БАБХ - ВетИС;

- вземане на проби от цяла кръв от говеда, показали клинични признаци на ЗНД и изпращането им за вирусологично изследване до НДНИВМИ, придружени с писмо по образец ЗХОЖ – 180 – електронен вид, издаван от ВетИС и писмо образец ЗХОЖ 28;

- незабавно свикване на областни и общински епизоотичните комисии, които да набележат конкретни мерки за предотвратяване на проникването и разпространението на болестта на територията на съответните области и общини;

- информиране на кметовете на населените места в общините, граничещи с Турция и Гърция, както и на лицата, отглеждащи едри преживни животни, за клиниката на ЗНД, спазването на мерките за биосигурност в обектите за едри преживни и задължението им при съмнение за заболяване и/или смъртност незабавно да информират съответния официален ветеринарен лекар;

- запознаване на фермерите в населените места в общините, граничещи с Турция и Гърция с начините за извършване на дезинсекция, както и с подходящите инсектициди;

- засилен контрол по придвижването на животните и мерките за биосигурност в обектите за едри преживни животни;

- привеждане в готовност наличната дезинфекционна техника в областите Бургас, Ямбол, Хасково и Кърджали;

- представяне ежеседмично (всеки петък до 15.00 ч.) в дирекция ЗХОЖКФ при ЦУ на БАБХ доклади за изпълнението на мерките, посочени в заповедта;

- осигуряване на диагностична готовност в изпитателната лаборатория по “Екзотични и особено опасни инфекции” за болестта ЗНД.

След като бе обявено първото огнище на ЗНД в Гърция със заповед № РД 11-1388/20.08.2015 г. на изпълнителния директор бе разпоредено мерките по заповед № РД 11-1054/22.06.2015 г. да бъдат в сила и за области Смолян и Благоевград. В допълнение бе наложена забрана за провеждането на пазари и изложби на едри и дребни преживни животни на територията на областите Бургас, Ямбол, Хасково, Смолян, Благоевград и Кърджали и засилване на мерките за биосигурност в обектите за едри преживни животни. Забранено бе придвижването на едри и дребни преживни животни на територията на областите Бургас, Ямбол, Хасково, Смолян, Благоевград и Кърджали, с изключение на случаите, когато животните са насочени за клане в кланица, след предварително извършени клинични прегледи. В последствие бе дадена възможност за движение на такива животни в, от и за тези области, но единствено след разрешение от ЦУ на БАБХ.

Със заповед № РД 11-1390/21.08.2015 г. на изпълнителния директор на БАБХ на директорите на ОДБХ Бургас, Ямбол, Хасково, Кърджали, Смолян и Благоевград бе разпоредено със заповед да определят официални ветеринарни лекари, които в почивните дни да извършват проверки в животновъдните обекти за спазването на Заповед № РД 11-1388/20.08.2015 г. в общините по южната граница.

До този момент в България са констатирани 17 съмнения за ЗНД, всяко от което е отхвърлено след лабораторни изследвания в изпитвателната лаборатория по “Екзотични и особено опасни инфекции” към НДНИВМИ, гр. София.

През октомври 2015 г. бяха проведени срещи, организирани от МЗХ и БАБХ с животновъдите и регистрираните ветеринарни лекари във всички 28 области на страната, на които участниците бяха запознати с разпространението на ЗНД и други болести по животните и мерките за предпазване, профилактика и борба с тях.

През месец ноември 2015 г. в Александропулис, Гърция бе проведено обучение за ЗНД, организирано от BTSF, на което взеха участие 10 официални ветеринарни лекари от общините на България, граничещи с Турция и Гърция. Материалите от това обучение бяха разпространени в последствие в цяла България.

През 2015 г. не са констатирани заболявания от шап по чифтокопитните, син език по преживните, африканска и класическа чума по свинете, африканска чума коне, заразен нодуларен дерматит, псевдочума по птиците и други.

През 2015 г. са извършени проверки на 623 ветеринарните лечебни заведения (ВЛЗ) на територията на страната, като са съставени са 12 АУАН.

Изпълняват се мерките заложи в плана за действие за обезвреждането на страничните животински продукти от двата екарсажа в страната.

По отношение регистрацията на животновъдните обекти и идентификацията на животните, директорите на областните дирекции по безопасност на храните извършат проверки и въвеждат данните за същите в срок, като правомерно отразяват и коригират данните в интегрираната система на БАБХ ВетИс.

Задължителните мероприятия, заложи по изпълнение на ДПП през 2015 г. бяха изпълнени от регистрирани ветеринарни лекари, сключили договори с ОДБХ.

Разходите за провеждане на мерките за болестите посочени в Списъка на заразните болести по чл. 118, ал.1 от Закона за ветеринарномедицинската дейност, които са включени в програми за надзор и ерадикация, но не се кофинансират от ЕК се предоставят като помощ на земеделските стопани от ДФ "Земеделие".

Хуманно отношение към животните

Хуманното отношение към животните (ХОЖ) е пряко свързано с производството на безопасни храни. Хуманното отношение към животните е тема, която вълнува широки обществени кръгове.

Създаването на обща европейска платформа за хуманно отношение към животните ще служи като общ форум, използван от Комисията, държавите-членки, организации за защита на животните, селското стопанство организации, ветеринарни сдружения, потребители и т.н.,

Практиката в България показва, че фермерите много често не спазват предвидените в законодателството норми, с цел да увеличат печалбата от дейността си. В повече от случаите те нямат възможност за съпоставка на прилаганите от тях практики и на новите научни обосновки на хуманното отглеждане на животните. Това налага намесата на ветеринарномедицинските специалисти в страната с цел гарантиране благополучието на животните.

През 2015 г. продължава издаването на лицензи за превоз на живи животни, с цел спазване изискванията на националното и европейско законодателство в сферата на хуманното отношение към животните по време на транспорт. Издадени са 70 лиценза за кратки пътувания и 25 - за продължителни пътувания.

Във връзка с изискванията за хуманно отношение към животните по време на транспорт се поддържа регистър на издадените лицензи за превоз на живи животни и се въвежда актуална информация за одобрените превозни средства в информационната система на БАБХ.

През 2015 г., във връзка с констатирани нарушения на хуманното отношение по време на транспорт са подадени 9 сигнала от други контактни точки до БАБХ, както и 78 сигнала от БАБХ към други контактни точки.

В областта на хуманното отношение към животните Република България изпълнява изискванията на Директива 2008/120/ЕО на Съвета относно определяне на минималните стандарти за защита на свинете. През 2015 год. експерти от отдела участваха в работни групи по директива 2008/120, както и в обучение по тази тема.

Във връзка с хуманното отношение към опитни животни съгласно Директива 2010/63/ЕС на Европейския Парламент и на Съвета от 22 септември 2010 година относно защитата на животните, използвани за научни цели се поддържа регистър на издадените разрешителни за използване на животните в опити.

С Решение 12637 от 25.11.2015 г. - бр. 100 от 18.12.2015 г. е променена Наредба № 41 за изискванията към обекти, в които се отглеждат, развъждат и/или предлагат домашни любимци с цел търговия, към пансиони и приюти за животни, с която в рамките на работна група в Министерство на земеделието и храните бяха въведени облекчени изискванията към приюти за кучета при спазване на минималните изисквания за хуманно отношение, с което се даде възможност на общините да изпълнят изискванията на Закона за защита на животните с оглед овладяване популацията от безстопанствени кучета на територията на страната.

Актуализира се регистър на регистрираните приюти за безстопанствени животни.

Идентификацията (чипирането) на кучета в страната продължи и през изминалата година, а данните за същите се отразяваха във ВетИС, като системата в значителна степен беше адаптирана и за тези животни.

За периода бяха изготвени отговори по над 200 жалби, сигнални писма, запитвания и преписки от други държавни институции.

7.2. Информационна система за идентификация и проследяване движението на животните

През 2015 г. бяха дискутирани предложения за въвеждане на нови функционалности, модули и справки в информационната система на БАБХ – ВетИС

През 2015 г. продължава активната работа по идентификацията на дребните преживни животни, както и тази на еднокопитните животни в страната.

На база на актуализираното Ръководството за кръстосано съответствие за 2015 г. (Ръководство за прилагане на законоустановените изисквания за управление, посочени в чл. 4 и 5 и изброени в приложение II буква А от Регламент (ЕО) № 73/2009 на Съвета от 19 януари 2009 г.), са извършени проверки по кръстосано съответствие от служители на Областните дирекции по безопасност на храните и ДФ „Земеделие“.

През 2015 г. продължава идентификацията на кучетата в страната, а данните за същите се отразяват във ВетИС, като системата в значителна степен е адаптирана и за тези животни.

7.3. Контролни дейности

7.3.1. Безопасност на храните

Българската агенция по безопасност на храните методически ръководи и координира дейността на областните дирекции по безопасност на храните по осъществяване контрола на безопасността и качеството на: суровините, храните, материалите и предметите предназначени за контакт с храни; междинните предприятия за съхранение и предприятията за преработка на странични животински продукти; хуманното отношение към животните по време на клане.

Компетентните органи в направление „Контрол на храните“ през 2015 г. изпълняват дейности, насочени към: опазване здравето на потребителите при консумация на храни, засилване на доверието на консуматорите към предлаганите на пазара храни, което се осигурява чрез

поддържане на системата за осъществяване на контрол за спазване изискванията на законодателството от страна на производителите и търговците на суровини и храни. Основен приоритет през годината е и осигуряване на оптимална ефективност на системата за официален контрол, като по този начин се гарантира безопасността при производството, съхранението и предлагането на суровини и храни; поддържане на контролна система по цялата хранителна верига, която да защитава здравето и интересите на консуматорите.

През 2015 г. е постигнат значителен напредък при изпълнение на стратегическите и специфичните цели в контролната система върху храните, чрез:

- провеждане на ефективен контрол върху храните и обектите за производство и търговия с храни и материали в контакт с храни, с цел защита здравето на потребителите и провеждане на контрола в обектите за производство на храни и в обектите за търговия с храни в т.ч. и заведения за обществено хранене за изпълнението на нормативните изисквания за хигиената на храните, посочени в Регламент (ЕО) № 852/2004 за хигиената на храните, чрез прилагане на дейностите, посочени в Регламент (ЕО) № 882/2004 относно официалния контрол и Закона за храните;
- прилагане на подхода за оценка на риска при провеждане на официалния контрол върху храните и обектите за производство и търговия с храни;
- спазване на разпоредбите и изискванията на законодателството на ЕС, на националното законодателство;
- извършване на контрол за изпълнение на нормативните изисквания по отношение критериите за химична и микробиологична безопасност на храните и на критериите за техния състав и етикетиране;
- извършване на тематични проверки в обектите за производство и търговия с храни и проверки на основание заповеди на изпълнителния директор на БАБХ;
- извършване на оценка на ефективността при прилагането на системите за самоконтрол в обектите за производство на храни и обектите за търговия с храни, както и на системите за проследимост – провеждане на одити на системите HACCP;
- недопускане разпространението на хранителни взривове, включително проучване и елиминиране на причините за възникналите заболявания;
- предприемане на административно наказателни мерки, адекватни на констатираните несъответствия;
- засилване на доверието на консуматорите чрез осигуряване на независима и прозрачна контролна дейност, подобряване на формите и начините за предоставяне на информация на обществеността за резултатите от провеждания контрол чрез провеждане на системна медийна политика;
- създаване на всички предпоставки за безопасно хранене на децата и учениците - детски ясли, детски млечни кухни, детски градини, училища, детски и ученически лагери.

През 2015 г. са извършени общо 184 753 проверки официален контрол на база оценката на риска в обекти за производство, търговия на едро и дребно с храни и заведения за обществено хранене, тематични проверки, извънпланови проверки и проверки по сигнали и жалби.

Плановите проверки са извършени на база оценка на риска, а извънплановите във връзка със зададени конкретни теми и обекти, както и по жалби и сигнали. През 2015 г., наред с основните приоритети на официалния контрол, е акцентирано на безопасното хранене на децата и учениците - детски ясли, детски млечни кухни, детски градини, училища, детски и ученически лагери. Въведената през 2013 г. процедура за целогодишно получаване на информация за

предстоящи изнесени обучения, спортни лагери, зелени училища, екскурзии и лагери на деца от детски градини и училища е в ход и през 2015 г. Както през 2014 г., така и през 2015 г. е акцентирано на засиления контрол по време на активните туристически летен и зимен сезон, религиозни и официални празници.

През 2015 г. се наблюдава значително намаление на броя на извършваните видове контролни дейности спрямо 2014 г., т.е. налице е тенденция към цялостно намаляване на честотата на контрол. Тази промяна налага и промяна на инструкцията за прилагане на многогодишния план за официален контрол, изразяваща се в оптимизиране на честотата. От друга страна, осъществяваният контрол е по-ефективен, тъй като намаляването на предписанията, актовете за установяване на административни нарушения (АУАН) и разпорежданията за унищожаване на храни е драстично. Това показва, че в случая увеличената честота на официален контрол не би могла да гарантира спазването на изискванията от страна на операторите, както при една добре извършена задълбочена инспекция. Наблюдава се и тенденция към намаляване на броя на проверките по жалби и сигнали, което говори за постъпване на по-малко оплаквания от страна на граждани, насочени към бизнес-операторите.

Таблица V.6. Осъществен текущ официален контрол през 2014 - 2015 г.

Показател	2014 г.	2015 г.
Общ брой проверки (вкл. тематични)	226 457	184 753
Одити в предприятията за храни (брой)	2 526	1 343
Планови инспекции (брой)	40 777	23 297
Проверки по Регламент 852/2004 (брой)	21 573	10 266
Проверки по Регламент 853/2004 (брой)	23 132	18 309
Проверки относно етикетирането (брой)	13 152	6 107
Проверки на ДПП и НАССР (брой)	24 489	11 617
Проверки по жалби и сигнали (брой)	393	165
Издадени предписания (брой)	15 201	13 932
Издадени актове за установяване на административно нарушение (брой)	3 324	2 496
Бракувана продукция (кг)	260 869	94 594
Затворени обекти (брой)	185	298

Източник: БАБХ

Резултатите от официалните инспекции показват, че подходът, основан на оценката на риска, за планирането и изпълнението на официалните проверки е подходящ, по отношение откриването на несъответствията и гарантиране на безопасността на храните възможно най-ефективно.

Официалният контрол на храните в България се извършва адекватно, в пълно съответствие с изискванията на европейско и национално законодателство и в съответствие с чл. 10 на Регламент (ЕО) № 882/2004. Основният приоритет за постигане на високо ниво на защита на здравето на потребителите е изпълнен.

През 2015 г. в дирекция „Контрол на храните“ при ЦУ на БАБХ са постъпили 29 уведомления със съмнения за хранителни взривове на територията на България, за които има подробни доклади от съответните ОДБХ.

От извършените епидемиологични проучвания и получените резултати от проведените микробиологични изследвания на секрети от заболели и проби от храни има данни за 6 потвърдени случая от получените уведомления със заключения от регионалните здравни инспекции, че две и повече лица страдат от едно и също заболяване, в резултат на консумация на една и съща храна и епидемиологични данни, сочещи храната като причина (фактор) на заболяването. Сведенията за 6 хранителни взрива са подадени до Центъра за оценка на риска, който предоставя информацията по тези случаи в EFSA.

Предприетите мерки от страна на официалния контрол при констатираните несъответствия през годината са, както следва: издадени предписания - 13 932 броя; издадени актове за установяване на административно нарушение - 2 496 броя; бракувана продукция – 94 594 кг/л; затворени обекти – 298 броя.

Одити

През 2015 г. са проведени:

- Одит на DG SANTE с реф. № 2015-7457, за оценка на официалния контрол върху първичното производство на храни от неживотински произход.
- Одит на DG SANTE с реф. № 2015-7597, за оценка на официалния контрол по отношение безопасността на храните от животински произход и по-конкретно - за преходните мерки за производство на неотговарящо мляко в определени предприятия в Р България, съгласно Решение 2009/861/ ЕС и измененията му.

По време на одитите е потвърдено, че млякото и млечните продукти, предлагани на пазарите на Съюза, отговарят на изискванията, разписани в европейското законодателство. За коригиране на констатираните несъответствия бе изготвен План за действие на България за укрепване на схемата за тестване на качеството на суровото краве мляко.

- Одит на DG SANTE с реф. № 2015-7357 за оценка на системите за контрол на биологичното производство и етикетирането на биологични продукти в Р България, проведен в периода 16 - 27 ноември 2015 г.
- Одит на Сметната палата във връзка с изпълнението „Ефективност и ефикасност на контролната дейност по безопасност на храните“.

Изготвено е Становище по отправените препоръки към различни дирекции в БАБХ, включени в проекта на одитния доклад на Сметната палата № 0700100514/09.2015. За повече от отправените препоръки са предприети необходимите мерки с цел изпълнението им.

С цел подобряване качеството и ефективността на официалния контрол са провеждани обучения на регионално и национално ниво, както и участия в международни обучения по програмата BTSF по различни теми, касаещи безопасността на храните.

Разработени са редица процедури, инструкции, чек-листи за проверка и други.

През 2015 г., с изменение на Устройствения правилник на Министерството на земеделието и храните, на дирекция „Политики по агрохранителната верига“ (ПАВ) са вменени функции да извършва одит и верификация на официалния контрол, осъществяван от Българска агенция по безопасност на храните и одити на звената за контакт по Системата за бързо предупреждение за храни и фуражи, разположени в БАБХ.

През 2015 г. е изготвена Програма за одити на компетентните органи към МЗХ извършващи официален контрол, съгласно чл. 4, пар. 6 от Регламент (ЕО) № 882/2004 на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2004 г. относно официалния контрол, провеждан с цел осигуряване на проверка на съответствието със законодателството в областта на храните, фуражите, правилата за опазване здравето на животните и хуманното отношение към тях.

За 2015 г. са планирани 6 броя одити, обхващащи различни дейности на официалния контрол за оценка на съответствието с изискванията на Регламент (ЕО) № 882/2004, от които са извършени 5 броя (83,3% изпълнение на Програмата). Във връзка с възникнали обективни обстоятелства от страна на одитираната организация, е отменено изпълнението на 1 планиран одит.

Извършените одити обхващат четири Областни дирекции по безопасност на храните и една дирекция в Централно управление на БАБХ.

Одитирани са следните области на дейност:

- контрол на фуражи - 1 одит;
- контрол на храни;
- граничен контрол - 1 одит;
- системата за бързо предупреждение за храни и фуражи - 1 одит;
- растителна защита - 1 одит.

За неизвършения планиран одит от 2015 г. в областта на лабораторната дейност са предприети действия за извършването му през 2016 г.

Целта на одитите е:

- Да се установи принципът на съответствието, че дейността на компетентния държавен орган, Централно управление на БАБХ и на регионално ниво ОДБХ в изпълнение на изискванията на законодателството при осъществяване на официалния контрол за прилагане на системите за безопасност на храните от животински произход, съгласно изискванията на регламентите на ЕС от „Хигиенния пакет“ и приложимото национално законодателство са постигнати.
- Да се установи, че официалните дейности, свързани със законодателството се прилагат ефективно и са подходящи за постигане на целите на законодателството.

Към одитираните организации са направени 18 броя препоръки, за които са предоставени доказателства за тяхното изпълнение.

Очаквани данни за текущата година

Съгласно изготвена Програма за одити през 2016 г., дирекция „Политики по агрохранителната верига“, МЗХ ще извърши шест броя одити на компетентните органи, извършващи официален контрол, към министъра на земеделието и храните.

7.3.2. Система за бързо съобщаване за храни и фуражи (RASFF)

Системата за бързо предупреждение за храни и фуражи е създадена от Европейската комисия за да предостави на контролните органи на държавите членки, добре функциониращ инструмент за уведомяване за рисковете за здравето на човека. С член 29 от Регламент (ЕО) № 1831/2005 на Европейския парламент и на Съвета за определяне на изискванията за хигиена на фуражите, от 12 януари 2005 г. обхватът на системата RASFF е разширен, за да се включат и сериозните рискове, които произтичат от фуражи, и имат отношение към здравето на човека, животните и за околната среда.

Затова терминът „риск“, следва да се разбира като пряк или непряк риск за здравето на човека във връзка с храни, материали, които влизат в контакт с храни, или фуражи в съответствие с Регламент (ЕО) № 178/2002.

Във връзка с член 10 от Регламент (ЕО) № 178/2002 се изисква обществените органи да уведомяват обществеността и за рисковете за здравето на човека. Комисията следва да предоставя резюмирана информация за уведомленията, подадени чрез системата RASFF и годишни доклади, в които се очертават тенденциите при уведомяването чрез RASFF на проблеми,

Системата за бързо предупреждение за храни и фуражи в Република България е създадена и функционира на основание на актове от пряко приложимото право на ЕС и националното законодателство - Регламент (ЕО) № 178/2002, Регламент (ЕС) № 16/2011 и чл. 306 от Закона за храните.

Функционирането на системата RASFF се осъществява чрез мрежа от звена за контакт, като всяка държава- членка определя едно звено за контакт, което е в постоянна връзка със звеното за контакт на Европейската комисия.

Системата RASFF функционира в България от 1 януари 2007 г. с присъединяването на страната към ЕС. За ефективна работа на системата RASFF в България са създадени звена за контакт, както следва:

- национално звено за контакт на Република България, ситуирано в специализирана администрация на Министерство на земеделието и храните;
- звено за контакт в Министерството на здравеопазването;
- звено за контакт в Българската агенция по безопасност на храните.

Във връзка с функционирането на Системата за бързо предупреждение за храни и фуражи, за периода от 01.01.2015 г. до 31.12.2015 г. в Националното звено за контакт в Министерство на земеделието и храните са получени от звеното за контакт на Европейския съюз общо 3 003 броя нотификации, които са проверени и анализирани. По сектори са получени общо 2 646 нотификации за сектор „Храни“, 206 нотификации - за сектор „Фуражи“ и за сектор „Материали в контакт с храни“ 151 нотификации общо за ЕС.

По видове разпространените чрез системата RASFF нотификации за Общността са както следва:

- Нотификации за предупреждение – 743 броя (с 13 повече на годишна база), в т. ч.: за храни – 702 броя, за фуражи – 19 броя, за материали в контакт с храни – 22 броя;;
- Нотификации за насочване на вниманието – 474 броя (с 132 нотификации по-малко на годишна база), в т. ч.: за храни – 425 броя, за фуражи – 26 броя, за материали в контакт с храни – 23 броя;
- Нотификации за проследяване – 379 броя (с 22 нотификации по-малко на годишна база); в т. ч.: за храни – 258 броя, за фуражи – 99 броя, за материали в контакт с храни – 22 броя;
- Нотификации за пратки отхвърлени на граница – 1 368 броя (в сравнение с предходната година, с 11 нотификации повече), в т. ч.: за храни – 1 224 броя, за фуражи – 61 броя, за материали в контакт с храни – 83 броя;
- Нотификации за информация – няма,
- Нотификация „Новини“ - 39 броя (с 2 броя по-малко на годишна база), в т. ч.: за храни – 37 броя, за фуражи – 1 брой, за материали в контакт с храни – 1 брой.

През 2015 г. изготвените и изпратени от България на Европейската комисия, нотификации са общо 99, разпределени по видове, както следва:

- Нотификации за предупреждение – няма;
- Нотификации за насочване на вниманието – 3 броя, в т. ч.: за храни – 3 броя
- Нотификации за проследяване – 2 броя, в т. ч.: за фуражи – 2 броя;
- Нотификации за пратки отхвърлени на граница – 94 броя, в т. ч.: за храни – 94 броя;
- Нотификации за информация – няма;
- Нотификация „Новини“ – няма.

Нотификациите, в които България е засегната страна, по нотификации изготвени от другите членове на системата RASFF, и за които е уведомена от Европейската комисия за предприемане на необходимите мерки и действия по тях са общо 118 броя, като тяхното разпределение по групи е както следва:

- Нотификации за предупреждение: 102 броя, в т. ч.: за храни – 100 броя, за материали в контакт с храни – 2 броя;
- Нотификации за насочване на вниманието – няма;
- Нотификации за проследяване – 16 броя, в т. ч.: за храни – 7 броя, за фуражи – 6 броя, за материали в контакт с храни – 3 броя;
- Нотификации за информация – няма;
- Нотификация „Новини“ – няма.

Всички уведомления (нотификации) са изпратени до звената за контакт в Българска агенция по безопасност на храните и Министерство на здравеопазването за предприемане на необходимите мерки и действия.

7.3.3. Контрол на ветеринарномедицинската дейност, ветеринарномедицинските продукти и фуражите

7.3.3.1. Контрол на ветеринарномедицинската дейност

Главна дирекция „Верификация на официалния контрол“ (ВОК) при ЦУ на БАБХ осъществява контрол върху дейността на 28-те Областни дирекции по безопасност на храните (ОДБХ) на територията на Република България и координира действията на териториалните звена.

Експертите от ГД „ВОК“ организират и участват в комплексни проверки на дейността на ОДБХ за оценка на ефективността на извършвания официален контрол, в съответствие с чл. 8, параграф 3 от Регламент (ЕО) № 882/2004, организират и извършват одити на официалния контрол съгласно изискванията на чл. 4, т. 6 от Регламент (ЕО) № 882/2004, извършват тематични проверки на поделенията на БАБХ и внезапни проверки по сигнали или при съмнения за неправомерни действия на служители на агенцията.

Дирекцията обработва всички постъпили в ЦУ на БАБХ жалби, сигнали, запитвания, молби, кореспонденция с граждани, фирми, неправителствени организации, структурни и териториални поделения на агенцията. Проверките се организират и осъществяват по Стандартна оперативна процедура (СОП) „Процедура за извършване на проверки по писма, сигнали и жалби срещу неправомерни действия или бездействия на служителите на ОДБХ“, утвърдена със заповед на изпълнителния директор на БАБХ.

През 2015 г. в ГД „ВОК“ са постъпили, проверени и отработени в срок 427 броя жалби, сигнали, запитвания, молби, кореспонденция с ведомства, фирми, граждани, неправителствени организации, структурни и териториални поделения на агенцията, а през първите десет месеца на 2016 г. – 375 броя.

Комплексните проверки на дейността на ОДБХ за оценка на ефективността на извършвания официален контрол се извършват по утвърдена със заповед на изпълнителния директор на БАБХ СОП „Процедура за извършване на комплексна проверка на дейността на ОДБХ и оценка на ефективността на извършвания официален контрол, в съответствие с чл. 8, параграф 3 от Регламент (ЕО) № 882/2004“.

След извършване на комплексните проверки, ГД „ВОК“ подготвя и изпраща доклад с констатации и препоръки до ръководителя на съответното звено. Определя се срок за отстраняване на констатираните несъответствия или нарушения и се изискват документални доказателства за предприетите действия.

В изпълнение на утвърдения със заповед на изпълнителния директор на БАБХ План - график, през 2015 г. са извършени общо 7 броя комплексни проверки на дейността на Областните дирекции по безопасност на храните в Пловдив, Ловеч, Бургас, Кърджали, Разград, Габрово и Велико Търново.

За периода януари - октомври 2016 г. са извършени общо 9 броя комплексни проверки на ОДБХ - София-област, Перник, Стара Загора, Кюстендил, Ловеч, Търговище, Плевен, Пазарджик и Смолян. До края на годината е планирано извършване на още три комплексни проверки.

При констатиране на неправомерни действия или бездействия от страна на служители на съответното поделение на БАБХ, от ГД „ВОК“ се изготвят предложения за налагане на дисциплинарни наказания, съгласно Закона за държавния служител.

Одитите на официалния контрол се извършват по СОП и съобразно годишна програма, утвърдени със заповеди на изпълнителния директор на БАБХ. Съгласно програмата, до октомври 2016 г. са извършени 14 одита на ОДБХ - Монтана, Разград, Бургас, Стара Загора, Враца, Благоевград, Русе, Варна, Пазарджик, Плевен, Добрич, Ямбол, Габрово и Кърджали. До края на годината са запланувани още 5 одита на ОДБХ - Ловеч, Видин, Силистра, Сливен. Изготвя се ежегоден доклад за изпълнението на петгодишната програма с изводи и заключения от извършените одити от предходната година и анализ на постигането на целите ѝ.

Експертите от ГД „ВОК“ са в постоянно взаимодействие с органите на реда, медиите, гражданите, координационните мрежи и други неправителствени организации, имащи ангажменти към спазване разпоредбите на Закона за защита на животните и подзаконовите нормативни актове, регламентиращи правата и отношението към домашните любимци, селскостопанските и безпризорните животни.

ГД „ВОК“ събира, анализира, обобщава и изпраща до Постоянния кризисен щаб на МЗХ ежеседмична информация за констатирана завишена смъртност при животни в резултат на природни бедствия (наводнения, пожари, градушки, засушавания, снеговалежи или измръзвания), възникнали епизоотии, каламитети, епифитотии, както и за открити огнища от болести по животните или карантинни вредители на територията на страната, съгласно Закона за защита при бедствия.

Изпълнение на Национална програма за контрол на замърсители в храни

Програмата обхваща изследвания на проби храни, взети от търговската мрежа и от проби земеделска продукция, взети от полето за съдържание на замърсители.

Установени са следните несъответстващи резултати при храни от растителен произход: 2 проби детски пюрета на зеленчукова основа със съдържание на нитрати; 1 проба подправки с

установено съдържание на микотоксини; 1 проба горски и дребни плодове с установено съдържание на тежки метали (олово и кадмий); 1 проба безалкохолни напитки и 7 проби боза за съдържание на добавки.

В изследваните продукти от животински произход и материали и предмети, предназначени за контакт с храни, няма установени несъответствия. С тези резултати се запазва тенденцията от 2013 г. и 2014 г. за наличие на несъответствия в проби от неживотински произход.

Национална програма за контрол на генетично модифицирани храни (НПКГМХ)

Съгласно НПКГМХ за 2015 г. са взети и изследвани за наличие на ГМО всички 80 броя планирани проби, т.е. има 100% изпълнение на програмата. От тях, с присъствие на ГМО са 10 броя проби или 12,5%. Два броя проби или 1,6% са несъответстващи. През 2015 г. се отчита ръст на проби с нерегламентирано съдържание на ГМО в сравнение с резултатите, получени през 2014 г., през която няма проби със съдържание на ГМО над 0,9%. Броят на пробите с присъствие на ГМО също е по-голям: през 2015 г. 10 броя или 12,5%, при 8 броя или 10,1% през 2014 г. Причината е, че не се изискват протоколи от изпитване на акредитирана лаборатория, доказващи отсъствие на ГМО, а се приема на доверие декларираното в придружаващите документи. При вземане на проби на случаен принцип и изследвания по програмата се установи, че за някои продукти има противоречие и несъответствие с данните в декларациите.

Изпълнение на Национална мониторингова програма за 2015 г. за контрол на остатъци от ветеринарномедицински продукти и замърсители от околната среда в животни, храни и продукти от животински произход (НМПКО)

В годишния план за 2015 г. по НМПКО са заложи общо 2 338 броя проби за изпитване за остатъци от ветеринарномедицински продукти и замърсители от околната среда. В изпълнение на плана, от ОДБХ са взети общо 1 847 броя проби. По видове, взетите проби се разпределят, както следва: 105 от едри преживни животни, 37 от еднокопитни, 371 от свине, 115 от дребни преживни животни, 391 от птици, 17 от зайци, 162 от яйца, 77 от аквакултури, 275 от мляко, 107 от пчелен мед и 190 от диви животни.

От общия брой анализирани проби, взети от живи животни и суровини от животински произход, несъответстващи са 0,13%.

Причини за несъответствията са:

- недостатъчна компетентност и осведоменост на собствениците/персоналът, ангажиран с отглеждане на животните, което не позволява правилното и ефективно извършване на дейностите по самоконтрола;
- пропуски, нередовно водене на записите в дневниците или липса на такива в животновъдните обекти за лекувани/третиран животни;
- нерегламентирана употреба на ВМП и нерегламентирано лечение/третиране на животни в продуктивен период – неспазване правилата за приложение на ВМП -
- констатира се лечение с препарат, забранен за употреба при лактиращи животни (Норомек плюс) и лечението се извършва без ветеринарномедицински надзор, от лица без необходимата квалификация, т.е. не е спазен чл. 132, ал. 1, т. 1 от ЗВД.

Национална програма за контрол на остатъци от пестициди в храни (НПКОП)

Във връзка с осъществяване на лабораторните изследвания за контрол е изготвена Национална програма за контрол на остатъци от пестициди в и върху храни от растителен и животински произход за 2015 г.

В БАБХ се намира официалната контактна точка за пестицидни остатъци в България. Резултатите от анализите, извършени по НПКОП, се изпращат ежегодно на Европейския орган по безопасност на храните (EFSA).

През 2015 г. от изследваните проби храни за съдържание на пестицидни остатъци са установени следните несъответствия: портокали (Имазалил); грухана пшеница (Хлорпирифос); марули (Карбендазим, беномил дитиокарбамати); ябълки (Пропаргит); броколи (Дитиокарбамати); Марули (Перметрин).

От изследваните по Програмата растителни проби, взети от полето, са установени несъответствия в проби моркови, картофи и оранжерийни краставици.

От анализирани листни проби, в една проба от ябълки е установено съдържание на неразрешено активно вещество. В 11 бр. листни проби (от културите: домати, пипер, краставици, череши, вишни, сливи, ягоди, лозя) е установена неразрешена употреба при съответната култура, на разрешено активно вещество. В една проба от биологично отглеждани малини е установена употреба на активното вещество делтаметрин, за което е уведомен официално сертифициращия орган на биологичната продукция малини, за предприемане на последващи действия.

Изпълнение на Годишен план за вземане на проби за анализ на продукти, произведени по национални стандарти, стандарти разработени от браншови организации и одобрени от компетентния орган

- Утвърден стандарт „Стара планина“ - 41 броя проби;
- Утвърден стандарт „България“ - 20 броя проби;
- Браншови стандарт „Лютеница“ - 10 броя проби;
- БДС 15:2010 „Българско бяло саламурено сирене“ - 18 броя проби;
- БДС 14:2010 „Български кашкавал“ - 20 броя проби;
- БДС 12:2010 „Българско кисело мляко“ - 46 броя проби.

При направения анализ на резултатите от изследванията са констатирани общо 71 броя несъответствия: млечни продукти по БДС - 58 броя; по УС „Стара планина“ - 10 броя; по БС „Лютеница“ не са констатирани несъответствия; по УС „България“ - 3 броя.

За всички констатирани несъответствия са предприети коригиращи действия от страна на ОДБХ, на чиито територии се намират производствените предприятия.

Изготвени и утвърдени са 4 броя програми за проверка ефективността на официалния контрол, съгласно чл. 8, §3 от Регламент (ЕО) № 882/2004:

- Проверка на ефективността на официалния контрол, свързан с лабораторните изследвания на проби.
- Проверка на ефективността на официалния контрол на генетично модифицирани храни, осъществяван от служителите в ОДБХ.
- Проверка на ефективността на официалния контрол, осъществяван от служителите в ОДБХ по спазване изискванията за съответствието на качествените характеристики на храните с изискванията на национални и браншови стандарти.
- Проверка на ефективността на официалния контрол, осъществяван от служителите в ОДБХ по спазване изискванията за съответствието за контрол на остатъци от ветеринарномедицински продукти и замърсители от околната среда в животни, храни и продукти от животински произход.

По програмата е извършена проверка на територията на 9 броя ОДБХ.

Изготвена и утвърдена е от Изпълнителния директор на БАБХ е 1 бр. СОП за вземане на проби от сурово мляко.

Анализ на резултатите от изследванията по официален контрол на храни, извършени от областните лаборатории към ОДБХ – Благоевград, Варна, Враца, Габрово, Пловдив, София-град, Сливен, Хасково и Шумен през 2015 г.

През 2015 г. изпитвателните лаборатории към ОДБХ са извършили 1753 броя изследвания по заповед и сигнали, от които 994 броя са изследвания на проби храни от животински произход и 759 броя са изследвания на проби от храни от неживотински произход.

За цялата страна са извършени общо 44 038 изследвания на проби взети от храни и суровини от животински произход, от които 43236 са изследвания по микробиологични показатели и 802 изследвания по физикохимични показатели.

От проведените през 2015 г. 43 236 изследвания по микробиологични показатели на храни и суровини от животински произход са установени 428 несъответствия, което представлява 1,0% от изследваните проби. За сравнение през 2014 г. несъответстващите резултати са 507, което представлява 1,4%, а през 2013 г. - 484 броя т.е. 1,8%.

Горепосочените данни показват постоянна тенденция на намаление на дела на несъответстващите резултати през 2015 г. спрямо тези през 2014 г. и 2013 г., затова и броят на планираните изследвания също намалява.

Извършени са 19 910 изследвания на проби, взети от храни и суровини от неживотински произход, от които 19 821 са по микробиологични показатели и 89 по физикохимични показатели.

През 2015 г. са извършени 19 910 изследвания на проби от храни и суровини от неживотински произход, от които 19 821 са изследвания по микробиологични показатели и 89 изследвания по физикохимични показатели.

При изследванията по микробиологични показатели са получени 179 несъответствия т.е. 0,9% от проведените изследвания.

За сравнение през 2014 г. са установени 167 несъответствия по микробиологични показатели, което представлява 1.3% от общия брой извършени изследвания, а през 2013 г. - 179 броя т.е. 0,8% от извършените изследвания.

През 2015 година в Централната лаборатория за ветеринарно санитарна експертиза и екология (ЦЛВСЕЕ) са приети 4 449 броя проби. В сравнение с 2014 г. се отчита незначително намаление на пробите, с под 1%. Разпределението на пробите по програми е както следва:

- НМПКО – 2 240 броя;
- НМПКО – внос от трети страни – 236 броя;
- НПМОП – 30 броя;
- РПКФ – 144 броя;
- официален контрол – 293 броя;
- собствена информация – 1 506 броя.

В ЦЛВСЕЕ не се извършват всички необходими анализи, задължителни за цялостното изпълнение на НМПКО поради липса на капацитет.

През 2015 г. ЦЛВСЕЕ е взела участие в 12 броя тестове за пригодност (Proficiency tests).

Приходите от извършените през 2015 г. изпитвания са в размер на 154 017,37 лева.

През 2015 г. в Централната лаборатория за химични изпитвания и контрол (ЦЛХИК) са приети 1 756 броя проби с 22 947 броя анализи по контролни програми и проби на клиенти. Установени са общо 49 броя несъответстващи проби (2,8%).

- НПКОП – 149 броя проби за 15 506 броя анализи, 6 броя несъответствия;
- ПКОП (Регламент (ЕС) №400/2014) – 13 броя проби;
- Контролни проверки на БАБХ – 21 броя проби за 1507 броя анализи, 3 броя несъответствия;
- Микотоксини (Регламент (ЕС) №669/2006 и №884/2014) - 530 броя проби за 2642 анализи, 19 броя несъответстващи;
- КПЗ - Микотоксини – 67 броя проби за 171 анализа, 1 брой несъответстваща;
- КПЗ - Нитрати – 81 броя проби за 81 броя анализи, 2 проби с наднормено съдържание;
- КПЗ - олово, кадмий и калай – 245 броя проби за 460 броя анализи, една с несъответствие;
- Контролна програма за съответствие на ПРЗ – 111 броя проби за 207 броя анализи, една несъответстваща;
- Контролна програма за съответствие на торове – 91 броя проби за 524 броя анализи, 4 броя несъответстващи;
- Клиенти – общ брой проби 649 за 2506 вида анализи, 16 броя проби с установено несъответствие.

Финансовите постъпления в ЦЛХИК за 2015 г. са 104 271 лева.

Националният диагностичен научноизследователски ветеринарномедицински институт (НДНИВМИ) е основна специализирана структура в системата на БАБХ за научна, диагностична, референтна, методична и арбитражна дейност за мониторинг и официален контрол на здравеопазването на животните, безопасността на храните и фуражите.

Съгласно Научно изследователски план на БАБХ в НДНИВМИ, утвърден със заповед на изпълнителния директор на БАБХ, през 2015 г. е работено общо по 20 научни задачи, включени в пет научни проблема.

През 2015 г. НДНИВМИ е работил по няколко международни научни проекта и има значително участие в редица междуинститутски проекти, финансирани от МОН и фирми възложители и национални програми.

Сериозно е участието на НДНИВМИ в изпълнението на мониторинговите програми за надзор на екзотичните и особено опасни заболявания по животните и рибите: Мониторингова програма за надзор на болестта „Син език”, Национални програми за надзор на заболяването Инфлуенца А по птиците, за контрол и ерадикация на заболяването Класическа чума по свинете, за контрол и ерадикация на заболяването шап в югоизточна България.

Във връзка с изпълнението на ДПП и програмите за надзор на заболяванията и контрола върху безопасността на храните, фуражите и ВМП в НДНИВМИ са извършени общо 134 194 броя изследвания, а по самоконтрола - 1 424 броя.

7.3.3.2. Контрол на ветеринарномедицинските продукти

Официалният контрол на ветеринарномедицинските продукти, осъществяван от БАБХ, е свързан пряко с ефективното прилагане на профилактика и лечение на животните, като има отношение и към базата, на която се разработва мониторинг на остатъци от

ветеринарномедицински продукти в суровини и/или храни от животински произход, предназначени за консумация от хора.

Дейностите по контрола на ветеринарномедицинските продукти са свързани с лицензиране за употреба на имунологични и лекарствени ветеринарномедицински продукти, подновяване на лицензи за употреба, издаване на допълнения, във връзка с промени в обстоятелства, при което продуктите са били лицензирани, работа по процедури по взаимно признаване на ВМП, децентрализирана процедура, прехвърляне на права върху лицензи за употреба на ВМП и др.

През 2015 г. е извършена оценка на досиета на ВМП, които заявителите са приложили към документацията по цитираните процедури. Извършвана е оценка на постъпилите периодични доклади за безопасност в рамките на т. нар. „фармакологична бдителност“ - система, която има отношение не само към качеството и безопасността на ВМП, но чрез която биват следени неблагоприятни реакции при животни, както и реакции при хора, които прилагат ВМП на животни.

Регистърът на лицензираните за употреба ВМП се актуализира периодично, като целта е да бъде подпомогнат контрола на пазара на ВМП, както и предоставяне на предвидената в закона информация на ветеринарномедицински специалисти и външни потребители.

Във връзка с надзора върху антимикробната резистентност, БАБХ ежегодно събира и обобщава данни за продадени и употребени количества ВМП с антимикробно действие от притежателите на лицензи за употреба на ВМП. Данните се предоставят в Европейската агенция по лекарствата и Международното бюро по епизоотии (ОІЕ), съгласно утвърдените от ESVAC / Европейска система за надзор на употребата на ветеринарни антимикробни средства и ОІЕ формати. Предоставените през 2015 г. данни от страна на БАБХ са включени в Годишния доклад на ESVAC и ОІЕ за употребата на антимикробни средства за животни в ЕИП.

БАБХ контролира употребата, производството, търговията, съхранението и рекламата на ВМП. Контролът върху търговията с ВМП, както и употребата на ВМП във фермите се извършва съгласно Годишната инспекционна програма на БАБХ за официален контрол върху ВМП, която определя честотата и реда за извършване на проверките на базата на оценка на риска.

Обекти на контрол по отношение на ветеринарномедицинските продукти са: производители на ВМП, търговци на едро с ВМП и/или активни субстанции, търговци на дребно с ВМП /ветеринарномедицински аптеки/, животновъдни обекти и ветеринарномедицински практики.

Извършените проверки в обектите, които подлежат на контрол от ОДБХ надвишават минимално заложените, съгласно Инспекционната програма на БАБХ за 2015 г. Това се дължи на допълнително извършени проверки във връзка с подадени сигнали и жалби и на база оценката на риска за всеки отделен обект, въз основа на която са били планирани допълнителни проверки.

В отделни обекти се констатира сериозни несъответствия с нормативните изисквания, с които се регламентира търговията и употребата на ВМП. Това налага предприемане на мерки за повишаване на ефективността на извършвания от ОДБХ официален контрол в обектите за търговия с ВМП, ветеринарномедицинските заведения и животновъдните обекти.

Най-често несъответствия с изискванията на Закона за ветеринарномедицинската дейност и подзаконовите нормативни актове, по отношение на търговията и употребата на ВМП се установяват при проверки на животновъдни обекти и ветеринарномедицински заведения.

Констатираните несъответствия пряко повишават риска от:

- Прилагане върху животни на нелицензирани за употреба ВМП;

- Невъзможност за пълно проследяване на произхода на закупуваните/прилаганите ВМП и идентифициране на третиранияте животни;
- Нерегламентирано прилагане на ВМП при животни, от които се получават храни за консумация от хора, от лица без необходимата квалификация;
- Неспазване на карентни срокове след употреба на ВМП, за които се изискват такива;
- Употреба на ВМП с изтекъл срок на годност, или с отклонения в качеството;
- Съхранение на ВМП в нарушение на изискванията, предписани от производителя.

В резултат на констатирани несъответствия при извършените проверки на обектите за търговия и употреба на ВМП през 2015 г. са издадени 602 броя предписания и са съставени 57 броя актове за установяване на административно нарушение.

7.3.3.3. Контрол на фуражите

През 2015 г. са изпълнявани стратегическите цели, заложи в Единния многогодишен национален контролен план на Република България за храни, фуражи, здравеопазване на животните, хуманно отношение към тях и защита на растенията (януари 2015 г. - декември 2017 г.) (ЕМНКП) за постигане на стратегическата цел „Ефективно функциониране на системата за контрол върху фуражите”.

С цел постигане висока степен на защита здравето на хората и животните, опазване на околната среда и защита от заблуди през годината е извършван регулярен, ориентиран към риска контрол на всеки един от етапите на производство, преработка, съхранение, транспортиране, разпространение, включително изхранване с фуражите. Контролът обхваща както обекти от фуражния сектор, така и животновъдни обекти, които произвеждат фуражи, или само изхранват животни.

Контролът на фуражите през годината следва следните приоритети:

- Постигане висока степен на защита на здравето на хората, здравето на животните и околната среда;
- Предпазване на потребителите от измами, заблуди и незаконни практики с фуражи;
- Ефективно функциониране на системата за контрол на фуражи;
- Извършване на редовен и ориентиран към риска контрол на процесите при операторите от фуражния сектор на всеки етап от производство, преработка, съхранение и разпространение на фуражи, включително хранене на животни;
- Извършване на контрол на фуражи, относно съдържание на нежелани и забранени субстанции, както и контрол за съответствието им с предоставената на клиентите информация;
- Ефективен контрол върху генетично модифицирани фуражи, контрол на пускането на пазара, проследяването и етикетването на фуражи, които съдържат или са произведени от ГМО;
- Контрол по спазване на фуражната забрана, свързана с трансмисивни спонгиформни енцефалопатии.

Регистрация и одобрение на обектите във фуражния сектор

В съответствие с изискванията на Закона за фуражите и Регламент (ЕО) № 183/2005 относно хигиена на фуражите извършваните дейности в сектор „Фуражи” се осъществяват само в обекти, които са одобрени или регистрирани от Българската агенция по безопасност на храните.

Таблица V.7. Брой регистрирани и одобрени обекти във фуражния сектор в съответствие с изискванията на чл. 9 и чл. 10 от Регламент (ЕО) № 183/2005 към 31.12.2015 г.

Заявена дейност	Брой регистрирани обекти	Брой одобрени обекти
I. Регистрирани обекти по чл. 9 на Регламент (ЕО) № 183/2005	3	
1. Производители на добавки	2	
2. Производители на премикси от добавки	258	
3. Производители на комбинирани фуражи	51	
4. Оператори, извършващи дейности разфасоване, пакетиране, препакетиране и търговия с комбинирани фуражи и фуражни суровини	8	
5. Опаковане, етикетиране, съхранение и търговия на фуражи	4	
6. Смилане, опаковане, етикетиране, съхранение и търговия на фуражи	414	
7. Производители на фуражни суровини	2 078	
8. Търговци на фуражи	489	
9. Оператори, транспортиращи фуражи	37	
10. Оператори, отдаващи складове под наем	3 344	
Общо регистрирани обекти по чл. 9, упражняващи дейности съгласно чл. 5, параграф 2 на Регламент (ЕО) №183/2005	9 790	
II. Регистрирани обекти на ниво първично производство на земеделски култури, предназначени за фуражи по чл. 9, упражняващи дейности по чл. 5, параграф 1 на Регламент (ЕО) 183/2005[1]	6 559	
1. Регистрирани обекти на земеделски стопани, произвеждащи първични фуражи по местонахождение на имота	591	
2. Регистрирани обекти на земеделски стопани, произвеждащи силажи, като използват силажни добавки, като фуражите са предназначени само за нуждите на собствената им ферма	2341	
3. Регистрирани обекти на земеделски стопани, смесващи фуражи изключително за собствената си ферма, без да използват добавки и премикси, като използват допълващи фуражи	299	
4. Регистрирани обекти на земеделски стопани, смесващи фуражи и произвеждащи силажи, предназначени само за нуждите на собствената им ферма		
III. Одобрени обекти по чл. 10, упражняващи дейности по чл. 5, параграф 2 на Регламент (ЕО) №183/2005		5
1. Производители на фуражни добавки		5
2. Производители на премикси, изготвени на основата на фуражни добавки от добавки		44
3. Производители на комбинирани фуражи		79
4. Търговци на фуражни добавки и премикси		1
5. Оператори, извършващи дейност деконтаминация на фуражи		1
6. Оператори, извършващи дейност смесване на мазнини		3

Заявена дейност	Брой регистрирани обекти	Брой одобрени обекти
7. Оператори, извършващи дейност обработка на сурово растително масло с изключение на обекти, които са регистрирани по Закона за храните, производство на мастни киселини чрез преработката на растителни масла и животински мазнини, производство на биодизел и смесване на мазнини		138
Общо одобрени обекти по чл. 10, упражняващи дейности съгласно чл. 5, § 2 на Регламент (ЕО) 183/2005		
IV. Одобрени обекти по чл. 55 от Закона за фуражите		10
1. Производители на медикаментозни фуражи		10
Общо одобрени обекти по чл. 55 от Закона за фуражите		148
Общо одобрени обекти по чл. 10, упражняващи дейности съгласно чл. 5, § 2 на Регламент (ЕО) 183/2005 и чл. 55 от Закона за фуражите		13 272

Източник: БАБХ

¹ Информацията се предоставя от ГД „Земеделие и регионална политика“, Министерство на земеделието и храните. На основание член 3, ал. 2 и съгласно член 8, алинея 4 от Наредба № 3 за създаване и подържане на регистър на земеделските стопани, лицата, които упражняват дейност по член 5, параграф 1 на Регламент (ЕО) № 183/2005 (на ниво първично производство на фуражи), заявяват дейността си чрез попълване на общото заявление за регистрация на земеделски стопанин и Приложение № 3, Декларация за извършване на дейности с първични фуражи. Списъкът на регистрираните земеделски стопани на ниво първично производство на фуражи по чл. 5, параграф 1 на Регламент (ЕО) №183/2005 се публикува на интернет страницата на Българска агенция по безопасност на храните.

Националните регистри на одобрените и на регистрираните обекти във фуражния сектор за дейностите, определени в член 9 и член 10 на Регламент (ЕО) № 183/2005 се публикуват на интернет сайта на БАБХ.

Съгласно подписани двустранни споразумения между Китайската Народна Република (КНР) и Република България, отдел „Контрол на фуражите“ поддържа 2 регистъра:

- Регистър на одобрените предприятия за износ на царевица за КНР;
- Регистър на одобрените предприятия за износ на люцерна за КНР.

Същите са публични и са достъпни за потребителите на интернет страницата на БАБХ.

Операторите в сектор „Фуражи“ се регистрират и/или одобряват за всички обекти под техен контрол, за всяка извършвана от тях дейност.

Към 31 декември 2015 г. се наблюдава увеличение в броя на регистрираните обекти от фуражния сектор с 2,84% и увеличение в броя на одобрените обекти с 2,22% в сравнение с 31 декември 2014 г. (3 242 броя регистрирани оператори) общо за сектора.

Таблица V.8. Брой регистрирани и одобрени обекти във фуражния сектор

Заявена дейност от оператора	Брой обекти към 31.12.2014 г.	Брой обекти към 31.12.2015 г.	Изменение в %
Производители на фуражни суровини, различни от първичното производство на фуражи	420	414	-1,4%
Регистрирани търговци на фуражи	2 055	2 078	1,1%
Регистрирани производители на добавки, премикси и комбинирани фуражи	305	263	-13,8%
Одобрени производители на добавки, премикси и комбинирани фуражи	56	54	-3,6%

Заявена дейност от оператора	Брой обекти към 31.12.2014 г.	Брой обекти към 31.12.2015 г.	Изменение в %
Одобрени оператори за детоксикация на фуражи	1	1	0,0%
Одобрени оператори за смесване на мазнини	1	1	0,0%
Одобрени търговци	77	79	2,6%
Одобрени производители и/или търговци на медикаментозни фуражи	11	10	-9,1%
Оператори на ниво първично производство на фуражи (земеделски производители)	8 575	9 790	14,2%
Други видове оператори, в т.ч. предприятия, транспортиращи фуражи и оператори, отдаващи складове под наем	462	582	26,0%
Общо регистрирани и одобрени обекти	11 963	13 272	10,9%

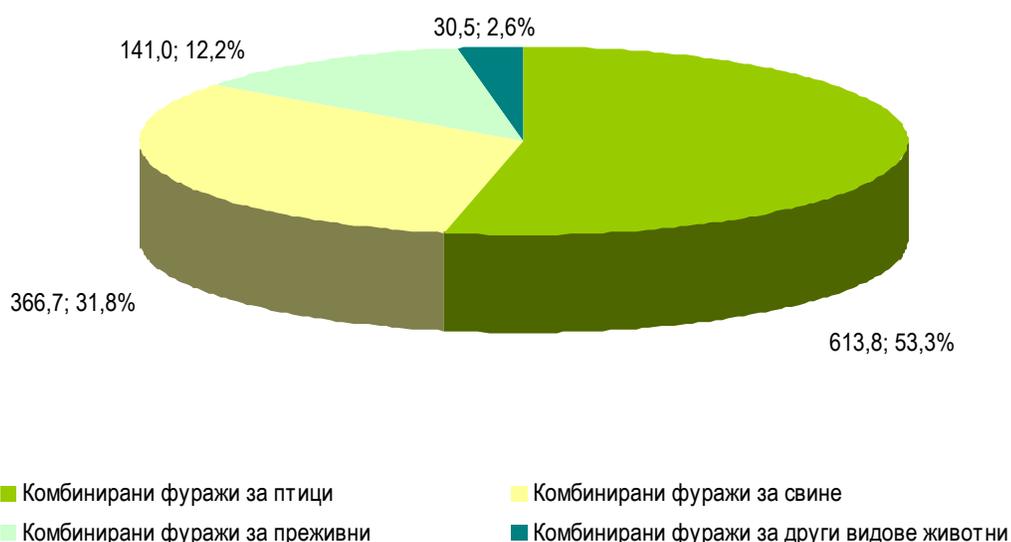
Източник: БАБХ

Производство на комбинирани фуражи

За 2015 г., в изпълнение на чл. 146 от Закона за фуражите, са предоставени данни за произведени общо 1 151 987,7 тона комбинирани фуражи (КФ), в т. ч. 191 497,3 тона, съдържащи кокцидиостатици. В сравнение с 2014 г., производството на комбинирани фуражи през 2015 г. се увеличава с 21,1 %.

Делът на производството на комбинирани фуражи за 2015 г. за нуждите на собствените животновъдни стопанства е 36,1 % от общото произведено количество, а този за пазара – 63,9 %. В сравнение с 2014 г., се наблюдава нарастване на производството на комбинирани фуражи за пазара с 19,2% и с 24,4% на производството на комбинирани фуражи за собствени ферми.

Фигура V.1. Производство на комбинирани фуражи по видове животни в хил. тона

Източник: БАБХ

Структуриране на производителите на комбинирани и медикаментозни фуражи

Предприятията са структурирани в зависимост от обема на произведените количества комбинирани фуражи през 2015 г.

От предоставените в справка данни е видно, че най-голям е дялът на производителите от I-ва категория, с производство до 500 тона комбинирани фуражи. Те съставляват 49,7 % от общия брой предприятия - производители на комбинирани фуражи.

Таблица V.9. Производство на комбинирани фуражи през 2015 г. според обема на производство на предприятията

Категории предприятия според обема на производството в тона	Брой предприятия	Дял в общия брой предприятия, %	Произведени количества, тона	Дял в общото производство на комбинирани фуражи през 2015 г., %
Предприятия с производство до 5 000 тона - общо, в т.ч.:	240	83,9	188 026	16,3
I. до 500	142	49,7	16 895,8	1,5
II. от 500 до 1 000	37	12,9	26 997,6	2,3
III. от 1 000 до 2 000	32	11,2	46 308,9	4,0
IV. от 2 000 до 3 000	9	3,2	21 625,4	1,9
V. от 3 000 до 4 000	13	4,5	45 624,9	4,0
VI. от 4 000 до 5 000	7	2,4	30 573,4	2,6
Предприятия с производство над 5 000 тона - общо, в т.ч.:	46	16,1	963 961,7	83,7
I. от 5 000 до 10 000	21	7,3	163 744	14,2
II. от 10 000 до 20 000	11	3,9	173 432,6	15,1
III. от 20 000 до 40 000	10	3,5	277 055,3	24
IV. над 40 000	4	1,4	349 729,8	30,4

Източник: БАБХ

През 2015 г. в България са произведени медикаментозни фуражи само за свине в количество 28 897,75 тона. Дялът на производството на медикаментозни фуражи през 2015 г. за нуждите на собствените животновъдни стопанства е 79% от общото произведено количество, а този за пазара – 21%. В сравнение с 2014 г. (28 333 тона), данните за производството през 2015 г. показват увеличение с 2%.

Таблица V.10. Производство на медикаментозни фуражи през 2015 г. по области

Област	Медикаментозни фуражи за свине (тона)		
	за пазара	за собствени ферми	Общо
Варна	1 263,0	13 342,0	14 605,0
Разград	0,0	1 664,5	1 664,5
Русе	820,0	5 214,8	6 034,8
Стара Загора	0,0	335,5	335,5
Шумен	3 846,5	2 270,0	6 116,5
Ямбол	141,5	0,0	141,5
Общо	6 071,0	22 826,8	28 897,8

Източник: БАБХ

През 2015 г. контролът на фуражите следва определените основни специфични (оперативни) цели, които са свързани със стратегическите цели, определени в ЕМНКП на Република България за 2015 - 2017 г., а именно:

- да се гарантира, че фуражите отговарят на изискванията за безопасност;
- проверка на съответствието с изискванията на законодателството за пускането на пазара и употребата на фуражите (етикетиране).

Контролът на фуражите през 2015 г. следва следните приоритети:

- Постигане висока степен на защита на здравето на хората, здравето на животните и околната среда посредством провеждане на ефективен контрол на всички етапи от производство, преработка, съхранение, внос, транспортиране, разпространение, включително хранене на животни;
- Предпазване на потребителите от измами, заблуди и незаконни практики с фуражи;
- Ефективно функциониране на системата за контрол на фуражи, следейки за прилагането и изпълнението на европейското право и националното законодателство по фуражите.
- Извършване на редовен и ориентиран към риска контрол на процесите при операторите от фуражния сектор – на всеки етап от производство, преработка, съхранение и разпространение на фуражи, включително хранене на животните;
- Извършване на контрол на фуражи, относно съдържание на нежелани и забранени субстанции, както и контрол за съответствието им с предоставената на клиентите информация;
- Ефективен контрол върху генетично модифицирани фуражи, контрол на пускането на пазара, проследяването и етикетирането на фуражи, които съдържат или са произведени от ГМО. Целта на осъществяване на контрола е да се гарантира информиран избор на потребителите;
- Контрол по спазване на фуражната забрана, свързана с трансмисивни спонгиформни енцефалопатии, с оглед да не се допусне риск за здравето на хора и животни.

С цел подобряване и уеднаквяване на работата на инспекторите и експертите, извършващи официален контрол на фуражите в областните дирекции по безопасност на храните, са разработени и актуализирани образци на документи, стандартни оперативни процедури за работа и указания за работа.

Официалният контрол на фуражите е планов и текущ. Текущият контрол включва последващи проверки, при съмнение и разследване (сигнали, уведомления по системата RASFF и др.).

Плановият контрол се основава на база критерии за оценка на риска. През 2015 г. е изпълняван „Рамков план за контрол на фуражите за 2015 г.” и „Указания за работа” по неговото изпълнение, които са изготвени на основание предвидените контроли в ЕМНКП - 2015 г. - 2017 г.

Резултати от контролната дейност през 2015 г.

Рамковият план за контрол на фуражите обхваща три контролни системи: „Фуражи и хранене на животните“, „Трансмисивни спонгиформни енцефалопатии и странични животински продукти“ и „Ветеринарномедицински продукти и остатъци от ветеринарномедицински продукти”.

- **Резултати от контролната дейност по контролна система „Фуражи и хранене на животните”**

Цялостният напредък при постигането на стратегическите и специфичните цели по контролна система „Фуражи и хранене на животните” се оценява като положителен. Заложените в Рамковия план за контрол 2015 г. брой проверки към 31.12.2015 г. са изпълнени на 110%. През годината са извършени 4 390 планови проверки – с 307 броя или 7,5% повече в сравнение с предходната 2014 г. По-високият процент извършени планови проверки през 2015 г. се дължи на извършените проверки за кръстосано съответствие.

Таблица V.11. Брой планирани и извършени проверки за 2015 г. на всички етапи от производството (вкл. първично производство на фуражи), преработката, разпространението и изхранването на фуражи

Брой планирани проверки	Брой извършени проверки				
	планови/извънпланови	последващи	разследване	по сигнал	общо
3 982	4 390	775	176	14	5 355

Източник: БАБХ

До 31.12.2015 г. са извършени общо 5 355 броя проверки. За всяка една проверка е съставен констативен протокол.

По отношение на анализираниите фуражи не се наблюдават сериозни несъответствия, които да доведат до опасност за здравето на животните или общественото здраве.

Не са редки случаите, при които не се изпълняват плановете за самоконтрол от страна на операторите от фуражния сектор и фермерите.

Типът и мястото на установяване на несъответствията не представляват потенциален риск за животните.

Констатираните несъответствия и вида на операторите, при които са установени, са взети предвид при оценката на риска при планирането на рамковия план за контрол 2016 г.

Причините, които водят до несъответствията са неосъзната отговорност на операторите в съответствие с Регламент (ЕО) №178/2002, недостатъчни познания за изискванията на законодателството и недостатъчни финансови ресурси от страна на операторите от фуражния сектор за инвестиции в ново оборудване, което оказва влияние върху спазването на хигиенните изисквания.

През 2015 г. при проверките на обектите във фуражния сектор са взети проби за анализ по показатели, декларирани от производителя за съответствие, както и за спазване на допустимите стойности за безопасност, определени в законодателството.

Общият брой на анализи от взети проби за официален контрол през 2015 г. е 3 780 броя, от които 763 бр. за хранителен състав (получени са 19 несъответстващи резултати), 429 бр. за фуражни добавки, с фиксирано максимално съдържание, в това число разрешени кокцидиостатици (несъответствия са установени при 24 случая – 5,59% от пробите), 2 170 бр. за нежелани вещества (получени са 61 несъответстващи резултати – 2,81%), 104 бр. за забранени за влагане медикаментозни субстанции, като фуражни добавки и контаминация на нецелеви фуражи (получени са 5 несъответстващи резултати – 4,81%), 282 бр. за микробиологични изследвания – салмонела (установени са 7 несъответствия – 2,48 %), и 29 бр. за наличие на ГМО.

При извършения официален контрол на фуражите, чрез вземане на проби за установяване на съответствие с пряко приложимото право на ЕС по отношение на максимално допустимите граници за остатъци от пестициди, са взети 213 проби от фуражи.

При извършения анализ на получените резултати се установи, че се увеличават случаите, при които е лабораторно доказано съдържание на пестицидни остатъци, във фуражи над стойностите от 0,01 мг/кг.

През 2015 г. в Република България се констатира значително увеличаване на броя на пробите от фуражи с лабораторно доказано съдържание на охратоксин и зеараленон, спрямо 2014 г., които обаче не надвишават допустимите нива. Тези микотоксини са най-често срещаните в южната и югоизточната част на континента, заедно с афлатоксините. Факторите, благоприятстващи тяхното развитие, са високите температури за продължителен период от годината, съчетани с повишена влажност

По отношение на другите анализирани проби се наблюдават незначителни несъответствия.

При анализите на добавки от функционална група „съединения на микроелементи“, повечето несъответствия касаят декларираната от производителите стойност и заблуда на клиента.

Установените несъответствия от проби за анализ на съдържанието за забранени за влагане лекарствени субстанции като фуражни добавки са следствие на недобро почистване след производство на медикаментозни фуражи или замърсяване на производствената линия с допълващи фуражи, замърсени след производство на медикаментозни фуражи.

- **Контрол на фуражи по контролна система „Трансмисивни спонгиформни енцефалопатии и странични животински продукти“**

Контролира се спазването от страна на операторите от фуражния сектор на тоталната фуражна забрана (чл. 7 и Приложение IV към Регламент (ЕО) № 999/2001) и вътревидовата фуражна забрана (чл. 11 от Регламент (ЕО) № 1069/2009) по отношение на преработените животински протеини.

Контролът във връзка със спазването на фуражните забрани е лабораторен, документален и физически, по цялата верига на производство и разпространение на фуражите, с цел проверка на съответствието с пряко приложимото право на ЕС и националното законодателство.

При извършените документални и физически проверки през 2015 г. от инспекторите, отговорни за официалния контрол на фуражи не са констатирани нарушения на чл. 7 и Приложение IV на Регламент (ЕО) № 999/2001 и на чл. 11 на Регламент (ЕО) № 1069/2009 относно фуражните забрани.

Взетите проби от фуражи за наличие на съставки от животински произход за 2015 г. са общо 465 броя, в т.ч. 42 броя проби във връзка с осъществяването на засилен контрол на оператори с установени несъответствия през 2014 г. и 2015 г. и 28 броя проби, взети при извършените през отчетния период разследвания.

Протеините от животински произход са рискови по отношение на замърсяване с микроорганизми, поради което се вземат проби от фуражи и за наличие на микробиологично замърсяване от салмонела и ентеробактерии.

Взетите проби от фуражи за наличие на салмонела за 2015 г. са 39 броя, а за ентеробактерии 22 броя. Установени са 2 (два) положителни случаи на наличие на салмонела и ентеробактерии във фуражи (1 проба положителна за наличие на салмонела и 1 – за наличие на ентеробактерии).

През 2015 г. е констатирано, че 7 оператори са нарушили изискванията на чл. 7 и Приложение IV към Регламент (ЕО) № 999/2001) и са произвеждали или изхранвали отглежданите от тях животни с фуражи, съдържащи частици от сухоземни животни.

На всички оператори с доказани лабораторно положителни проби за наличие на съставки от животински произход през 2015 г. са съставени актове за установено административно нарушение на изискванията на чл. 274, ал. 1 от Закона за ветеринарномедицинската дейност и са наложени санкции съгласно чл. 449 ал. 2 от Закона. Съответните наказателни постановления са влезли в сила.

Операторите, при които лабораторно са доказани положителни проби за наличие на съставки от животински произход през 2015 г. са подложени на засилен контрол в оставащата част от календарната година.

- **Контрол на фуражи по контролна система „Ветеринарномедицински продукти и остатъци от ветеринарномедицински продукти“**

Българска агенция по безопасност на храните контролира производството и търговията на медикаментозни фуражи. Следи се за спазване на изискванията на Наредба № 1 от 11.03.2014 г. за изискванията за производството и/или търговията с медикаментозни фуражи и/или с междинни продукти за производството им (Обн. ДВ. бр. 26 от 21.03.2014 г.).

Към 31.12.2015 г. са одобрени 10 обекта за производство и/или търговия с медикаментозни фуражи и/или междинни продукти по чл. 55в, ал. 1 от Закона за фуражите.

През 2015 г. са извършени общо 15 проверки на одобрени оператори, извършващи дейност производство на медикаментозни фуражи”, от които 10 планови проверки, 3 последващи проверки и 2 разследващи проверки. Във връзка с установените несъответствия са извършени разследвания и са дадени съответни предписания.

Одити на оператори от фуражния сектор

Съгласно изискванията на чл. 6 и чл. 7 от Регламент (ЕО) № 183/2005 и във връзка с чл. 26, ал. 2 от Закона за фуражите операторите във фуражния сектор, които извършват дейности, различни от тези на ниво първично производство на фуражи (посочени в член 5, параграф 1) са задължени да имат разработени, въведени и да прилагат процедури, основани на принципите на HACCP.

През 2015 г. са извършени 265 одита на оператори във фуражния сектор (88,6% от планираните 299 броя). Може да се направи заключение, че същите са разработили, въвели и прилагат процедури, основани на принципите на HACCP, с което са изпълнени изискванията на чл. 6 и чл. 7 от Регламент (ЕО) № 183/2005. При някои оператори е установено, че процедурите, основани на принципите на HACCP не са актуални към момента. За всички установени несъответствия са дадени препоръки, по които операторите са предприели корективни действия. Същите са проверени за изпълнението им и са закрити.

7.3.3.4. Проверка на ефективността на официалния контрол на фуражи

В съответствие с чл. 8, параграф 3 от Регламент (ЕО) № 882/2004, ефективността на официалния контрол на фуражи, извършван от областните дирекции по безопасност на храните, подлежи на проверка от компетентно звено в рамките на ЦУ на БАБХ – отдел „Контрол на фуражите“ към дирекция „Здравеопазване и хуманно отношение към животните, и контрол на фуражите“. През 2015 г. проверките се извършват съгласно „Програма за извършване на проверка на ефективността на официалния контрол на фуражи, осъществяван от служителите в ОДБХ през 2015 г.“, утвърдена със заповед на изпълнителния директор на БАБХ, която е публикувана на интернет сайта на Агенцията.

В периода от 01.02.2015 г. до 31.12.2015 г. са извършени всичките 24 планирани проверки за оценка на ефективността на извършвания официален контрол на фуражите, съгласно чл. 8, параграф 3 от Регламент (ЕО) № 882/2004, по контролна система „Фуражи и хранене на

животните”, контролна система „Трансмисивни спонгиформни енцефалопатии и странични животински продукти“ (ТСЕ и СЖП) и контролна система „Ветеринарномедицински продукти и остатъци от ветеринарномедицински продукти”.

При извършените проверки е установен напредък в извършвания официален контрол на фуражи по отношение проследяването и мерките, предприемани в случай на несъответствия, но са установени и пропуски при спазването на някои от приложимите изисквания. На основание направените констатации при проверките, екипът от експерти от ЦУ на БАБХ прави препоръки към ОДБХ, с цел подобряване на организацията за планирането и извършването на официалния на контрол фуражите, който да е ефективен и да е в съответствие със заложените цели.

7.3.4. Център за оценка на риска

Основната цел на Центъра за оценка на риска (ЦОР) е да извършва независима научна оценка по здравеопазване на животните и растенията и безопасност на храните чрез пряко възлагане от Европейския орган по безопасност на храните, БАБХ или други държавни органи, физически и юридически лица.

През 2015 г. са изготвени 31 научни становища в различни области. Относно здравеопазване на животните са изготвени: анализ на причините за наблюдаваната повишена смъртност на пчелите в България; оценка на риска от биотерористични и агротерористични атаки на територията на България и готовността на БАБХ за противодействие; сравнителен анализ на разпространението на някои особено опасни заразни болести в Турция през 2013 и 2014 г.; анализ на рисковете, които следва да се имат предвид преди употребата на неразрешени ваксини за спешни ваксинации; систематизиране на видовете преживни животни, които подлежат на ваксинация и видовете ваксини, прилагани за ограничаване и ликвидиране на болестта син език; оценка на ефекта от оралната ваксинация на лисиците и дивите месоядни животни в Европа; хронология на огнищата, предизвикани от НРАI, щам Н5N1 в България и съседни страни; анализ рентабилността на функционирането на пунктове за почивка на животните на територията на Видин и Русе - 13.

През годината са изготвени становища, касаещи съдържанието на пестициди; микотоксини; химични замърсители и др.

През 2015 г. са изготвени 162 научни информации, свързани със здравеопазване на животните, пестициди, диетични продукти, хранене и алергени, здраве на растенията, материали в контакт с храни, ГМО и биологични опасности. Периодично е извършван анализ на данни от системата RASFF.

През м. октомври 2015 г. Центърът за оценка на риска организира VIII-та Национална научна конференция на българския фокален център, на която е представена информация по различни теми, свързани с вирусни заболявания – син език, западно нилска треска, заразен нодуларен дерматит. Изнесени са 10 презентации включващи актуални проблеми със зоонозите-антракс, бруцелоза по овцете и козите, туларемия и новата болест по говедата- заразен нодуларен дерматит. Представени са някои проблеми в здравеопазването на животните след създаването на БАБХ и трансгранични болести по животните актуални за България.

7.3.5. Законодателни промени в областта на безопасността на храните

Безопасност на храните

- Изготвен е проект на нов Закон за храните - проектът е в процес на междуведомствено съгласуване.
- Изготвен е проект на Закон за управление на хранителната верига - проектът е в процес на междуведомствено съгласуване.

- Изготвен и публикуван в ДВ брой 44 от 10 юни 2016 г. Закон за Център за оценка на риска по хранителната верига.
- Изготвен е проект на Закон за изменение на Закона за съсловната организация на ветеринарните лекари в Република България в частта касаеща въвеждането на задължителни минимални цени на услугите, предоставяни от ветеринарните лекари, упражняващи ветеринарномедицинска практика, така че законът да не влиза в противоречие и да не е несъвместим с европейското законодателство. Изменението е публикувано в ДВ. бр. 37 от 22 Май 2015 г.;
- Изготвен е проект за изменение и допълнение на Закона за защита на животните във връзка с необходимостта от Национална програма за овладяване популацията на безстопанствените кучета. Изменението е обн. ДВ. бр. 34 от 3 Май 2016 г.;
- Изготвен е проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за ветеринарномедицинската дейност, с цел предоставяне на възможност за планиране на дейностите по профилактиката на болестите по животните и за навременно осигуряване на необходимите средства за диагностика и превенция на болестите по животните и навременното изпълнение на мерките заложи в програмата за профилактика, надзор, контрол и ликвидиране на болести по животните и зоонози, ограничаване на незаконния внос, търговия и придвижване на неидентифицирани животни с неясен произход и неизяснен здравен статус и други изменения касаещи гарантиране на здравния статус на животните, безопасността на продуктите добити от тях и на потребителите. Изменението е обн. ДВ. бр. 14 от 2016 г.

По отношение на здравето на растенията са разработени:

- Национална програма от мерки за контрол при каламитет на марокански скакалец (*Dociostaurus maroccanus* Thunbg.) и италиански скакалец (*Calliptamus italicus* L.);
- Национална програма от мерки за контрол при каламитет на гъботворка (*Lymantria dispar* L.)

Дейности през 2016 г.

Дирекция „Политики по агрохранителната верига“ подготвя Годишен доклад за изпълнението на Единния многогодишен национален контролен план за храни, фуражи, здравеопазване на животните, хуманно отношение към тях и защита на растенията за 2015 г. (спазвайки изискванията на Решение на Комисията 2008/654/ЕС), както и Обобщение/Резюме към доклада, спазвайки определена структура по контролни системи.

Привеждане на националното законодателство в областта на храните и фуражите, здравеопазването на животните и хуманното отношение към тях, здравето на растенията, растителния репродуктивен материал и продуктите за растителна защита в съответствие с новоприетите принципи за безопасна агрохранителна верига на ниво Европейски съюз.

Като звено за контакт по системата на Министерството на земеделието и храните във връзка с Директива (ЕС) 2015/1535 на Европейския парламент и на Съвета от 9 септември 2015 г. установяваща процедура за предоставянето на информация в сферата на техническите регламенти и правила относно услугите на информационното общество, дирекция „Политики по агрохранителната верига“ изпълнява задълженията по Постановление № 165 на Министерския съвет от 2004 г. и е отговорна за нотификацията пред Министерството на икономиката. В тази връзка в дирекцията се подготвят нотификациите на проектите на нормативни актове от компетентността на Министерството на земеделието и храните, които съдържат разпоредби, засягащи функционирането на вътрешния пазар на ЕС и се организира и координира обмена на информация по отношение на техническите регламенти, нотифицирани от други държави-членки.

8. Селекция и репродукция в животновъдството

8.1. Управление на националните генетични ресурси в животновъдството

Управлението на генетичните ресурси в животновъдството цели опазване на изчезващи и застрашени от изчезване местни автохтонни породи – национално богатство на страната, както и поддържане и развитие на комерсиалните породи, формиращи националните генетични ресурси.

Изпълнителната агенция по селекция и репродукция в животновъдството (ИАСРЖ) осъществява мониторинг на състоянието на националните генетични ресурси, както и координация на дейностите, свързани с управлението им.

ИАСРЖ участва в управление на националните генетични ресурси в животновъдството чрез организиране и участие в дейността на Националния съвет по управление и съхранение на генетичните ресурси. През 2015 г. са проведени 28 заседания на Съвета по секции за отделните направления в животновъдството, където са обсъждани проблемите на съответния бранш и са направени редица предложения за подобряване на развъдната дейност.

Съветът по генетични ресурси периодично обсъжда състоянието на генетичните породи и предприема адекватни мерки за недопускане на изчезването на национални породи животни. ИАСРЖ ежегодно извършва мониторинг на породите във връзка с поддържане и периодично актуализиране на Регистъра на развъдните стада от Националния генофонд.

В началото на 2015 г. са изготвени подробни породни характеристики на отглежданите в страната животни от видовете говеда, биволи, овце и кози. В тях са описани характерните отличителни белези, основните екстериорни измервания и допустимите отклонения.

През 2015 г. Агенцията е определила развъдния статус на стадата, рисковия статус на породите и тренда на изменение. През годината развъдните организации в страната контролират 26 автохтонни породи, които са и обект на подпомагане по мярка 214 „Агроекологични плащания“ от Програмата за развитие на селските райони за периода 2007 - 2013 г., и мярка 10 „Агроекология и климат“ от ПРСР за периода 2014-2020 г.

През периода 2009 - 2015 г. има породи с понижен статус на застрашеност, но няма изчезнали породи. Като изчезваща порода може да бъде определена единствено породата „Плевенски кон“. Тревно е и състоянието на Старозагорската овца, Бялата маришка овца, Копривщенската овца, Местната карнобатска овца и Брезнишката овца, а от комерсиалните породи - на Карнобатската и Тракийската тънкорунни, Дунавския кон и Дунавската бяла свиня. Опазването им ще изисква разработването на по-специални мерки.

ИАСРЖ поддържа информационна база данни за състоянието на генетичните ресурси по образец на базата EFABIS на Европейската регионална фокусна точка. Националната система е свързана с EFABIS, а последната - с информационната система DAD-IS на Световната организация по храната (FAO). Тази интеграция дава възможност за трансфер на данни от националната към европейската и световната информационни системи, като информацията е актуализирана и през 2015 г.

Във връзка с необходимостта за опазване на редките местни породи, с помощта на Българо - Швейцарския проект „Да свържем опазването на природата с устойчивото развитие на селските райони“, през 2013 г. е разработена и пусната в експлоатация информационна система за местните породи селскостопански животни, чиято основна цел е интеграция на информацията за местните породи в България. През 2015 г. ИАСРЖ съвместно с развъдните организации извърши актуализация на данните в системата, като в края на годината са регистрирани 112 405 броя животни от 33 породи.

ИАСРЖ управлява и поддържа Национална генетична банка с две хранилища (София и Сливен), в които се съхранява криоконсервирана семенна течност от различни видове и породи животни. Към края на 2015 г. в Национална генетична банка се съхраняват общо 3 054 639 дози дълбоко замразена семенна течност. В нея се поддържа голямо разнообразие от консервиран генетичен материал от 263 говеда, 17 биволи и 4 коча. По този начин Генбанката допринася за обогатяване на европейското и световно генетично разнообразие, удовлетворява потребностите на развъдните организации, фермерите и животновъди. Най-голямо е разнообразието на бици от следните млечни породи: Българско черношарено, Българско кафяво, Българско родопско и Кафяво говедо, а от месодайните породи от Лимузин, Шароле, Блон Д'акитен и Абердин ангус.

Агенцията поддържа и Национален генетичен резерв като отделна част от Националната генетична банка. Резервът гарантира националния суверенитет на страната по отношение на генетичните ресурси и запазването на генетичното разнообразие, като ключ към устойчиво животновъдство.

За гарантиране на по-висока биосигурност, замразеният семенен материал от Националния генетичен резерв се съхранява в две криохранилища - София и Сливен. Към 31.12.2015 г. в Националния генетичен резерв на страната се съхраняват 378 084 дози замразен семенен материал от 469 разплодника, в това число 391 говежди, 26 биволски разплодника, от 48 коча и 4 жребца. Дозите са от 26 породи говеда (14 млечни и 12 месодайни), 4 породи биволи, 16 породи овце и 4 породи коне.

Така, към края на 2015 г. в Националната Генбанка и Националния генетичен резерв се съхраняват общо 3 422 556 дози дълбоко замразена семенна течност. От тях, 364 842 дози са от изчезващи и застрашени от изчезване местни и автохтонни породи, в т. ч.: 306 514 дози са от пет породи говеда, 56 123 дози от една порода биволи, 1 183 дози от три породи овце и 1 022 дози от две породи коне.

ИАСРЖ управлява и поддържа двете Държавни станции за изкуствено осеменяване (ДСИО) в София и Сливен, осигуряващи развъдната дейност и съхранението на генетичните ресурси в страната. В станциите се произвежда и съхранява дълготрайно разплоден материал от ценни високо продуктивни породи от застрашени от изчезване и изчезващи местни автохтонни породи животни.

През 2015 г. в двете Държавни станции за изкуствено осеменяване се отглеждат говежди мъжки разплодници от породите Българско кафяво говедо, Лимузин, Шароле, Родопско късорого говедо, Кафяво говедо, Българско родопско говедо, Джерсей, Симентал, Холщайн фризийско говедо, Холщайн черношарен. От наличните разплодници през годината са произведени общо 17 440 дози дълбоко замразена семенна течност под формата на пайети, с 16 530 дози по-малко спрямо предходната година, в резултат на налагане на ограничителни мерки, свързани с ограничаването и ликвидирането на болестта син език по преживните животни.

В ДСИО Сливен се поддържа депо за отглеждане на нерези с цел производство на свежа сперма за изкуствено осеменяване на свине, като от действащите нерези са произведени 1 390 дози свежа сперма и са осеменени 937 свине-майки.

В ДСИО София през 2015 г. се поддържа коневъдно депо от 14 разплодни животни от породите: Хафлингер, Чистокръвна арабска, Плевенска, Англо-арабска, Източнобългарски кон, Български тежковозен кон.

През 2015 г. е създаден Единен национален регистър на Република България за разплодници от вида коне.

ИАСРЖ подпомага дейността на развъдните организации чрез предоставяне на възможност за: изследване на качествените показатели на контролираните признаци в нейните

лаборатории; отглеждане на мъжки животни и производство и съхранение на семенен материал; доказване на произхода на разплодни животни в нейната лаборатория.

За целта, Агенцията управлява и поддържа лаборатория за контрол на млечната продуктивност и лаборатория за контрол на вълнодайната продуктивност.

През 2015 г. в лабораторията за определяне на физико-химичния състав на млякото (гр. Сливен) са анализирани общо 39 672 проби (в т. ч. 183 проби от овче мляко), със 110 377 проби по-малко спрямо предходната година.

Лабораторията за изпитване на кочове по собствена продуктивност (гр. Шумен), обслужваща селекцията в тънкорунното овцевъдство, дава възможност да се определи величината на някои селекционни признаци и качеството на вълната по отношение на физико-механичните свойства, рандемана и количеството чисто влакно. През 2015 г. в нея са изследвани 1 005 броя проби от вълна, с 220 броя повече спрямо предходната година.

Реализацията на семенен материал на разплодници от националния генофонд се осъществява от 16 лицензирани центрове за съхранение на сперма. След извършена редукция централите са намелени на 9, а подвижните линии са увеличени на 20. По този начин фермерите получават качествено съхранявана сперма в непосредствена близост до обслужваните от тях ферми.

През 2015 г. са реализирани 65 460 дози сперма, което е с 8 163 дози по-малко в сравнение с предходната година. От реализираните дози през годината, 43% са от български породи говеда и биволи. Стабилно нараства търсенето на семенен материал от Българско родопско говедо, нарастват и продажбите на Българско сиво, Родопско късорого говедо и Българска мурра.

За ефективно управление и дългосрочно опазване на генетичното разнообразие в животновъдството е разработена десет годишна Консервационна програма за *ex situ* управление на генетичните ресурси в Р България. През 2015 г. програмата е актуализирана и допълнена. В нея е предвидено в Държавните станции за изкуствено осеменяване да постъпват разплодници от комерсиални и автохтонни породи говеда, биволи, овце, кози и коне, от които ще се консервира генетичен материал. Подборът на мъжките разплодници за постъпване в станциите се осъществява съвместно с развъдните организации, работещи с дадената порода, фермери, отглеждащи чистопородни стада, като се използват методите на сътрудничество и публично-частно партньорство.

С цел предотвратяване изчезването на породите Дунавски и Плевенски кон е създаден екип, който разработва и усъвършенства технология за криоконсервация на семенен материал от коне и технология за извършване на ембриотрансфер и участва в криоконсервирането на сперма и ембриотрансфер при двете породи. В тази връзка, към 2015 г. в коневъдното депо на ИАСРЖ са постъпили един жребец от Плевенска порода (с цел замразяване на семенна течност) и две кобили от породите Плевенски и Източно български кон, в качеството си на реципиенти.

През годината са проведени множество срещи и са предоставени консултантски услуги и професионални съвети на развъдни организации, неправителствени организации и фермери по въпроси, свързани с развъдната дейност; проблемите на селекцията и репродукцията в страната; субсидиране на племенните животни; провеждане на изложения; промени на законодателството в областта на развъдната дейност, храненето, отглеждането и развъждането на животните.

През 2015 г. ИАСРЖ продължава да представлява България в международни органи и организации, свързани с управлението и съхраняването на европейските и световни генетични ресурси в животновъдството и да участва в различни проекти.

8.2. Контрол и координация на развъдната дейност

През 2015 г. ИАСРЖ е извършила планови проверки на дейността на 28 развъдни организации.

През годината Агенцията е осъществила контрол на дейността на развъдните организации чрез провеждане на проверки по схемата на държавна помощ „Помощ за водене на родословна книга и за определяне на продуктивността и генетичните качества на животните”. В съответствие с изискванията на схемата, извършените проверки обхващат развъдната дейност с животни, както следва: 59 050 броя говеда, 6 141 броя биволи, 210 892 броя овце, 14 189 броя кози, 37 240 броя свине, 735 759 броя птици, 3 634 броя коне и 12 377 пчелни семейства.

До 30.11.2015 г. са извършени и проверки за определяне на породна принадлежност на стада и животни, както следва: говедовъдство - 1 112 стада със 71 172 броя животни, биволовъдство - 203 стада със 7 548 броя биволи, овцевъдство – 1 169 стада с 210 892 броя овце и коневъдство - 7 стада с 86 броя коне.

В рамките на годината е проведен пролетен и есенен преглед на коневъдното стадо в Държавно предприятие „Кабиюк“ и коневъдното стадо на Института по животновъдни науки Костинброд.

Осъществен е и контрол върху производството и предлагането на пазара на елитни и племенни пчелни майки и рояци, чрез проверка на пчелини в областите Стара Загора, Велико Търново, Русе и Хасково.

ИАСРЖ е извършила контрол върху дейностите на развъдните организации на проведените през годината 21 изложби и изложения, подпомогнати по различни схеми за държавна помощ чрез ДФ „Земеделие”; Национално изложение по овцевъдство, с. Царевец; Национален събор за опазване на местните български селскостопански породи, гр. Калофер; Национално изложение на местни породи овце в Родопите, гр. Смолян; Национално изложение по овцевъдство, гр. Пловдив; Изложение на коне от породата Източнобългарски кон, гр. Шумен; Национално изложение на коне от породата Български спортен кон, с. Житница; Изложение на коне от породата Хафлингер, с. Коняво; Национално изложение на коне от породата Тракенер ВГ - гр. София; Изложение на коне от породата Български тежковозен кон; Изложение на коне „Ден на българския производител“, гр. Балчик; 7 международни и 4 национални киноложки изложби.

Агенцията осъществява и развъдна дейност с видове и породи, за които няма развъдни организации в страната. Поради липса на одобрени развъдни организации, през 2015 г. ИАСРЖ оказва методическа помощ за развъдна дейност в говедовъдството с 2 918 животни, разпределени по породи както следва: Херефорд – 1 996 животни, Абердин Ангус – 714 животни, Галоуей – 81 животни, Обрак – 65 животни, Шароле – 59 животни, Българско червено говедо – 3 животни.

Селекционната дейност в овцевъдството с породи, за които няма развъдни организации в страната обхваща 5 409 животни, разпределени по породи както следва: Асаф – 2 899 животни, Аваси – 659 животни, Хиос – 289 животни, Местна карнобатска – 813 животни, Котленска -706 животни, Романовска – 43 животни.

С тази дейност на ИАСРЖ се дава възможност на фермерите, отглеждащи посочените породи за които няма създадени развъдни организации, да кандидатстват по схемите за обвързано подпомагане за животни под селекционен контрол.

Във връзка с прилагането на схемите за обвързано с производството подпомагане в сектор „Животновъдство” за животни под селекционен контрол са извършени проверки за определяне на животните под селекционен контрол, както и отразяване на одобрените животни в системата ВЕТИС на БАБХ. Към 31.12.2015 г. в системата ВетИс са отразени: 67 437 говеда, 197 572 овце и 9 468 кози.

Качеството на разплодния материал, произвеждан, постъпващ и разпространяван на територията на страната, се контролира от ИАСРЖ чрез поддържане на национален регистър на мъжките разплодни животни и Регистър на развъдните стада от националния генофонд.

Към 31.12.2015 г. в Регистъра на мъжките разплодни животни са включени: 5 165 говежди бика, 189 биволски бика, 11 227 коча, 780 пръча, 1 387 жребеца и 500 нереза и 112 кучета. В Регистъра на развъдните стада са включени 3 308 стада, разпределени, както следва: говедовъдство – 1 206, биволовъдство – 203, овцевъдство – 1 169, козевъдство – 221, свиневъдство – 68, коневъдство – 435, птици – 6. В регистрите са включени и 57 пчелина, както и 10 собственици на кучета.

През 2015 г. в регистъра на вносителите на биологични продукти е регистриран 1 вносител на семенен материал. През годината са внесени общо 46 223 дози дълбоко замразена сперма, в т.ч.: 45 923 дози от 80 говежди разплодника от породите Холщайн фризийско говедо, Кафяво говедо, Айршир и Джерсей, Симентал, Херекфорд, Лимузин, Шароле, Абердин Ангус, Блонд д'Акитен и Белгийско синьо говедо) и 300 дози от 5 разплодника от породите кози Саанска и Алпин.

9. Селскостопанска наука, обучение и съветническа дейност

Активността на Селскостопанска академия (ССА) през 2015 г. е насочена към повишаване на ефективността на изследователската и приложна дейност, подобряване на взаимодействието с МЗХ и земеделския бизнес с цел реализиране на държавната аграрна политика в приоритетни направления.

9.1. Научноизследователска дейност и научно обслужване в селското стопанство, осъществявани от Селскостопанска академия

През 2015 г. в постоянните структурни звена на Академията са разработени 131 научноизследователски проекта в следните научни направления: растениевъдство – 37; почвознание, общо земеделие и мелиорации – 47; животновъдство – 31; хранителни технологии и аграрна икономика – 16.

9.1.1. Създадени и внедрени в производството научни продукти

В ежегодно издаваната от ИАСАС Официална сортова листа на страната за 2015 г. са вписани 247 сорта на ССА. Списък А (зърнени, фуражни, маслодайни и влакнодайни култури, цвекло, картофи и овощни растения) включва 198 сорта, а списък Б (зеленчукови, декоративни, медицински и ароматни култури и лоза) – 49 сорта.

За 2015 г. общият брой на публикуваните, подадени заявки в Патентното ведомство е 11.

Научните продукти, получили правна закрила съгласно нормативната база през годината са 21 на брой, с готовност за сключване на лицензионни договори, в т. ч.: зърнено-житни - 13; зърнено-бобови - 3; фуражни култури - 3 и зеленчукови култури - 2 сорта.

ССА притежава 85% от всички издадени и поддържани сертификати за сортове растения и породи животни в Патентното ведомство.

Академията разполага със значителни и разнообразни активи от интелектуална собственост с възможности за комерсиализиране.

9.1.2. Трансфер на знания и научни продукти и професионално обучение

През 2015 г. са създадени 67 демонстративни полета, като на тях са проведени 50 открити дни и срещи на колективите на научните звена на Академията със земеделските производители за запознаване с най-новите сортове растения, породи животни и иновации в технологичните аспекти на отглеждането им.

Учените от ССА са участвали активно в 92 краткосрочни курса за повишаване квалификацията на селскостопанските специалисти и фермери от земеделските кооперации по производството на базови семена и племенни породи животни, проектиране на частни ферми и разработване на технологии. Организиран са 94 научнопрактически конференции, семинари, симпозиуми, кръгли маси, където са дискутирани проблемните въпроси на съвременното земеделие, икономиката и маркетинга, както и финансирането на селскостопанската наука.

9.1.3. Квалификационна структура на учените

Общият брой на научните работници в ССА към края на 2015 г. е 563, които по академични длъжности и научни степени се разпределят, както следва: професори – 70, доценти – 229, главни асистенти - 108 и асистенти - 156, с образователна и научна степен „доктор” - 408 учени и с научна степен „доктор на науките” - 19. Съотношението между хабилитирани и нехабилитирани учени в ССА е 1,1.

Запазва се тенденцията от последните години за намаляване броя на учените. През 2015 г. общият брой на учените в ССА е намалял с 6,5% спрямо предходната година, а общо за периода 2000 - 2015 г. - с 49,2%.

През 2015 г. са хабилитирани 38 учени, от които 15 са придобили академична длъжност „професор” и 23 – „доцент”. През годината 9 асистенти са придобили академична длъжност „главен асистент”, 31 асистенти и главни асистенти - образователна и научна степен „доктор”, а трима доценти – научна степен „доктор на науките”.

През 2015 г. в научноизследователските институти на ССА се обучават 132 докторанта. В рамките на годината 33 докторанта са защитили дисертационните си трудове и са получили дипломите си за образователна и научна степен „Доктор”. Осем института са получили 18 акредитационни листове за обучение в ОНС „Доктор”, а седем са подготвили материали за подновяване на програмната акредитация по 19 докторски програми.

9.1.4. Международно сътрудничество

През 2015 г. научноизследователските институти и опитните станции на ССА са взели участие по тематика от взаимен интерес в съвместни изследователски проекти, в международни семинари, конференции, консултативни срещи, специализации в чужбина и др.

Изпълнявани са общо 175 проекта, от които 132 за научно-техническо сътрудничество на двустранна основа и лицензионни, дистрибуторски и търговски договори.

Институтите са изпълнявали 43 проекта, финансирани и подпомагани от ЕС, Организацията по прехрана и земеделие (ФАО), Международния център по генетично инженерство и биотехнология, Биовърсити интернешънъл - Италия, Международната агенция по атомна енергия, Международния център за подобряване на царевичата и пшеницата (СИММИТ), Международния център за селскостопански изследвания за сухите райони (ИКАРДА) и др.

Приключи участието на институтите от Академията в 6 проекта по 7 – ма Рамкова програма на ЕС, основно в три специфични направления на Програмата: приоритет 2 „Храни, земеделие, рибарство и биотехнологии”; приоритет 6 „Околна среда, включително промени в климата”; приоритет 8 „Обществено-икономически и хуманитарни науки”.

През годината е осъществено икономическо и научно-техническо сътрудничество с Азербайджан, Армения, Виетнам, Грузия, Индия, Индонезия, Израел, Италия, Ирак, Казахстан, Китай, Нидерландия, Пакистан, Португалия, Румъния, Русия, Узбекистан, Унгария, Франция, Япония и др.

9.2. Съветническа дейност

Съществена част от държавната политика за предоставяне на консултантски услуги за осигуряване подходящо ниво на технически и икономически знания и умения в земеделския и горския сектор с цел прилагане на ОСП и повишаване конкурентоспособността на българския производител в единния европейски пазар се реализира чрез Националната служба за съвети в земеделието.

НССЗ предлага комплексен „пакет от консултантски услуги“, включващ консултации от създаването на стопанството до неговото пълно обслужване в агрономически, животновъден и аграрикономически аспект, организира и провежда обучения за земеделските стопани.

Службата подпомага трансфера и приложението на научните и практическите достижения в областта на земеделието и по този начин оказва съдействие за усъвършенстване на връзката „научни изследвания – съвети в земеделието – земеделски бизнес“.

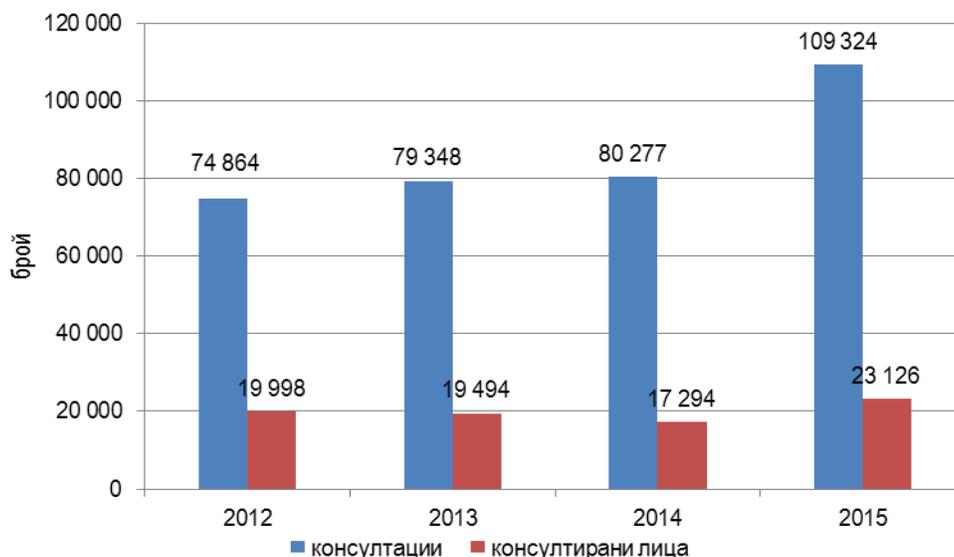
НССЗ организира и провежда изнесени приемни (консултантски дни) в различни населени места, които са отдалечени от областните центрове, с цел улесняване достъпа на земеделските производители до консултантските услуги на Службата.

НССЗ разпространява сред земеделските стопани полезна информация и популяризира добрите практики по кандидатстването и изпълнението на проекти по ПРСР. Чрез новосъздадените т. нар. „фермерски кръгове“ се повишава ефективността на предоставяните от Службата консултации и се достига до по-голям брой земеделски стопани.

Консултациите, предоставяни от НССЗ, са безплатни за земеделските производители. Службата извършва консултантска и съветническа дейност основно чрез експертите от Териториалните областни офиси (ТОО).

През 2015 г. общо 23 126 лица са получили 109 324 консултации от експертите на НССЗ. Средно едно лице е получило около 5 консултации. Броят на консултираните лица през годината е с 34% повече спрямо 2014 г.

Фигура V.2. Общ брой предоставени консултации и консултирани лица в офиса и на място за периода 2013 – 2015 г.

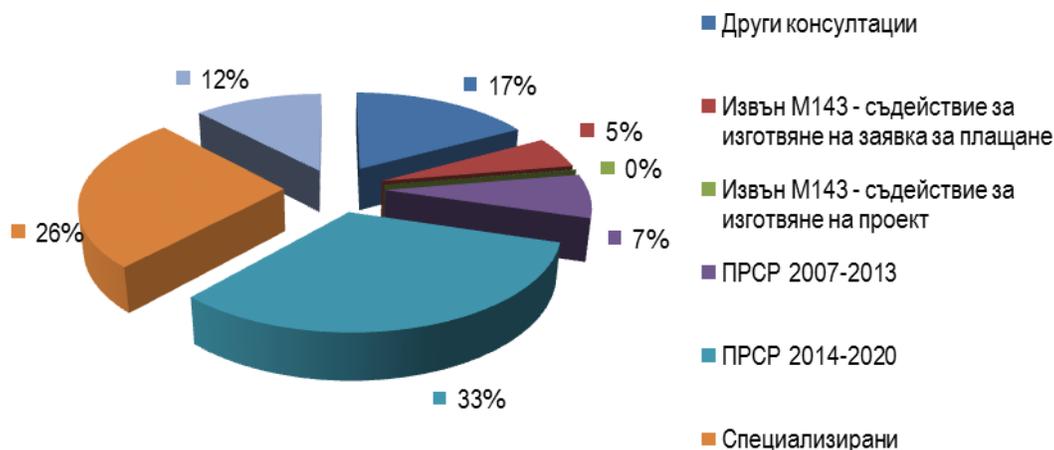

Източник: НССЗ

Предоставените от НССЗ консултации в офиса и на място в земеделските стопанства нараства с 36% спрямо предходната 2014 г., до 109 324 броя. По-голяма част от лицата, получили консултации, се възползват от предлагания цялостен пакет от съветнически услуги.

Целевите групи, към които са насочени дейностите са: земеделски стопани, които вече са започнали своята земеделска дейност (в тази група преобладават малките земеделски стопанства); лица, които искат да започнат земеделска дейност; лица, живеещи в селските райони, включително и собственици на гори.

Фигура V.3. Предоставени консултации по вид за 2015 г.

Източник: НССЗ

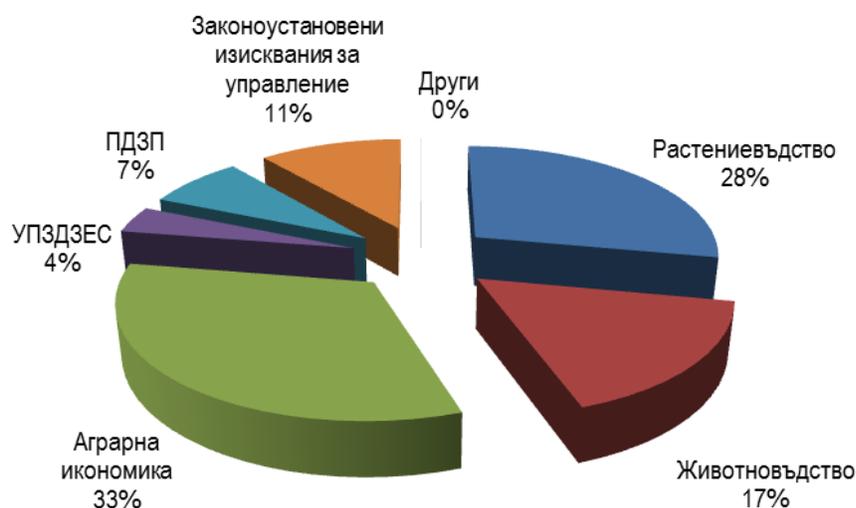
През 2015 г. са посетени 3 037 земеделските стопанства от експертите на НССЗ, което е с 1% по-малко от предходната 2014 г. По време на посещенията земеделските стопани са получили конкретни съвети от експертите за оценка на условията, в които се отглеждат селскостопанските култури и животни. Всичко това съдейства за повишаване на количеството и качеството на произведената продукция при спазване на европейските норми и стандарти.

За 2015 г. водещо място заемат следните видове консултации:

- Консултации по ПРСР 2014 - 2020 г., в т.ч. по Тематичната подпрограма за развитие на малки земеделски стопанства (ТПРМЗС) - 35 070 броя;
- Специализирани консултации – 28 641 броя или 26% от общо предоставените консултации, като нарастват с 20% спрямо 2014 г. Те могат да бъдат обобщени в следните основни направления:
 - Растениевъдство, вкл. биологичното растениевъдство;
 - Животновъдство, вкл. биологичното животновъдство;
 - Аграрна икономика – консултации, свързани с въпросите за данъците и осигуровките в областта на земеделието, както и с годишните данъчни декларации;
 - Законоустановени изисквания за управление (ЗИУ), станали задължителни за земеделските стопани, получаващи директни плащания;
 - Правила за добра земеделска практика (ПДЗП);

- Условия за поддържане на земята в добро земеделско и екологично състояние (УПЗДЗЕС). Тези консултации са търсени, поради нарастващото им значение за увеличаване конкурентоспособността на стопанствата, спазване на законоустановените изисквания и достъп до финансиране по първи стълб от ОСП;
- Други консултации – дадени са 18 598 консултации, което представлява 17% от всички консултации. Спрямо 2014 г. увеличението е с около 1%. Тук се причисляват:
 - консултации относно регистрация на земеделските стопани по Наредба № 3 от 1999 г. ;
 - консултации относно сключване на договори за ползване на земеделски земи;
- Консултации във връзка с директните плащания - 13 214 броя (12%). Най-голям е интересът към:
 - консултации по схемата за единно плащане на площ;
 - консултации по схемата за дребни земеделски стопани;
 - консултации по схемите за обвързано с производството подпомагане за плодове и зеленчуци;
 - консултации по схемите за плащане за селскостопански практики, които са благоприятни за климата и околната среда (зелени директни плащания);
- Консултации по ПРСР 2007 - 2013 г., относно условията и изискванията за изпълнение на одобрените по различни мерки на Програмата проекти и заявления за подпомагане. За 2015 г. са предоставени 7 996 броя консултации;
- Консултации във връзка с трети Национален план за действие по изменение на климата (НПДИК) за периода 2013 - 2020 г. – предоставени са 6 630 консултации.

Фигура V.4. Специализирани консултации по видове през 2015 г.

Източник: НССЗ

9.3. Обучения

В центъра за професионално обучение (ЦПО) към НССЗ земеделските производители придобиват знания и умения за управлението на собствения бизнес и създават контакти с колеги,

преподаватели, научни работници, фирми, национални звена на МЗХ, необходими за деловата им работа.

През 2015 г. в ЦПО са обучени общо 33 курсисти, 25 от които са земеделски стопани.

9.4. Подобряване на връзката „научни изследвания – съвети в земеделието – земеделски бизнес”

През 2015 г. са проведени 128 съвместни информационни срещи-семинари и мероприятия с учени и експерти от НССЗ, ССА, Аграрния университет – гр. Пловдив, Тракийския университет – гр. Стара Загора, Лесотехническият университет – гр. София, Русенския университет „Ангел Кънчев”, Шуменския университет „Е. Константин Преславски“, областните дирекции на БАБХ, Агенция за регионално развитие на Рила, Национален съюз на говедовъдите в България, Асоциация растителнозащитна индустрия България, Национално сдружение на малките семейни ферми и преработватели. Тези съвместни дейности и мероприятия по своя характер представляват специализирано обучение, изцяло ориентирано към нуждите на земеделските стопани.

По време на семинарите са дискутирани теми от областта на растениевъдството и животновъдство, предложени от земеделските производители, както и въпроси, свързани с прилагането на ПРСР.

9.5. Информационно осигуряване

През 2015 г. експертите от НССЗ са участвали в 264 информационни мероприятия (информационни срещи – 133 броя, семинари - 125 броя и други мероприятия – 6 броя, без да се включват изнесените приемни). Изготвени са 137 броя информационни материали – календар на земеделския производител, образователни листовки, диглянки и брошури (с 31% по-малко в сравнение с 2014 г.).

Въз основа на запитвания, получени на интернет сайта на НССЗ (над 130 писмени запитвания за 2015 г.) се предоставят консултации на земеделските производители от най-отдалечените райони, като така им се спестяват време и средства.

С изнесените приемни се цели да се разшири и улесни достъпа на земеделските производители от отдалечените от областните центрове населени места до консултантските услуги на НССЗ. През 2015 г. експертите към териториалните областни офиси на НССЗ са провели 1 038 броя приемни (консултантски дни) в 230 общини, като са консултирани 5 021 лица.

През 2015 г. НССЗ стартира създаването на т. нар. „фермерски кръгове” (общо 27), в които са се включили 316 фермера. Фермерски кръгове обхващат 165 общини (от общо 265 или 62% от всички общини). Целта им е разпространяването на полезна информация и популяризиране на добрите практики по кандидатстването и изпълнението на проекти по ПРСР 2014 – 2020 г., други национални и европейски схеми, предстоящи обучения, семинари, информационни събития, селскостопански изложби, срещи с експерти от МЗХ, БАБХ, открити приемни на НССЗ, изпращане на информация за приближаващи, започващи или приключващи важни срокове.

9.6. Агрехимични анализи

Аналитичната лаборатория подпомага дейността на НССЗ в рамките на допълнителните съветнически услуги за земеделските производители, които са получили финансова помощ по мярка 141 „Подпомагане на полупазарни стопанства в процес на реструктуриране“. Тя е в помощ и на младите фермери при предоставяне на консултантските пакети А2Б.

През 2015 г. в лабораторията са извършени анализи на 2 300 броя почвени проби за 12 082 определения (анализи), въз основа на които са изготвени 1 351 препоръки за торене. Изработените проби са постъпили от 975 клиенти на Службата.

На земеделските производители, получаващи финансова помощ по мярка 141, съветнически услуги в областта на управлението на земеделското стопанство и специфични съветнически услуги в областта на растениевъдството и/или животновъдството, през годината са изработени 561 проби.

При извършването на посещение на място в стопанства обработващи земеделска земя, са взети 1 318 броя почвени проби от 669 растениевъдни и смесени стопанства.

9.7. Дейност на НССЗ по мярка 143 от ПРСР 2007 – 2013 г.

НССЗ е единствен бенефициент по мярка „Предоставяне на съвети и консултиране в земеделието в България и Румъния” от ПРСР 2007 - 2013 г.

Предоставяните от НССЗ консултантски услуги по мярка 143 (с одобрените от ЕК през декември 2011 г. предложения за промени в мярка 143 от ПРСР) са допълнени с допълнителни консултантски услуги за земеделските производители, получили финансова помощ по мярка 141, както следва:

- Съветнически услуги относно оценка на стопанството и установяване на подобрения във връзка със законоустановените изисквания за управление и условията за поддържане на земята в добро земеделско и екологично състояние, предвидени в чл. 5 от Регламент (ЕО) № 73/2009 и приложение II към него;
- Съветнически услуги за кандидати и/или одобрени ползватели на помощ по мярка 214 „Агроекологични плащания”;
- Консултантски услуги по управление на земеделското стопанство и специфични консултации в областта на растениевъдството и/или животновъдството.

За целия период на изпълнение на дейностите си по мярка 143 НССЗ е предоставила общо 16 799 безплатни комплекта съветнически услуги (КСУ) за кандидатстване.

През 2015 г. НССЗ е предоставила 5 390 КСУ относно оценка на стопанството и установяване на подобрения във връзка със законоустановените изисквания за управление и съвети по стандартите на ЕС относно безопасните условия на труд и 5 560 КСУ по управление на земеделското стопанство и специфични съвети в областта на растениевъдството и/или животновъдството.

9.8. Дейност на НССЗ по мярка 2 „Консултантски услуги, услуги по управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството” от ПРСР 2014 - 2020 г.

НССЗ е ползвател на финансовата помощ и предоставя на земеделски стопани, кандидати по подмярка 6.1. „Стартова помощ за млади земеделски стопани” от ПРСР 2014 - 2020 г. (съгласно Наредба № 13 от 19 май 2015 г. за прилагане на подмярка 2.1. „Помощ за осигуряване на консултантски услуги” по мярка 2 „Консултантски услуги, услуги по управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството” от ПРСР 2014 - 2020 г.) консултантски пакет А2Б до сключването на договори с избраните ползватели на финансова помощ.

В рамките на Консултантски пакет А2Б Службата предоставя информация и съвети за:

- Създаването и развитието на стопанствата на младите земеделски стопанства в т.ч. изготвяне на бизнес-планове и заявления за подпомагане по подмярка 6.1. „Стартова помощ за млади земеделски стопани” от ПРСР 2014 - 2020 г.;
- Задълженията на равнище стопанство, произтичащи от законово установените изисквания за управление и/или стандартите за добро земеделско и екологично състояние, по глава I на дял VI от Регламент (ЕС) № 1306/2013 на Европейския парламент и на Съвета относно финансирането, управлението и мониторинга на общата селскостопанска политика и за

отмяна на регламенти (ЕИО) № 352/78, (ЕО) № 165/94, (ЕО) № 2799/98, (ЕО) № 814/2000, (ЕО) № 1290/2005 и (ЕО) № 485/2008 на Съвета;

- Селскостопанските практики, от полза за климата и околната среда по дял III, глава 3 от Регламент (ЕС) № 1307/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17 декември 2013 г. за установяване на правилата за директни плащания за земеделски стопани по схеми за подпомагане в рамките на общата селскостопанска политика и за отмяна на Регламент (ЕО) № 637/2008 на Съвета и Регламент (ЕО) № 73/2009 на Съвета;
- Изискванията, определени от националното законодателство за изпълнение на чл. 11, параграф 3 от Директива 2000/60/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23 октомври 2000 г. за установяване на рамка за действията на Общността в областта на политиката за водите;
- Изискванията, определени от националното законодателство за изпълнение на чл. 55 от Регламент (ЕО) № 1107/2009 на Европейския парламент и на Съвета от 21 октомври 2009 г. относно пускането на пазара на продукти за растителна защита и за отмяна на директиви 97/117/ЕИО и 91/414/ЕИО на Съвета;
- Стандартите за безопасност на труда и стандартите за безопасност в стопанствата.

За периода на прием на заявления от младите фермерите за получаване на консултантски пакет А2Б (23.06. - 23.07.2015 г.) в НССЗ са приети 1 329 заявления.

От 1 317 броя внесени в ДФЗ-РА заявления и бизнес панове по подмярка 6.1., 669 са за растениевъдни стопанства, 550 - за животновъдни стопанства и 98 - за смесени стопанства.

Растениевъдните стопанства, кандидати по подмярка 6.1, най-често са за трайни насаждения и зеленчуци, а животновъдните са стопанства, отглеждащи птици, зайци и пчели. Шест стопанства основно се занимават с отглеждане на охлюви.

10. Борба с градушките

Географското положение и орографията на Република България я предопределят като една от страните в Европа с високи честота и мощност на градовите процеси.

Защитаваната от Изпълнителна агенция „Борба с градушките“ територия е 1 720 226 ха в силно градобитни райони в областите Видин, Монтана, Враца, Плевен, Пазарджик, Пловдив, Стара Загора и Сливен.

През 2015 г. активният сезон за работа на противорадовата защита на територията на страната е открит на 3 май и е закрит на 7 септември. От 60 дни, в които се развива мощна купесто-дъждовна облачност, в 43 са проведени въздействия. В 24 дни (55,8%) градоопасните процеси се развиват под влиянието на преминаващи над страната студени атмосферни фронтове и формирани конвергентни линии.

През годината са проведени 142 въздействия върху 552 облака, чиято сумарна площ е приблизително 3,5 млн. ха. Надвишаването на защитаваната територия е индикатор за многократно преминаване на градоопасните процеси над едни и същи територии.

Честотата на процесите в Южна България е значително по-голяма в сравнение със Северна България. В Южна България са проведени 96 въздействия върху 407 градоопасни облачни клетки със сумарно време на обработка 4 498 минути, а в Северна България – 46 въздействия върху 145 клетки със сумарно време на обработка 2 094 минути.

През целия сезон на активни въздействия град с поражения върху селскостопански култури има само от 10 облачни клетки (1,8%). Поражения върху селскостопанските култури в защитаваната от ИАБГ територия са регистрирани в 8 дни от всичките 43 дни, в които са

проведени въздействия. Причини за пораженията са:

- облачни клетки с високи градоопасни параметри и формирани градови зърна, поради което е невъзможно осъществяване на конкуренция;
- ураганни ветрове със скорост, достигаща до 40 м/сек, водещи до намаляване концентрацията на реагента в зоната на засев;
- намалена концентрация на изкуствените конкурентоспособни ледообразуващи ядра при бързо развиващи се клетки поради недостатъчно израстване на ледообразуващите ядра на реагента до конкурентни размери;
- намалена концентрация на изкуствените конкурентоспособни ледообразуващи ядра поради ограничаване стрелбата над населени места (забранени азимуты (посоки) за стрелба);
- недостатъчен засев и прекъсване на обработката поради привършване на противорадовите ракети.

Сезон 2015 се класифицира с „висока степен на градова активност” за Южна България и „средна степен на градова активност” за Северна България.

В резултат на проведените от ИАБГ активни въздействия, през годината е спасена от градушки продукцията на стойност 77 764 031 лева.

При обработваема площ от 10,06 млн. ха, над която са преминали градовите процеси, поражения от градушки на селскостопанската продукция има на 137,3 ха, при среден процент на поражение 24,45%.

Активният сезон за работа на противорадовата защита през 2016 г. е открит на 25 април 2016 г. Периодът до 30 юни 2016 г. се характеризира с висока честота и интензивност и към тази дата са проведени 157 въздействия върху 774 облака със сумарна площ от 5,4 млн. ха, като са изстреляни 7 298 ракети.

VI. ГОРСКО СТОПАНСТВО

1. Характеристика на горските територии

Общата площ на горските територии в Република България към 31.12.2015 г. възлиза на 4 222 874 ха, от които 3 092 386 ха - държавни горски територии, 2 906 508 ха - горски територии, управлявани от държавите предприятия по чл. 163 от Закона за горите, 174 463 ха – гори в националните паркове, резерватите и поддържаните резервати, управлявани от МОСВ, 11 415 ха – горски територии, предоставени за управление на Учебно-опитни горски стопанства, 551 334 ха - общински горски територии, 427 573 ха - горски територии, собственост на частни физически лица, 42 849 ха - горски територии, собственост на частни юридически лица, 20 345 ха - горски територии, собственост на религиозни общности и 88 387 ха - земеделски територии, придобили характер на гора по смисъла на чл. 2, ал. 1 от Закона за горите.

В сравнение с 2015 г., общата площ на горските територии се увеличава с 20 859 ха, което се дължи на извършената през 2014 - 2015 г. инвентаризация на площи от неустроени досега гори (на територията на 17 горски и ловни стопанства), както и на залесени и самозалесили се земеделски територии, придобили характера на гора.

Залесената площ от 3 835 905 ха през 2014 г. нараства на 3 857 658 ха през 2015 г., което е в резултат на неустроените досега гори, възникнали като самозалесили се голи горски площи или изоставени земи извън горските територии, установените гори между последните две инвентаризации на отделните горски и ловни стопанства, преоценката на нелесопригодни горски площи при инвентаризацията на горските територии, които имат характера на насаждения (както и

включените горски територии, които досега са били отчитани като земеделски земи „временно стопанисвани от общините, и след изтичането на срока по реда на чл.19 от ЗСПЗЗ стават общинска собственост).

Незалесената площ намалява с 894 ха до 365 216 ха. Незалесените площи, подлежащи на залесяване (пожарища, голини, сечища), намаляват с 1 462 ха, а недървопроизводителните горски площи се увеличават с 568 ха.

Залесената площ на иглолистните гори се увеличава с 1 127 ха. Това увеличение се дължи на наблюдаваното през последните години заглушаване на част от смесените иглолистно-широколистни насаждения, получени след създаването на иглолистни култури, намалява поради навлизане на създадените иглолистни култури в по-зряла възраст и продължилото самозалесяване на съседните на тях незалесени горски и земеделски територии, върху които е ограничена селскостопанската дейност. Това е установено с инвентаризацията на горските и ловните стопанства през последната година. Широколистните високостъблени гори се увеличават с 10 189 ха, което е следствие на инвентаризацията на неустроените досега гори, превръщането на издънкови насаждения във високостъблени и преценка на иглолистни култури, в които са настъпили процеси на естествена замяна на дървесните видове, т.е. преобладаване на широколистните дървесни видове породено от естествената растителна среда. Издънковите гори за превръщане са се увеличили с 14 793 ха, както поради приобщаване към горските територии на насаждения, отнасяни досега към категорията на т.н. „неустроени гори“, така също и поради преценка на компрометирани иглолистни култури (преоценката на състава им с преобладаващо участие на издънкови широколистни дървесни видове).

Осъществено годишно ползване от всички горски територии е в размер на 8 389 273 м³ стояща дървесна маса, което се равнява на 99,17% от предвидените по горскостопански план (лесоустройствен проект) 8 459 437 м³ стояща маса. От общото годишно ползване, 4 015 561 м³ стояща маса са от възобновителни сечи (47,87% от общото ползване и 85,45% от предвиденото по горскостопански план) и 4 373 712 м³ от отгледни сечи (52,13% от общото ползване и 116,33% от предвиденото по горскостопански план).

Подготвена е документацията за провеждане на открити процедури за възлагане извършването на инвентаризация на горските територии и изработване на горскостопански планове, горскостопански карти, ловностопански планове и планове за опазване на горските територии от пожари през периода 2015 - 2016 г. и са проведени първи лесоустройствени съвещания. Предоставена е цифровата ортофотокарта на дружествата, извършващи инвентаризацията на горските територии и изработващи горскостопански планове, горскостопански карти, ловностопански планове и планове за опазване на горските територии от пожари през 2015 - 2016 г.

Осигурен е цифров модел на картата на възстановената собственост за териториалния обхват на дейност на държавните горски и ловни стопанства, подлежащи на инвентаризация през 2015/2016 г.

Общата залесена площ (с клека) на горските територии, управлявани от държавните горски предприятия намалява с 500 ха през 2015 г., до 2 641 687 ха.

Незалесената площ за залесяване - държавна собственост, предоставена за управление на ДП, намалява с 372 ха в сравнение с 2014 г., до 49 482 ха, а недървопроизводителните горски площи - с 1 779 ха.

Залесената площ на иглолистните гори на ДП намалява с 4 919 ха спрямо предходната година. Това се дължи на продължаващото заглушаване на част от смесените иглолистно-широколистни насаждения, получени след създаване на иглолистни култури, установено с инвентаризацията на горските и ловни стопанства. Общата площ на широколистните

високостъблени гори в горските територии на ДП се увеличава с 3 664 ха, което е следствие на инвентаризацията на неустроените досега гори, превръщането на издънковите насаждения във високостъблени, преоценка на иглолистните култури и насаждения с ниска производителност. Издънковите гори за превръщане в горските територии, управлявани от ДП, са с 975 ха повече спрямо 2014 г., поради причисляване към горските територии на насаждения, отнасяни до този момент към категорията на т. н. „неустроени гори“, преоценката на смесените иглолистни култури с издънкови широколистни дървесни видове и издънковите насаждения с ниска производителност.

Площта на нискостъблените гори е с 220 ха по-малко спрямо предходната 2014 г.

2. Промени в горските територии

В рамките на 2015 г. в горските територии на страната са настъпили следните промени:

- Издадени са 58 административни акта за промяна на предназначението на поземлени имоти в горски територии по реда на чл. 14 от Закона за горите (отм.) с обща площ 54,19 ха, с цена за промяната 1 077 863,72 лева. Определени са средства за компенсационно залесяване в размер на 364 066,39 лева. По шест от административните актове не са постъпили плащания в законоустановения срок и правата по тях са погасени. Площите, чието предназначение не е променено, са 153,55 ха;
- Издадени са 25 административни акта за промяна на предназначението на поземлени имоти в горски територии по реда на чл. 77 от Закона за горите с площ 272,81 ха, с цена за промяната 5 987 481,00 лева. Определени са средства за компенсационно залесяване в размер на 2 420 299,61 лева;
- Безвъзмездно е променено предназначението по реда на чл. 73, ал. 5 от Закона за горите, на 66,782 ха горски територии, за изграждането на национални и общински обекти от първостепенно значение, като са издадени 17 административни акта, с които се констатира вече възникнали права и задължения;
- Издадени са 81 административни акта за придобиване право на собственост върху 38,75 ха горски територии - частна държавна собственост, представляващи застроена и нормативно определена прилежаща площ на сгради, постройки, мрежи и съоръжения, по реда на § 123, ал. 3 на ПЗР към ЗИД на Закона за горите, с обща цена за продажба на поземлените имоти 1 358 056,60 лева и режимни разноски в размер на 27 189,20 лева.;
- Горски територии с площ 43,17 ха, включени в границите на урбанизирани територии - населени места и селищни образувания, определени с околоръстен полигон съгласно § 13, ал. 3 от Правилника за приложение на Закона за планово изграждане на населените места, отразен в едромащабни топографски карти или в графични материали към създаване на съответния кадастрален план до 1 юни 1973 г., или определени със застроителен и регулационен план, одобрен до 1 юни 1973 г., се смятат с променено предназначение и за тях не се извършват процедури за промяна на предназначението по реда на Закона за горите, на основание § 6, ал. 1 от ПЗР на Закона за горите. Издаден е един административен акт, с който се констатира вече възникнали права и задължения за община Приморско;
- Издадени са 2 заповеди по чл. 82 от ЗГ за промяна на предназначението на земеделски в горски територии с обща площ 1,29 ха.
- Издадени са 60 административни акта за учредяване право на строеж по реда на чл. 56 от ЗГ върху горски територии с площ 2,61 ха с обща цена 328 535,30 лева. и 6 570,69 лева режимни разноски, постъпващи по сметката на ИАГ. Начислената стойност на дървесината на корен в сегашна възраст за оценяваните насаждения е в размер на 5 408,78 лева. Определени са средства за компенсационно залесяване за 17 583,09 лева;

- Издадени са 39 административни акта за учредяване на сервитут по реда на чл. 63 от ЗГ върху горски територии с площ 36,78 ха с обща цена 947 881,70 лева. и 17 697,64 лева режимни разноски. Начислената стойност на дървесината на корен в сегашна възраст за оценяваните насаждения е в размер на 136 458,25 лева. Определени са средства за компенсационно залесяване в размер на 194 993,99 лева;
- Издадени са 8 административни акта за учредяване на сервитут на енергиен обект по реда на чл. 64 от ЗГ върху горски територии с площ 4,29 ха с обща цена 111 882 лева и 2 237,64 лева режимни разноски. Начислената стойност на дървесината на корен в сегашна възраст за оценяваните насаждения е в размер на 5 354,58 лева. Определени са средства за компенсационно залесяване за 28 796,18 лева;
- Издадени са 12 административни акта за учредяване право на ползване по реда на чл. 70 от ЗГ върху горски територии с площ 92,15 ха с обща цена 185 079 лева и 3 701,55 лева режимни разноски. Начислената стойност на дървесината на корен в сегашна възраст за оценяваните насаждения е в размер на 60 043,19 лева. Определени са средства за компенсационно залесяване за 796 676,98 лева;
- Издадени са 29 административни акта за учредяване право на ползване и сервитути по реда на чл. 16 от ЗГ върху горски територии с площ от 2,14 ха с обща цена 86 216,20 лева и 1 724,33 лева. режимни разноски. Определени са средства за компенсационно залесяване за 11 836,50 лева.

3. Стопанисване на горските територии

3.1. Залесяване и защита срещу ерозия

През 2015 г. основната дейност на ИАГ в тази област е насочена в следните направления:

- Изпълнение на целите и показателите, заложи в програмата и бюджета на ИАГ;
- Изпълнение на задълженията на България, произтичащи от членството в Европейския съюз в областта на горските репродуктивни материали;
- Одобряване и регистрация на базови източници за горски репродуктивни материали (ГРМ), регистрация на доставчици на ГРМ, изпитване и окачествяване на семена и подобряване на състоянието на горската семепроизводствена база;
- Изготвяне и одобряване на списък на семенните колекции за дългосрочно съхранение от ГСС;
- Водене на регистър на горските разсадници в страната;
- Извършване на контролна дейност;
- Съгласуване на проекти за биологична рекултивация в горски територии, проверки по жалби, изготвяне на отговори и становища;
- Участие в изготвянето на проекти на нормативни документи;
- Изпълнение и координация на проекти и програми, финансирани от ЕС.

Таблица VI.1. Изпълнени дейности по създаване на гори през 2015 г.

№	Видове дейности	Мярка	Изпълнение за 2015 г.
1.	Събрани и добити семена от ТП ДГС/ДЛС	кг	47 303
2.	Произведени фиданки в държавните горски разсадници	хил. бр.	9 942

№	Видове дейности	Мярка	Изпълнение за 2015 г.
3.	Залесени площи	дка	26 382
	в т. ч. от: държавни предприятия	дка	15 918
	общини	дка	10 345
	частни	дка	119
4.	Попълване на култури в държавни горски територии	дка	2 976
5.	Отглеждане на култури в държавни горски територии	дка	85 738
6.	Среден процент на прихващане на културите:		
	а) държавна собственост:		
	- едногодишни		80,00
	- двегодишни		84,83
	- тригодишни		85,94
	б) общинска собственост	%	
	- едногодишни		79,43
	- двегодишни		58,79
	- тригодишни		66,34
	в) частна собственост		
	- едногодишни		59,04
	- двегодишни		85,11
	- тригодишни		94,32

Източник: ИАГ

За залесителни мероприятия в държавни горски територии през годината са изразходвани 12,77 млн. лева.

През 2015 г. са извършени 454,44 ха противоерозионни залесявания за защита на горските територии от ерозия и порои.

За защита на горските територии от ерозия и порои са извършени противоерозионни залесявания върху 454,4 ха горски територии - държавна собственост, управлявани от ДП, като се отчита намаляване на площта с 58,2 ха спрямо 2014 г.

С финансиране по европейски и международни програми е залесена обща площ от 98,1 ха, от които 83,8 ха са залесени в изпълнение на проекти по Мерки 223 и 226 от ПРСР 2007 - 2013 г.

Общото количество на произведените фиданки в държавните горски разсадници по данни от отчетна форма „1 ГС” е 9,9 млн. броя.

През 2016 г. се предвижда да бъдат залесени 2 000 ха държавни горски територии, предоставени за управление на ДП или с 408,2 ха повече в сравнение с отчетеното залесяване през предходната година. Предвидено е производство на 13,6 млн. броя фиданки в държавните горски разсадници.

Средствата, изразходвани от ДП за осъществяването на дейностите по залесяване и защита срещу ерозия и порои през 2015 г. възлизат на 12 868 хил. лева, като се отчита ръст от 28% спрямо направените разходи през 2014 г. За изпълнение на тези дейности през 2016 г. са предвидени средства в общ размер на 15 553 хил. лева, с 21% повече в сравнение с 2015 г.

През 2015 г. в изпълнение на поставените цели и задачи са извършени следните дейности:

- Изготвен е Национален списък на одобрените и регистрирани източници за производство на ГРМ;

- Одобрени и регистрирани са 31 нови базови източници от категория „селекциониран“ за производство на ГРМ отговарящи на минималните изисквания на директива 1999/105/ЕС;
- За идентифициране произхода на ГРМ от РДГ и ГСС са издадени 237 сертификати;
- В семеконтролните лаборатории на ГСС София и Пловдив са окачествени и са издадени семеконтролни свидетелства на 357 партиди семена от широколистни и иглолистни видове;
- От специалисти на ИАГ и ГСС са извършени 835 контролни проверки на състоянието и провежданите дейности в регистрираните базови източници за ГРМ;
- Съгласувани са 10 проекта за рекултивация на нарушени терени в горски територии;
- Изготвен е отчет с база данни за проведената инвентаризация на горските култури в страната и са дадени препоръки за отстраняване на допуснатите пропуски и грешки;
- Определена е цената на компенсационното залесяване и са издадени заповеди от министъра на МЗХ и изпълнителния директор на ИАГ;
- В семехранилището за дългосрочно съхранение в ГСС Пловдив са съхранени 700,16 кг семена от 164 партиди от иглолистни и 157 кг от 12 партиди от широколистни видове;
- Ежемесечно се актуализира публичния регистър на горските разсадници в страната.

3.2. Провеждане на сечи в горите

През 2015 г. в държавните гори за регулиране на дървесния състав и подобряване на растежните условия са проведени отгледни сечи на площ от 42 955,1 ха, което представлява 59,6% от предвижданията на ГСП/ЛУП. От проведените отгледни сечи 47,8% са в иглолистни гори, 34,4% в широколистни високоствъблени гори и 17,8% в издънкови гори за превръщане в семенни. Изпълнението на отгледните сечи без материален добив на площ от 51 46,7 ха е 94,7% от предвижданията на ГСП/ЛУП. По видове отгледни сечи изпълнението на ГСП/ЛУП е 85% за осветленията, 47,2% за прочистките, 50,5 % за прорежданията и 68,2 % за пробирките.

През 2015 г. в държавните гори са проведени селекционни сечи на площ от 894,5 ха, което представлява 75,1% от предвижданията на ГСП/ЛУП. В недържавните гори са проведени отгледни сечи на площ от 11 262,8 ха, от които 6 012,2 ха в общински гори, 4 612 ха в гори собственост на физически лица, 517,4 ха в гори собственост на юридически лица и 121,2 ха в гори собственост на религиозни организации.

Проведените през 2015 г. сечи в горите - държавна собственост са върху обща площ от 141 292 ха или 106,6% от предвиденото в ГСП/ЛУП и са с 9 699 ха повече от 2014 г., дължащо се на големия размер проведени санитарни и принудителни сечи в засегнатите от съхнене, стъблени вредители, снеголоми и други абиотични фактори гори, с обща площ 38 094 ха.

Възобновителни сечи са проведени върху площ от 49 333 ха, в рамките на предвижданията на ГСП/ЛУП. Запазва се тенденцията за увеличаване размера на проведените възобновителни сечи с осигурено естествено възобновяване, който през 2015 г. достига 98,3% от общата площ на възобновителните сечи.

За подобряване на устойчивостта, здравословното състояние и производителността на дървостойките, през 2015 г. в държавните горски територии са проведени отгледни сечи върху площ от 53 865 ха, с 1 024 ха по-малко в сравнение с 2014 г.

През 2015 г. в горите на възраст до 40 години са проведени отгледни сечи върху обща площ от 23 696 ха, или с 436,8 ха повече в сравнение с 2014 г. Площта на отгледаните млади насаждения без материален добив през годината възлиза на 5 156,7 ха, от които 543,7 ха е

площта на насажденията, в които са проведени отгледни сечи за производство на висококачествена дървесина.

Извършено е подпомагане на естественото възобновяване чрез залесяване или сеене под склопа и изсичане на подлеса върху площ от 5 867,6 ха. През 2016 г. се предвижда подпомагане на естественото възобновяване върху 5 118,9 ха държавни горски територии.

За изпълнение на дейностите, свързани със стопанисване на горските територии - държавна собственост, през 2015 г. ДП са изразходили общо 4 531 хил. лева или с 537 хил. лева повече в сравнение с 2014 г. Общият размер на предвидените средства за осъществяване на дейностите по стопанисване през 2016 г. е 5 716 хил. лева.

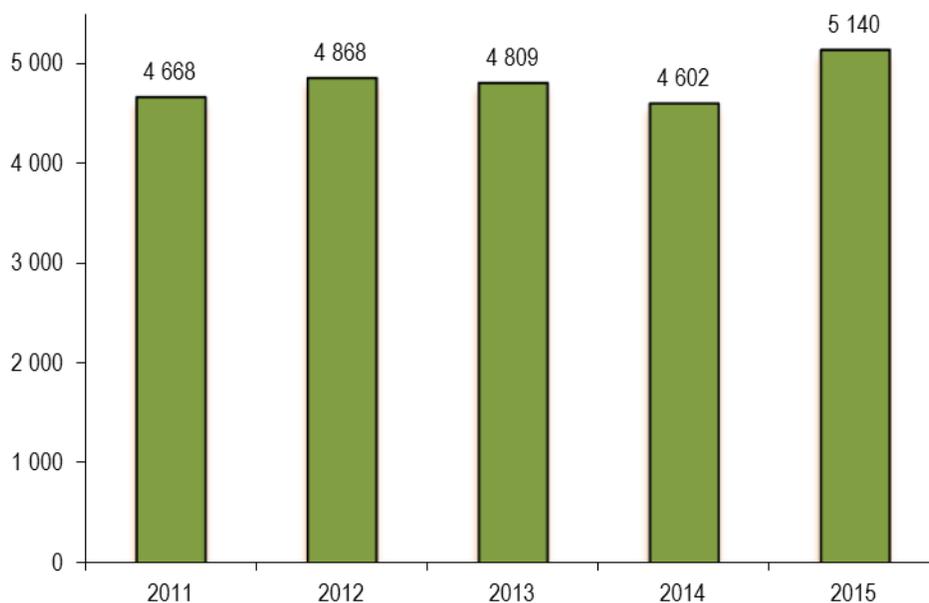
4. Ползване на дървесина и на недървесни горски продукти

4.1. Ползване на дървесина

През 2015 г. ДП са реализирали общо 5 140 343 куб. м дървесина от горските територии - държавна собственост или 105,8% спрямо планираното за годината количество от 4 857 596 куб. м. Продадената дървесина е с 538 хил. куб. м (11,7%) повече от 2014 г. По-големият обем на реализацията се дължи на усвояването на значително количество пострадала от абиотични и биотични фактори дървесина в размер на 1 237 хил. куб. м.

Общите приходи от продажбата на дървесина през 2015 г. са 266 548 хил. лева, със 102% повече спрямо 2014 г. Отчетените общи разходи при ползването на дървесина възлизат на 95 117 хил. лева, 110% спрямо отчетените през 2014 г., като в тях са включени и отчисленията от продажната цена на дървесината към фонд „Инвестиции в горите” в размер на 31 849 хил. лева.

Фигура VI.1. Реализирана дървесина от горски територии – държавна собственост за периода 2011 – 2015 г., хил. куб. м

Източник: МЗХ

През 2015 г. чрез продажба на добита дървесина от склад са реализирани 50,9% от общите количества дървесина. Останалите 49,1% са реализирани чрез продажба на стояща дървесина - на физически лица за лична употреба, на юридически лица след провеждане на търгове, както и продажба на дървесина на служители по горите. За задоволяване нуждите на

физически лица са продадени по ценоразпис общо 618 хил. куб. м дървесина, основно дърва за огрев, което е със 136 хил. куб. м повече от 2014 г.

Най-голямо търсене и потребление се отчита на асортиментите дървесина за технологична преработка и дърва за горене, от които са реализирани 75,5% от продажбите на стояща дървесина на корен и 63,8% от продажбите на добита дървесина от склад, с 292 хил. куб. м повече спрямо 2014 г.

Среднопретеглената отчетена продажна цена, от горски склад, на добитата дървесина от горските територии - държавна собственост за 2015 г. е 69,23 лева/куб. м, - незначително по-висока (с 0,25 лв./куб. м) от отчетената към края на 2014 г. Среднопретеглената продажна цена на стояща дървесина е 35,20 лева/куб. м, или с 0,34 лева/куб. м по-висока спрямо 2014 г.

Отчетеният среден разход за добив на дървесина за 2015 г. е в размер на 22,86 лева/куб. м, с 0,30 лева/куб. м по-висок в сравнение с 2014 г.

Съгласно одобрените финансови планове на ДП за 2016 г. се предвижда общото ползване на дървесина да бъде 4 725 482 куб. м.

Таблица VI.2. Ползване на дървесина от горски територии, предоставени за управление на ДП, и приходи от продажба през 2015 г.

Начин на ползване и на продажба	Отчет 2014 г.		Отчет 2015 г.			
	количество (куб. м)	стойност (хил. лв.)	количество		стойност	
			куб. м	изм., %	хил. лева	изм., %
I. Приходи от продажба на дървесина (1+2+3+4):	4 602 476	236 124	5 140 343	112%	266 548	113%
1. Продажба на стояща дървесина на корен	2 288 599	79 771	2 515 675	110%	88 464	111%
1.1. в т.ч. по ценоразпис на физически лица за лична употреба	200 651	3 621	274 584	137%	4 248	117%
2. Продажба на добита дървесина	2 244 783	154 925	2 552 708	114%	172 211	111%
2.1. в т.ч. по ценоразпис на физически лица за лична употреба	281 097	17 556	377 887	134%	19 233	110%
3. Ползване на дървесина по чл. 116б от ЗГ	7 961	х	6 329	80%	х	х
4. Ползване на дървесина по чл. 193 от ЗГ	61 133	1 428	65 631	107%	1 547	108%
II. Общо разходи, количество (I.1.+ II.1.), стойност II.(1+2+3):	4 548 772	86 365	5 138 742	113%	95 117	110%
1. Разходи за добив на дървесина - общо:	2 260 173	50 982	2 623 067	116%	60 394	118%
2. Разходи за направа на извозни пътища и текущ ремонт на горски автомобилни пътища	х	1 291	х	х	2 874	223%
3. Отчисление за фонд "Инвестиции в горите"	х	34 093	х	х	31 849	93%

Източник: МЗХ

Общото ползване на дървесина от всички горски територии през 2015 г. е в размер на 7 040 293 куб. м, което е 88,2% от планираното ползване за годината. Увеличеното ползване спрямо предходната година се дължи на влошеното състояние на големи площи гори вследствие на снеголоми, снеговали, ветроломи и масирани нападения на патогени. По тези причини са проведени санитарни сечи на обща площ от 18 698 ха.

В горите собственост на общини е извършено ползване на 820 082 куб. м дървесина (86,5% от планираното ползване).

В горски територии, собственост на физически и юридически лица през 2015 г. са ползвани 970 852 куб. м, което превишава годишното планиране с 50,6%. Близо 20% от това количество са добити при провеждане на санитарни сечи.

4.2. Ползване на недървесни горски продукти

През 2015 г. ДП отчитат общо 12 237 хил. лева приходи от странична дейност и недървесни горски продукти, като се наблюдава ръст от 27% спрямо 2014 г. От общите приходи, тези от ползване на недървесни горски продукти от държавните горски територии са 496 хил. лева, което е със 104 хил. лева повече в сравнение с 2014 г. Отчетените разходи за странична дейност са 8 819 хил. лева, с 34% повече на годишна база.

За 2016 г. ДП предвиждат 11 129 хил. лева приходи от странична дейност и недървесни горски продукти и съответстващите им разходи от 8 062 хил. лева.

5. Защита на горските територии

5.1. Проведени мероприятия от ИАГ за защита на горските територии от болести, вредители, други повреди и пожари

През 2015 г. общото здравословно състояние на горите в страната се оценява като добро. Проведени са лесопатологични обследвания в 471 стационарни обекти на лесозащитните станции и в 100 горски разсадници. Извършени са 1 747 лабораторни анализа на постъпилите материали от обследванията на горите. Изработена е прогноза на лесозащитните станции за очакваните нападения от вредители, болести и други повреди в горите. Предвидените площи за борба с вредители, болести и други повреди през последните няколко години постоянно намаляват.

През годината е проведена авиоборба в иглолистните гори на обща площ 26 116 дка, срещу насекомия вредител борова процессионка с продукти за растителна защита на основата на активните вещества Спинозад и Дифлубензурон. Отчетеният ефект от авиоборбата, изразен в смъртност на вредителите, е от 74% до 98%. Общо за авиоборбата през 2015 г. са изразходвани 106 640 лева.

Извършена е наземна химична и биологична борба на обща площ 6 075 дка за 53 924 лева.

Проведена е механична борба на площ от 2 420 дка на стойност 5 349 лева и санитарни сечи на площ от 186 983 дка.

Таблица VI.3. Проведени лесозащитни мероприятия през 2015 г.

Мероприятие	Годишна прогноза 2015 г. (дка)	Отчет 2015 г. (дка)	Изразходвани средства (лева)
Авиоборба	26 448	26 116	106 640
в т.ч. авиохимична	21 716	21 716	82 513
Авиобиологична	4 732	4 400	24 127
Наземна химична и биологична борба	5 367	6 075	53 924
Механична борба	5 743	2 420	5 349
Интегрирана борба	24	22	0
ОБЩО:	37 582	34 633	165 913
Санитарни сечи	71 280	186 983	0

Източник: ИАГ

Защита на горите от пожари

През 2015 г. на територията на страната са възникнали 429 горски пожара. Засегнатите горски територии са с площ 4 312,8 ха, от които само 166,7 ха са опожарени от върхов пожар. Сравнявайки с предходната 2014 г., в която са регистрирани само 151 пожара на площ от 916 ха,

се наблюдава съществено увеличение, но трябва да се има предвид, че годината не е показателна, поради изключително многото валежи през лятото.

Най-голям брой пожари и засегнати площи са на територията на РДГ София - 82 броя на площ 872,3 ха, РДГ Кърджали - 48 пожара на площ 268,7 ха, РДГ Ловеч - с 35 пожара, но с най-много площи 1 470,5 ха и РДГ Бургас - 37 пожара на площ 259,6 ха. Най-малко са регистрираните горски пожари в РДГ Русе - 5 броя на площ 8,8 ха, РДГ Шумен - 9 броя на площ 11 ха и в РДГ Стара Загора - 15 броя на площ 13,9 ха. Преките щети от горските пожари до момента са оценени на 736 801 лева, което е много под средните 5 млн. лева за последните 15 години.

Най голям дял от опожарените площи през 2015 г. са държавна собственост - 59%, следват тези общинска собственост – 18%, частна собственост - 17%, църковна собственост - 6% и собственост на юридически лица – 1%.

Основните причини за възникването на горските пожари през 2015 г. са:

- човешка небрежност - 293 броя - 68%;
- неизвестни - 82 броя - 19%;
- умишлени - 42 броя - 10%;
- възникнали по естествени причини от мълнии - 12 броя - 3%.

От общо опожарената площ, 3 705,2 ха са залесени, а 14% или 607,6 ха са незалесени площи.

Благодарение на бързата и адекватна реакция на горски служители, пожарникари, военнослужещи, доброволци и др. само 4% от възникналите пожари през годината са върхови. Останалите 96% са били низови и са обхванали ниската част на дървета, тревите, храстите и мъртвата горска постилка около тях. За това е спомогнало изградения изнесен център на тел. 112 към ИАГ. Получените сигнали за възникнали пожари в горски територии или в близост до тях моментално се препращат на специализираните групи в ДГС и РДГ, които осъществяват проверка на място.

През 2015 г. са регистрирани голям брой пожари извън обявения в повечето области пожароопасен сезон. През месеците ноември и декември са възникнали 107 пожара, като са опожарени над 2 410 ха горски територии.

През годината ИАГ и ГД ПБЗН изпълняват препоръките, дадени в одитния доклад на Сметната палата на Р България след извършването на одит на изпълнението „Превенция и реакция при възникване на горските пожари“ за периода 01.01.2011 г. – 31.12.2013 г. В изпълнение на препоръките са предприети редица дейности, най-важните от които са следните:

- разработен е съвместен протокол, който се подписва след всеки горски пожар;
- МЗХ е сключило договор с изпълнител „Агроролеспроект“ ЕООД за разработване на схема за разполагане на средства за наблюдение и откриване на пожари в горските територии на страната, с оглед изграждането на единна система за наблюдение и автоматично откриване на пожари;
- сключен е договор за разработване на Методика за определяне на риска от горски пожари. До края на годината предстои и извършването на оценка и картографиране на риска от горски пожари за територията на страната;
- ИАГ е сключила договор с БНТ, с предмет на дейност „Излъчване на специализирана информационна рубрика, представяща дейността в горския сектор в ефира на БНТ“.

Реализирани са множество публикации и интервюта в националните и местни медии на тема опазване и защита на горите от пожари;

- през летния активен пожароопасен сезон ежедневно е излъчван телевизионен клип, по БНТ, с призив за опазване на горите от пожари. По програма „Хоризонт“ на БНР също е излъчван ежедневно радиоспот със същия призив.

Подобрено е взаимодействието с ДП по чл. 163 от ЗГ при изготвяне на годишните планове за защита на горските територии от пожари.

За изпълнението на дейностите за защита на горските територии от пожари през 2015 г. са изразходвани средства в размер на 5 584 хил. лева, с 4 084 хил. лева повече спрямо 2014 г. От общите разходи за извършване на противопожарните мероприятия през годината, 71% са за изграждането на 9 пожаронаблюдателни кули в изпълнение на проект на Югозападното ДП по Мярка 226 „Възстановяване на горския потенциал и въвеждане на превантивни дейности“ от ПРСР, като от тях 3 877 хил. лева са предоставени на държавното предприятие като безвъзмездна финансова помощ. За направата на 2 191 910 м минерализовани ивици са изразходвани 585 хил. лева.

5.2. Проведени мероприятия от държавните горски предприятия за защита на горските територии от болести, вредители, други повреди и пожари

Отчетните данни на ДП сочат, че към 31.12.2015 г. за защита от вредители, болести и други повреди и от пожари са изразходвани общо 5 782 хил. лева, с 4 074 хил. лева повече спрямо 2014 г. От тях, 198 хил. лева са изразходвани за лесозащитни дейности в горите, с 10 хил. лева по-малко в сравнение с 2014 г.

За изпълнението на дейностите за защита на горските територии от пожари през 2015 г. са изразходвани 5 584 хил. лева, с 4 084 хил. лева повече спрямо 2014 г. От общите разходи за извършване на противопожарните мероприятия през годината, 71% са за изграждането на 9 пожаронаблюдателни кули в изпълнение на проект на Югозападното ДП по Мярка 226 „Възстановяване на горския потенциал и въвеждане на превантивни дейности“ от ПРСР, като от тях 3 877 хил. лева са предоставени на държавното предприятие като безвъзмездна финансова помощ. За направата на 2 191 910 м минерализовани ивици са изразходвани 585 хил. лева.

6. Защитени територии

Съгласно Закона за защитените територии, в страната съществуват 6 категории защитени територии, отговорността за чието управление е споделена между МЗХ - ИАГ и МОСВ.

МОСВ осъществява контрол върху управлението на всички защитени територии и пряко управление на националните паркове и резерватите.

Министерството на земеделието и храните, Изпълнителната агенция по горите, както и физическите и юридическите лица и общините - собственици на гори, земи и водни площи в защитените територии извън тези, които са обект на изключителна държавна собственост, осъществяват тяхното стопанисване, опазване и охрана, съгласно разпоредбите на този и други специални закони.

ИАГ е отговорна за управлението на природните паркове, както и за защитените местности и природните забележителности, намиращи се в горски територии, държавна собственост. За управление на природните паркове са създадени 11 дирекции – специализирани териториални звена към ИАГ: ПП „Беласица“, ПП „Българка“, ПП „Витоша“, ПП „Врачански Балкан“, ПП „Златни пясъци“, ПП „Персина“, ПП „Сините Камъни“, ПП „Странджа“, ПП „Русенски Лом“, ПП „Рилски манастир“ и ПП „Шуменско плато“. Общата площ на природните паркове възлиза на 276 868 ха, от които 197 933,5 ха горски територии.

Дейностите по управлението на защитените местности и природните забележителности в горски територии се осъществява от държавните горски и ловни стопанства, в зависимост от това в чии териториален обхват попада територията. Независимо от статута на защитената територия и собствеността, всички горски ресурси в защитените територии се управляват от МЗХ чрез Държавните предприятия и съответните държавни горски и ловни стопанства.

През 2015 г. е приключило разработването на Планове за управление (ПУ) на Природен парк (ПП) Беласица и ПП Българка. Планове са приети от Висшия екологичен експертен съвет, като предстои тяхното утвърждаване от Министерски съвет.

В рамките на проект „Устройство и управление на ПП Витоша“ е приключила актуализацията на ПУ на парка. Проектът на ПУ е внесен в срок за разглеждане и приемане в МОСВ.

През 2015 г. Дирекциите на природни паркове продължават изпълнението на 22 проекта с външно финансиране на обща стойност 42 157 170 лева. От тях 19 са по ОП „Околна среда 2007 - 2013“, а 3 са финансирани по други програми, като ОП „Административен капацитет“, Life+ и др. Към 31.12.2015 г. всички дейности по 18 от проектите са приключили, като през 2016 г. остава да бъдат верифицирани и възстановени средствата по 4 от тях.

В рамките на изпълняваните проекти през 2015 г. са осъществени редица дейности. Извършена е реинтродукция на застрашени и редки видове - планински кеклик, лалугер, дневни грабливи птици, дива коза и др. Изградени са рибни прагове за създаването на по-добри условия за размножаване и укритие на рибите, извършени са зарибявания с балканска пъстърва и ручеен рак. Изградена е волиера за адаптация на водолюбиви птици и репродуктивна база за изкуствено култивиране на редки и защитени видове от флората. Укрепени са туристически маршрути на територията на природните паркове. Извършено е освежаване на съществуващи маркировки и табла по туристическите и тематични маршрути, извършен е ремонт на съществуваща и е изградена нова туристическа инфраструктура по маршрутите (беседки, пейки, чешми, маси, кътове за отдих), разработени са нови тематични маршрути, посетителски центрове, информационни пунктове, туристически заслони и контролни пунктове. Извършена е доставка и монтаж на аудио - гид устройства с информация на различни езици за посетителите на парковете, изработени и инсталирани са образователни модули, мобилни изложби и др. На територията на ПП Българка са проведени обучения с деца от местните училища, като част от програмата „еко - училища“. В рамките на направление „Интерпретация и образователни програми“ са изработени образователни книги, брошури, пъзели за деца, стикери, аудио - гидове и др. Парковите дирекции работят активно за подкрепа на местни инициативи във връзка с дати от природозащитния календар, реализирани са дейности с еко - клубове и училищата в населените места в близост до парковете, образователни екскурзии с ученици от различните класове.

Част от дейностите по проектите са насочени и към развитие на човешките ресурси за устойчив туризъм. В природен парк Шуменско плато е приключило изграждането на административна сграда за нуждите на дирекцията, както и изграждането на Летен информационен център, който ще приюти и новия астрономически център в Шумен. В двата купола ще бъдат разположени два нови телескопа на Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“, закупени още през 2009 г. В ПП Врачанки Балкан е изграден и открит Младежкия лагер в с. Очин дол. Центърът ще се използва целогодишно за провеждане на зелени училища, открити уроци, лагери, семинари и други инициативи за младежи и ученици. В ДПП Златни пясъци е отстранена стара, самосрутваща се, безстопанствена сграда и фундаменти на бунгала, извършен е частичен ремонт и поддръжка на 7 туристически маршрута и реконструкция на маршрута за хора с увреждания, възстановени са архитектурните елементи на три местности на територията на парка, съборени са и извозени строителните отпадъци от рушащи се сгради в

местността „Калето“ община Балчик, област Добрич, след което е извършена и рекултивация на терена.

ДПП са продължили изпълнението на задълженията си, свързани с провеждането на мониторинг на видовете, като част от Националната система за мониторинг на биологичното разнообразие.

През месец юни 2015 г. ДПП, съвместно с Регионалните дирекции по горите са организирали и провели първото обучение за деца „Горски инспектор за един ден“.

Организиран са „Фестивал на зелениката“, „Фестивал на кестена“, „Зелени слънца“, Международен симпозиум на съвременното изкуство „Ломея“ и др.

ДПП съвместно с ИАГ са участвали в превърналото се в традиционно туристическо изложение „Зелени дни“ през месец май в гр. София.

През 2015 г. ИАГ е участвала в процедури по прекатегоризиране, заличаване, намаляване на площта и съгласуване на проекти на планове за управление на защитени територии, съгласно Закона за защитените територии и Наредбата за разработване на планове за управление на защитени територии.

През месец октомври 2015 г. е проведено първото в България обучение по „Горска педагогика“ – обучение за работа с деца, с участие на служители от регионалните структури на ИАГ и държавните предприятия.

7. Горска сертификация

Сертификат за устойчиво управление на горите FSC притежават 109 организации и фирми. Общата площ на сертифицираните FSC горски територии е 807,834 ха, а броят на сертифицираните горскостопански единици е 19 или около 19% от общата горска територия в страната, като сертифицираната държавна горска територия е около 25%.

През 2015 г. по стандарта FSC са сертифицирани нови 104 хиляди ха горски територии, управлявани от ДП.

8. Недържавни гори

През 2015 г. са изпълнени редица дейности, насочени към подпомагане на собствениците на недържавни гори и лесовъдите на частна практика:

- проведени са над 630 консултации на собственици, частни лесовъди и други заинтересовани лица по телефона, електронна поща, в приемната на МЗХ и при теренните проверки;
- организирани са 4 работни срещи, на които са дискутирани промените в нормативната уредба с участието на регионалните дирекции по горите, ДП и техните териториални подразделения, общински горски структури, лесовъди регистрирани по чл. 235 от ЗГ и други заинтересовани лица;
- взето е участие в 4 регионални съвещания по маркиране, в които са обучени над 230 лесовъди, в т. ч. и лесовъди на частна практика;
- взето е участие в организирани от Асоциация „Общински гори“ работни съвещания, свързани с устойчиво управление на горите - общинска собственост;
- популяризиран са добри практики за устойчиво стопанисване.

9. Ловно стопанство

През 2015 г. са извършени следните дейности, свързани със стопанисването и използването на дивеча:

- проведени са 4 заседания на Ловния съвет, на които са приети таксацията на дивеча и плана за ползване за 2015 г., обсъден е здравния статус на дивеча в страната, безопасното провеждане на ловните излети и проекта на ЗИД на ЗЛОД;
- участие на експерти от РДГ и ИАГ в обучение по оценка на ловни трофеи в гр. Банско;
- съвместно с БАБХ е организирана борба срещу разпространението на беса по лисиците в северна България;
- проведени са 2 обществени обсъждания на Плана за действие за вълка, както и на едно Национално съвещание съвместно с ръководителите на ловните сдружения от НЛРС;
- проведено е заседание с експертите по лова към РДГ в ДЛС „Витошко-Студена“;
- организирано е участие на експерти от дирекцията в кръгла маса по отношение на стопанисването на дивата свиня в източна Европа, проведено в гр. Вараждин - Република Хърватия;
- организирано е участие в четири ловни изложения - Дортмунд, Залцбург, Мадрид и Атина, в резултат, на което са постигнати редица договорености за ловен туризъм през настоящия сезон;
- участие в проверки по изпълнението на договорите, с които се предоставя стопанисването и ползването на дивеча на ловните сдружения, както и в тематични и специализирани проверки по изпълнението на ловностопанските мероприятия;
- участие в проверки по изпълнението на договорите за съвместна дейност между държавните ловни стопанства и юридически лица;
- проведени са курсове и изпити в 60 ловни сдружения за придобиване правото на лов.;
- проведени са изпити за придобиване правото на ловен водач в ДЛС „Водин - Ири Хисар“;
- проведени са курсове и изпити за придобиване право на подборно ловуване в 10 ловни сдружения;
- подготвени са заповеди за обособяването на 14 дивечовъдни участъка към ДГС;
- проведени са курсове и изпити за придобиване правото на 54 обучени лица, съгласно изискванията на БАБХ;
- издадени са 104 билета за лов на чуждестранни граждани;
- участие в категоризирането на 17 ловни бази в ДЛС и ДГС;
- участие в провеждането на 15 първи лесоустройствени съвещания и на 14 втори лесоустройствени съвещания;
- изготвени са отговори на жалби и сигнали в т. ч. и от „горещата телефонна линия“.

През 2015 г. извършените ловностопански дейности в горските територии - държавна собственост са в следните насоки:

- създаване и поддържане на фуражна база;
- подхранване на дивеча;

- строеж и поддръжка на биотехнически съоръжения - чакала, хранилки, капани, калища, строителство и ремонт на бази за интензивно стопанисване на дивеч.

Общите приходи от ловностопанската дейност в горските територии - държавна собственост, отчетени през 2015 г., са в размер на 8 031 хил. лева, което е със 123% повече спрямо 2014 г. От тях, приходите от организиран ловен туризъм възлизат на 5 188 хил. лева. За изпълнение на предвидените ловностопански и рибностопански мероприятия през годината са изразходвани 9 484 хил. лева, с 3,3% повече в сравнение с 2014 г.

Отчетените приходи за 2015 г. от сключени договори по ЗЛОД под формата на годишни вноски за стопанисване на дивеча в дивечовъдните участъци (ДУ) на ДГС и годишни наемни цени на бази за ловен туризъм към ДУ на ДГС възлизат на 2 896 хил. лева, като се отбелязва увеличение от 1% спрямо предходната година.

През 2016 г. ДП планират приходи от ловностопанска дейност в размер на 8 822 хил. лева.

10. Опазване на горските територии и контрол

През отчетната 2015 г. ИАГ е извършила комплексни, тематични, проверки на РДГ, проверки по сигнали, както и теренни проверки в горски и ловни стопанства, общински горски структури и частни собственици.

Осъществен е постоянен контрол на издаваните разрешителни за сеч и съставяните протоколи за освидетелстване на сечищата чрез информационната система на ИАГ - system.iag.bg. През 2015 година са издадени разрешителни за сеч за 9 285 хил. куб. м. лежаща дървесина, като към 09.02.2016 г. са съставени протоколи за освидетелстване на сечищата за добити 7 029 хил. куб. м. лежаща дървесина. Извършени са проверки по спазване изискванията на Регламент (ЕС) 995/2010 г. Осъществен е контрол на представените протоколи от извършени комплексни проверки на регионалните дирекции по горите.

През 2015 г. са извършени 498 148 проверки на превозни средства, лица и обекти, свързани с ползването, преработката и търговията с горски, дивечови и рибни ресурси. Основните констатирани нарушения продължават да са свързани със сеч на немаркирани дървета, транспортиране на дървесина без положена контролна горска марка и непридружена с превозен билет, както и съхранение и преработка на дървесина с незаконен произход. След направен анализ е установено, че ефективността от постоянните контролни горски пунктове е ниска - изразходвани са 273 847 лева за поддръжката им, съставени са 13 акта и е задържан 1 куб. м дървесина. Превозните средства, които транспортират незаконна дървесина са със закрити шасита и не спират за проверка на пунктовете. Поради тези причини, през 2016 г. постоянните контролни горски пунктове са закрити, а техните служители са реорганизирани в мобилни екипи.

Прекият контрол в страната се извършва от 432 горски инспектори. За опазването на горските територии по видове собственост са назначени следните лица: държавна собственост - общо 2 484 служители, общинска собственост - 302 служители, частна и друга собственост - 32 служители.

През 2015 г. са констатирани общо 23 137 нарушения на горското законодателство. Съставени са 16 810 акта за установяване на административни нарушения, с 2 481 повече от 2014 г. На 3 166 броя нарушения не е открит извършителят, а 3 161 нарушения са установени с констативен протокол с известни нарушители, на които се съставят актове.

В рамките на годината са съставени 16 810 акта, в т. ч. 5 759 от служители на РДГ, 9 692 от служители на ДГС/ДЛС, 1 202 от служители към общините, 62 от лица на частна лесовъдска практика и 95 от служители на МВР.

По ЗГ са съставени 16 139 акта, по ЗЛОД - 254, по ЗРА - 157, по ЗЛР - 21, по ЗАНН - 16 и по други закони - 223.

От служители на РДГ са съставени 152 акта за нарушения, извършени от служители на ТП ДГС/ДЛС, 534 акта на лесовъди, практикуващи частна лесовъдска практика и 48 акта на лица, имащи отношение към стопанисване и опазване на горски територии, общинска собственост.

Наложени са 58 принудителни административни мерки по чл. 253 от Закона за горите.

През 2015 г. е стартирана разработка на нов софтуер за воденето на актовете преписки, тъй като до момента статистиката за движението на преписките отчита само актовете, съставени от служители на РДГ и ТП ДГС/ДЛС. В Информационна система "Елица" са въведени общо 13 963 преписки - с 2 847 по-малко от реално съставените актове. Липсват 1 202 преписките, които се намират в общините, както и актове, съставени през 2015 г., но все още не са въведени в програмата. От регистрираните 13 963 акта са издадени 11 478 наказателни постановления, 147 преписки са отменени от директорите на РДГ. В Прокуратурата са изпратени 2 474 преписки, като от тях 804 са без решение, 1 583 са върнати за административно производство, а по 87 е образувано наказателно производство. Обжалвани са 733 акта, от съда са видоизменени 87 акта, 121 са отменени и 43 потвърдени. Влезли в сила са общо 8 417 наказателни постановления, издадени са 51 присъди.

Наложените парични санкции и глоби с наказателни постановления са общо 1 845 663 лева. Събрани са 155 636 лева от влезлите в сила наказателни постановления, което представлява 14,34%. От НАП са събрани 7 058 лева.

През 2015 г. общо с актове и констативни протоколи е установена отсечена незаконна дървесина в размер на 30 473 плътни куб. м.

През годината са наложени дисциплинарни наказания на 44 горски инспектори от РДГ, като от тях по Кодекса на труда трима са уволнени, 11 са с „предупреждение за уволнение“, 30 са със „забележка“, а по Закона за държавния служител трима са с „порицание“. Дисциплинарни наказания са наложени на 452 служители от ТП ДГС/ДЛС. На петима служители, свързани с опазването и стопанисването на горите в общините, са наложени дисциплинарни наказания.

През 2015 г. горските инспектори в РДГ са извършили 238 571 проверки на 19 777 обекта за преработка и търговия с дървесина, 14 992 обекта за добив на дървесина, 117 255 МПС, 45 633 ловци, 10 314 риболовци и 30 600 физически лица. Съставени са 5 795 акта.

Съгласно представените данни от РДГ за 2015 г. задържаната дървесина по актове и констативни протоколи (в т. ч. и неразкрити нарушения) е 7 033 плътни куб. м. Задържани са 1 139 плътни куб. м обла дървесина, 59 куб. м фасонирана дървесина и 5 045 куб. м дърва за огрев, 296 моторни превозни средства, 58 коня, 141 моторни триона, 23 броя оръжия, 28 броя мрежи, 477 кг дивечово месо и риба, 598 кг недървесни продукти и др.

През 2015 г. са проведени две срещи на работната група на ИАГ по прилагането на Регламент (ЕС) № 995/2010, на които са разгледани проблеми, свързани с контрола по спазване на изискванията и резултати от извършените проверки.

Експерти от ИАГ са взели участие в три от проведените в гр. Брюксел работни срещи на експертната група и на Комитета FLEGT/EUTR по въпроси, отнасящи се към прилагането на Регламент №995/2010.

През 2015 г. РДГ са извършили общо над 300 проверки на оператори и търговци относно прилагането на Регламент № 995/2010.

Предприети са решителни действия чрез организиране на съвместни акции на ГИ на РДГ със служители от ТП ДГС/ДЛС и МВР, както и командироване на горски инспектори от съседни

РДГ, с цел преустановяване на нарушенията и респектиране на потенциалните извършители. Продължават да се извършват специализирани акции, при които горските инспектори от една регионална дирекция по горите проверяват територии на други регионални дирекции по горите, като с тези мерки допълнително се цели да бъде елиминиран фактора за евентуална „обвързаност“ на местно ниво.

Извършени са последващи проверки на превозни средства след постоянните контролни горски пунктове.

Във връзка с подобряване нивото на дейностите по превенция и опазване на горските територии са организирани и са проведени съвместни теренни проверки от екипи горски инспектори към регионалните дирекции по горите и новосформирани мобилни екипи по опазване на горските територии към съответните държавни горски и ловни стопанства.

През м. ноември 2015 г. са проведени обучения на горските инспектори, обучени са общо 424 служители по теми, свързани с опазването, контрола и стопанисването на горските територии.

Започнато е внедряването на система за издаване на електронен превозен билет. Разработен е софтуер за електронен дневник на обектите по чл. 206 от ЗГ, който предстои да бъде въведен през 2016 г.

Издадени са заповеди, касаещи изграждането на системите за видеонаблюдение на обекти, в които постъпва, преработва се или от които се експедира дървесина, както и устройства за позициониране и проследяване на движението на товарните превозни средства, транспортиращи дървесина и недървесни горски продукти (GPS).

На 06.06.2015 г. официално е открит Офис „Център 112“ към РДГ - София. От създаването на Центъра до 31.12.2015 г. са приети 5 173 сигнала за незаконен добив, транспортиране и съхранение на дървесина, лов и риболов, за възникнали горски пожари. Най-много сигнали са получени през месеците август и ноември, съответно 947 и 988.

11. Стратегическо планиране, усъвършенстване на нормативната база и международни дейности

През 2015 г. ИАГ изпълнява мерки от Програмата на правителството за стабилно развитие на Република България (2014 – 2018 г.).

През годината са изготвени проекти на Закон за изменение и допълнение на Закон за горите и Закон за изменение и допълнение на ЗЛОД (внесен за разглеждане в НС).

Приети са изменения и допълнения в Наредба № 8 за сечите в горите, с което са усъвършенствани правилата и изискванията при планиране и провеждане на сечите. Разработена и приета е Наредба № 18 за инвентаризация и планиране в горските територии.

Изготвени са също така проекти за изменение и допълнение на Наредба № 1 от 30.01.2012 г. за контрола и опазването на горските територии и Наредба за изменение и допълнение на Наредба за строителството в горските територии без промяна на предназначението.

В рамките на Финансовия механизъм за Европейското икономическо пространство (2009-2014 г.), BG 03 Биологично разнообразие и екосистеми, през 2015 г. са одобрени и стартирали следните проекти:

- „Подобряване на информационна система към Националната система за мониторинг на биологичното разнообразие (IBBIS)“. Проектът предвижда подобряване на публичния интерфейс на Националната система за мониторинг на биологичното разнообразие, който да позволи и събиране на доброволчески данни, както и изграждане на специализирани модули за инвазивни видове и за екосистемни услуги, разработване на модул за събиране, картиране и анализ на състоянието на екосистемите и услугите предоставяни от тях, за

влиянието на инвазивните видове върху местните видове, модул за оценка на състоянието на избрани видове от природните хабитати и за представяне на индикатори за биоразнообразието;

- Методологическа подкрепа за оценка на екосистемните услуги и биофизична оценка, MetEcoSMap, предефиниран проект 2;
- Гори и гористи местности - картиране и оценка на екосистемните услуги извън НАТУРА 2000 - FOR OUR FUTURE.

Текущо са изпълнявани и следните проекти:

- „Опазване на ключовите горски местообитания на малкия креслив орел в България“, по програма LIFE+ на ЕС;
- „Изпитване на клонове тополи от страни - членки на ЕС за производство на биомаса (бързорастящи видове)“, с цел реализиране на доброволно партньорство с възможност за частично финансиране на дейности от страна на водещия партньор Баварска семеконтролна станция - гр. Тайзендорф, Германия;
- „Възстановяване и опазване на алувиални гори от хабитат *91E0 в защитени зони по НАТУРА 2000 и моделни територии в България“;

През 2015 г. успешно са приключили проектите:

- Засилване на изследванията в горите на Средиземноморието чрез подобряване на координацията и интеграцията - FORESTERRA” по Седма Рамкова Програма;
- 6 проекта по под-приоритет 2.2. „Компетентна и ефективна държавна администрация” на ОПАК за обучение на служителите на РДГ и СТЗ;
- 1 проект по под-приоритет 3.1. „Подобряване на обслужването за гражданите и бизнеса, в т. ч. чрез развитие на електронното управление” на ОПАК за внедряване на електронни административни услуги;
- „Актуализиране на учебните програми на специалностите във Факултет „Стопанско управление” на ЛТУ, в съответствие с изискванията на пазара на труда - EDUCOMP” по ОП „Развитие на човешките ресурси“;
- LIFE10NAT/BG/146 „Съхраняване на генетичния фонд и възстановяване на приоритетни горски хабитати в НАТУРА 2000 ” по Програма LIFE+ на ЕС;

През 2015 г. експерти от ИАГ са участвали в проекта на Световна банка за националната инвентаризация на горските територии, както и в редица заседания на работни органи на ЕС и мероприятия в областта на горското стопанство от международен характер.

12. Финансиране и инвестиции в горските територии

12.1. Изпълнителна агенция по горите

През 2015 г. в ИАГ са отчетени приходи на обща стойност 9 970 096 лева.

През 2015 г., с ПМС №8/2015 г. и ПМС №340/2015, са определени разходи на ИАГ за изпълнение на Бюджетна програма „Специализирани дейности в горските територии“ и Бюджетна програма „Планиране, опазване от посегателства, пожари и лесозащита“ в размер на 23 600 000 лева.

Извършените разходи, по касов отчет, към 31.12.2015 г. възлизат на 18 822 316 лева.

Разходите за издръжка по Програма „Планиране, опазване от посегателства, пожари и лесозащита“ за отчетния период са на стойност 3 023 434 лева. Разходите са осъществявани чрез утвърдените бюджетни сметки на РДГ суми за инвентаризация на горските територии.

За периода 2012 г. - 2015 г. са сключени и изпълнени 20 договори за проекти финансирани по ОП „Околна среда 2007 - 2013 г.“ и ОП „Административен капацитет“, по Приоритетна ОС - 3 „Биоразнообразие“ и са разплатени средства в размер на 44 631 981 лева. Основните бенефициенти по договорите са Дирекциите на природните паркове и Регионална дирекция по горите - град Берковица.

През бюджетната 2015 г. са разходвани 19 362 892 лева, от които верифицираните по внесени искания от УО на ОП „Околна среда“ за годината са 14 399 574 лева. Окончателното финансиране на дейности по тази програма приключи към 31.12.2015 г.

През годината са извършени разходи за придобиване на инфраструктурни обекти чрез външни доставки на стойност 1 175 815 лева и разходи за основен ремонт на ДМА в размер на 1 624 667 лева.

Разходваните по програмите бюджетни средства в „Други европейски средства“ през 2015 г. са в размер на 50 670 лева, които ще бъдат възстановени през 2016 г.

В отчетна група „Други международни програми“ през бюджетната 2015 г. са получени авансови средства в размер на 334 762 лева, по проекти изпълнявани от ЦУ - ИАГ по програма Европейско икономическо пространство към МОСВ, стартирали през 2015 г. и със срок на приключване 2016 г.

12.2. Държавни горски предприятия

Отчетените приходи от цялостната дейност на държавните предприятия за 2015 г. са в размер на 309 908 хил. лева, а общите разходи - 297 705 хил. лева. В сравнение с 2014 г., приходите на предприятията се увеличават с 14,1%, а разходите - с 10,5%.

Общият финансов резултат на предприятията от оперативната им дейност през 2015 г. е положителен в размер на 12 203 хил. лева., като е 5,3 пъти по-висок от отчетения през 2014 г.

През 2015 г. шестте ДП са изразходвали от фонд „Инвестиции в горите“ за проектиране, строителство на горски пътища (ГП) трета степен, за технико-укрепителни съоръжения (ТУС) и залесяване общо 16 765 хил. лева, както следва:

- за проектиране на ГП, за строителство и основен ремонт на съществуващи ГП на 177 км ГП трета степен - 12 053 хил. лева;
- за залесяване – 4 285 хил. лева;
- за проектиране и изграждане на технико-укрепителни съоръжения - 111 хил. лева.

За закупуване на ДМА, строителство и основен ремонт на ДМА са изразходвани общо 5 470 хил. лева, с 30% по-малко от 2014 г.

13. Административно обслужване

13.1. Регистър на лицата, извършващи лесовъдна дейност

През 2015 г. са проведени множество консултации на физически лица и търговци, свързани с реда за вписване и отписване в публичния регистър на ИАГ за лесовъдска практика. Проведени са два изпита за лица, които съгласно чл. 236а от Закона за горите подлежат на изпит преди вписване в регистъра – лица със средно образование, както и такива, които са били отписани от регистъра на основание чл. 239, ал. 1, т. 4-9 и желят да бъдат вписани отново. Комисията за разглеждане на заявления за вписване на дейностите в горските територии в публичния регистър на ИАГ е провела 16 редовни и извънредни заседания през годината.

През 2015 г. са регистрирани и са издадени удостоверения на 1 097 физически лица за упражняване на лесовъдска практика. Регистрирани са и са издадени удостоверения на 541 търговци за извършване на дейности в горските територии. Отписани са 53 търговци от публичния регистър по чл. 241 от ЗГ и 33 физически лица по чл. 235 от ЗГ. Към 31.12.2015 г. общият брой на регистрираните физически лица за упражняване на лесовъдска практика е 10 163, на регистрираните търговци - 3 265.

13.2. Информационно обслужване

Поетапно е внедрена информационна система за издаване на електронен превозен билет за превозване на дървесина във всички горски и ловни стопанства. Разработено е софтуерно решение за въвеждане на електронен дневник/заверка на дневника за количествата на постъпилата, преработена и експедирана дървесина в обекти по чл. 206 от ЗГ.

Създадени са следните нови модули в www.system.iag.bg:

- Модул, чрез който се осигури визуализиране в официалната интернет страница на ИАГ на въведените в базата данни ZEM файлове на всички държавни горски и ловни стопанства;
- регистър за контролните горски марки;
- модул, свързан с дейността на центъра към телефон 112 в ИАГ.

Внедрен е софтуер за безконтактна инвентаризация ИНВЕНТ и софтуер на обслужващ център към телефон 112 в ИАГ за приемане на сигнали, свързани с незаконна сеч и корупция в горите.

В резултат на успешно приключил проект е въведена електронна система за регистрация на физически лица и търговци за упражняване на лесовъдска практика и за извършване на дейности в горски територии. Стартирана е и разработка на софтуер за електронно издаване на удостоверение за регистрация на контролни и производствени горски марки.

Организиран достъп на служители от ИАГ и РДГ за осъществяване на обмен на данни с информационно-справочната система на агенция Митници.

В изпълнение на сключеното тристранно споразумение за повишаване ефективността на контрола на обектите за добив на дървесина, е осигурен достъп на НАП и Главна инспекция по труда до базата данни на информационната система на горите.

VII. РИБАРСТВО

1. Улов и производство на риба и други водни организми

Улов на риба и други водни организми

По данни на Изпълнителната агенция по рибарство и аквакултури (ИАРА), през 2015 г. общият улов на риба и други водни организми от стопански риболов в страната бележи нарастване с 1,8% в сравнение с 2014 г. Общият улов възлиза на 8 842,12 тона, от които 8 745,16 тона - в Черно море и 96,96 тона - в река Дунав. В сравнение с 2014 г., се наблюдава увеличение на улова в Черно море, докато този в река Дунав намалява.

Уловът на морски видове за 2015 г. бележи нарастване с близо 21% на годишна база, достигайки 4 490,2 тона. Най-значителен е уловът на риба от вида цаца/трикона/копърка (*Sprattus sprattus sulinus*) - 3 301,1 тона (74% от общия улов на морски видове риба за 2015 г.), което е с 44,9% повече в сравнение с 2014 г.

Сравнявайки с предходната година, значително е нараснал и уловът на риба от вида Барбуня (*Mullus barbatus ponticus*) - два пъти спрямо 2014 г., достигайки 631 тона.

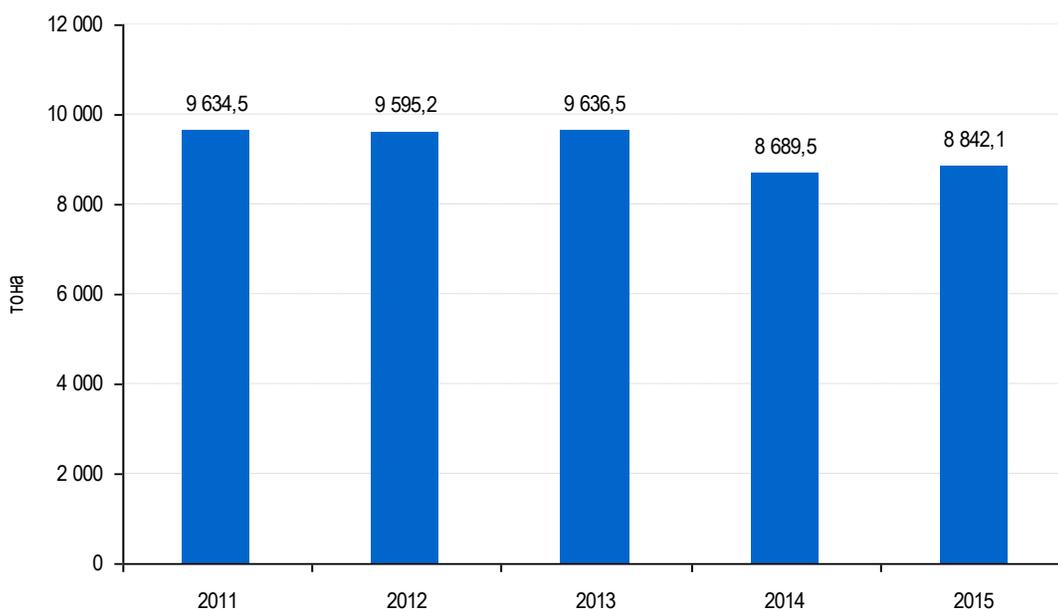
От останалите черноморски видове риба, съществен е уловът на лефер – 138,6 тона (-54,5%), черноморска бодлива акула – 132,9 тона (близо четири пъти повече на годишна база), сафрид – 87,2 тона (-23%) и хамсия – 12,4 тона (-97%).

При улова на рапани, традиционно заемащ основен дял от улова на водни животни в Черно море (98% през 2015 г.), се отчита спад от 13,5% на годишна база, до 4 092 тона.

В същото време, уловът на пясъчна мида се увеличава два пъти в сравнение с 2014 г., достигайки 124 тона, а този на черна морска мида – с близо 12%, до 18,1 тона.

Отчетният размер на улова на проходни видове риба (карагъоз) в Черно море през 2015 г. е 17,7 тона, с около 14% по-малко в сравнение с улова от предходната година.

Фигура VII.1. Общ улов на риба и други водни организми в страната, тона

Източник: ИАРА

Таблица VII.1. Общ улов на риба и други водни организми в страната по водни басейни, тона

	2013	2014	2015	Изменение 2015/2014
Улов в Черно море - общо, в т. ч.:	9 507,6	8 546,7	8 745,2	2,3%
- морски видове	4 640,4	3 713,7	4 490,2	20,9%
- проходни карагъоз	24,5	20,5	17,7	-13,9%
- рапани, миди и скариди	4 842,5	4 812,5	4 237,3	-12,0%
Улов в река Дунав - общо, в т. ч.:	128,9	142,8	96,96	-32,1%
- сладководна риба	127,2	140,4	85,6	-39,1%
- езерен рак и други	0	0	10,7	-
- проходни карагъоз	1,7	1,6	0,6	-60,9%
Общ улов на риба и др. водни организми	9 636,5	8 689,5	8 842,1	1,8%

Източник: ИАРА

През 2015 г. отчетеният улов на риба в река Дунав бележи спад с 32,1% спрямо предходната година. Общото количество е в размер на 96,96 тона. в т.ч. сладководна риба – 85,56

тона, проходни риби (карагъоз) – 0,64 и водни животни – 10,7 тона.

Таблица VII.2. Улов на риба и други водни организми от водоеми за стопански риболов през 2015 г.

№ по ред	Общоприети и местни наименования и научно наименование /на латински/	Количество в тона	
		Черно море	Дунав
А. Сладководни риби			
	Сем. Есетрови / <i>Acipenseridae</i> /		
1	Чига / <i>Acipenser ruthenus</i> /		
	Сем. Пъстървови / <i>Salmonidae</i> /		
2	Речна /балканска/ пъстърва / <i>Salmo trutta fariol</i> /		
3	Дъгова пъстърва / <i>Oncorhynchus mykiss</i> /		
4	Сивен / <i>Salvelinus fontinalis</i> /		
0	Дунавска пъстърва / <i>Hucho hucho</i> /		
	Сем. Корегонусови / <i>Coregonidae</i> /		
5	Чудски сиг / <i>Coregonus lavaretus</i> /		
6	Пелед / <i>Coregonus peled</i> /		
	Сем. Щукови / <i>Esocidae</i> /		
7	Щука / <i>Esox lucius</i> /		1,33
	Сем. Шаранови / <i>Cyprinidae</i> /		
8	Бабушка / <i>Rutilus rutilus</i> /		0,05
9	Речен кефал / <i>Leuciscus cephalus</i> /		0,18
10	Мъздруга / <i>Leuciscus idus</i> /		0,05
11	Червеноперка / <i>Scardinius erythrophthalmus</i> /		0,18
12	Распер / <i>Aspius aspius</i> /		1,55
13	Лин / <i>Tinca tinca</i> /		
14	Брияна /облез, уклей/ / <i>Chalcalburnus chalcoides</i> /		0,74
15	Уклей / <i>Alburnus alburnus</i> /		2,50
16	Платика / <i>Abramis brama</i> /		6,09
17	Косат / <i>Abramis sp.</i> /		0,14
18	Морунаш / <i>Vimba vimba</i> /		3,31
19	Сабица / <i>Pelecus cultratus</i> /		
20	Скобар / <i>Chondrostoma nasus</i> /		1,82
21	Бяла мряна / <i>Barbus barbus</i> /		9,19
22	Черна /балканска/ мряна / <i>Barbus meridionalis petenyi</i> /		
23	Маришка мряна / <i>Barbus cyclolepis</i> /		0,01
24	Шаран / <i>Cyprinus carpio</i> /		12,74
25	Сребриста Каракуда / <i>Carassius sp.</i> /		10,18
26	Бял толстолоб / <i>Hypophthalmichthys molitrix</i> /		9,95
27	Пъстър толстолоб / <i>Aristichthys nobilis</i> /		11,54
28	Бял амур / <i>Ctenopharingodon idella</i> /		4,29
29	Черен амур / <i>Mylopharingodon piceus</i> /		
	Златиста каракуда / <i>Carassius carassius</i> /		
	Маришки морунаш (карабальк) / <i>Vimba melanops</i> /		
	Сем. Сомови / <i>Siluridae</i> /		
30	Европейски сом / <i>Silurus glanis</i> /		5,91
	Сем. Американски сомове / <i>Ictaluridae</i> /		
31	Канален /американски/ сом / <i>Ictalurus punctatus</i> /		
	Сем. Трескови / <i>Gadidae</i> /		
32	Михалца / <i>Lota lota</i> /		0,06

№ по ред	Общоприети и местни наименования и научно наименование /на латински/	Количество в тона	
		Черно море	Дунав
	Сем. Костурови /Percidae/		
33	Бяла риба /супка/ /Sander lucioperca/Stizostedion lucioperca/		3,61
34	Речен костур /Perca fluviatilis/		0,16
35	Голяма вретенарка /Zingel zingel/		0,00
	Сем.Буфалови /Catostomidae/		
36	Буфало /Ictiobus/		
Б. Проходни риби			
	Сем. Есетрови /Acipenseridae/		
37	Моруна /Huso huso/		
38	Пъструга /Acipenser stellatus/		
39	Руска есетра /Acipenser gueldenstaedti/		
0	Сибирска есетра /Acipenser baerii/		
	Сем. Речни змиорки /Anguillidae/		
40	Европейска речна змиорка /Anguilla anguilla/		
	Сем. Селдови /Clupeidae/		
41	Карагъоз, дунавска скумрия /Caspialosa pontica/Alosa pontica/	17,65	0,64
В. Морски риби			
	Сем. Бодливи акули /Squalidae/		
42	Черноморска бодлива акула /Squalus acanthias/	132,88	
	Сем. Селдови /Clupeidae/		
43	Сардина /Sardina pilchardus/	1,43	
44	Цаца /копърка, трициона, шпрот/ /Sprattus sprattus sulinus/	3 301,09	
	Сем. Хамсиеви /Engraulidae/		
45	Хамсия /Engraulis encrasicolus ponticus/	12,42	
	Сем. Зарганови /Belonidae/		
46	Зарган /Belone belone/	4,81	
	Сем. Трескови /Gadidae/		
47	Галя, морски налим /Gaidropsarus mediterraneus/		
48	Черноморски меджид /Merlangius merlangus euxinus/	3,15	
	Сем. Кефалови /Mugilidae/		
49	Морски кефал /Mugil cephalus/	10,21	
50	Кефал пелингас /Mugil soiu/	0,11	
51	Платерина /Liza aurata/	0,87	
52	Илария /Liza saliens/	6,53	
	Сем. Атеринови /Atherinidae/		
53	Атерина /Atherina spp./	9,20	
	Сем. Морски костури /Serranidae/		
54	Лаврак /Dicentrarchus labrax/Morone labrax/	0,01	
	Сем. Леферови /Pomatomidae/		
55	Лефер /Pomatomus saltatrix/	138,59	
	Сем. Сафридови /Carangidae/		
56	Сафрид /Trachurus mediterraneus ponticus/	87,21	
	Сем. Смаридови /Centracanthidae/		
57	Смарид /Spicara spp./	0,01	
	Сем. Барбунови /Mullidae/		
58	Барбуня /Mullus barbatus ponticus/	630,96	
59	Барбуня /Mullus surmuletus/	3,35	
	Сем. Скумриеви /Scombridae/		
60	Черноморска скумрия /Scomber scombrus/		

№ по ред	Общоприети и местни наименования и научно наименование /на латински/	Количество в тона	
		Черно море	Дунав
61	Паламуд / <i>Sarda sarda</i> /	7,73	
62	Сем. Попчета / <i>Gobiidae</i> /	47,68	
	Сем. Калканови / <i>Scophthalmidae</i> /		
63	Калкан / <i>Psetta maxima</i> /	42,85	
	Сем. Писиеви / <i>Pleuronectidae</i> /		
64	Писия / <i>Platichthys flesus luscus</i> /	0,01	
65	Морски език / <i>Solea nasuta</i> /	0,01	
	Сем. Морски лисици // <i>Rajidae</i> /		
66	Морска лисица / <i>Raja clavata</i> /	43,06	
	Сем. Морски дяволи / <i>Lophiidae</i> /		
67	Морски дявол / <i>Lophius piscatorius</i> /	0,04	
	сем. Морски котки / <i>dasyatidae</i> /		
68	Морска котка / <i>Dasyatis pastinaca</i> /	5,98	
Г. Водни животни			
	Клас земноводни / <i>Amphibia</i> /		
69	Голяма водна жаба / <i>Rana ridibunda</i> /		
	Клас Ракообразни / <i>Crustacea</i> /		
70	Обикновени скариди / <i>Leander spp.</i> /	1,72	
71	Пясъчна скарида / <i>Crangon sp.</i> /	0,69	
72	Сладководни раци / <i>Astacidae</i> , <i>Cambaridae</i> /		
73	Езерен рак / <i>Astacus leptodactylus</i> /		10,44
74	Речен рак / <i>Astacus astacus</i> /		
75	Пагур / <i>Eriphia verrucosa</i> /	0,25	
	Клас Миди / <i>Bivalvia</i> /		
76	Бяла пясъчна мида / <i>Mya arenaria</i> /	124,60	
77	Черна морска мида / <i>Mytilus galloprovincialis</i> /	18,14	
78	Рапани / <i>Rapana spp.</i> /	4 091,92	
79	Други		0,30
ОБЩО:		8 745,16	96,96

Източник: ИАРА

Най-големи количества улов се отчитат при рибите от вида шаран – 12,74 тона, пъстър толстолоб – 11,54 тона, сребриста каракуда – 10,18 тона, бял толстолоб – 9,55 тона, бяла мряна – 9,19 тона и платика – 6,09 тона.

В рамките на годината, при повечето стопански значими видове сладководна риба се наблюдава намаление на уловените количества в сравнение с 2014 г. Най-значително е намалението на уловите на пъстрия толстолоб - със 70% на годишна база, шаран - с 39%, платика - с 35%, бяла мряна - с 25,16%, следвани от бял толстолоб - с 5 %.

В сравнение с предходната година, уловените количества сребриста каракуда нарастват със 7,3%.

Уловът на проходни риби (карагъоз, дунавска скумрия) в река Дунав значително намалява - с 61% на годишна база, до 0,64 тона.

С цел опазване и възстановяване на дунавските есетрови риби, през 2012 г. е издадена заповед на министъра на земеделието и храните за забрана за улов, пренасяне и продажба на есетрови риби и продукти от тях, уловени в българската акватория на река Дунав и Черно море за четиригодишен период. От началото на 2016 г., тази забрана се удължава с 5 години. Заповедта не се отнася за риболов, пренасяне, превозване и продажба на тези видове и продукти от тях,

отглеждани в специализирани обекти за аквакултури. При случаен улов, есетровите риби трябва незабавно да се връщат в съответния воден обект, от който са уловени.

През 2015 г. е обнародван Закон за изменение и допълнение на Закона за рибарството и аквакултурите (ЗИД на ЗРА) - ДВ, бр. 102 от 29.12.2015 г. С него се въвежда облекчаване на административната тежест на капитаните на риболовни кораби с обща дължина под 10 метра, състоящо се в освобождаване от задължението да се регистрират като юридически лица и еднолични търговци по смисъла на Търговския закон.

По данни на ИАРА, към 31.05.2016 г. отчетеният стопански улов на риба и други водни организми възлиза на 2 849 тона - с около 7% повече в сравнение с първите пет месеца на 2015 г. В рамките на периода уловът в Черно море е в размер на 2 825,6 тона, отбелязвайки нарастване със 7,2%, а този в река Дунав – 23,3 тона, с 12% по-малко спрямо същия период на предходната година.

Предвижда се провеждане на научни изследвания за определяне на състоянието на рибните запаси в значими водни обекти за любителски риболов”. Планираните проучвания ще спомогнат за оценяване на състоянието на ихтиофауната на язовирите, идентифициране на основните фактори, оказващи влияние върху ихтиофауната и изготвяне на препоръки и предложения за специфични решения, насочени към опазване на рибните популации в целевите водни обекти и тяхното устойчиво използване. В зависимост от получените резултати може да бъдат предприети конкретни мерки за управление и опазване на рибните ресурси.

Производство на риба и други водни организми

По данни на ИАРА, общият брой на активните рибовъдни стопанства към края на 2015 г. е 611, при 552 броя година по-рано. От тях, 577 са за сладководни аквакултури, а 34 - за морски аквакултури.

Във връзка със забраната за извършване на стопански риболов във вътрешните водоеми на страната, влязла в сила от м. август 2012 г., и свързаната с това пререгистрация, се увеличава броят на активните регистрирани производители на аквакултури.

По данни на ИАРА, през 2015 г. общото производство на аквакултури (зарибителен материал, риба и други водни организми за консумация) в специализираните рибовъдни стопанства възлиза на 13 560,6 тона. Това представлява нарастване от 21% спрямо предходната година, като се отчита увеличение както при производството на зарибителен материал, така и при риба за консумация.

През 2015 г. общо отчетеното производство на зарибителен материал в рибовъдните стопанства е 2 687,1 тона, като бележи нарастване от 28,3% спрямо предходната година. Това се дължи главно на увеличеното производство на зарибителен материал на два от основните видове риби, отглеждани в рибовъдните стопанства - шаран (до 531,8 тона) и бял толстолоб (до 450,4 тона). Сред основните видове риба се увеличава производството на зарибителен материал от бял толстолоб, дъгова пъстърва и бял амур, както и от щука, сом, канален сом, и сибирска есетра.

Произведеното количество риба и други водни организми за консумация през 2015 г. възлиза на 10 873,5 тона - с 19,3% повече в сравнение с предходната година.

Най-значително е производството за консумация на риби от видовете - дъгова пъстърва, шаран и пъстър толстолоб. При всички тях е налице нарастване на производството спрямо предходната година, най-чувствително при пъстрия толстолоб (с 23,8 %), следван от шарана (с около 13,6%) и дъговата пъстърва (с 3,7%).

Значително увеличение бележи производството на черен амур (над девет пъти), канален сом (пет пъти), бял толстолоб (два пъти), щука (с 61%), речна пъстърва (с 40%) и бял амур (с 27%).

Сред по-значимите стопански видове риби, съществен спад в сравнение с 2014 г. бележи производството за консумация на пъструга (със 72%), моруна (с 40%) и руската есетра (с 6,6%).

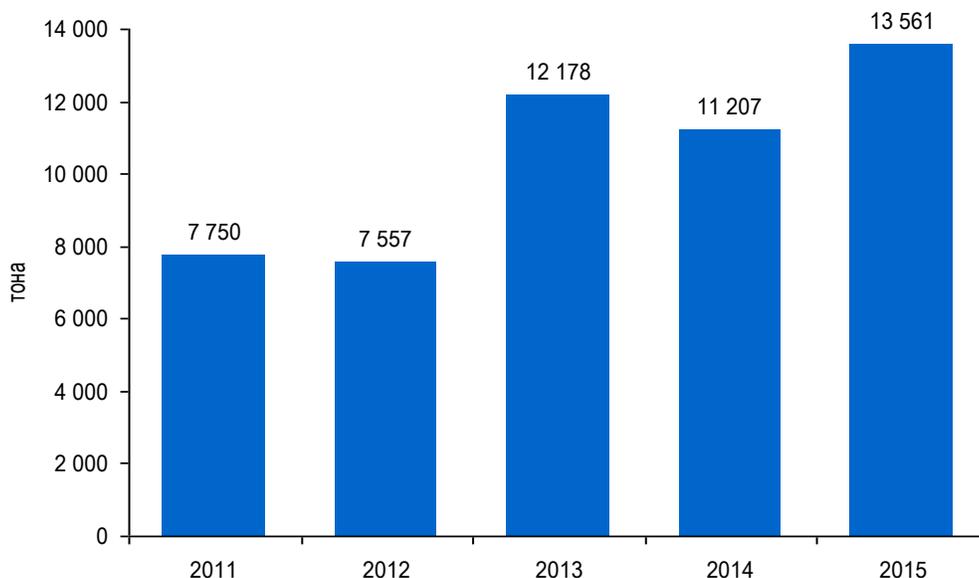
Таблица VII.3. Производство на зарибителен материал, риба и водни организми в рибовъдните стопанства, тона

Общоприети и местни наименования	Зарибителен материал		Риба за консумация		Общо тегло	
	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Речна (балканска) пъстърва	4,8	5,6	5,7	7,9	10,4	13,5
Дъгова пъстърва	1 073,6	1 027,5	2 238,2	2 321,8	3 311,8	3 349,3
Сивен	0,6	0,0	5,0	8,2	5,6	8,2
Щука	8,0	21,5	18,3	29,4	26,3	50,9
Речен кефал	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1
Лин	1,2	1,7	2,3	3,7	3,5	5,4
Уклей	0,0	1,0	2,7	11,7	2,7	12,7
Брияна (облез, уклея)	0,0	0,0	0,4	0,2	0,4	0,2
Платика	0,2	0,2	9,5	10,9	9,7	11,1
Шаран	551,4	531,8	1 885,1	2 142,3	2 436,5	2 674,2
Сребриста каракуда	4,5	4,4	153,9	210,5	158,4	214,9
Бял толстолоб	31,3	450,4	110,9	226,5	142,2	677,0
Пъстър толстолоб	236,1	210,0	1 272,8	1 576,0	1 508,9	1 786,0
Бял амур	72,2	56,0	207,9	264,3	280,1	320,2
Черен амур	0,0	3,6	1,4	13,5	1,4	17,1
Сом	26,3	49,4	96,2	109,3	122,5	158,7
Канален (американски) сом	0,0	30,1	12,9	63,8	12,9	93,9
Бяла риба (сулка)	21,1	7,7	124,0	69,8	145,0	77,4
Речен костур	0,7	0,4	3,0	37,8	3,7	38,2
Чига	2,6	3,6	0,4	0,4	3,0	4,0
Моруна	0,8	0,0	14,3	8,5	15,0	8,5
Пъструга	0,0	0,0	4,7	1,3	4,7	1,3
Руска есетра	2,1	4,1	232,3	217,0	234,4	221,1
Сладководни раци	0,0	0,0	0,2	2,0	0,2	2,0
Езерен рак	2,3	1,8	14,8	12,0	17,1	13,9
Черна морска мида	45,6	259,1	2 474,6	3 113,5	2 520,2	3 372,6
- Други	0,0		0,1		0,1	
- Езерна съомга	0,0	1,3	0,0	0,2	0,0	1,5
- Веслонос	1,9	1,9	2,2	3,6	4,1	5,5
Червеноперка	0,0	0,0	4,9	6,4	4,9	6,4
Барамунди	0,0		5,1		5,1	
Сибирска есетра	6,2	12,8	13,4	96,2	19,6	109,0
Африкански сом	0,0	0,0	164,4	285,7	164,4	285,7
Други хибриди он сем. Есетрови		0,3		12,6		13,0
Общо	2 093,3	2 687,1	9 113,3	10 873,5	11 206,6	13 560,6

Източник: ИАРА

Основният вид морска аквакултура, отглеждана в крайбрежните акватории на страната, е черната морска мида. През 2015 г. нейното производство се увеличава с 26% на годишна база, достигайки 3 113,5 тона. Производството на езерен рак за консумация намалява с 18,8%.

Фигура VII.2. Производство на риба и други организми в специализирани рибовъдни стопанства за периода 2011 – 2015 г., тона

Източник: ИАРА

През 2016 г. се очаква нарастване на броя на рибовъдните стопанства и съответно производството на аквакултури, за което допринася и изграждането на нови, модернизирани и увеличаването на производствени мощности с финансиране по Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство“.

2. Внос и износ на риба и рибни продукти

Внос

По предварителни данни на НСИ, през 2015 г. в страната са внесени общо 35 019 тона риба и рибни продукти, в т. ч. 31 125 тона риба, филета, ракообразни и мекотели (живи, пресни, охладени, замразени или сушени и др.) и 3 894 тона преработени рибни продукти. В сравнение с предходната година, общият внос на риба и рибни продукти нараства с около 15%, като се отчита увеличение на вноса както на риба, филета, ракообразни и мекотели, така и на преработените продукти.

Над 67% от общо внесените количества риба и рибни продукти през 2014 г. са от държави-членки на ЕС. Доставените количества от Съюза нарастват с около 9% в сравнение с предходната година, до 23 560 тона. В рамките на годината най-значителни са доставките от Нидерландия (4,6 хил. тона), Испания (4,3 хил. тона), Румъния (2,1 хил. тона), Гърция (2,1 хил. тона), Полша (1,7 хил. тона), Чешка република (1,3 хил. тона) и др.

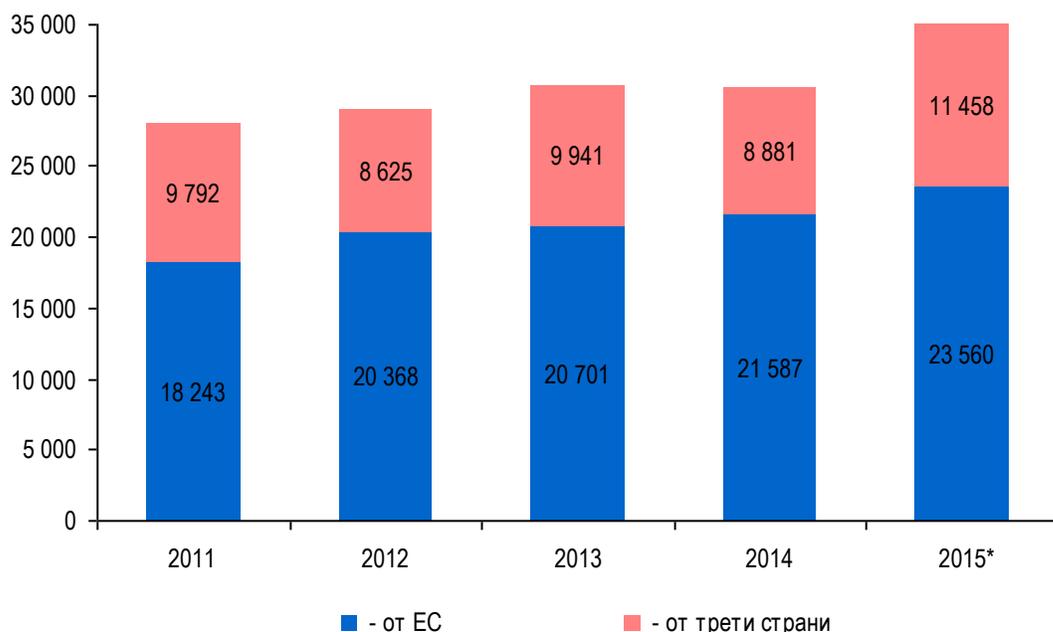
Вносът на риба и рибни продукти от трети страни бележи съществен ръст от 29% на годишна база, достигайки 11 458 тона. Основни вносители са Виетнам (1,4 хил. тона), Канада (1,1 хил. тона) и Китай (1 хил. тона), следвани от Мароко (0,6 хил. тона), Аржентина (0,5 хил. тона), Фарьорски острови (0,4 хил. тона) и др.

Общият внос на риба, филета, ракообразни и мекотели (живи, пресни, охладени, замразени или сушени и др.) през 2015 г. възлиза на 31 125 тона, което представлява увеличение

с 15,2% на годишна база.

Близо 60% от общия внос на риба филета, ракообразни и мекотели заема този на замразената риба. През 2015 г. са внесени 18 630 тона замразена риба, с изкл. на филета, с 15,5% повече спрямо предходната година. Най-значителен остава вносът на замразена скумрия - 11 947 тона, отбелязвайки нарастване с около 10% в сравнение с 2014 г.

Фигура VII.3. Внос на риба и рибни продукти от ЕС и трети страни, тона

Източник: НСИ, * предварителни данни

През 2015 г. са внесени и сравнително големи количества замразена риба от следните видове: съомги – 1 003 тона; сардини, шпрот, трициона, цаца - общо 365 тона; херинга – 1 379 тона; мерлузи – 724 тона; акули – 224 тона; пъстървови – 158 тона; сафриди – 191 тона.

В рамките на годината са внесени общо 3 894 тона преработени рибни продукти, 13% повече спрямо предходната година. Този ръст е в резултат на увеличението на внесените количества консервирани ракообразни и мекотели – над два пъти в сравнение с 2014 г., докато вносът на готови храни и консерви от риби и хайвер намалява с 4,8%.

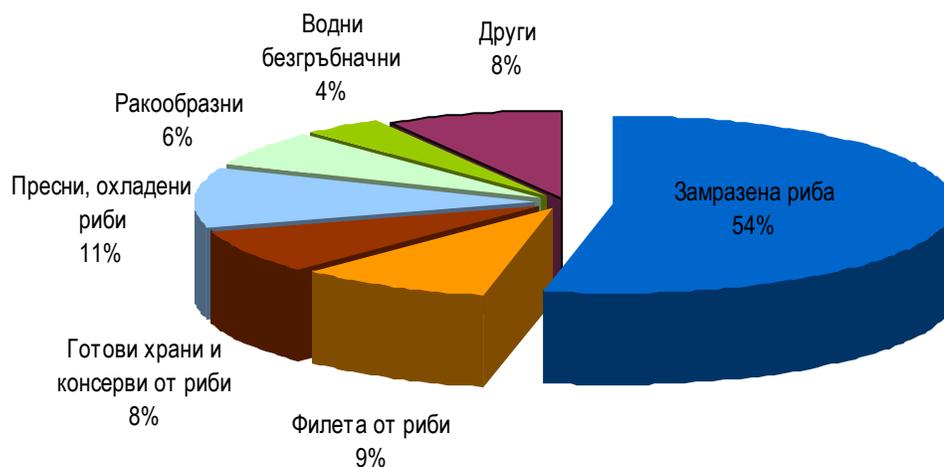
Таблица VII.4. Внос на риба, други водни организми и рибни продукти, тона

Продукти	2014	2015*	Изменение 2015/2014
Риби, филета, ракообразни, мекотели, в т. ч.:	27 023	31 125	15,2%
Живи риби - сладководни и морски	43	275	547,5%
Риби - пресни или охладени, с изкл. на филетата	3 844	3 818	-0,7%
Риби - замразени, с изкл. на филетата	16 128	18 630	15,5%
Филета и други меса от риби, пресни или охладени, замразени	4 026	3 243	-19,4%

Продукти	2014	2015*	Изменение 2015/2014
Риби - сушени, осолени, пушени	379	401	5,6%
Ракообразни	1 529	2 255	47,4%
Мекотели	984	1 114	13,2%
Водни безгръбначни, различни от ракообразните и мекотелите	91	1 390	1 422,1%
Преработени рибни продукти, в т. ч.:	3 445	3 894	13,0%
Готови храни и консерви от риби; хайвер	2 934	2 793	-4,8%
Ракообразни и мекотели, консервирани	511	1 101	115,2%
Общо риба, др. водни организми и рибни продукти	30 468	35 019	14,9%

Източник: данни на НСИ, обработени от МЗХ, * предварителни данни

Фигура VII.4. Структура на вноса на риба и рибни продукти през 2015 г.

Източник: НСИ, предварителни данни

По предварителни данни на НСИ, през периода януари – юни на 2016 г. вносът на риба и рибни продукти остава на нивото от същия период на 2015 г. (+0,1%) и възлиза на общо 15 889 тона, включително 13 723 тона риба, филета, ракообразни и мекотели и 2 167 тона преработени рибни продукти.

Спрямо първите шест месеца на 2015 г., се наблюдава намаление на вноса на риби, филета, ракообразни и мекотели с 4,2%, компенсирано от увеличение на този на преработени рибни продукти с близо 40%

Предвид данните за първите шест месеца, вносът на риба и рибни продукти за цялата 2016 г. може да се очаква да бъде около или малко над нивото от предходната година. Ще

продължат да се внасят съществени количества нетипични за страната видове риба и водни организми за разнообразяване на асортимента на пазара и осигуряване на суровина за преработвателните предприятия.

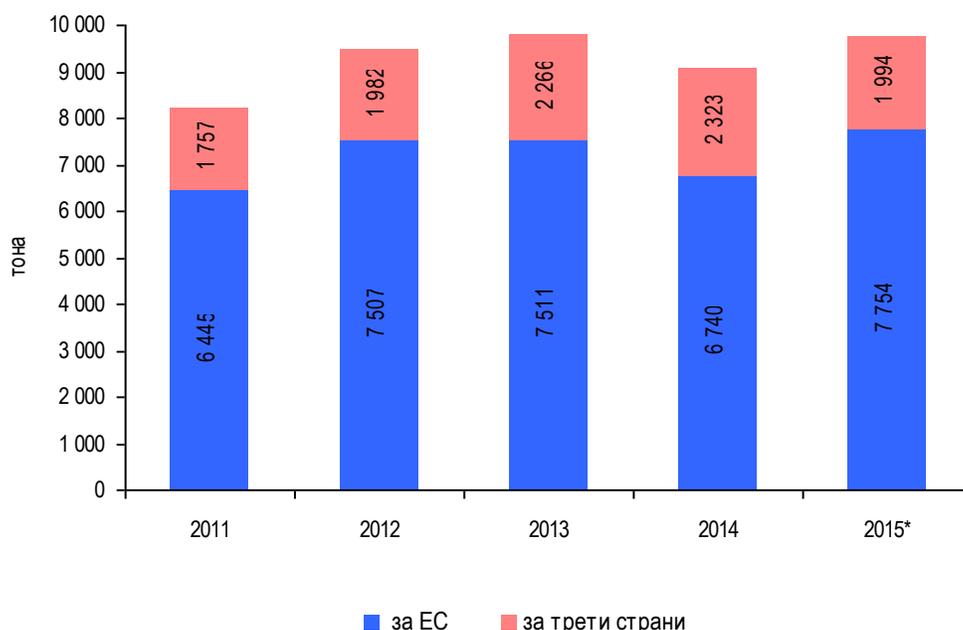
Износ

По предварителни данни на НСИ, общият износ на риба, водни организми и рибни продукти през 2015 г. е в размер на 9 748 тона - със 7,6% над нивото от предходната година, в резултат на нарастване на улова и аквакултурното производство през годината.

Близо 80% от общия износ на риба и рибни продукти през годината е за ЕС. Изпращанията за държави-членки на Съюза бележат ръст от 15% спрямо 2014 г., достигайки 7 754 тона. Най-значителни са количествата насочени за Румъния (4 хил. тона), Швеция (1,6 хил. тона), Гърция (0,9 хил. тона), Испания (0,3 хил. тона) и Унгария (0,2 хил. тона).

От друга страна, износът на риба и рибни продукти за трети страни намалява с около 14% на годишна база, до 1 994 тона, реализирани основно в Република Корея, Япония и Сърбия.

Фигура VII.5. Износ на риба, други водни организми и рибни продукти за ЕС и трети страни, тона

Източник: НСИ, *предварителни данни

По видове продукти, структурата на износа през 2015 г. включва: 6 102 тона риба, ракообразни и мекотели – живи, пресни, охладени, замразени, пушени или осолени и 3 646 тона преработени рибни продукти (готови храни и консерви от риба, в т. ч. хайвер, консервиране ракообразни и мекотели).

Спрямо предходната година се наблюдава значително нарастване на износа на пресни, охладени риби (с 61,4%) и на сушени, осолени и пушени риба (с 58,5%). Износът на живи риби се увеличава с 48,1%, следван от този на ракообразните – със 17,6%.

Същевременно, намаление на годишна база се отчита при износа на филета (с 29,1%), на мекотели (с 26,6%) и замразени риби (с изкл. на филета) (с 10,6%).

През 2015 г. износът на замразена риба (с изключение на филетата) заема близо 32% от общия износ на риби, филета, ракообразни, мекотели, възлизайки на 1 933 тона (което включва и реекспорт на вносна риба, предимно скумрия).

Над 45% от изнесената замразена риба заема този на замразен шпрот, трициона или цаца – 875 тона, който нараства с около 27% на годишна база, поради по-високия улов. Сравнително голям е и износът скумрия – 549 тона, с 46% по-малко спрямо предходната година. Традиционно, най-големи количества замразена риба са насочени за Румъния (1,5 хил. тона).

През 2015 г. износът на мекотели се свива с 26,6%, до 1 169 тона. Количествата са насочени основно за Р Корея (0,4 хил. тона), Япония (0,4 хил. тона) и Гърция (0,2 хил. тона).

Общият износ на преработени рибни продукти през 2015 г. е в размер на 3 646 тона - с 15,7% повече спрямо 2014 г., като е отчетен ръст на износа на както на консервираните ракообразни и мекотели (с 15,8%), така и при готовите храни и консерви от риби, хайвер и др. (с 15,5%). Основни дестинации за преработените рибни продукти през годината са Швеция с 1,4 хил. тона, следвана от Румъния (0,8 хил. тона), Япония (0,4 хил. тона) и Република Корея (0,3 хил. тона), Гърция (0,3 хил. тона).

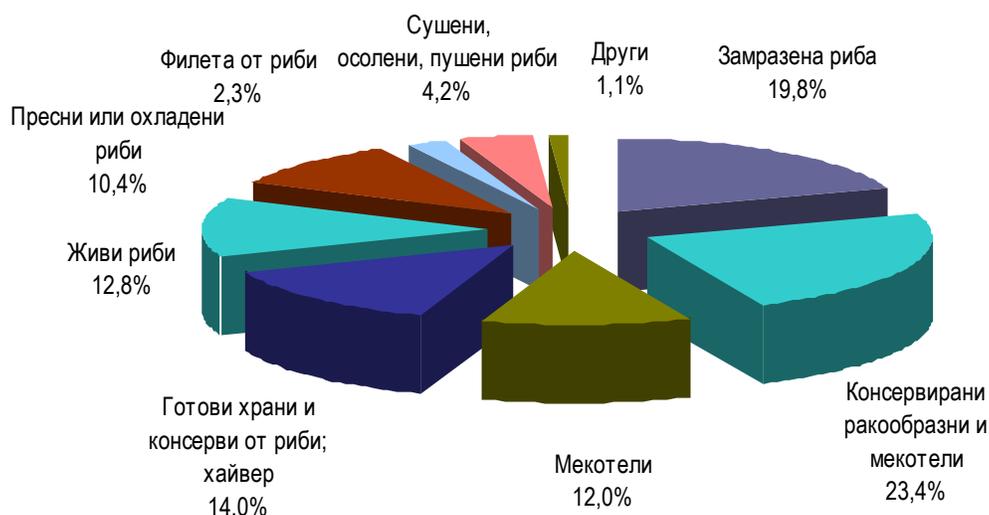
Таблица VII.5. Износ на риба, други водни организми и рибни продукти, тона

Продукти	2014	2015*	Изменение 2015/2014
Риби, филета, ракообразни, мекотели, в т. ч.:	5 912	6 102	3,2%
Живи риби - сладководни и морски	839,4	1 243	48,1%
Риби - пресни или охладени, с изкл. на филетата	628,0	1 014	61,4%
Риби - замразени, с изкл. на филетата	2 163,4	1 933	-10,6%
Филета и други меса от риби, пресни или охладени, замразени	320,2	227	-29,1%
Риби - сушени, осолени, пушени	255,6	405	58,5%
Ракообразни	43,3	51	17,6%
Мекотели	1 592,1	1 169	-26,6%
Водни безгръбначни, различни от ракообразните и мекотелите	69,6	60	-13,2%
Преработени рибни продукти, в т. ч.:	3 152	3 646	15,7%
Готови храни и консерви от риби; хайвер	1 179	1 361	15,5%
Ракообразни и мекотели, консервирани	1 973	2 285	15,8%
Общо риба, др. водни организми и рибни продукти	9 063	9 748	7,6%

*Източник: данни на НСИ, обработени от МЗХ, *предварителни данни*

По предварителни данни на НСИ, през първото полугодие на 2016 г. са изнесени общо 5 543 тона риба и рибни продукти - с около 32% повече в сравнение със същия период на предходната година. В рамките на периода структурата на износа включва 3 355 тона риби, филета, ракообразни и мекотели и др. водни организми и 2 188 тона преработени рибни продукти, отбелязвайки нарастване на годишна база, съответно с 18,3% и 58,5%. Предвид данните за първите шест месеца, износът на риба и рибни продукти за цялата 2016 г. се очаква да надхвърли нивото от предходната година.

Фигура VII.6. Структура на износа на риба и рибни продукти през 2015 г.

Източник: НСИ, предварителни данни

3. Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”, финансирана от Европейския фонд за рибарство

Стратегическата цел на ОПРСР 2007-2013 е превръщането на рибарството в конкурентоспособен, модерен и динамичен сектор, базиран на устойчиво развитие на рибарството и аквакултурата, както и подобряване качеството на живот в рибарските области. Финансовият ресурс на Програмата е 163,72 млн. лева, от които 122,79 млн. лева финансиране от Европейския фонд за рибарство и 40,93 млн. лева национално съфинансиране. Изпълнителна агенция по рибарство и аквакултури е Управляващ орган (УО) на Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство” 2007-2013.

Общ напредък в изпълнението на ОПРСР към 31 декември 2015 г.

Кумулативният напредък в изпълнението на ОПРСР към 31 декември 2015 г. може да се обобщи, чрез следните данни:

- Общ брой регистрирани проекти: 609;
- Общ брой подписани договори/одобрени проекти: 320;
- Общ брой анулирани договори: 72;
- Общо договорирани средства: 183 360 799,54 лева (111,99% от бюджета на Програмата)
- Общо изплатени средства към бенефициенти: 150 526 949,59 лева (91,94%);
 - Авансови плащания – 122 броя на обща стойност 38 072 467,04 лева.
 - Междинни плащания – 136 броя на обща стойност 30 751 475,22 лева.
 - Окончателни плащания – 465 броя на обща стойност 81 703 007,33 лева.

Таблица VII.6. Финансово изпълнение на ОПРСР за периода 2007 - 2013 г.

Ос/Мярка	Договорени средства			Реално изплатени средства			Изцяло изплатени проекти		
	Брой договори	Общо публични разходи, лева	%	Брой плащания	Общо публични разходи, лева	%	Брой проекти	Общо, лева	%
Мярка 1.1 "Публична помощ за постоянно прекратяване на риболовни дейности"	95	8 957 035,50	87,95%	95	8 955 085,51	87,93%	95	8 955 085,51	87,93%
Мярка 1.3 "Инвестиции на борда на риболовните кораби и селективност"	7	106 507,87	112,86%	7	94 371,16	100,00%	7	94 371,16	100,00%
ОС 1	102	9 063 543,37	88,18%	102	9 049 456,67	88,04%	102	9 049 456,67	88,04%
Мярка 2.1 "Производствен и инвестиции в аквакултурата"	59	60 542 637,51	130,79%	100	42 459 878,54	91,73%	48	38 185 226,81	82,49%
Мярка 2.2 "Акваекологични мерки"	1	76 281,43	100,00%	3	41 357,49	54,22%	1	41 357,49	54,22%
Мярка 2.6. "Инвестиции в преработка и маркетинг на продукти от риболов и аквакултура"	17	16 428 372,05	107,78%	32	15 737 285,46	103,25%	17	15 307 194,89	100,42%
Мярка 2.7 "Финансов инженеринг"	4	12 167 850,00	103,17%	3	11 896 850,00	100,88%	3	11 896 850,00	100,88%
ОС 2	81	89 215 140,99	121,54%	138	70 135 371,49	95,55%	69	65 430 629,19	89,14%
Мярка 3.1 "Колективни дейности"	2	871 188,53	101,59%	4	857 561,47	100,00%	2	857 561,47	100,00%
Мярка 3.3 „Инвестиции за реконструкция и модернизация на рибарски пристанища, места за разтоварване и закрити лодкостоянки"	3	28 154 850,27	100,52%	8	27 834 479,36	99,37%	2	18 311 287,37	65,37%
Мярка 3.4 "Развитие на нови пазари и промоционални кампании"	19	4 869 277,27	110,58%	39	4 486 729,83	101,90%	19	4 486 729,83	101,90%
Мярка 3.,5 "Пилотни проекти"	1	938 012,38	100,00%	3	938 012,38	100,00%	1	938 012,38	100,00%
ОС 3	25	34 833 328,45	101,82%	54	34 116 783,04	99,73%	24	24 593 591,05	71,89%
Мярка 4.1.А "Финансова"	6	41 434 169,59	108,78%	269	29 861 293,36	78,40%	179	26 602 773,38	69,84%

Ос/Мярка	Договорени средства			Реално изплатени средства			Изцяло изплатени проекти		
	Брой договори	Общо публични разходи, лева	%	Брой плащания	Общо публични разходи, лева	%	Брой проекти	Общо, лева	%
подкрепа за прилагане на местните стратегии за развитие и покриване на оперативните разходи на Рибарските групи"									
ОС 4	6	41 434 169,59	108,78%	269	29 861 293,36	78,40%	179	26 602 773,38	69,84%
Мярка 5.1 "Техническа помощ"	106	8 814 617,14	113,82%	160	7 364 045,03	95,09%	94	6 947 129,90	89,70%
ОС 5	106	8 814 617,14	113,82%	160	7 364 045,03	95,09%	94	6 947 129,90	89,70%
ОБЩО	320	183 360 799,54	111,99%	723	150 526 949,59	91,94%	468	132 623 580,19	81,00%

Източник: ИАРА

Забележка: От изплатените средства не са редуцирани невъзстановени и лоши взимания от бенефициенти по ОПРСР

Напредък в изпълнението на ОПРСР през 2015 г.

През 2015 г. са извършени две изменения на Оперативната Програма. Първото е осъществено през м. август 2015 г. и касае промяна на финансовия план на Програмата в резултат от прилагане на правилото N+2 за 2011 г. и 2012 г. и необходимостта от отписване на средства. По този начин общият бюджет на ОПРСР намаля от 197 869 354,70 лева на 163 724 271,28 лева.

Втората промяна е извършена през м. декември 2015 г., отново с модификация на финансовия план на ОПРСР. След покриване на загубата по програмата (34 145 083,42 лева безвъзмездна финансова помощ) е идентифициран недостиг на средства за финансиране на договорени проекти. В тази връзка УО предприе редица действия, като осигури и прехвърли финансов ресурс за финансиране тези проекти чрез използване на идентифицирани остатъци по мерки по ОПРСР. Излишъците са формирани в резултат на освободени суми след изплащане на разходи по подадени заявки за плащане по проекти, след извършена верификация, анулирани договори и наложени финансови корекции, които не са включени в отчетите за разходите, придружаващ заявленията за междинни плащания към ЕК, подавани от СО на България.

И двете изменения на ОПРСР са одобрени, съответно с Решение за изпълнение № С(2015)8338 от 20.11.2015 г. с Решение за изпълнение С(2016)1514 final от 7 март 2016 г. на Комисията.

През 2015 г. продължава успешното изпълнение на програмата, като е налице значително намаление на нивата на договорираните и увеличаване на дела на изплатените средства, в сравнение с тези през 2014 г. Делът на подадените проектни предложения през 2015 г. е значително по-нисък, в сравнение с 2014 г. Това се дължи на факта, че през отчетния период проектни предложения се приемат единствено по мярка 1.1. „Публична помощ за постоянно прекратяване на риболовни дейности“, мярка 4.1.А. „Финансова подкрепа за прилагане на местните стратегии за развитие и покриване на оперативните разходи на Рибарските групи“ и мярка 5.1. „Техническа помощ“.

През 2015 г. има подадени 45 проектни предложения на стойност на заявената безвъзмездна финансова помощ (БФП) 3 204 178,47 лева, като 26 от тях, на обща стойност 2 000 528,57 лева, са по Местните стратегии за развитие (МСР) на Местните инициативни рибарски групи (МИРГ).

През отчетния период са сключени 42 договора, с размер на одобрената БФП 2 758 728,24 лева, като 26 от тях с одобрена стойност от 1 545 420,87 лева са по МСР.

През 2015 г. договарянето на средствата по ОПРСР намалява с почти 13% в сравнение с 2014 г. За сметка на това, делът на извършените разплащания се увеличава с 4,11% в сравнение с 2014 г.

Следва да се отбележи, че и през 2015 г. инвестирането на средства е насочено основно по приоритетна ос 4 за подпомагане изпълнението на проекти по Местните стратегии за развитие на Местните инициативни рибарски групи - 26 сключени договора с бенефициенти на МИРГ, от общо 42 по цялата Програма.

През 2015 г. е договорен 0,74% от бюджета на Програмата, като най-нисък е по ос 1 - 2,32%. Високият процент на договаряне по ос 4 касае сключените с МИРГ договори за подпомагане на местните им стратегии. Реално сключените договори по МСР представляват 4,05% от договорените средства с МИРГ. По приоритетна ос 5 са договорени 12,62%.

През отчетния период са изплатени общо 50 777 744,42 лева което е 31,01% от бюджета на Програмата.

В края на 2015 г. са договорени 111,99% от бюджета на ОПРСР.

Общо изплатените средства по Програмата са на стойност 150 526 949,59 лева, което представлява 91,94% от бюджета на програмата.

Предвид малкото останали отворени мерки през 2015 г., нивото на договарянето по програмата намалява на 0,74%. Делът на извършените разплащания обаче се увеличава и достига 31,01%.

През 2015 г. по приоритетна ос I, единствено мярка 1.1 „Постоянно прекратяване на риболовна дейност“ беше временно отворена за прием на проектни предложения. В резултат на това са сключени 5 договора, на средната стойност на приблизително 47 219 лева.

През 2015 г. е постигнато общо намаление на капацитета по сегменти, както следва:

- мощност KW- минус 9,19%
- тонаж GT - минус 14,13%.

С финансовата подкрепа на ОПРСР от начало на прилагане на мярката са изведени от риболовния флот общо 95 кораба.

Изпълнението на показателите общо към 31.12.2015 г. е намаление на мощност KW - минус 88% и тонаж GT - минус 30%.

През отчетния период по приоритетна ос 1 са извършени плащания на обща стойност 236 093,71 лева, или 2,32 % от договорените средства.

През 2015 г. по приоритетна ос 2 „Аквакултура, риболов във вътрешни водоеми, преработка и маркетинг на продукти от риболов и аквакултури“ няма сключени нови договори, тъй като всички мерки са с прекратен прием на проектни предложения.

През отчетния период, извършените разплащания са по мярка 2.1. „Производствени инвестиции в аквакултурата“, мярка 2.2. „Акваекологични мерки“ и мярка 2.6. „Инвестиции в

преработка и маркетинг на продукти от риболов и аквакултура“ и са на обща стойност 15 673 192,51 лева или 22,35% от договорените средства.

През 2015 г. годишното производство на аквакултури за сектор „Рибарство“ е в размер на 10 728,75 тона, от които 9 082,87 тона риба за консумация. Декларираният оборот от производство на аквакултури за сектор „Рибарство“ за 2015 г. е 7 494 337,62 евро, от които над 3,8 млн. евро са реализирани от финансираните проекти по мярка 2.1. „Производствени инвестиции в аквакултурата“ от ОПРСР. Произведеното количество риба през 2015 г. по проекти финансирани по ОПРСР е в размер на 5 422,388 тона, което представлява 51% от декларираните количества за сектора. Увеличението на производството за 2015 г., спрямо базовата стойност заложена по ОПРСР е в размер на 172,5%, докато през 2014 г. достигнатата стойност на увеличение е 112,2%.

Над 3 000 тона от производството са реализирани в рамките на сектор 2 „Разширяване и/или модернизация на съществуващи стопанства“ по мярка 2.1.

От количествата аквакултури, произведени от бенефициентите по проектите, подкрепени по ОПРСР, преобладава производството на черна мида - над 2 900 тона за 2015 г., което представлява над 80% от производството на черна мида за целия сектор „Рибарство“.

През отчетния период по мярка 2.1 „Производствени инвестиции в аквакултурата“ извършените плащания по проекти на бенефициенти са обща стойност 6 341 358,89 лева или 13,70% от договорените средства.

През 2015 г. продукцията от рибопреработка на подкрепените по мярка 2.6 „Инвестиции в преработка и маркетинг на продукти от риболов и аквакултура“ предприятия възлиза на 4 932 тона, което представлява увеличение от базовата стойност, заложена по ОПРСР в размер на 68,6% и 20% растеж, в сравнение с постигнатите количества за 2014 г.

Най-голям дял в рибопреработката заемат замразените и дълбоко замразени продукти, чието производство надхвърля 2 500 тона и консервираните продукти - над 1 600 тона за 2015 г.

Относително малка част от преработката на риба представляват охладените продукти - с производство през 2015 г., възлизащо на 368 тона и готови ястия, пушени, осолени, изсушени продукти) - с общо производство 376 тона.

През отчетния период по мярка 2.6 „Инвестиции в преработка и маркетинг на продукти от риболов и аквакултура“ извършените плащания по проекти на бенефициенти са обща стойност 9 316 715,02 лева, или 61,12% от договорените средства.

През 2015 г. по приоритетна ос 3 „Мерки от общ интерес“ няма сключени нови договори, тъй като всички мерки са с прекратен прием на проектни предложения.

През отчетния период извършените разплащания са по мярка 3.3. „Инвестиции за реконструкция и модернизация на рибарски пристанища, места за разтоварване и закрити лодкосгоянки“, мярка 3.4. „Развитие на нови пазари и промоционални кампании“ и мярка 3.5. „Пилотни проекти“ и са на обща стойност 15 971 631,33 лева или 46,69% от договорените средства.

Към края на 2015 г. по мярка 3.3 „Инвестиции за реконструкция и модернизация на рибарски пристанища, места за разтоварване и закрити лодкосгоянки“ са изпълнени и трите проекта за реконструкция и модернизация на рибарски пристанища Поморие. Сарафово и Черноморец.

И трите пристанища разполагат с хладилни складове и хладилни камери с общ обем 127 куб. м. Пристанища Сарафово и Черноморец са оборудвани с по една машина за лед, а Поморие с 2. Модернизираните пристанищни съоръжения разполагат с ток, вода, охрана, видео наблюдение, осветление. Пристанище Сарафово има хале за ремонт на корпуси, площадка с осигурени всички

мерки монтиране на станция за гориво и бъдещо предлагане на зареждане с гориво, слип. И трите структури имат изградени места за първа продажба с обща площ 642 кв. м И на трите пристанища има изградени рибни борси. Общо на трите пристанища са реконструирани 3 800 линейни метра пристани. Увеличен е капацитетът на трите пристанища до 310 броя лодкоместа.

През отчетния период по мярка 3.3 „Инвестиции за реконструкция и модернизация на рибарски пристанища, места за разтоварване и закрити лодкостоянки" са извършени плащания на обща стойност 14 308 061,60 лева, или 51,08% от договорените средства.

През 2015 г. по мярка 4.1.A „Финансова подкрепа за прилагане на местните стратегии за развитие" са подадени общо 26 проектни предложения. През годината са сключени 26 договора, на обща стойност 1 545 420,87 лева, което представлява 4,05% от договорените средства с МИРГ.

Изплатените суми по проекти по Местните стратегии за развитие са на стойност 17 380 561,90 лева или 45,63% от бюджета на мярката.

При изпълнение на местните стратегии за развитие към 30.12.2015 г. най-сериозен ръст спрямо същия период на предходната година се наблюдава при новосъздадени или поддържани в и извън сектор „Рибарство работни места" - 247 общо, или със 72 броя повече. За една година са се увеличили създадените нови туристически продукти с 16 броя (от 30 броя през 2014 г.).

С 5 повече са проведените пазарни проучвания и анализи, при едно такова през 2014 г. През 2015 г. облагоденените зони около рибарски съоръжения са нараснали от 4 на 9. През отчетния период създадените или възстановени зони за отдых, паркове и градинки са 19 броя, с 8 повече в сравнение с 2014 г. През 2015 г. са създадените общо две рибни борси, обекти за продажба на риба, или с 1 повече в сравнение с 2014 г.

Таблица VII.7. Финансово изпълнение на ОПРСР към 30.06.2016 г.

Ос/мярка	Договорени средства			Реално изплатени средства			Изцяло изплатени проекти		
	Брой договори	Общо публични разходи, лева	%	Брой плащания	Общо публични разходи, лева	%	Брой проекти	Общо, лева	%
Мярка 1.1 "Публична помощ за постоянно прекратяване на риболовни дейности"	95	8 957 035,50	87,95%	95	8 954 144,43	87,92%	95	8 954 144,43	87,92%
Мярка 1.3 "Инвестиции на борда на риболовните кораби и селективност"	7	106 507,87	112,86%	7	94 371,16	100,00%	7	94 371,16	100,00%
ОС 1	102	9 063 543,37	88,18%	102	9 048 515,59	88,04%	102	9048 515,59	88,04%
Мярка 2.1 "Производствени инвестиции в аквакултурата"	58	54 252 173,92	116,87%	105	47 948 139,27	103,29%	53	46 109 444,12	99,33%
Мярка 2.2 "Акваекологични мерки"	1	76 281,43	184,44%	3	41 357,49	100,00%	1	41 357,49	100,00%
Мярка 2.6. "Инвестиции в преработка и"	17	16 428 372,05	107,78%	32	15 672 733,86	102,82%	17	15 242 643,29	100,00%

Ос/мярка	Договорени средства			Реално изплатени средства			Изцяло изплатени проекти		
	Брой договори	Общо публични разходи, лева	%	Брой плащания	Общо публични разходи, лева	%	Брой проекти	Общо, лева	%
маркетинг на продукти от риболов и аквакултура"									
Мярка 2.7 "Финансов инженеринг"	4	12 167 850,00	104,03%	3	11 793 477,65	100,83 %'	3	11 793 477,65	100,83%
ОС 2	80	82 924 677,40	112,97%	143	75 455 708,27	102,80%	74	73 186 922,55	99,71%
Мярка 3.1 "Колективни дейности"	2	871 188,53	101,59%	4	857 561,47	100,00%	2	857 561,47	100,00%
Мярка 3.3 "Инвестиции за реконструкция и модернизация на рибарски пристанища, места за разтоварване и закрити лодкостоянки"	3	28 154 850,27	100,52%	8	27 834 479,36	99,37%	2	18 311 287,37	65,37%
Мярка 3.4 "Развитие на нови пазари и промоционални кампании"	19	4 869 277,27	110,58%	39	4 486 729,83	101,90%'	19	4 486 729,83	101,90%
Мярка 3.5 "Пилотни проекти"	1	938 012,38	100,00%	3	938 012,38	100,00%	1	938 012,38	100,00%
ОС 3	25	34 833 328,45	101,82%	54	34 116 783,04	99,73%	24	24 593 591,05	71,89%
Мярка 4.1.A "Финансова подкрепа за прилагане на местните стратегии за развитие и покриване на оперативните разходи на Рибарските групи"	6	41 434 169,59	108,78%	326	35 915 324,20	94,29%	235	35 644 275,28	93,58%
ОС 4	6	41 434 169,59	108,78%	326	35 915 324,20	94,29%	235	35 644 275,28	93,58%
Мярка 5.1 "Техническа помощ"	106	8 689 744,34	112,21%	171	7 591 000,60	98,02%	105	7 556 100,60	97,57%
ОС 5	106	8 689 744,34	112,21%	171	7 591 000,60	98,02%	105	7 556 100,60	97,57%
ОБЩО	319	176 945 463,15	108,08%	796	162 127 331,70	99,02%	540	150 029 405,07	91,64%

Източник: ИАРА

Забелжка: От изплатените средства не са редуцирани невъзстановени и лоши взимания от бенефициенти по ОПРСР

Кумулативен напредък в изпълнението на ОПРСР към 30.06.2016 г.

- Общ брой регистрирани проекти: 609;
- Общ брой подписани договори/одобрени проекти: 319
- Общо договорирани средства: 176 945 463,15 лева (108,08%);
- Общо изплатени средства към бенефициенти: 162 127 331,70 лева (99,02%);
- Окончателно са изплатени средствата на стойност 150 029 405,07 лева (91,64%).

След намаляването на финансовия ресурс, в резултат от отписването на средства от бюджета на ОПРСР за 2011 г. и 2012 г., и предвид последния одобрен бюджет на Програмата, УО е идентифицирал недостиг на финансов ресурс за разплащане на сключени договори по проекти по приоритетна ос 2 „Аквакултура, риболов във вътрешни водоеми, преработка и маркетинг на продукти от риболов и аквакултура“ на обща стойност 3 625 489,02 лева.

При отписване на средства от бюджета на ОПРСР за 2011 г. и 2012 г. при прилагане на правилото N+2, недостигът на средства засегна основно средствата по мярка 2.1., като достигна почти 28 млн. лева.

Към 30.06.2016 г. реалният недостиг на средства е в размер 3 625 489,02 лева БФП (съгласно подадени заявки за плащане от бенефициентите по ОПРСР).

Сумата от 28 млн. лева е намалена в резултат от предприетите действия от страна на УО, включващи: промяна на финансовия план на ОПРСР, свързана с релокация на средства по приоритетни оси, предвид идентифицирани остатъци по мерки от ОПРСР и същевременно наличен недостиг на финансов ресурс по мярка 2.1; анулирани договори; използване на освободени суми след изплащане на разходи по подадени заявки за плащане по проекти; използване на суми от финансови корекции, които не са включени в отчетите за разходите, придружаващи заявленията за междинни плащания към ЕК, подавани от СО на България.

4. Програма за морско дело и рибарство 2014 – 2020 г.

През 2015 г. е одобрена официално Програмата за морско дело и рибарство 2014 – 2020 г. (ПМДР) с Решение на Европейската Комисия от 13-ти ноември 2015 г. Общият финансов ресурс на ПМДР е в размер на 222 071 249,18 лева, от които 172 243 341,31 лева от Европейски фонд за морско дело и рибарство и 49 827 907,87 лева от бюджета на Р България.

Дирекция „Морско дело и рибарство“ на МЗХ е определена да изпълнява функциите на Управляващ орган на Програмата за морско дело и рибарство, финансирана от Европейския фонд за морско дело и рибарство, а функциите на междинно звено за ПМДР се изпълнява от ДФ „Земеделие“ – Разплащателна агенция.

Одобрението на ПМДР 2014-2020 г. ще подпомогне осъществяването на основните цели и приоритети на ЕС за периода 2014-2020 г., насочени към жизнеспособност, конкурентоспособност и екологична устойчивост в секторите на рибарството и аквакултурата и насърчаване на социалното сближаване и разкриването на работни места в зависими от рибарството общности. По този начин тя подкрепя постигането на целите на стратегията „Европа 2020“ за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж.

Одобрението на ПМДР 2014-2020 г. гарантира приносът на ЕФМДР към постигането на целите на общата политика в областта на рибарството (ОПОР), на Интегрираната морска политика (ИМП) и на стратегията „Европа 2020“ и основните приоритети, свързани с насърчаването на екологично устойчиви, отличаващи се с ефективно използване на ресурсите, иновативни, конкурентоспособни и основани на знания рибарство и аквакултури, при които се насърчава

прилагането на ОПОР, увеличаването на заетостта и териториалното сближаване, насърчаването на предлагането на пазара и преработването, както и прилагането на ИМП.

Общата цел на подкрепата, предоставяна от ПМДР е постигането на динамично, устойчиво и конкурентоспособно развитие на рибарството и аквакултурата в периода 2014-2020 г.

Програмата допринася за постигане на определените шест приоритета за рибарството и аквакултурите на ЕФМДР:

- Приоритет 1: Насърчаване на устойчиво в екологично отношение, иновативно, конкурентоспособно и основано на знания рибарство, характеризиращо се с ефективно използване на ресурсите;
- Приоритет 2: Насърчаване на устойчиви в екологично отношение, иновативни, конкурентоспособни и основани на знания аквакултури, характеризиращи се с ефективно използване на ресурсите;
- Приоритет 3: Насърчаване на изпълнението на Обща политика в областта на рибарството;
- Приоритет 4: Повишаване на заетостта и териториалното сближаване;
- Приоритет 5: Насърчаване на предлагането на пазара и преработването;
- Приоритет 6. Насърчаване на изпълнението на интегрираната морска политика;

Съобразно тези приоритети е направено разпределение на общо 23 (двадесет и три) мерки, включително и мярка „Техническа помощ“, които ще бъдат финансирани в периода 2014-2020 г.

По отношение на рибарството значителен финансов ресурс ще бъде насочен към подобрене на инфраструктурата в рибарски пристанища, кейове за разтоварване, рибни борси и покрити лодкостоянки. Освен това е предвидена мярка за добавяне на стойност и повишаване качеството на продуктите. Друг важен акцент е подпомагането на иновации и диверсификация на дейностите извън търговския риболов.

Общо за изпълнение на мерките по този приоритет предвиденият финансов ресурс е в размер 25 514 500 евро.

По отношение на аквакултурите основният финансов ресурс е насочен към мярката свързана с модернизиране на стопанствата, диверсификация на продукцията, както и за добавяне на стойност и разнообразяване на дейността. Отделно е предвидена мярка за инвестиции за насърчаване на развитието на биологични или ефективни от гледна точка на потреблението на енергия аквакултури. Ще бъдат подкрепени и инвестиции за развиване на технически иновации или знания в областта на аквакултурите.

Общо за изпълнение на мерките по този приоритет предвиденият финансов ресурс е в размер 36 215 000 евро.

В изпълнение на приоритета за повишаване на заетостта и териториалното сближаване ще бъдат подкрепени мерки свързани с подкрепа на Воденото от общността местно развитие (ВОМР), чрез местни инициативни рибарски групи.

Общият бюджет по този приоритет е 17 858 823,53 евро.

Предвидените дейности за насърчаване на предлагането на пазара и преработването акцентират върху предоставянето на инвестиции за преработване на продуктите от риболов и аквакултури. ПМДР ще поощри и подпомогне създаването на организации на производителите, на асоциации от организации на производители или на междубраншови организации в секторите рибарство и аквакултура.

Общо за този приоритет предвиденият финансов ресурс е 12 706 991 евро.

По отношение изпълнението на Общата политика в областта на рибарството (ОПОР) са предвидени две мерки – контрол и правоприлагане и събиране на данни. Общият бюджет за тези дейности възлиза на 12 414 578, 89 евро.

Важен приоритет през програмен период 2014-2020 г. е насърчаване на изпълнението на Интегрираната морска политика. Заделеният бюджет за изпълнението на тази мярка е в размер на 3 333 333,33 евро.

Предвидени са средства и за техническа помощ по инициатива на държавите-членки в размер на 5 500 000 евро.

Бюджетът по отделните мерки на ПМДР е следният:

Таблица VII.8. Бюджет на Програмата за морско дело и рибарство 2014-2020 по мерки

	Мярка	Безвъзмездна финансова помощ (лева)
1.1	Диверсификация и нови форми на доход	3 520 494,00
1.2	Здраве и безопасност	486 512,71
1.3	Окончателно преустановяване на риболовните дейности	1 681 035,89
1.4	Ограничаване на въздействието на риболова върху морската среда и за адаптиране на риболова към защита на видовете	540 298,04
1.5	Иновации, свързани с опазването на морските биологични ресурси	2 004 725,75
1.6	Опазване и възстановяване на морското биологично разнообразие и екосистеми и компенсационни режими в рамките на устойчивите риболовни дейности	7 295 245,90
1.7	Добавена стойност, качество на продуктите и използване на нежелания улов	9 925 837,25
1.8	Рибарски пристанища, кейове за разтоварване, рибни борси и покрити лодкостоянки	24 447 875,00
2.1	Иновации в аквакултурата	3 227 119,50
2.2	Продуктивни инвестиции в аквакултура	38 872 121,25
2.3	Насърчаване на нови производители на аквакултури, развиващи устойчиви аквакултури	16 624 555,00
2.4	Преминаване към схеми по управление на околната среда и одитиране и към биологични аквакултури	1 105 043,95
2.5	Аквакултури, осигуряващи екологични услуги	11 001 543,75
3.1	Контрол и изпълнение	14 542 923,84
3.2	Събиране на данни	9 737 881,99
4.1	Подпомагане за стратегиите за водено от общностите местно развитие	3 175 347,53
4.2	Изпълнение на стратегиите за BOMP	31 753 475,29
5.1	Планове за производство и предлагане на пазара	189 715,51
5.2	Помощ за съхранение	1 349 505,10
5.3	Предлагане на пазара	1 897 155,10
5.4	Преработване на продуктите от риболов и аквакултури	21 416 338,50
6.1	Насърчаване на изпълнението на Интегрираната морска политика	6 519 433,33
7.	Техническа помощ	10 757 065,00

Източник: МЗХ, дирекция „Морско дело и рибарство“

През м. април 2016 г., на заседание на Комитета за наблюдение на ПМДР, е одобрена Индикативна годишна работна програма за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по ПМДР за 2016 г., която включва 11 мерки от Програмата.

Прогнозната сума за плащания по Програмата за 2017 г., подадена от УО на ПМДР на ДФ „Земеделие“ и Министерство на финансите е в размер на 23 225 000 лева, от които 16 998 991 лева от ЕС и 6 226 409 лева от националния бюджет.

5. Обща политика в областта на рибарството

През 2015 г. е създаден Консултативен съвет по рибарство (КСР) към министъра на земеделието и храните, чиято основна задача е да се идентифицират съществуващите проблеми в сектора, да се изготвят препоръки и предложения за навременни и научнообосновани решения. През годината са проведени две редовни заседания на КСР.

РАЗДЕЛ Б

ПРИОРИТЕТИ И ЦЕЛИ НА ПОЛИТИКАТА В АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ, МЕРКИ И ДЕЙСТВИЯ ЗА ПОСТИГАНЕТО ИМ ПРЕЗ 2017 Г.

Държавната политика в аграрния сектор е насочена към повишаване на конкурентоспособността на българското земеделие и подобряване условията на труд и качеството на живот в селските райони, при ефективно използване на средствата от европейските фондове, устойчиво управление на природните ресурси и спазване на високи стандарти за безопасност на храните. Приоритетите и целите на политиката в аграрния отрасъл, мерките и действията за тяхното постигане през 2017 г., заложи в този раздел, са в съответствие с Националната програма за развитие: България 2020 и Програмата на правителството за стабилно развитие на Република България за периода 2014-2018 г.

ПРИОРИТЕТ 1:

РАЗВИТИЕ НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА ХРАНИТЕЛНА СИГУРНОСТ И ЗА ПРОИЗВОДСТВО НА ПРОДУКТИ С ВИСОКА ДОБАВЕНА СТОЙНОСТ ПРИ УСТОЙЧИВО УПРАВЛЕНИЕ НА ПРИРОДНИТЕ РЕСУРСИ

ЦЕЛ 1: БАЛАНСИРАНО РАЗВИТИЕ НА СЕКТОРИТЕ НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ И ПРОИЗВОДСТВО НА ПРОДУКТИ С ВИСОКА ДОБАВЕНА СТОЙНОСТ

МЯРКА:

Преодоляване на структурния дисбаланс в отрасъл „Селско стопанство“ и в неговите подотрасли - приоритизиране на интензивните сектори в земеделието – животновъдство, зеленчукопроизводство и трайни насаждения, биологично производство

ДЕЙСТВИЯ:

- Максимално използване на възможностите по Първи стълб на Общата селскостопанска политика за приоритетно подпомагане на секторите „Животновъдство“, „Плодове и зеленчуци“, „Протеинови култури“;
- Целенасочена инвестиционна подкрепа по ПРСР 2014-2020 г. за животновъдни стопанства и производители на плодове и зеленчуци;
- Използване на възможностите на държавните помощи за насърчаване на хуманното отношение към животните.
- Прилагане на Национална програма за подпомагане на лозаро-винарския сектор в България 2014 - 2018 г.
- Прилагане на Националната програма по пчеларство 2017 - 2019 г.

Насърчаване на биологичното производство чрез предоставяне на подкрепа по ПРСР 2014-2020 г.

МЯРКА:

Оптимизиране на поземлените отношения, гарантиращи ефективността на земеползването и увеличаване на доходите от земеделска дейност

ДЕЙСТВИЯ:

- Насърчаване на доброволната поземлена комасация за целите на земеделското производство.
- Ефективно управление на държавния поземлен фонд.

МЯРКА:

Възстановяване и модернизиране на хидромелиоративната инфраструктура

ДЕЙСТВИЯ:

- Изготвяне на предложения за промени в институционалната и нормативната рамка.
- Изготвяне на интегрирани инвестиционни планове, програми и водещи проекти на ниво речен басейн.
- Предоставяне на подкрепа чрез ПРСР 2014-2020 г. (подмярка 4.1 „Инвестиции в земеделски стопанства“) за инвестиционни разходи, свързани с напояване в рамките на земеделските стопанства.

ЦЕЛ 2: ЗЕМЕДЕЛСКОТО ПРОИЗВОДСТВО - ПРИВЛЕКАТЕЛЕН БИЗНЕС, ОСИГУРЯВАЩ СТАБИЛНИ И СПРАВЕДЛИВИ ДОХОДИ НА ЗАЕТИТЕ В НЕГО

МЯРКА:

Повишаване на доходите от земеделска дейност

ДЕЙСТВИЯ:

- Прилагане на многопластовата структура на директните плащания.
- Подкрепа на млади фермери по първи и втори стълб на ОСП.
- Подпомагане на малки стопанства по първи и втори стълб на ОСП.
- Подпомагане на малки стопанства, които имат потенциал да увеличат производството си и да навлязат на пазара, чрез Тематична подпрограма за малките земеделски стопанства към ПРСР 2014-2020 г.

МЯРКА:

По-добро управление на риска в земеделието

ДЕЙСТВИЯ:

- Прилагане на Схема за държавна помощ за съфинансиране на застрахователни премии при застраховане на селскостопанска продукция.
- Прилагане на Схема за държавна помощ за компенсиране на загуби вследствие на неблагоприятни климатични условия.
- Прилагане на Схема за държавна помощ за компенсиране на материални щети по загинали селскостопански животни и унищожени пчелни кошери в резултат на природни бедствия.
- Прилагане на схеми за компенсиране на загуби вследствие на болести по растения и животни.
- Усъвършенстване и подобряване на ефективността на системата за борба с градушките.

ЦЕЛ 3: МОДЕРНИЗИРАНИ И ТЕХНОЛОГИЧНО ОБНОВЕНИ СТОПАНСТВА И ПРЕДПРИЯТИЯ. РАЗВИТИЕ И УСКОРЕНО ВЪВЕЖДАНЕ НА ИНОВАЦИИТЕ В ЗЕМЕДЕЛСКАТА ПРАКТИКА

МЯРКА:

Насърчаване на инвестициите и внедряването на иновации в стопанствата и предприятията за преработка на земеделска продукция

ДЕЙСТВИЯ:

- Прилагане на мерки от Програмата за развитие на селските райони 2014-2020 г. за подкрепа на инвестиции в материални и нематериални активи.

- Прилагане на мерки от ПРСР за финансово подпомагане внедряването на иновативни решения и практики в земеделското производство.
- Провеждане на разяснителни информационни събития, в т.ч. семинари и срещи и консултации със земеделски производители за разясняване на предимствата и възможностите за модернизиране на стопанствата и внедряването на иновации, в т. ч. за малките и средни земеделски стопанства.

ЦЕЛ 4:

УСТОЙЧИВО ПАЗАРНО РАЗВИТИЕ НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ ПРОИЗВОДИТЕЛИ

МЯРКА:

Стабилизиране на пазарните позиции на земеделските производители

ДЕЙСТВИЯ:

- Подпомагане на дейността на организациите на производители и групи производители чрез европейско и национално финансиране.
- Насърчаване на директните доставки на суровини и храни.
- Стимулиране създаването на къси вериги на доставки.
- Прилагане на европейските схеми за предоставяне на мляко и плодове в учебните заведения.
- Гъвкаво прилагане на регулярни и извънредни пазарни мерки за предотвратяване и управление на кризи на пазарите на земеделски продукти..

МЯРКА:

Регламентиране и защита на производството на традиционните български селскостопански производства

ДЕЙСТВИЯ:

- Провеждане на кампании за разясняване на предимствата на политиката на качеството.
- Организиране, провеждане и осигуряване на ефективно администриране на процедурите за одобрение и вписване на храни с традиционно специфичен характер.

ЦЕЛ 5:

ПОВИШАВАНЕ ИЗНОСА НА СЕЛСКОСТОПАНСКИ ПРОДУКТИ И УТВЪРЖДАВАНЕ НА ПОЗИЦИИТЕ ИМ НА ЧУЖДИ ПАЗАРИ

МЯРКА:

Провеждане на целенасочена маркетингова и рекламна политика за популяризиране на българската селскостопанска продукция на външни пазари

ДЕЙСТВИЯ:

- Популяризиране на възможностите за финансиране на промоционални програми, които дава европейската политика.
- Прилагане на програми за промотиране на земеделски и хранителни продукти на пазарите на ЕС и трети страни.
- Прилагане на схеми за държавни помощи за насърчаване участието на земеделски производители в международни панаири и изложения.

ЦЕЛ 6: ПО-ВИСОКА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ И ИНФОРМИРАНост НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ ПРОИЗВОДИТЕЛИ. ЗАСИЛВАНЕ РОЛЯТА НА НАУЧНОТО ОБСЛУЖВАНЕ ЗА УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНО ЗЕМЕДЕЛИЕ.

МЯРКА:

Подобряване ефективността на системата за съвети в земеделието

ДЕЙСТВИЯ:

- Ефективен контрол и непрекъснат мониторинг на качеството на предоставяните съветнически услуги от участниците в Системата за съвети по чл. 12 – чл. 15 на Регламента на Съвета № 1306/2013.
- Изграждане на партньорства, вкл. публично-частни, за трансфер на научни знания, внедряване на добри практики и иновации в българското земеделие.
- Улесняване на достъп до съвети в земеделието на земеделските производители особено от отдалечените от областните центрове населени места чрез повишаване на капацитета на Национална служба за съвети в земеделието в т. ч на общинско ниво.
- Активно функциониращи регионални консултативни съвети за съвети в земеделието с участието на представители от НССЗ, университети, научни институти, неправителствени организации и земеделски производители.
- Развитие на дейностите на „фермерските кръгове“ към областните офиси на НССЗ с участието на активни фермери за разпространение на полезна информация в областта на земеделието и за популяризиране на добри практики по кандидатстването и изпълнението на проекти по ПРСР.
- Изграждане на съветническа мрежа, включваща и участници от неправителствения сектор.

МЯРКА:

Повишаване на професионалната квалификация и знанията на земеделските производители

ДЕЙСТВИЯ:

- Организиране и провеждане на обучения на земеделските стопани, в т. ч. чрез дългосрочни и краткосрочни курсове и информационни дейности.
- Осигуряване на достъп на земеделските производители до важна земеделска информация, чрез организирането на местно ниво (общинско и по населени места) на семинари, информационни събития, консултантски дни/изнесени приемни и медийни изяви.
- Предоставяне на съветнически услуги на земеделските производители в различни сфери (оценка на стопанството и установяване на подобрения във връзка със стандартите на ЕС относно безопасните условия; правилната употреба на продукти за растителна защита съгласно принципите на добрата растителнозащитна практика; селскостопански практики от полза за климата и околната среда и др.), специализирани съвети в областта на растениевъдството и животновъдството, както и съвети за вземане на правилни решения за управление на стопанството.

МЯРКА:

Повишаване на иновативността на научните изследвания в аграрната област

ДЕЙСТВИЯ:

- Селекция на нови сортове културни растения и породи животни.

- Разработване на традиционни и нови технологии за отглеждане на растения и животни.
- Патентоване и сертифициране на създадените научни продукти.
- Трансфер на научни продукти в производството – сключване на лицензионни договори.
- Подпомагане на трансфера на иновации в земеделската практика чрез разпространение на резултатите от научно-изследователските проекти в областта на земеделието и на информацията за разработени нови продукти и техники.
- Разпространение на най-добрите практики за внедряване на технологии от земеделските производители чрез организиране на дискуссионни групи с участието на земеделски производители, консултанти и научни работници.

ЦЕЛ 7: УСТОЙЧИВО ИЗПОЛЗВАНЕ И УПРАВЛЕНИЕ НА ПРИРОДНИТЕ РЕСУРСИ

МЯРКА:

Стимулиране въвеждането на производствени практики, допринасящи за адаптиране към изменението на климата и съвместими с опазването и подобряването на околната среда, природните ресурси, почвата и генетичното разнообразие

ДЕЙСТВИЯ:

- Прилагане на „зелени директни плащания“.
- Прилагане на мярка „Агроекология и климат“ от ПРСР 2014-2020 г.
- Предоставяне на финансови стимули за фермерите за активно участие в дейностите по опазване и подобряване на генетичните ресурси:
 - прилагане на схеми за обвързано с производството подпомагане за животни под селекционен контрол.
 - прилагане на Схема за държавна помощ за водене на родословна книга и за определяне на продуктивността и генетичните качества на животните прилагане на Схема за държавна помощ за насърчаване на производството и използването на висококачествени семена.

МЯРКА:

Поддържане на земеделските дейности в райони с природни или други специфични ограничения

ДЕЙСТВИЯ:

- Прилагане на мярка 13 "Плащания за райони, изправени пред природни или други специфични ограничения" от ПРСР 2014-2020 г.

ЦЕЛ 8: УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА РИБАРСТВОТО И АКВАКУЛТУРИТЕ

МЯРКА:

Стимулиране развитието на устойчиво, иновативно, конкурентоспособно и основано на знания рибарство, производство на аквакултури и на преработвателната промишленост

ДЕЙСТВИЯ:

- Разработване на подзаконовата нормативна база за прилагане и популяризиране на мерките на Програмата за морско дело и рибарство 2014 - 2020 г., свързани с подкрепата за инвестиции и за развитие и внедряване на иновации в рибарството и аквакултурите, в преработката и пазарната реализация на продуктите от сектора.
- Изпълнение на мерки по Програмата за морско дело и рибарство 2014 - 2020 г.

МЯРКА:

Осигуряване и управление на надеждни биологични, екологични, технически и социално-икономически данни за сектор "Рибарство"

ДЕЙСТВИЯ:

- Изпълнение на дейности за събиране, управление и използване на данни за сектор „Рибарство”, в съответствие с многогодишната програма на Европейския съюз.

МЯРКА:

Предприемане на мерки за управление и опазване на рибните ресурси

ДЕЙСТВИЯ:

- Провеждане на научни изследвания за определяне на състоянието на рибните ресурси, с цел получаване на надеждна информация за състоянието на рибните запаси във водоеми, използвани основно за любителски риболов.

МЯРКА:

Извършване на зарибителни мероприятия в обектите, използвани основно за любителски риболов, като мярка за възстановяване и поддържане на стабилността на рибните популации в тях

ДЕЙСТВИЯ:

- Извършване на зарибяване в значими обекти за любителски риболов, след проведени научни изследвания.

МЯРКА:

Идентифициране на проблемите в областта на рибарството и вземане на обосновани решения

ДЕЙСТВИЯ:

- Провеждане на заседания на Консултативен съвет по рибарство и аквакултури към министъра на земеделието и храните, с активно участие на браншови и научни организации в определянето и провеждането на националната политика за развитие на сектор Рибарство.

МЯРКА:

Промени в националното законодателство

ДЕЙСТВИЯ:

- Изготвяне на програмни документи, закони и подзаконови нормативни актове в областта на рибарството и аквакултурите.

ЦЕЛ 9: ВИСОКО НИВО НА ЗАЩИТА НА ЧОВЕШКОТО ЗДРАВЕ И ИНТЕРЕСИТЕ НА ПОТРЕБИТЕЛИТЕ ПО ОТНОШЕНИЕ НА ХРАНИТЕ ЧРЕЗ ПРИЛАГАНЕТО НА ИНТЕГРИРАН ПОДХОД НА КОНТРОЛ ПО ЦЯЛАТА ХРАНИТЕЛНА ВЕРИГА

МЯРКА:

Осъществяване на единен официален контрол по безопасността и качеството на храните, обхващащ всички звена и етапи от хранителната верига

ДЕЙСТВИЯ:

- Прилагане на високи стандарти при контрола в областта на безопасността и качеството на

храните, хранителните добавки и напитките, ветеринарната медицина и хуманното отношение към животните, растителната защита и торовете, фитосанитарния контрол, фуражите, граничния контрол и др.

- Постоянно сътрудничество с Европейския орган за безопасност на храните, с всички структури на Европейския съюз, имащи отношение към дейностите по безопасност на храните, растително здраве, здравеопазване на животните и хуманно отношение към тях, и с органите по безопасност на храните в държавите-членки на ЕС и трети страни.

ЦЕЛ 10: УСТОЙЧИВО И МНОГОФУНКЦИОНАЛНО УПРАВЛЕНИЕ НА ГОРИТЕ

МЯРКА:

Изготвяне, приемане и мониторинг по прилагане на стратегически и нормативни документи за управление на горските ресурси, с ефективното участие на гражданското общество

ДЕЙСТВИЯ:

- Изготвяне на областни планове за развитие на горските територии.
- Разработване и приемане на Стратегия за развитие на ловното стопанство в Република България.
- Разработване на стратегически документ за опазване на горските територии от пожари.
- Осъществяване на наблюдение, контрол и отчитане на резултатите от изпълнението на Националната стратегия за развитие на горския сектор в Република България 2013 – 2020 г. (НСРГСРБ) и Стратегическия план за развитие на горския сектор 2014 – 2023 г. (СПРГС):
 - възобновяване Националния съвет по горите (НСГ);
 - реализиране на проекта Горски диалог

МЯРКА:

Създаване на предвидима и устойчива среда за развитие на малкия и средния бизнес в сферата на добива и продажбата на дървесина и прозрачност при провеждане на процедурите

ДЕЙСТВИЯ:

- Сключване на дългосрочни договори за добив и продажба на дървесина чрез прозрачни процедури.
- Актуализиране на Наредба за условията и реда за възлагане изпълнението на дейности в горските територии - държавна и общинска собственост, и за ползването на дървесина и недървесни горски продукти.

МЯРКА:

Увеличаване на дела на зелената икономика, основана на гори:

ДЕЙСТВИЯ:

- Създаване на стимули за развитие на зелената икономика, основана на пазарен принцип – проучване, анализ и оценка на възможностите на българската гора за добив на биомаса за енергийни цели.
- Разработване на Наредба за обществени екосистемни ползи.

МЯРКА:

Създаване на нови гори и прилагане на устойчиви практики за стопанисването на

съществуващите

ДЕЙСТВИЯ:

- Промяна на предназначението на негодни за земеделско ползване земи.
- Изработване на планове за залесяване.
- Залесяване.
- Увеличаване на общата площ на горските територии със защитни функции.
- Поддържане на горите в добро здравословно състояние и приоритетно усвояване на дървесина, пострадала от биотични и абиотични фактори и възстановяване на засегнатите площи.
- Финансиране на създаването на нови гори чрез мярка 8 „Инвестиции в горски територии, развитие и запазване жизнеспособността на горите” от ПРСР 2014-2020.

ЦЕЛ 11:

ОПАЗВАНЕ НА ГОРИТЕ И ДИВЕЧА

МЯРКА:

Ограничаване на незаконната сеч

ДЕЙСТВИЯ:

- Внедряване на нов софтуер за водене на регистър на актовете преписки и констативните протоколи за нарушения на законодателството, свързано с ползването, преработката и търговията с дървесина и недървесни горски продукти.
- Ефективно прилагане на системата за издаване, отчитане и контрол на електронни документи за ползване, транспортиране, преработка и търговия с дървесина и недървесни горски продукти.
- Продължаване и разширяване на взаимодействието между институциите за подобряване на съвместната дейност по предотвратяване и разкриване на нарушения, в т. ч.:
 - взаимодействие с държавни институции при опазването и контрола на ползването и търговията с дървесина и недървесни горски продукти;
 - законови промени на действащата горска нормативна база, имаща отношение към опазването на горските територии, както и на Наказателния кодекс;
 - реална наказателна отговорност за длъжностните лица при груби и повтарящи се нарушения на законодателството;
 - намиране на трайно решение за проблемите със събираемостта на сумите по влезли в сила наказателни постановления.
- Повишаване на ефективността от дейността на мобилните контролни екипи в ДП, ДГС и ДЛС.

МЯРКА:

Превенция на риска от пожари в горските територии

ДЕЙСТВИЯ:

- Прилагане на единна схема за разполагане на системи за наблюдение и откриване на пожари в горските територии.

ЦЕЛ 12:

РАЗВИТИЕ НА ЕЛЕКТРОННОТО УПРАВЛЕНИЕ И ПОДОБРЯВАНЕ НА АДМИНИСТРАТИВНОТО ОБСЛУЖВАНЕ В СИСТЕМАТА НА МИНИСТЕРСТВОТО НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО И ХРАНИТЕ КАТО ФАКТОР ЗА УСПЕХ НА ПОЛИТИКАТА В АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ

МЕРКИ:

- Разширяване кръга на предоставяните по електронен път административни услуги, предоставяни от административните структури в системата на МЗХ;
- Подобряване на достъпа до информация, събирана и обобщавана в системата на МЗХ.
- Публикуване на информация и набори данни на Портала на отворени данни.

ПРИОРИТЕТ 2:

МОБИЛИЗИРАНЕ НА ПОТЕНЦИАЛА НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ ЗА ПОСТИГАНЕ НА БАЛАНСИРАНО СОЦИАЛНО И ТЕРИТОРИАЛНО РАЗВИТИЕ

ЦЕЛ 1: РАЗНООБРАЗЯВАНЕ НА ИКОНОМИКАТА НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ И ВИСОКА ЗАЕТОСТ НА МЕСТНОТО НАСЕЛЕНИЕ

МЕРКИ:

- Насърчаване стартирането и развитието на икономически дейности под формата на нови стопанства, нови предприятия, нови инвестиции в неселскостопански дейности.
- Насърчаване на местното развитие чрез прилагане на подхода „Водено от общностите местно развитие/Лидер“.

ЦЕЛ 2: ПОДОБРЯВАНЕ КАЧЕСТВОТО НА ЖИВОТ В СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ

МЕРКИ:

- Насърчаване изграждането на местната инфраструктура, включително широколентова инфраструктура и обновяване на селата.
- Насърчаване предлагането на местни основни услуги.
- Насърчаване опазването на местното културно и природно наследство.

За изпълнение на мерките и постигане на целите на аграрната политика през 2017 г. ще се прилага комплекс от инструменти за финансова подкрепа с европейски и национални средства.

Това включва основно директни плащания и пазарна подкрепа по Първи стълб на Общата селскостопанска политика, финансирани от Европейския фонд за гарантиране на земеделието, и прилагане на мерките на Програмата за развитие на селските райони за периода 2014-2020 г. (Втори стълб на ОСП), финансирана от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони. Развитието на устойчиво рибарство и производство на аквакултури ще се подпомага по Програмата за морско дело и рибарство за периода 2014-2020 г., финансирана от Европейския фонд за морско дело и рибарство. Въпреки ограниченията на държавния бюджет, устойчивото развитие на земеделието ще се насърчава и с национален ресурс – чрез схеми за преходна национална помощ, допълващи подкрепата с европейски средства по Първи стълб на ОСП и държавни помощи.

Общо за новия програмен период 2014-2020 г. се очаква страната да усвои около 7,5 млрд. евро в аграрния отрасъл. Над 2,2 млрд. евро от тези средства ще бъдат насочени за развитие на селските райони и инвестиции в земеделието по Програмата за развитие на селските райони 2014-2020 г. За подкрепа на доходите на земеделските стопанства през новия програмен период ще бъдат предоставени и над 5 млрд. евро европейски средства под формата на директни плащания.

Съгласно европейското законодателство, националният таван за директни плащания,

определен на България за 2017 г., е 793 226 хил. евро.

Подпомагането на уязвими и приоритетни сектори ще бъде осъществено посредством прилагането на схеми за обвързано с производството подпомагане. България нотифицира максималния допустим размер на обвързано с производството подпомагане за периода 2015 – 2020 г. – 15% от финансовия таван за директни плащания, в т.ч. 13% за секторите „Животновъдство“ и „Плодове и зеленчуци“ и 2% за протеинови култури. През м. август 2016 г. пред ЕК са нотифицирани следните схеми за обвързана подкрепа, които ще се прилагат в периода 2017-2020 г.:

- Схема 1 за обвързано подпомагане за млечни крави – подпомагат се земеделски стопани, които отглеждат 10 (включително) и повече млечни крави с предназначение за производство на мляко в Интегрираната информационна система на БАБХ;
- Схема 2 за обвързано подпомагане за месодайни крави и/или юници - подпомагат се земеделски стопани, които отглеждат 5 (включително) и повече месодайни крави с предназначение за производство на месо в Интегрираната информационна система на БАБХ и/или юници;
- Схема 3 за обвързано подпомагане за месодайни крави под селекционен контрол - подпомагат се земеделски стопани, които отглеждат 20 (включително) и месодайни крави (с предназначение за производство на месо) под селекционен контрол от една порода;
- Схема 4 за обвързано подпомагане за овце-майки и кози-майки в планински райони - подпомагат се земеделски стопани, които отглеждат от 10 (включително) до 49 (включително) овце-майки, и/или кози-майки, чийто животновъден обект е разположен в планински район;
- Схема 5 за обвързано подпомагане за овце-майки и кози-майки под селекционен контрол - подпомагат се земеделски стопани, които отглеждат 50 (включително) и повече овце-майки под селекционен контрол от една порода и/или 20 (включително) и повече кози-майки под селекционен контрол от една порода;
- Схема 6 за обвързано подпомагане за биволи - подпомагат се земеделски стопани, които отглеждат 10 (включително) и повече женски биволи на възраст 18 месеца и повече;
- Схема 7 за обвързано подпомагане за плодове (основна група) - право на подпомагане имат земеделски стопани с допустими площи от минимум 0,5 хектара (заедно и поотделно) от следните плодове: ягоди, малини, ябълки, круши, кайсии и зарзали, праскови и нектарини, череши, вишни;
- Схема 8 за обвързано подпомагане за зеленчуци (основна група) – право на подпомагане имат земеделски стопани с допустими площи от минимум 0,5 хектара (заедно и поотделно) от следните зеленчуци, които са полско производство: домати, пипер, краставици, корнишони, главесто зеле, кромид лук (зрял), патладжан, моркови, чесън (зрял), картофи и/или зеленчуци, които са оранжерийно производство: домати, пипер, краставици;
- Схема 9 за обвързано подпомагане на оранжерийни зеленчуци – право на подпомагане имат земеделски стопани с допустими площи от минимум 0,5 хектара (заедно и поотделно) от следните зеленчуци оранжерийно производство: домати, пипер, краставици и/или зеленчуци (полско производство): домати, пипер, краставици, корнишони, главесто зеле, кромид лук (зрял), патладжан, моркови, чесън (зрял), картофи;
- Схема 10 за обвързано подпомагане за протеинови култури – право на подпомагане имат земеделски стопани с допустими площи от минимум 0,5 хектара (заедно и поотделно) от следните протеинови култури: фасул (зърно), леща, нахут, грах (фуражен за зърно),

фъстъци, соя, бакла, люцерна, еспарзета, фий, детелина, вигна, бурчак, лупина и звездан.

- Схема 11 за обвързано подпомагане за млечни крави под селекционен контрол - подпомагат се земеделски стопани, които отглеждат 20 (включително) и повече млечни крави (с предназначение за производство на мляко) под селекционен контрол от една порода;
- Схема 12 за обвързано подпомагане за млечни крави в планински райони - подпомагат се земеделски стопани, които отглеждат подпомагат се земеделски стопани, които отглеждат от 5 (включително) до 9 (включително) млечни крави с предназначение за производство на мляко, чийто животновъден обект е разположен в планински район;
- Схема 13 за обвързано подпомагане за плодове (сливи и десертно грозде) - право на подпомагане имат земеделски стопани с допустими площи от минимум 0,5 хектара (заедно и поотделно) със сливи (*Prunus domestica*) и/или десертно грозде;
- Схема 14 за обвързано подпомагане за зеленчуци (зеле, дини и пъпеши) – право на подпомагане имат земеделски стопани с допустими площи от минимум 0,5 хектара (заедно и поотделно) от следните зеленчуци, които са полско производство: зеле, дини и/или пъпеши.

Средствата по схемите за преходна национална помощ, които България има право да прилага през 2017 г. са в размер на:

- Плащане на площ, необвързано с производството – 22 млн. лева;
- Плащане за тютюн, необвързано с производството – 100 млн. лева;
- Плащания за животни – 77 млн. лева.

Предложеният от ДФ „Земеделие“ бюджет за държавни помощи в земеделието за 2017 г. е в размер на около 150 млн. лева.

ПРИЛОЖЕНИЯ

ПРИЛОЖЕНИЕ 1

БРУТНА И КРАЙНА ПРОДУКЦИЯ ОТ ОТРАСЪЛ "СЕЛСКО СТОПАНСТВО" ЗА 2015* Г. (ПО ЦЕНИ НА ПРОИЗВОДИТЕЛ) ЗА 2015 Г.*

(млн. лв.)

шифър	Продукти	Текущи цени															
		Брутна продукция	Загуби	Начални запаси	Употребено в единицата			Преработка от производителите	Самопотребление	Продажби			Продажби (1)	Производство на стоки от основен капитал за собствена сметка	Крайни запаси	Промяна в запасите	Крайна продукция
					Семена и посадъчен материал	Фуражни добавки	Друго			в рамките на страната		извън страната					
										в отрасъла	извън отрасъла						
1 _v	2 _v	4 _v	6 _v	7 _v	8 _v	10 _v	11 _v	12 ₁	12 ₂	12 ₃	12 _v	13 _v	14 _v	16 _v	17 _v		
01	Зърнени култури	2 380.1	2.6	593.1	102.1	278.4	11.4	4.8	30.0	181.1	1 843.6	12.0	2 036.7	0.0	507.1	-86.0	2 264.1
01.1	Пшеница и лимец	1 403.6	2.0	328.7	91.6	154.4	9.9	2.4	21.0	104.2	1 059.2	8.7	1 172.0	0.0	279.1	-49.6	1 300.1
01.1/1	Мека пшеница	1 384.1	2.0	327.0	90.3	152.3	9.9	2.1	20.8	99.3	1 049.5	8.5	1 157.3		276.4	-50.5	1 281.9
01.1/2	Твърда пшеница	19.5	0.0	1.8	1.3	2.1	0.0	0.3	0.2	4.8	9.7	0.2	14.7		2.7	0.9	18.2
01.2	Ръж	6.9	0.0	2.6	0.6	1.7	0.0	0.0	0.6	1.2	3.6	0.0	4.8		1.7	-0.8	6.3
01.3	Ечемик	214.6	0.1	32.9	8.6	19.1	0.4	0.1	3.0	18.8	176.0	0.7	195.5		20.7	-12.2	205.4
01.4	Овес и зърнени смеси	8.3	0.0	6.5	0.6	4.5	0.0	0.0	0.1	0.4	5.3	0.0	5.7		3.9	-2.5	7.7
01.5	Царевица за зърно	675.1	0.5	204.2	0.3	91.9	1.1	2.3	4.8	55.1	542.0	2.6	599.7		178.7	-25.5	673.3
01.6	Ориз	47.9	0.0	12.6	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	43.3	0.0	43.3		17.1	4.5	47.8
01.7	Други зърнени	23.7	0.0	5.7	0.3	6.9	0.0	0.0	0.6	1.4	14.3	0.0	15.7		5.9	0.2	23.5
02	Технически култури	1 604.3	2.1	434.2	2.2	18.2	2.1	7.0	3.1	73.0	1 587.5	8.6	1 669.1	0.0	334.8	-99.4	1 597.9
02.1	Маслодайни семена	1 389.7	1.5	375.9	1.8	16.7	0.4	3.3	2.5	69.8	1 373.6	6.7	1 450.1	0.0	289.2	-86.7	1 386.0
02.1/1	Рапица и репица	306.9	0.2	2.5	0.1	0.6	0.0	0.0	0.4	10.7	294.2	0.0	304.9		3.2	0.7	306.7
02.1/2	Слънчоглед	1 081.7	1.4	371.3	1.5	16.1	0.4	3.3	1.8	58.4	1 077.8	6.7	1 143.0		285.5	-85.7	1 078.4
02.1/3	Соя	0.5	0.0	1.0	0.2	0.0	0.0	0.0	0.0	0.7	0.4	0.0	1.1		0.1	-0.9	0.3
02.1/4	Други маслодайни	0.6	0.0	1.2	0.0	0.0	0.0	0.0	0.3	0.0	1.1	0.0	1.1		0.4	-0.8	0.6
02.2	Протеинодайни култури	7.1	0.1	4.1	0.4	1.4	0.0	0.0	0.0	0.9	5.0	0.1	6.0		3.3	-0.8	6.7
02.3	Тютюн	82.9	0.0	39.9	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	97.6	0.0	97.6		25.1	-14.8	82.8
02.4	Захарно цвекло	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
02.5	Други технически	124.6	0.5	14.3	0.0	0.0	1.7	3.6	0.7	2.4	111.3	1.7	115.4	0.0	17.1	2.8	122.4
02.5/1	Влакнодайни култури	0.2	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.2	0.0	0.2		0.0	0.0	0.2
02.5/2	Хмел	0.7	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.7	0.0	0.7		0.0	0.0	0.7
02.5/3	Други технически	123.7	0.5	14.3	0.0	0.0	1.7	3.6	0.7	2.4	110.3	1.7	114.4		17.1	2.8	121.5
03	Фуражни култури	251.0	0.1	82.4	0.0	182.1	0.6	25.8	1.8	10.5	3.6	0.0	14.1	0.0	108.9	26.5	250.3
03.1	Царевица за силаж	48.9	0.0	0.0	0.0	23.9	0.2	24.0	0.0	0.2	0.6	0.0	0.8		0.0	0.0	48.7
03.2	Кореноплодни фуражи	0.4	0.0	0.2	0.0	0.2	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0		0.3	0.1	0.4
03.3	Други фуражни	201.7	0.1	82.2	0.0	158.1	0.4	1.7	1.8	10.2	3.0	0.0	13.2		108.5	26.4	201.2
04	Зеленчуци	243.9	0.8	12.4	4.2	1.8	0.2	0.6	2.7	8.5	226.6	5.9	241.1	0.0	4.9	-7.5	238.7
04.1	Пресни зеленчуци	227.7	0.7	1.8	0.0	1.8	0.2	0.6	2.7	5.3	211.5	4.5	221.4	0.0	2.1	0.3	226.8
04.1/2	Домати	83.5	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0	2.2	81.0	0.2	83.4		0.0	0.0	83.5
04.1/3	Други пресни зеленчуци	144.2	0.7	1.8	0.0	1.8	0.2	0.6	2.7	3.1	130.5	4.3	137.9		2.1	0.3	143.3
04.2	Цветя	16.2	0.0	10.6	4.2	0.0	0.0	0.0	0.0	3.2	15.1	1.4	19.7	0.0	2.8	-7.8	11.9
04.2/1	Разсадници	8.6	0.0	10.6	4.2	0.0	0.0	0.0	0.0	2.1	8.6	1.4	12.1		2.8	-7.8	4.4
04.2/2	Декоративни растения, вкл. коледни дръвчета	7.6	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	1.1	6.5	0.0	7.6		0.0	0.0	7.5
04.2/3	Създаване и отглеждане	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
05	Картофи	77.3	0.3	7.9	1.0	2.0	0.0	0.4	3.7	1.9	58.7	0.0	60.6		17.4	9.4	76.0
06	Плодове	323.0	0.8	8.3	0.0	0.0	4.2	4.2	6.5	55.9	245.4	7.1	308.4	0.0	7.3	-1.0	318.0
06.1	Пресни плодове	163.7	0.8	8.3	0.0	0.0	0.0	3.9	1.8	13.0	138.0	7.1	158.1	0.0	7.3	-1.0	162.9
06.1/1	Ябълки	21.1	0.1	4.7	0.0	0.0	0.0	0.1	1.3	3.1	18.3	0.0	21.3		3.0	-1.8	21.0
06.1/2	Круши	3.3	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	3.1	0.1	3.3		0.0	0.0	3.3

шифър	Продукти	Текущи цени															
		Брутна продукция	Загуби	Начални запаси	Употребено в единицата			Преработка от производителите	Самопотребление	Продажби			Продажби (1)	Производство на стоки от основен капитал за собствена сметка	Крайни запаси	Промяна в запасите	Крайна продукция
					Семена и посадъчен материал	Фуражни добавки	Друго			в рамките на страната		извън страната					
										в отрасъла	извън отрасъла						
1 _v	2 _v	4 _v	6 _v	7 _v	8 _v	10 _v	11 _v	12 _{v1}	12 _{v2}	12 _{v3}	12 _v	13 _v	14 _v	16 _v	17 _v		
06.1/3	Праскови	17.3	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	12.9	4.3	17.3	0.0	0.0	17.3	
06.1/4	Други пресни плодове	122.0	0.7	3.6	0.0	0.0	0.0	3.7	0.5	9.8	103.7	2.7	116.3	4.4	0.8	121.3	
06.4	Грозде-всичко	159.3	0.0	0.0	0.0	0.0	4.2	0.3	4.7	42.8	107.4	0.0	150.2	0.0	0.0	155.1	
06.4/1	Десертно грозде	12.4	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	12.4	0.0	12.4	0.0	0.0	12.4	
06.4/2	Друго грозде	146.9	0.0	0.0	0.0	0.0	4.2	0.3	4.7	42.8	95.0	0.0	137.8	0.0	0.0	142.7	
07	Вино	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
09	Други растениевъдни култури	27.4	0.2	50.3	2.3	0.9	0.0	0.0	0.7	3.4	24.2	0.1	27.8	0.0	45.7	-4.6	24.9
09.2	Семена	18.2	0.2	50.0	2.3	0.9	0.0	0.0	0.7	3.3	14.9	0.1	18.3	45.7	-4.3	15.7	
09.3	Други растениевъдни продукти	9.2	0.0	0.3	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	9.3	0.0	9.5	0.0	0.0	-0.3	9.2
10	Продукция от растениевъдството (от р. 01 до 09)	4 907.0	6.9	1 188.6	111.7	483.4	18.5	42.8	48.5	334.3	3 989.6	33.8	4 357.7	0.0	1 026.1	-162.5	4 769.9
11	Селскостопански животни	899.1	0.0	329.1	0.0	0.0	0.0	0.0	172.3	0.0	617.6	0.0	617.6	102.2	336.1	7.0	899.0
11.1	Едър рогат добитък	150.4	0.0	177.6	0.0	0.0	0.0	0.0	36.8	0.0	54.4	0.0	54.4	70.7	166.1	-11.5	150.3
11.2	Свине	272.2	0.0	28.2	0.0	0.0	0.0	0.0	30.7	0.0	223.7	0.0	223.7	6.9	39.0	10.8	272.2
11.3	Коне	0.3	0.0	3.5	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	1.0	0.0	1.0	0.0	2.8	-0.7	0.3
11.4	Овце и кози	166.7	0.0	28.0	0.0	0.0	0.0	0.0	44.0	0.0	92.2	0.0	92.2	24.6	33.8	5.9	166.7
11.5	Птици	306.1	0.0	45.1	0.0	0.0	0.0	0.0	51.0	0.0	246.1	0.0	246.1	54.1	9.0	306.1	
11.6	Други животни	3.4	0.0	46.8	0.0	0.0	0.0	0.0	9.8	0.0	0.0	0.0	0.0	40.4	-6.4	3.4	
12	Продукти от животновъдството	1 079.0	0.0	75.7	0.0	64.6	86.4	11.0	80.9	62.8	770.4	0.0	833.1	0.0	78.8	3.0	928.1
12.1	Мляко	764.6	0.0	0.0	0.0	62.4	0.0	10.7	45.8	32.7	613.0	0.0	645.6	0.0	0.0	0.0	702.2
12.2	Яйца	221.9	0.0	2.7	0.0	0.1	59.5	0.3	27.7	18.9	115.7	0.0	134.5	2.4	-0.3	162.3	
12.3	Други продукти от животновъдството	92.5	0.0	73.1	0.0	2.0	26.9	0.0	7.3	11.2	41.7	0.0	52.9	0.0	76.4	3.3	63.6
12.3/1	Непрана вълна	3.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	2.9	0.0	3.0	0.0	0.0	0.0	3.0
12.3/2	Копринени пашкули	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
12.3/3	Други продукти от животновъдството	89.5	0.0	73.1	0.0	2.0	26.9	0.0	7.3	11.1	38.8	0.0	50.0	76.4	3.3	60.6	
13	Продукция от животновъдството (р. 11+12)	1 978.1	0.0	404.9	0.0	64.6	86.4	11.0	253.2	62.8	1 387.9	0.0	1 450.7	102.2	414.9	10.0	1 827.1
14	Продукция на селскостопански стоки (р. 10+13)	6 885.1	7.0	1 593.5	111.7	548.0	104.9	53.8	301.7	397.1	5 377.5	33.8	5 808.4	102.2	1 441.0	-152.5	6 597.0
15	Продукция на селскостопански услуги	474.7	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	474.7	0.0	474.7	0.0	0.0	0.0	474.7
16	Продукция от селското стопанство (р. 14+15)	7 359.8	7.0	1 593.5	111.7	548.0	104.9	53.8	301.7	397.1	5 852.2	33.8	6 283.0	102.2	1 441.0	-152.5	7 071.7
17	Неселскостопански неотделими второстепенни дейности	245.8	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	245.8	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	245.8
17.1	Преработка на селскостопански продукти	245.8	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	245.8	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	245.8
17.1/1	- зърнени	52.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	52.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	52.0
17.1/2	- зеленчуци	22.9	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	23.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	22.9
17.1/3	- плодове	12.2	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	12.2	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	12.2
17.1/4	- вино	30.3	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	30.3	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	30.3
17.1/5	- животни	53.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	53.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	53.0
17.1/6	- животински продукти	69.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	69.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	69.0
17.1/6/1	- мляко	69.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	69.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	69.0
17.1/7	- друга	6.4	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	6.4	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	6.4
17.2	Други неотделими второстепенни дейности	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
18	Продукция от отрасъл 'Селско стопанство' (р. 16+17)	7 605.6	7.0	1 593.5	111.7	548.0	104.9	53.8	547.5	397.1	5 852.2	33.8	6 283.0	102.2	1 441.0	-152.5	7 317.5

Източник: НСИ

* Данните за 2015 година са прогнозни.

ПРИЛОЖЕНИЕ 2

СТОЙНОСТ НА БРУТНАТА ПРОДУКЦИЯ И БРУТНА ДОБАВЕНА СТОЙНОСТ ОТ ОТРАСЪЛ "СЕЛСКО СТОПАНСТВО"
(ПО ЦЕНИ НА ПРОИЗВОДИТЕЛ) ЗА ПЕРИОДА 2013 -2015 Г.

(млн. лв.)

шифър	Продукти	2013	Изменение 2014/2013	2014	Изменение 2015/2014	2015*
01	Зърнени култури	2 585.8	4.7%	2 707.2	-12.1%	2 380.1
01.1	Пшеница и лимец	1 569.2	2.4%	1 607.4	-12.7%	1 403.6
01.1/1	Мека пшеница	1 549.7	2.3%	1 585.9	-12.7%	1 384.1
01.1/2	Твърда пшеница	19.5	10.3%	21.5	-9.3%	19.5
01.2	Ръж	8.6	-16.3%	7.2	-4.2%	6.9
01.3	Ечемик	242.8	-1.4%	239.3	-10.3%	214.6
01.4	Овес и зърнени смески	10.9	-10.1%	9.8	-15.3%	8.3
01.5	Царевица за зърно	703.2	10.7%	778.7	-13.3%	675.1
01.6	Ориз	32.0	21.9%	39.0	22.8%	47.9
01.7	Други зърнени	19.1	35.1%	25.8	-8.1%	23.7
02	Технически култури	1 586.3	12.9%	1 791.3	-10.4%	1 604.3
02.1	Маслодайни семена	1 327.5	15.8%	1 537.5	-9.6%	1 389.7
02.1/1	Рапица и репица	224.7	47.9%	332.4	-7.7%	306.9
02.1/2	Слънчоглед	1 083.9	11.0%	1 203.4	-10.1%	1 081.7
02.1/3	Соя	0.8	-12.5%	0.7	-28.6%	0.5
02.1/4	Други маслодайни	18.1	-94.5%	1.0	-40.0%	0.6
02.2	Протеинодайни култури	9.1	22.0%	11.1	-36.0%	7.1
02.3	Тютюн	146.1	11.3%	162.6	-49.0%	82.9
02.4	Захарно цвекло	-	-	-	-	-
02.5	Други технически	103.6	-22.7%	80.1	55.6%	124.6
02.5/1	Влакнодайни култури	0.2	50.0%	0.3	-33.3%	0.2
02.5/2	Хмел	0.8	-50.0%	0.4	75.0%	0.7
02.5/3	Други технически	102.6	-22.6%	79.4	55.8%	123.7
03	Фуражни култури	371.0	-31.0%	255.9	-1.9%	251.0
03.1	Царевица за силаж	34.4	80.8%	62.2	-21.4%	48.9
03.2	Кореноплодни фуражи	0.5	-20.0%	0.4	0.0%	0.4
03.3	Други фуражни	336.1	-42.5%	193.3	4.3%	201.7
04	Зеленчуци	280.1	0.8%	282.4	-13.6%	243.9
04.1	Пресни зеленчуци	237.8	7.3%	255.1	-10.7%	227.7
04.1/2	Домати	71.2	56.5%	111.4	-25.0%	83.5
04.1/3	Други пресни зеленчуци	166.6	-13.7%	143.7	0.3%	144.2
04.2	Цветя	42.3	-35.5%	27.3	-40.7%	16.2
04.2/1	Разсадници	35.0	-45.1%	19.2	-55.2%	8.6
04.2/2	Декоративни растения, вкл.коледни дръвчета	7.3	11.0%	8.1	-6.2%	7.6
04.2/3	Създаване и отглеждане	-	-	-	-	-
05	Картофи	135.9	-60.6%	53.5	44.5%	77.3
06	Плодове	307.6	-18.7%	250.0	29.2%	323.0
06.1	Пресни плодове	174.7	-1.2%	172.6	-5.2%	163.7
06.1/1	Ябълки	41.8	-13.2%	36.3	-41.9%	21.1
06.1/2	Круши	2.3	0.0%	2.3	43.5%	3.3
06.1/3	Праскови	23.1	-16.0%	19.4	-10.8%	17.3
06.1/4	Други пресни плодове	107.5	6.6%	114.6	6.5%	122.0
06.4	Грозде-всичко	132.9	-41.8%	77.4	105.8%	159.3
06.4/1	Десертно грозде	10.2	-9.8%	9.2	34.8%	12.4

шифър	Продукти	2013	Изменение 2014/2013	2014	Изменение 2015/2014	2015*
06.4/2	Друго грозде	122.7	-44.4%	68.2	115.4%	146.9
07	Вино	-		-		-
07.1	Трапезно вино	-		-		-
09	Други растениевъдни култури	21.3	210.3%	66.1	-58.5%	27.4
09.2	Семена	12.5	368.0%	58.5	-68.9%	18.2
09.3	Други растениевъдни продукти	8.8	-13.6%	7.6	21.1%	9.2
10	Производство от растениевъдството	5 288.0	2.2%	5 406.4	-9.2%	4 907.0
11	Селскостопански животни	1 035.9	-5.5%	978.6	-8.1%	899.1
11.1	Едър рогат добитък	171.9	-2.6%	167.4	-10.2%	150.4
11.2	Свине	318.9	-5.6%	301.2	-9.6%	272.2
11.3	Коне	0.3	0.0%	0.3	0.0%	0.3
11.4	Овце и кози	185.2	-10.3%	166.1	0.4%	166.7
11.5	Птици	355.8	-4.4%	340.1	-10.0%	306.1
11.6	Други животни	3.8	-7.9%	3.5	-2.9%	3.4
12	Продукти от животновъдството	1 314.3	-7.2%	1 219.1	-11.5%	1 079.0
12.1	Мляко	951.3	-3.7%	916.5	-16.6%	764.6
12.2	Яйца	258.9	-16.2%	217.0	2.3%	221.9
12.3	Други продукти от животновъдството	104.1	-17.8%	85.6	8.1%	92.5
12.3/1	Непрана вълна	2.5	20.0%	3.0	0.0%	3.0
12.3/2	Копринени пашкули	-		-		-
12.3/3	Други продукти от животновъдството	101.6	-18.7%	82.6	8.4%	89.5
13	Производство от животновъдството (р. 11+12)	2 350.2	-6.5%	2 197.7	-10.0%	1 978.1
14	Производство на селскостопански стоки (р. 10+13)	7 638.2	-0.4%	7 604.1	-9.5%	6 885.1
15	Производство на селскостопански услуги	530.6	-3.4%	512.4	-7.4%	474.7
16	Производство от селското стопанство (р. 14+15)	8 168.8	-0.6%	8 116.5	-9.3%	7 359.8
17	Неселскостопански неотделими второстепенни дейности	545.0	-41.1%	320.8	-23.4%	245.8
17.1	Преработка на селскостопански продукти	545.0	-41.1%	320.8	-23.4%	245.8
17.1/1	- зърнени	110.9	-45.5%	60.4	-13.9%	52.0
17.1/2	- зеленчуци	28.7	-25.4%	21.4	7.0%	22.9
17.1/3	- плодове	12.7	-3.9%	12.2	0.0%	12.2
17.1/4	- вино	10.7	183.2%	30.3	0.0%	30.3
17.1/5	- животни	196.1	-78.1%	42.9	23.5%	53.0
17.1/6	- животински продукти	176.6	-16.6%	147.2	-53.1%	69.0
17.1/6/1	- мляко	176.6	-16.6%	147.2	-53.1%	69.0
17.1/7	- друга	9.3	-31.2%	6.4	0.0%	6.4
17.2	Други неотделими второстепенни дейности	-		-		-
18	Производство от отрасъл 'Селско стопанство' (р.10 + 13 + 15 + 17)	8 713.8	-3.2%	8 437.3	-9.9%	7 605.6
19	Междинно потребление	5 657.5	-5.8%	5 329.6	-8.5%	4 875.0
	Загуби	19.2	-51.0%	9.4	-25.5%	7.0
19.01	Семена и посадъчен материал	338.7	-22.9%	261.1	0.3%	262.0
19.01/1	доставено от други селскостопански предприятия	44.2	-52.7%	20.9	32.5%	27.7
19.01/2	закупено извън сектора	165.2	-15.4%	139.7	-12.2%	122.6
	Произведено и потребено в самото стопанство	129.3	-22.3%	100.5	11.1%	111.7
19.02	Горива и масла	1 164.8	-2.6%	1 134.2	-3.0%	1 100.0
19.02/1	- електричество	88.6	2.4%	90.7	-3.0%	88.0
19.02/2	- газ	35.9	-20.1%	28.7	-3.1%	27.8

шифър	Продукти	2013	Изменение 2014/2013	2014	Изменение 2015/2014	2015*
19.02/3	- други горива	1 035.7	-2.4%	1 010.9	-3.0%	980.4
19.02/4	- други	4.6	-15.2%	3.9	-2.6%	3.8
19.03	Торове и почвени подобрители	506.0	-17.5%	417.2	-12.3%	366.0
19.03/1	доставено от други селскостопански предприятия	10.5	-20.0%	8.4	-11.9%	7.4
19.03/2	закупено извън сектора	495.5	-17.5%	408.8	-12.3%	358.6
	Произведено и потребено в самото стопанство	-		-		-
19.04	Препарати за растителна защита и пестициди	273.1	-9.0%	248.5	-12.3%	217.9
19.05	Ветеринарни разходи	280.4	2.4%	287.2	-12.3%	251.9
19.06	Фуражни добавки	1 270.3	0.1%	1 271.2	-11.0%	1 131.7
19.06/1	доставено от други селскостопански предприятия	214.5	49.9%	321.5	-16.9%	267.2
19.06/2	закупено извън сектора	397.5	2.4%	407.1	-6.4%	381.1
19.06/3	Произведено и потребено в самото стопанство	658.3	-17.6%	542.6	-10.9%	483.4
	Фуражни добавки, невключени в ЕАА	119.0	-27.4%	86.4	-25.2%	64.6
19.07	Поддръжка и ремонт на машини и дребен инвентар	353.8	2.4%	362.4	-12.3%	317.9
19.08	Поддръжка на сгради	173.5	2.4%	177.7	-12.3%	155.9
19.09	Селскостопански услуги	530.6	-3.4%	512.4	-7.4%	474.7
19.10	ФИЗИМ	89.4	-4.7%	85.2	12.2%	95.6
19.11	Други стоки и услуги	538.7	-11.5%	476.7	-9.8%	429.8
	доставено от други селскостопански предприятия	126.7	-14.7%	108.1	-12.3%	94.8
	закупено извън сектора	301.5	-13.0%	262.4	-12.3%	230.2
	Произведено и потребено в самото стопанство	110.5	-3.9%	106.2	-1.3%	104.8
20	Брутна добавена стойност по цени на производител (р. 18 - 19)	3 056.3	1.7%	3 107.7	-12.1%	2 730.6

Източник: НСИ

Изчисления за изменението по години в проценти - МЗХ

* Данните за 2015 г. са прогнозни.

ПРИЛОЖЕНИЕ 3

ИНДЕКСИ НА ЦЕНИТЕ НА ПРОЗВОДИТЕЛ, ПО ГОДИНИ (2010=100)

Показатели	Връзки	2010	2013	2014	2015
Зърнени култури	1=2+5+6+9+10+11+12	100.0	124.9	114.1	118.7
Пшеница	2=3+4	100.0	128.9	120.2	122.5
Мека пшеница	3	100.0	128.8	120.1	122.2
Твърда пшеница	4	100.0	132.1	131.2	149.0
Ръж	5	100.0	146.2	120.3	121.8
Ечемик	6=7+8	100.0	171.9	141.4	146.9
Ечемик, за фураж	7	100.0	173.5	139.2	147.2
Ечемик, за пивоварни цели	8	100.0	168.4	146.2	146.5
Овес	9	100.0	161.4	147.5	165.5
Царевица	10	100.0	99.1	89.1	99.0
Ориз	11	100.0	108.8	136.7	129.2
Други зърнени култури	12	100.0	147.6	118.3	125.2
Технически култури	13=14+19+20+21+22	100.0	116.4	111.5	132.5
Маслодайни семена	14=15+16+17+18	100.0	114.4	108.7	131.3
Семена от репица или рапица	15	100.0	127.7	108.0	130.0
Семена от слънчоглед	16	100.0	109.6	108.9	131.8
Соя	17	100.0	182.7	137.6	85.4
Други маслодайни култури	18	100.0	74.0	81.4	81.4
Култури със сухи бобови шушулки	19	100.0	91.2	154.7	124.3
Суров тютюн	20	100.0	123.2	109.7	111.1
Захарно цвекло	21	-	-	-	-
Други технически култури	22=23+24+25	100.0	142.4	152.9	171.8
Влакнодайни култури	23	100.0	123.5	110.5	-
Хмел	24	100.0	74.1	132.1	123.7
Други технически култури; други	25	100.0	143.2	154.0	173.5
Фуражни култури	26	100.0	137.0	132.9	124.8
Зеленчуци	27=28+39	100.0	85.4	93.4	92.1
Пресни зеленчуци	28=29+30	100.0	84.6	92.0	89.2
Домати	29	100.0	72.1	86.7	83.6
Други пресни зеленчуци	30=31+32+33+34+35+36+37+38	100.0	87.9	93.5	90.7
Зеле главесто, бяло	31	100.0	78.0	83.1	98.7
Краставици	32	100.0	79.7	81.9	84.2
Моркови	33	100.0	97.7	80.5	83.4
Лук кромид, зрял	34	100.0	83.2	70.4	77.3
Зелен фасул	35	100.0	101.4	102.7	81.0
Варива	36	-	-	-	109.7
Грах	37	100.0	121.9	229.4	163.9
Други пресни зеленчуци; други	38	100.0	97.9	107.6	90.7
Растения и цветя	39	100.0	91.7	104.8	117.2
Картофи	40	100.0	107.1	80.0	84.2
Плодове	41=42+52	100.0	101.8	102.9	102.2
Пресни плодове	42=43+44+45+46	100.0	109.4	95.3	95.7
Ябълки	43	100.0	76.0	62.6	71.6
Круши	44	100.0	62.7	70.7	56.4
Праскови	45	100.0	108.4	92.6	91.3
Други пресни плодове, орехи и други	46=47+48+49+50+51	100.0	122.1	108.0	105.7
Череша	47	100.0	105.1	96.1	84.1
Сливи	48	100.0	109.5	109.6	89.9
Ягоди	49	100.0	111.7	110.0	98.7
Орехи	50	100.0	145.0	170.0	157.4
Други пресни плодове; други	51	100.0	145.6	106.5	127.9
Грозде	52=53+54	100.0	92	112.8	110.4
Десертно грозде	53	100.0	142.6	154.2	125.8
Винено грозде	54	100.0	91.0	111.9	110.0
Други растениевъдни култури	55=56+57	100.0	109.5	122.9	108.0
Семена	56	100.0	148.3	137.8	131.0

Показатели	Връзки	2010	2013	2014	2015
Други растениевъдни продукти; други	57	100.0	100.0	119.2	102.4
Растениевъдство, общо	58=1+13+26+27+40+41+55	100.0	116.7	110.2	119.9
Растениевъдство, без плодове и зеленчуци	59=1+13+26+40+55	100.0	120.6	112.0	123.7
Живи животни	60=61+64+65+66+69	100.0	116.1	113.8	109.2
Едър рогат добитък	61=62+63	100.0	115.3	125.0	121.2
Едър рогат добитък над 1 година	62	100.0	115.7	123.5	123.0
Едъррогат добитък до 1 година	63	100.0	114.8	126.7	119.2
Свине	64	100.0	110.5	107.2	95.7
Овце и кози	65	100.0	119.2	123.8	124.6
Птици	66=67+68	100.0	119.0	113.1	111.0
Пилета	67	100.0	120.7	114.5	113.3
Други птици	68	100.0	103.5	100.3	90.7
Други животни	69	100.0	119.0	109.4	124.9
Животински продукти	70=71+74+75	100.0	123.3	122.5	114.4
Мляко	71=72+73	100.0	125.1	128.4	116.9
Краве мляко	72	100.0	122.6	127.4	114.6
Други видове мляко	73	100.0	151.3	142.2	140.7
Яйца	74	100.0	110.5	98.5	101.9
Други животински продукти	75	100.0	136.8	110.0	116.2
Животновъдство	76=60+70	100.0	120.2	118.7	112.1
Селско стопанство, общо	77=58+76	100.0	117.8	112.8	117.5
Селско стопанство, без плодове и зеленчуци	78=59+76	100.0	120.5	114.3	119.8

Източник: НСИ

ПРИЛОЖЕНИЕ 4

МЕЖДИННО ПОТРЕБЛЕНИЕ, ФАКТОРНИ РАЗХОДИ, ДРУГИ СУБСИДИИ И ДАНЪЦИ ЗА 2015* Г.

(млн. лв.)

Елементи на междинното потребление	Брутна продукция (цени производител)	Крайна продукция (базисни цени)	Произведено и потребено в самото стопанство	Покупка на стоки и услуги за междинно потребление	
				от други селскостопански единици	от единици извън отрасъла
Загуби	7.0		7.0		
Семена и посадъчен материал	262.0	150.3	111.7	27.7	122.6
Горива и масла	1 100.0	1 100.0	0.0	0.0	1 100.0
- електричество	88.0	88.0			88.0
- газ	27.8	27.8			27.8
- други горива	980.4	980.4			980.4
- други	3.8	3.8			3.8
Торове и почвени подобрители	366.0	366.0		7.4	358.6
Препарати за растителна защита и пестициди	217.9	217.9			217.9
Ветеринарни разходи	251.9	251.9			251.9
Фуражни добавки	1 131.7	1 131.7	483.4	267.2	381.1
Фуражни добавки, невключени в крайната продукция	64.6		64.6		
Поддръжка и ремонт	473.8	473.8	0.0	0.0	473.8
- поддръжка и ремонт на машини и дребен инвентар	317.9	317.9			317.9
- поддръжка на сгради	155.9	155.9			155.9
Селскостопански услуги	474.7	474.7		474.7	
ФИЗИМ	95.6	95.6			95.6
Други стоки и услуги	429.8	325.0	104.8	94.8	230.2
Междинно потребление	4 875.0	4 586.9	771.5	871.8	3 231.7
Потребление на основен капитал	501.4	501.4	0.0	0.0	501.4
- оборудване	420.2	420.2			420.2
- сгради	33.6	33.6			33.6
- създаване и отглеждане	12.2	12.2			12.2
- други	35.4	35.4			35.4
Компенсации на наетите	643.4	643.4			643.4
Други данъци върху производството	6.4	6.4			6.4
Други субсидии върху производството	1 178.6	1 178.6			1 178.6
Аренда	739.7	739.7			739.7
Платени лихви	63.1	63.1			63.1
Получени лихви	20.6	20.6			20.6

Източник: НСИ

* Данните за 2015 година са прогнозни.

ПРИЛОЖЕНИЕ 5

СТОЙНОСТ НА КРАЙНАТА ПРОДУКЦИЯ, БРУТНА ДОБАВЕНА СТОЙНОСТ И ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИ ДОХОД В ОТРАСЪЛ "СЕЛСКО СТОПАНСТВО" (ПО ТЕКУЩИ БАЗИСНИ ЦЕНИ) ЗА ПЕРИОДА 2013 -2015 Г.

(млн. лв.)

шифър	Продукти	2013	Изменение 2014/2013	2014	Изменение 2015/2014	2015*
01	Зърнени култури	2 461.5	5.7%	2 602.8	-13.0%	2 264.1
01.1	Пшеница и лимец	1 473.7	3.4%	1 524.0	-14.7%	1 300.1
01.1/1	Мека пшеница	1 455.5	3.3%	1 503.5	-14.7%	1 281.9
01.1/2	Твърда пшеница	18.2	12.6%	20.5	-11.2%	18.2
01.2	Ръж	7.9	-20.3%	6.3	0.0%	6.3
01.3	Ечемик	226.9	-0.4%	226.0	-9.1%	205.4
01.4	Овес и зърнени смески	10.0	-9.0%	9.1	-15.4%	7.7
01.5	Царевица за зърно	694.8	11.9%	777.5	-13.4%	673.3
01.6	Ориз	30.2	29.1%	39.0	22.6%	47.8
01.7	Други зърнени	18.0	16.1%	20.9	12.4%	23.5
02	Технически култури	1 697.3	11.4%	1 890.1	-7.6%	1 747.0
02.1	Маслодайни семена	1 321.4	16.1%	1 534.4	-9.7%	1 386.0
02.1/1	Рапица и репица	224.3	48.1%	332.1	-7.6%	306.7
02.1/2	Слънчоглед	1 078.7	11.3%	1 200.6	-10.2%	1 078.4
02.1/3	Соя	0.8	-12.5%	0.7	-57.1%	0.3
02.1/4	Други маслодайни	17.6	-94.3%	1.0	-40.0%	0.6
02.2	Протеинодайни култури	8.8	2.3%	9.0	317.8%	37.6
02.3	Тютюн	264.9	1.9%	270.0	-25.6%	201.0
02.4	Захарно цвекло	-		-		-
02.5	Други технически	102.2	-25.0%	76.7	59.6%	122.4
02.5/1	Влакнодайни култури	0.2	50.0%	0.3	-33.3%	0.2
02.5/2	Хмел	0.8	-50.0%	0.4	75.0%	0.7
02.5/3	Други технически	101.2	-24.9%	76.0	59.9%	121.5
03	Фуражни култури	368.8	-31.3%	253.2	-1.1%	250.3
03.1	Царевица за силаж	34.1	78.9%	61.0	-20.2%	48.7
03.2	Кореноплодни фуражи	0.4	0.0%	0.4	0.0%	0.4
03.3	Други фуражни	334.3	-42.6%	191.8	4.9%	201.2
04	Зеленчуци	271.8	2.6%	278.8	0.0%	278.8
04.1	Пресни зеленчуци	236.1	7.7%	254.2	5.0%	266.9
04.1/2	Домати	71.2	56.5%	111.4	-25.0%	83.5
04.1/3	Други пресни зеленчуци	164.9	-13.4%	142.8	28.4%	183.4
04.2	Цветя	35.7	-31.1%	24.6	-51.6%	11.9
04.2/1	Разсадници	28.7	-42.5%	16.5	-73.3%	4.4
04.2/2	Декоративни растения, вкл.коледни дръвчета	7.0	15.7%	8.1	-7.4%	7.5
04.2/3	Създаване и отглеждане	-				-
05	Картофи	121.7	-61.2%	47.2	61.0%	76.0
06	Плодове	305.8	-19.1%	247.4	28.5%	318.0
06.1	Пресни плодове	174.4	-1.5%	171.8	-5.2%	162.9
06.1/1	Ябълки	41.4	-12.6%	36.2	-42.0%	21.0
06.1/2	Круши	2.3	0.0%	2.3	43.5%	3.3
06.1/3	Праскови	23.1	-16.0%	19.4	-10.8%	17.3
06.1/4	Други пресни плодове	107.6	5.9%	113.9	6.5%	121.3
06.4	Грозде-всичко	131.4	-42.5%	75.6	105.2%	155.1
06.4/1	Десертно грозде	10.2	-9.8%	9.2	34.8%	12.4
06.4/2	Друго грозде	121.2	-45.2%	66.4	114.9%	142.7
07	Вино	-				
07.1	Трапезно вино	-				
09	Други растениевъдни култури	17.8	270.8%	66.0	-62.3%	24.9
09.2	Семена	9.0	548.9%	58.4	-73.1%	15.7

шифър	Продукти	2013	Изменение 2014/2013	2014	Изменение 2015/2014	2015*
09.3	Други растениевъдни продукти	8.8	-13.6%	7.6	21.1%	9.2
10	Производство от растениевъдството	5 244.7	2.7%	5 385.5	-7.9%	4 959.1
11	Селскостопански животни	1 137.8	-2.6%	1 108.4	-8.1%	1 018.3
11.1	Едър рогат добитък	236.9	4.5%	247.5	-12.8%	215.8
11.2	Свине	318.9	-5.6%	301.2	-9.6%	272.2
11.3	Коне	0.3	0.0%	0.3	0.0%	0.3
11.4	Овце и кози	222.1	-5.8%	209.2	5.4%	220.5
11.5	Птици	355.8	-4.4%	340.1	-10.0%	306.1
11.6	Други животни	3.8	165.8%	10.1	-66.3%	3.4
12	Продукти от животновъдството	1 135.2	-4.3%	1 086.8	-14.6%	928.1
12.1	Мляко	867.1	0.6%	872.5	-19.5%	702.2
12.2	Яйца	200.3	-23.2%	153.9	5.5%	162.3
12.3	Други продукти от животновъдството	67.8	-10.9%	60.4	5.3%	63.6
12.3/1	Непрана вълна	2.5	20.0%	3.0	0.0%	3.0
12.3/2	Копринени пашкули	-	-	-	-	-
12.3/3	Други продукти от животновъдството	65.3	-12.1%	57.4	5.6%	60.6
13	Производство от животновъдството	2 273.0	-3.4%	2 195.2	-11.3%	1 946.4
14	Производство на селскостопански стоки (р.10 + 13)	7 517.7	0.8%	7 580.7	-8.9%	6 905.5
15	Производство от селскостопански услуги	530.6	-3.4%	512.4	-7.4%	474.7
16	Производство от селското стопанство (р.14 + 15)	8 048.3	0.6%	8 093.1	-8.8%	7 380.2
17	Неселскостопански неотделими второстепенни дейности	545.0	-41.1%	320.8	-23.4%	245.8
17.1	Преработка на селскостопански продукти	545.0	-41.1%	320.8	-23.4%	245.8
17.1/1	- зърнени	110.9	-45.5%	60.4	-13.9%	52.0
17.1/2	- зеленчуци	28.7	-25.4%	21.4	7.0%	22.9
17.1/3	- плодове	12.7	-3.9%	12.2	0.0%	12.2
17.1/4	- вино	10.7	183.2%	30.3	0.0%	30.3
17.1/5	- животни	196.1	-78.1%	42.9	23.5%	53.0
17.1/6	- животински продукти	176.6	-16.6%	147.2	-53.1%	69.0
17.1/6/1	- мляко	176.6	-16.6%	147.2	-53.1%	69.0
17.1/7	- друга	9.3	-31.2%	6.4	0.0%	6.4
17.2	Други неотделими второстепенни дейности	-	-	-	-	-
18	Производство от отрасъл 'Селско стопанство' (р.10 + 13 +15 +17)	8 593.3	-2.1%	8 413.9	-9.4%	7 626.0
19	Междинно потребление	5 279.5	-4.8%	5 027.1	-8.8%	4 586.9
19.01	Семена и посадъчен материал	209.4	-23.3%	160.6	-6.4%	150.3
19.01/1	доставено от други селскостопански предприятия	44.2	-52.7%	20.9	32.5%	27.7
19.01/2	закупено извън сектора	165.2	-15.4%	139.7	-12.2%	122.6
19.02	Горива и масла	1 164.8	-2.6%	1 134.2	-3.0%	1 100.0
19.02/1	- електричество	88.6	2.4%	90.7	-3.0%	88.0
19.02/2	- газ	35.9	-20.1%	28.7	-3.1%	27.8
19.02/3	- други горива	1 035.7	-2.4%	1 010.9	-3.0%	980.4
19.02/4	- други	4.6	-15.2%	3.9	-2.6%	3.8
19.03	Торове и почвени подобрители	506.0	-17.5%	417.2	-12.3%	366.0
19.03/1	доставено от други селскостопански предприятия	10.5	-20.0%	8.4	-11.9%	7.4
19.03/2	закупено извън сектора	495.5	-17.5%	408.8	-12.3%	358.6
19.04	Препарати за растителна защита и пестициди	273.1	-9.0%	248.5	-12.3%	217.9
19.05	Ветеринарни разходи	280.4	2.4%	287.2	-12.3%	251.9
19.06	Фуражни добавки	1 270.3	0.1%	1 271.2	-11.0%	1 131.7
19.06/1	доставено от други селскостопански предприятия	214.5	49.9%	321.5	-16.9%	267.2
19.06/2	закупено извън сектора	397.5	2.4%	407.1	-6.4%	381.1
19.06/3	Произведено и потребено в самото стопанство	658.3	-17.6%	542.6	-10.9%	483.4
19.07	Поддръжка и ремонт на машини и дребен инвентар	353.8	2.4%	362.4	-12.3%	317.9

шифър	Продукти	2013	Изменение 2014/2013	2014	Изменение 2015/2014	2015*
19.08	Поддръжка на сгради	173.5	2.4%	177.7	-12.3%	155.9
19.09	Селскостопански услуги	530.6	-3.4%	512.4	-7.4%	474.7
19.10	ФИЗИМ	89.4	-4.7%	85.2	12.2%	95.6
19.11	Други стоки и услуги	428.2	-13.5%	370.5	-12.3%	325.0
	доставено от други селскостопански предприятия	126.7	-14.7%	108.1	-12.3%	94.8
	закупено извън сектора	301.5	-13.0%	262.4	-12.3%	230.2
20	Брутна добавена стойност по базисни цени (р.18 - 19)	3 313.8	2.2%	3 386.8	-10.3%	3 039.1
21	Потребление на основен капитал	670.3	6.3%	712.5	-29.6%	501.4
21.1	- оборудване	566.5	5.4%	597.1	-29.6%	420.2
21.2	- сгради	42.1	13.3%	47.7	-29.6%	33.6
21.3	- създаване и отглеждане	15.4	12.3%	17.3	-29.5%	12.2
21.4	- други	46.3	8.9%	50.4	-29.8%	35.4
22	Нетна добавена стойност по базисни цени (р. 20 - 21)	2 643.5	1.2%	2 674.3	-5.1%	2 537.7
23	Компенсации на наетите	641.9	10.5%	709.4	-9.3%	643.4
24	Други данъци върху производството	9.5	4.2%	9.9	-35.4%	6.4
25	Други субсидии върху производството	1 667.1	-3.7%	1 604.9	-26.6%	1 178.6
26	Доход по фактори (р. 22 - 24 + 25)	4 301.1	-0.7%	4 269.3	-13.1%	3 709.9
27	Операщ излишък / Смесен доход (р. 22 - 23 + 25)	3 659.2	-2.7%	3 559.9	-13.9%	3 066.5
28	Аренда	759.8	13.0%	858.5	-13.8%	739.6
29	Платени лихви	77.4	4.3%	80.7	-21.8%	63.1
30	Получени лихви	21.0	20.0%	25.2	-18.3%	20.6
31	Предприемачески доход (р. 27 - 28 - 29 + 30)	2 843.0	-6.9%	2 645.9	-13.7%	2 284.4

Източник: НСИ

Изчисления за изменението по години в проценти - МЗХ

* Данните за 2015 г. са прогнозни.

ПРИЛОЖЕНИЕ 6

КРАЙНА ПРОДУКЦИЯ И БРУТНА ДОБАВЕНА СТОЙНОСТ (ПО ТЕКУЩИ БАЗИСНИ ЦЕНИ) - 2014 - 2015 Г.
СТОЙНОСТ И ИНДЕКСИ НА ИЗМЕНЕНИЕ - 2015 СПРЯМО 2014 Г.

№ по ред		Текуща стойност за 2014 г. (млн. лв.)	Индекс на физическия обем (предх. година =100)	Индекс на цените (предх. година =100)	Смесен индекс	Текуща стойност за 2015 г. (млн. лв.)
1	Зърнени култури (= р. 2 + 5 + 6 + 7 + 8 + 9 + 10)	2 602,8	84.00	103.60	87.00	2 264,1
2	Пшеница и лимец (= р. 3 + 4)	1 524,0	85.50	99.80	85.30	1 300,1
3	Мека пшеница	1 503,5	85.60	99.70	85.30	1 281,9
4	Твърда пшеница	20.50	78.50	113.00	88.80	18.20
5	Ръж	6.30	92.10	108.60	100.00	6.30
6	Ечемик	226.00	89.80	101.20	90.90	205.40
7	Овес и зърнени смески	9.10	92.30	91.70	84.60	7.70
8	Царевица за зърно	777.50	76.40	113.40	86.60	673.30
9	Ориз	39.00	126.90	96.60	122.60	47.80
10	Други зърнени	20.90	109.10	103.10	112.40	23.50
11	Технически култури (= р. 12 + 17 + 18 + 19 + 20)	1 890,1	79.80	115.80	92.40	1 747,0
12	Маслодайни семена (= р. 13 + 14 + 15 + 16)	1 534,4	79.10	114.20	90.30	1 386,0
13	Рапица и репица	332.10	76.90	120.00	92.40	306.70
14	Слънчоглед	1 200,6	79.70	112.70	89.80	1 078,4
15	Соя	0.70	85.70	50.00	42.90	0.30
16	Други маслодайни	1.00	60.00	100.00	60.00	0.60
17	Протеинодайни култури	9.00	143.30	291.50	417.80	37.60
18	Тютюн	270.00	68.80	108.20	74.40	201.00
19	Захарно цвекло	,	,	,	,	,
20	Други технически (= р. 21 + 22 + 23)	76.70	125.20	127.50	159.60	122.40
21	Влакнодайни култури	0.30	66.70	100.00	66.70	0.20
22	Хмел	0.40	225.00	77.80	175.00	0.70
23	Други	76.00	124.90	128.00	159.90	121.50
24	Фуражни култури (= р. 25 + 26 + 27)	253.20	96.90	102.00	98.90	250.30
25	Царевица за силаж	61.00	70.00	114.10	79.80	48.70
26	Кореноплодни фуражи	0.40	250.00	40.00	100.00	0.40
27	Други фуражни	191.80	105.10	99.80	104.90	201.20
28	Зеленчуци (= р. 29 + 32)	278.80	112.50	88.90	100.00	278.80
29	Пресни зеленчуци (= р. 30 + 31)	254.20	118.70	88.40	105.00	266.90
30	Домати	111.40	118.40	63.30	75.00	83.50
31	Други пресни зеленчуци	142.80	119.00	107.90	128.40	183.40
32	Цветя и разсадници (= р. 33 + 34 + 35)	24.60	48.40	100.00	48.40	11.90
33	Разсадници	16.50	26.70	100.00	26.70	4.40
34	Декоративни растения	8.10	92.60	100.00	92.60	7.50
35	Създаване и отглеждане	,	,	,	,	,
36	Картофи	47.20	147.20	109.40	161.00	76.00
37	Плодове (= р. 38 + 43)	247.40	145.70	88.20	128.50	318.00
38	Пресни плодове (= р. 39 + 40 + 41 + 42)	171.80	121.90	77.80	94.80	162.90
39	Ябълки	36.20	81.80	70.90	58.00	21.00
40	Круши	2.30	191.30	75.00	143.50	3.30
41	Праскови	19.40	105.70	84.40	89.20	17.30
42	Други пресни плодове	113.90	136.10	78.30	106.50	121.30
43	Грозде-всичко (= р. 44 +45)	75.60	199.70	102.70	205.20	155.10
44	Десертно грозде	9.20	144.60	93.20	134.80	12.40
45	Друго грозде	66.40	207.40	103.60	214.90	142.70
46	Вино	,	,	,	,	,
47	Трапезно вино	,	,	,	,	,
48	Други растениевъдни култури (= р. 49 +50)	66.00	144.10	26.20	37.70	24.90
49	Семена	58.40	145.40	18.50	26.90	15.70
50	Други растениевъдни продукти	7.60	134.20	90.20	121.10	9.20
51	Продукция от растениевъдството (= р. 1 + 11 + 24 + 28 + 36 + 37 + 46 + 48)	5 385,5	88.70	103.80	92.10	4 959,1
52	Селскостопански животни (= р. 53 + 54 + 55 + 56 + 57 + 58)	1 108,4	95.40	96.30	91.90	1 018,3
53	Едър рогат добитък	247.50	96.50	90.30	87.20	215.80
54	Свине	301.20	97.90	92.30	90.40	272.20
55	Коне	0.30	100.00	100.00	100.00	0.30
56	Овце и кози	209.20	98.40	107.10	105.40	220.50
57	Птици	340.10	91.00	98.90	90.00	306.10
58	Други животни	10.10	83.20	40.50	33.70	3.40

№ по ред		Текуща стойност за 2014 г. (млн. лв.)	Индекс на физическия обем (предх. година =100)	Индекс на цените (предх. година =100)	Смесен индекс	Текуща стойност за 2015 г. (млн. лв.)
59	Продукти от животновъдството (= р. 60 + 61 + 62)	1 086,8	90.80	94.10	85.40	928.10
60	Мляко	872.50	88.20	91.20	80.50	702.20
61	Яйца	153.90	101.90	103.50	105.50	162.30
62	Други продукти от животновъдството (= р. 63 + 64 + 65)	60.40	98.70	106.70	105.30	63.60
63	Непрана вълна	3.00	90.00	111.10	100.00	3.00
64	Копринени пашкули	,	,	,	,	,
65	Други продукти от животновъдството	57.40	99.10	106.50	105.60	60.60
66	Продукция от животновъдството (= р. 53 + 59)	2 195,2	93.10	95.20	88.70	1 946,4
67	Продукция на селскостопански стоки (= р. 51 + 66)	7 580,7	90.00	101.20	91.10	6 905,5
68	Продукция на селскостопански услуги	512.40	92.80	99.80	92.60	474.70
69	Продукция от селското стопанство (= р. 67 + 68)	8 093,1	90.20	101.10	91.20	7 380,2
70	Неселскостопански неотделими второстепенни дейности (= р. 71 + 80)	320.80	81.70	93.70	76.60	245.80
71	Преработка на селскостопански продукти (=редове 72 + 73 + 74 + 75 + 76 + 77 + 79)					
72	Зърнени	60.40	83.10	103.60	86.10	52.00
73	Зеленчуци	21.40	142.50	75.10	107.00	22.90
74	Плодове	12.20	113.10	88.40	100.00	12.20
75	Вино	30.30	96.70	103.40	100.00	30.30
76	Животни	42.90	133.80	92.30	123.50	53.00
77	Животински продукти (> = ред 78)	147.20	50.70	92.40	46.90	69.00
78	Мляко	147.20	50.70	92.40	46.90	69.00
79	Друга	6.40	98.40	101.60	100.00	6.40
80	Други неотделими второстепенни дейности	,	,	,	,	,
81	Продукция от отрасъл "Селско стопанство" (= р. 69 + 70)	8 413,9	89.80	100.90	90.60	7 626,0
82	Междинно потребление (= р. 83 + 86 + 91 + 94 + 95 + 96 + 100 + 101 + 102 + 103 + 104)	5 027,1	94.00	97.00	91.20	4 586,9
83	Семена и посадъчен материал (= р. 84 + 85)	160.60	93.50	100.10	93.60	150.30
84	Семена и посадъчен материал, доставени от други селскостопански предприятия	20.90	132.10	100.40	132.50	27.70
85	Семена и посадъчен материал, закупени извън сектора	139.70	87.70	100.10	87.80	122.60
86	Горива и масла (= р. 87 + 88 + 89 + 90)	1 134,2	107.90	89.90	97.00	1 100,0
87	Електричество	90.70	107.80	90.00	97.00	88.00
88	Газ	28.70	108.00	89.70	96.90	27.80
89	Други горива	1 010,9	107.90	89.90	97.00	980.40
90	Други	3.90	107.70	90.50	97.40	3.80
91	Торове и почвени подобрители (= р. 92 + 93)	417.20	81.80	107.20	87.70	366.00
92	Торове, доставени от други селскостопански предприятия	8.40	82.10	107.20	88.10	7.40
93	Торове, закупени извън сектора	408.80	81.80	107.20	87.70	358.60
94	Препарати за растителна защита	248.50	89.60	97.90	87.70	217.90
95	Ветеринарни разходи	287.20	86.50	101.40	87.70	251.90
96	Фуражни добавки	1 271,2	91.90	96.90	89.00	1 131,7
97	Фуражни добавки, доставени от други селскостопански предприятия	321.50	85.80	96.90	83.10	267.20
98	Фуражни добавки, закупени извън сектора	407.10	96.60	96.90	93.60	381.10
99	Фуражни добавки, произведени и потребени в стопанството	542.60	91.90	96.90	89.10	483.40
100	Поддръжка и ремонт на машини	362.40	88.20	99.40	87.70	317.90
101	Поддръжка на сгради	177.70	87.70	100.00	87.70	155.90
102	Селскостопански услуги	512.40	92.80	99.80	92.60	474.70
103	ФИЗИМ	85.20	112.40	99.80	112.20	95.60
104	Други стоки и услуги	370.50	87.90	99.80	87.70	325.00
105	Брутна добавена стойност по базисни цени (= р. 81 - 82)	3 386,8	83.60	107.30	89.70	3 039,1

Източник: НСИ

* Данните за 2015 година са прогнозни.